



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้า
ระดับพรีเมียมของหมู่บ้าน ท่องเที่ยวไหม บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช

จังหวัดบุรีรัมย์

Creating Identity Fabric Patterns of Khmer Ethnic for Premium
Product Development of Sanuan Nok Thai Silk Village, Huai Rat,
Buriram

ชูศักดิ์	ยาทองไชย	หัวหน้าโครงการวิจัย
จารุณี	ชัยโชติอนันต์	ผู้ร่วมวิจัย
วิไลรัตน์	ยาทองไชย	ผู้ร่วมวิจัย
พวงเพชร	ราชประโคน	ผู้ร่วมวิจัย
อริยพล	กลองชัย	ผู้ร่วมวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก
เครือข่ายวิจัยอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

ประจำปีงบประมาณ 2561

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้า
ระดับพรีเมียมของหมู่บ้าน ท่องเที่ยวไหม บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช
จังหวัดบุรีรัมย์

Creating Identity Fabric Patterns of Khmer Ethnic for Premium
Product Development of Sanuan Nok Thai Silk Village, Huai Rat,
Buriram

ชูศักดิ์	ยาทองไชย	หัวหน้าโครงการวิจัย
จารุณี	ชัยโชติอนันต์	ผู้ร่วมวิจัย
วิไลรัตน์	ยาทองไชย	ผู้ร่วมวิจัย
พวงเพชร	ราชประโคน	ผู้ร่วมวิจัย
อริยพล	กลองชัย	ผู้ร่วมวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก
เครือข่ายวิจัยอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)
ประจำปีงบประมาณ 2561

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยการสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ นี้สำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากโครงการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก เครือข่ายอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ปีงบประมาณ 2561 นอกจากนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้นำชุมชนคณะกรรมการหมู่บ้าน ตลอดจนประธานกลุ่มอาชีพ สมาชิกกลุ่ม และชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ได้แก่ บ้านสนวนนอก บ้านหนองเพชร บ้านกระดิ่งทอง บ้านตะเคียน บ้านสวายเจริญ บ้านกระโดน บ้านไม้แดง บ้านหนองเต็ง บ้านตาฮ้อ และบ้านห้วยสำราญ ที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ร่วมคิดสร้างสรรค์เพื่อชุมชน ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล คำแนะนำ ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย จากความร่วมมือดังกล่าวทำให้เกิดผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่นำไปสู่สินค้าระดับพรีเมียม รวมถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ในการอนุเคราะห์เครื่องมือและสถานที่ในการทำวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยจะนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ชูศักดิ์ ยาทองไชย และคณะผู้วิจัย

พฤศจิกายน 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา วิเคราะห์ ออกแบบ และสร้างอัตลักษณ์ของ ลวดลายบนผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ 2) จัดทำผ้าต้นแบบตัวอย่างที่เป็น อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับเพื่อยกระดับเป็น สินค้าระดับพรีเมียม และ 3) วิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการซื้อขายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย คือ กำหนดปัญหาและความ ต้องการสินค้าพรีเมียม ค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนสู่อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบผลิตภัณฑ์ ประเมินผล ประชาสัมพันธ์ต้นแบบผลิตภัณฑ์ จากนั้นทำการออกแบบและพัฒนา ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 44 คน จาก 5 กลุ่ม คือ 1) ช่างทอ กลุ่มชาติพันธุ์เขมร 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ 3) นักพัฒนาชุมชน 4) เจ้าของร้านค้าผ้าพื้นบ้าน และ 5) กรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกกลุ่มทอผ้า โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การ สัมภาษณ์ และการสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ โปรแกรมออกแบบลวดลายผ้า และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการ วิจัยคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

- การสร้างลวดลายอัตลักษณ์สำหรับผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมรให้เป็นสินค้าพรีเมียม มีการ กำหนดขอบข่ายใน 3 ส่วน คือ 1) สีสันทัน (Color) ให้ตัดกันแต่ให้อยู่ในสไตล์ขรึมเรียบหรู 2) รูปทรง (Form) ต้องเป็นลวดลายเล็กละเอียดในโครงสร้างใหญ่ และ 3) เนื้อผ้าและผิวสัมผัส (Texture) ต้อง เรียบเนียน มันวาว ทำให้ได้ลวดลายสำหรับผ้าทั้งหมด 5 ประเภท คือ 1) ผ้าทางกระรอก (ผ้าพื้น) 2) ผ้า โสร่ง (ผ้าตาราง) 3) ซิ่นหมี่โฮล (ผ้าลาย) 4) ผ้าสบเฝ้าย (ผ้าขาวม้ายกขิดที่ชาย) และ 5) สไบฉูด (ผ้ายกดอก) นำไปทอเป็นผ้าต้นแบบ จำนวน 11 ลาย

- ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์การจัดจำหน่ายผ้าอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร เป็นเว็บ แอปพลิเคชันที่ใช้แบบจำลองฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ด้วยระบบบริหารฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล มีการ ทำงาน 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นส่วนบริการลูกค้า มีฟังก์ชันหลักในการทำงาน ได้แก่ แสดงข้อมูลอัต ลักษณ์ผ้าทอกลุ่มชาติพันธุ์เขมร แค็ตตาล็อกสินค้า และตะกร้าซื้อสินค้า ส่วน 2 ส่วนบริการผู้บริหาร ระบบ ได้แก่ การจัดการสินค้าและประเภทสินค้า และการจัดการการสั่งซื้อ ในการศึกษาความพึงพอใจ ในการใช้งานระบบใน 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์ ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้าน กระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ลวดลายอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์เขมร สินค้าระดับพรีเมียม หมู่บ้านท่องเที่ยวไหม

เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Abstract

This research aims to 1) Study, analyze, design, and create an identity of hand woven fabric patterns of Khmer ethnic in Buriram; 2) Make identity fabric prototypes of Khmer ethnic in Buriram and publicize to enhance them to be the premium products; and 3) Analyze and develop an e-commerce system for Khmer ethnic identity fabric trading. The research methods are define problems and requirements of the premium products, search for the community identity towards the product identity, design the product patterns, produces the product prototypes, evaluate, publicize the products, and then design and develop an e-commerce system. The sample of this study consisted of 44 persons from 5 groups: 1) Khmer ethnic weaver; 2) Woven fabric expert; 3) Community developer; 4) Folk fabric shop owner; and 5) Village committee and weaving group member. The data collection methods were focus groups, interviews, and questionnaires. The research instruments were qualitative data collection forms, interview forms, fabric pattern design software, and 5 rating-scale questionnaires. Statistics in this research were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results found that:

- The creation of identity patterns for hand woven fabric of the Khmer ethnic to be the premium products has defined scope into 3 parts: 1) Color, to use color blocking in sedate and luxury styles; 2) Form, pattern must be small and detailed in the large structure; 3) Fabric texture, it must be smooth and shiny. The results were the patterns for 5 categories of fabrics: 1) Hangkrarok; 2) Sarong; 3) Mudmee-Hole; 4) Sabai-Juaey; and 5) Sabai-Chanude. Eleven patterns of all were used to weave into the fabric prototypes.

- An e-commerce system for Khmer ethnic identity fabric trading is a web application using relational database model which chose MySQL as a database management system. There are two parts of the system. The first part is the customer services. There are major functions such as show contents about the Khmer ethnic identity fabrics, product catalogue, and shopping cart. The second part is the system administration services such as products and product categories management, and order management. The study of the system usage satisfaction in 3 aspects: website contents, website designed, and e-commerce processes has the evaluation result at a high level.

Keywords: Identity pattern, Khmer ethnic, Premium product, Thai silk village, Creative economic

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	
ที่มาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย	6
ประโยชน์ที่ได้รับ	6
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
นิเวศวิทยาวัฒนธรรมผ้าทอมือ	8
การผลิตผ้าทอมือ	15
ชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์	24
ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าบุรีรัมย์.....	28
ความรู้เกี่ยวกับการทำสินค้าพรีเมียม.....	42
พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ระเบียบวิธีวิจัย.....	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
บทที่ 4 ผลการหาอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร	
ภูมิปัญญาผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์	85
อภิปรายผล.....	91
บทที่ 5 ผลการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร	
มุมมองการออกแบบลวดลาย.....	92
ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร	93
เทคโนโลยีการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือ	135
อภิปรายผล.....	137
บทที่ 6 ผลการทำผ้าต้นแบบ	
ผ้าโสร่ง	138
ผ้าหางกระรอก	143
ผ้าขึ้นหมี่	148
ผ้ายกดอก	156
ผ้าขาม้ายกชิด	158
ผ้าโฮลเปราะห์	163
ผลการประชาสัมพันธ์ผ้าต้นแบบ.....	166
บทที่ 7 ผลการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	
ผลการวิเคราะห์และออกแบบระบบ.....	170
ผลการพัฒนาระบบ	178
อภิปรายผล.....	188
บทที่ 8 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	188
ข้อเสนอแนะ	190
บรรณานุกรม.....	192
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามความพึงพอใจ.....	196
ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรม.....	197
ประวัตินักวิจัย	201

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การลอกกาวเส้นไหมและการทำสะอาดเส้นฝ้าย)	18
2.2 การย้อมเส้นไหมด้วยสีแอซิค	19
2.3 การย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีรีแอคทีฟ	19
2.4 การย้อมสีด้ายประดิษฐ์.....	20
2.5 ตัวอย่างการสกัดและการย้อมสีธรรมชาติ	23
4.1 เปรียบเทียบต้นทุนตามปัจจัยการผลิตผ้าทอมือ	73
7.1 รายละเอียดข้อมูลลูกค้า (Customer)	174
7.2 รายละเอียดข้อมูลสินค้า (Product)	174
7.3 รายละเอียดข้อมูลประเภทสินค้า (Category).....	175
7.4 รายละเอียดข้อมูลการสั่งซื้อ (Orders).....	175
7.5 รายละเอียดข้อมูลรายการที่สั่งซื้อ (OrderDetail)	176
7.6 รายละเอียดข้อมูลตำบล (Subdistrict).....	176
7.7 รายละเอียดข้อมูลอำเภอ (District).....	177
7.8 รายละเอียดข้อมูลจังหวัด (Province)	177
7.9 รายละเอียดข้อมูลประเทศ (Country)	177
7.10 รายละเอียดข้อมูลรัฐ (States).....	177
7.11 รายละเอียดข้อมูลเมือง (Cities)	177
7.12 สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานระบบ	186

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ผ้าไหมพื้นที่มีผิวสัมผัสหยาบมีปุ่มปม	29
2.2 ผ้าไหมพื้นที่มีผิวสัมผัสเรียบมัน	29
2.3 หลักฐาน การนุ่งผ้าลายริ้วของขุนนางและข้าราชการจากภาพวาดฝาผนัง	31
2.4 ผ้าลายริ้วสีสันสดใสและลวดลายที่ใช้ในปัจจุบัน	32
2.5 โครงสร้างกระรอก คะแมร์บุรีรัมย์	32
2.6 ผ้าขาวม้าห้าสี	33
2.7 ผ้าขาวม้ายกชายขีด (สไบเล็กเจ็อย)	34
2.8 ผ้ามัดหมี่รูปทรงเรขาคณิต	35
2.9 แพทเทิร์นลายโคม	35
2.10 แพทเทิร์นลายขอ	35
2.11 ผ้ามัดหมี่ลายขอ	35
2.12 กลุ่มลวดลายประเภทหมากจับ	36
2.13 ผ้ามัดหมี่ประเภทลายหมากจับ วางลายเป็นเส้นตรง	36
2.14 แพทเทิร์นลายมัดหมี่กลุ่มลายขาเป็ย	36
2.15 ผ้ามัดหมี่กลุ่มลายขาเป็ย	37
2.16 ผ้ามัดหมี่กลุ่มลายนาค	37
2.17 ผ้ามัดหมี่ลายนาคในอีกรูปลักษณะหนึ่ง	37
2.18 ผ้ามัดหมี่ลายพันเล็ย	38
2.19 ผ้ามัดหมี่ลายประแจบ่ไข	38
2.20 ผ้ามัดหมี่ลายยางล้อรถไถ	38
2.21 ผ้ามัดหมี่ลายเชิงเทียน	38
2.22 ผ้ามัดหมี่กระแปะดินเผา	39
2.23 ผ้ามัดหมี่ลายขอผักกูด ลายจากภาพจำหลักประตูปราสาท	39
2.24 ผ้ามัดหมี่ลายต้นไม้ ดอกไม้ ผีเสื้อ	40
2.25 ผ้ามัดหมี่ลายกระถางต้นไม้ ดอกไม้ และผีเสื้อ	40
2.26 ผ้ามัดหมี่ลายนกยูง	40

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.27 ผ้ามัดหมี่ลายบุญเดือนสิบ เทศน์มหาชาติ	41
2.28 ผ้ามัดหมี่ลวดลายประยุกต์ด้วยเทคนิคการมัดหมี่เส้นยืนและเส้นพุ่ง และเทคนิคการแต้มสี	42
2.29 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	53
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	54
4.1 ผ้านุ่งอัสรา.....	65
4.2 การให้สีเส้นผ้าทอมือ ในประเพณีบวชนาคชาวเขมรบุรีรัมย์.....	66
4.3 ลวดลายและสีเส้นของผ้าสไบเรือเจียร์ บ้านสวน.....	67
4.4 การให้สีเส้นลวดลายผ้าแบบเขมรบุรีรัมย์	68
4.5 สวนหม่อนข้างบ้าน.....	77
4.6 หนอนไหมพันธุ์นางน้อย	77
4.7 การให้อาหารหนอนไหม	77
4.8 การดั่งสิ่งสกปรกออกจากรังไหม.....	78
4.9 การตั้งหม้อสาวไหมพร้อมอุปกรณ์	78
4.10 ทดลองดั่งเส้นไหมหาจังหวะที่คล้องมือ	79
4.11 ใสรังไหมให้เต็มปากหม้อ	79
4.12 สาวเส้นไหมหัวออกก่อน.....	79
4.13 สาวเส้นใยใใส่ตะกร้า	79
4.14 กวักเส้นไหมขึ้นกง	79
4.15 การนำเส้นใยไปผึ่งแดดให้แห้งสนิท.....	79
4.16 ไหมพันธุ์พื้นบ้านชื่อ “นางน้อย”	80
4.17 ไนใช้กรอหลอดสำหรับคันเส้นยืน	82
4.18 ไนใช้กรอกระสวยเส้นพุ่งและตีเกลียวเส้นไหม	82
4.19 ระวังและอักสำหรับกวักเส้นไหม.....	83
4.20 ร้อยพันหวี หวีเส้นยืน และม้วนหัวม้วนเส้นยืน.....	83
4.21 กี่มือแบบโบราณ.....	84
4.22 กี่มือ	84

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.23 กี่กระดูก	84
4.24 ผ้าทางกระรอกอายุมากกว่า 100 ปี เหลือเพียง 1 ผืน ที่ลูกหลานยังคงเก็บไว้.....	86
4.25 เจ็อยย ผ้าทางกระรอก	87
4.26 เจ็อยย ผ้าโฮล.....	87
4.27 การนุ่งผ้าที่มีเจ็อยย	88
4.28 เจ็อยยสำหรับผ้าโฮลเปราะห์	88
4.29 สไบเลือกเจ็อยย.....	90
4.30 การสีเส้น แบบสีตรงกันข้าม มีสีขาวประปราย ในผ้าโสร่งและสไบเลือกเจ็อยย	90
4.31 ซิ่นหมี่ลายตีนตุ๊กแก.....	90
4.32 ผ้าโฮล ลายโฮลตะหลบ.....	90
4.33 ผ้าลายชะมอ.....	91
4.34 ผ้าลายอัมปรม	91
4.35 ผ้าลายชะคู.....	91
4.36 ผ้าพื้นที่ใช้เส้นยืนเส้นพุ่งต่างสีกัน	91
5.1 เปรียบเทียบผ้าทางกระรอก 3 ลาย	94
5.2 ผ้าทางกระรอกสายรุ้ง.....	94
5.3 กระเนียวสร้อย 2 สี	95
5.4 กระเนียวสร้อย 5 สี.....	95
5.5 ผ้ามัดหมี่สองทางซื่อลาย ผกาสะป้อ	96
5.6 โสร่งเขมรตำบลห้วยสำราญ.....	97
5.7 โสร่งเขมรตำบลบ้านด่าน	97
5.8 ลวดลายท้องโสร่ง ผืนที่ 1.....	98
5.9 ลวดลายท้องโสร่ง ผืนที่ 2.....	98
5.10 ลวดลายเจ็อยโสร่ง ผืนที่ 1.....	98
5.11 ลวดลายเจ็อยโสร่ง ผืนที่ 2.....	98
5.12 โครงสร้างลายโกม	98

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.13 โครงสร้างลายโกมย้อมมอต์ลักษณะร่วมกับลายพระตะบอง ใส่ลายตีนครุไว้กลางโคม...	99
5.14 โครงสร้างจากเทคนิคการจองกระแซ (มัดเป็นสายเชือก) เป็นจุดเล็ก	99
5.15 โครงสร้างจากพื้นฐานลายโกม โดยโอบดอกเป็นดวงด้วยสีเหลือง	99
5.16 โครงสร้างพื้นฐานลายโคมห้าเล็ก ๆ ละเอียด ให้สีสันเป็นเหลืองเข และแดงครึ่ง	99
5.17 โครงสร้างพื้นฐานการทำลายโกมเป็นสาย (โกมกระแซ) เป็นลายเล็กประกอบ เป็นโครงสร้างลายใหญ่.....	100
5.18 โครงสร้างลายจำหลักปราสาทขอมภายใต้กรอบลายโกม	100
5.19 โครงสร้างพื้นฐานลายโกมกระแซ วางลายโคมเป็นจุด ๆ เชื่อมลายด้วยลายจุดเล็กๆ...	100
5.20 โครงสร้างพื้นฐานลายโกมปรำปวน (โคมเก่า) ใช้สีสันเข้มแบบเขมร	100
5.21 โครงสร้างพื้นฐานลายโกม และตะเกาะ (โคมและขอ) ใช้สีเหลืองเข้มให้ผ้าออกสีทอง ตามความชอบของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร.....	101
5.22 โครงสร้างลายโกม (โคม) โดยใช้โคมหลายขนาดเชื่อมต่อกัน	101
5.23 โครงสร้างจากลายโคมห้า วางเป็นสายเป็นชั้น 3 ชั้น.....	101
5.24 โครงสร้างจากลายโคม กำหนดให้โคมเล็กรวมกันเป็นโคใหญ่เชื่อมกัน.....	101
5.25 โครงสร้างจากการทำ โคมกระแซ (โคมสาย) ซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะของ ช่างทอเขมรบุรีรัมย์ในการออกแบบลายในผืนผ้าโดยตรง	102
5.26 โครงสร้างพื้นฐานลายโคมและลายขอ แสดงอัตลักษณ์ที่ความละเอียดของลาย	102
5.27 โครงสร้างลายคมห้าเล็ก ๆ เพิ่มเส้นตรงแบ่งช่วงเป็นช่วงตั้งแนวตั้งและแนวนอน	102
5.28 โครงสร้างการทำกระแซ (สาย) เป็นโคมใหญ่บางจังหวัดด้วยโคมเล็กและเส้นสาย	102
5.29 โครงสร้างพื้นฐานลายโคมละลายขอ ให้สีสันแรงๆ เขียว แดง เหลือง เพิ่มกรับขอ (เม็ดขาว) ประปรายให้เป็นจุดเด่นและลดความแรงของสี.....	103
5.30 โครงสร้างการใช้โคมเล็กเป็นสาย เป็นเทคนิคหนึ่งที่ช่างทอเขมรชอบใช้เมื่อต้องการ เพิ่มขนาดลายจากนั้นใช้ลายขอแบ่งสัดส่วนและเติมเต็มในช่องว่าง	103
5.31 โครงสร้างการ “จองกระแซ” (มัดลายเป็นสาย) แสดงอัตลักษณ์เขมรด้วยฝีมือการมัด กระแซเป็นจุดเล็กเรียงกัน.....	103

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.32 โครงสร้างจากพื้นฐานลายโคม โดยใช้โคมหลายแบบหลายขนาดวางลายเป็น จิ้งหะเล็กใหญ่.....	104
5.33 โครงสร้างโดยการใช้เส้นวางให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมและวงกลมเพื่อความแปลกตา.....	104
5.34 โครงสร้างพื้นฐานลายโคม ให้โคมเล็กล้อมโคมใหญ่.....	104
5.35 โครงสร้างลายขอล้อมลายโคมให้ลายขอม้วนอ่อนช้อยด้วยเส้นประ	105
5.36 โครงสร้างการทำสายให้เป็นลายขอล้อยต่างหูของชาวเขมร ช่องตรงกลางใส่ดอกไม้ เพิ่มความสวยงามและจัดจิ้งหะลายให้ลงตัว.....	105
5.37 โครงสร้างเป็นลายโคมห้าเล็ก ๆ ให้มีริมแดง	106
5.38 ลวดลายอัตลักษณ์ประเภทฝ้ายกดอก และสไบฝ้ายกดอก.....	109
5.39 ลวดลายอัตลักษณ์ทำริมฝ้ายกดอก	115
5.40 ลวดลายผ้าขาวม้ายกขิดและสไบยกขิด	122
5.41 ลวดลายอัตลักษณ์ประเภทตีนชิ้น	128
5.42 หน้าจอสำหรับออกแบบและแก้ไขลายผ้า	135
5.43 การออกแบบและแก้ไขลายผ้า	136
5.44 การแสดงผลลายผ้าทั้งผืน	136
6.1 แพทเทิร์น ส่วนผืนผ้าโสร่ง.....	139
6.2 แพทเทิร์น ส่วนเจี๊ยบโสร่ง.....	139
6.3 ตัวอย่างผ้าโสร่งไหมมัดหมี่ลายสาวแก้มเรื่อ.....	140
6.4 แพทเทิร์นผ้าโสร่งมัดหมี่ มีเจี๊ยบ ส่วนผืนผ้า	141
6.5 แพทเทิร์นผ้าโสร่งมัดหมี่ มีเจี๊ยบ ส่วนเจี๊ยบผ้า.....	141
6.6 ตัวอย่างผ้าโสร่งมัดหมี่ลาย บนดินก็มีข้าวเขียว.....	142
6.7 การนำผ้าโสร่งไปตัดชุด สตรี.....	142
6.8 ผ้าหางกระรอก ลายอัมพรภิรมย์.....	144
6.9 การนุ่งผ้าหางกระรอกลายอัมพรภิรมย์ ในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทย	145
6.10 ผ้าหางกระรอก ลายเบญจลักษณ์นรี.....	146
6.11 ภาพขยายระเบียบการทอผ้าหางกระรอก ลายเบญจลักษณ์นรี.....	146

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
6.12 การนุ่งผ้าหางกระรอกลายเบญจลักษณ์รี.....	147
6.13 แพทเทริน์ลายมัดหมี่ ลายปะการองสะนัน.....	148
6.14 ผืนผ้ามัดหมี่ลายปะการองสะนัน	149
6.15 การนุ่งผ้ามัดหมี่ลาย ปะการองสะนัน ในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทย.....	149
6.16 แพทเทริน์ ผ้ามัดหมี่ลายปะกาสะยอม	150
6.17 ผ้ามัดหมี่ลาย ปะกาสะยอม	150
6.18 การทดลองนุ่งผ้ามัดหมี่ลาย ปะกาสะยอมในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทย	151
6.19 แพทเทริน์ลายขึ้นหมี่ พวงเพชรพริ้งพราว.....	151
6.20 ผ้ามัดหมี่ ลาย พวงเพชรพริ้งพราว.....	152
6.21 การนุ่งผ้ามัดหมี่ ลายพวงเพชรพริ้งพราวในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทยบ้าน	153
6.22 แพทเทริน์ลาย ตีนขึ้น ลำดับที่ 1-4.....	154
6.23 การรวมแพทเทริน์ลายให้ได้ 37 ลำเท่ากัน	154
6.24 ผ้ามัดหมี่ ลายรักร้อยรวมใจ.....	155
6.25 การทดลองนุ่งผ้ามัดหมี่ ลาย รักร้อยรวมใจในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทย	155
6.26 ภาพแพทเทริน์ลายฝ้ายกดอก ลำดับที่ 1	156
6.27 ผืนฝ้ายกดอกลาย ดอกกันเกรา.....	157
6.28 การนุ่งฝ้ายกดอก ลายดอกกันเกรา ในรูปลักษณะการนุ่งอย่างไทย	157
6.29 ภาพแพทเทริน์ลายฝ้ายกดอก ลำดับที่ 2	158
6.30 ผ้าผืนสไบฝ้ายกดอกลาย ดอกแก้วกาหลง.....	158
6.31 การห่มสไบ ลายดอกแก้วกาหลง ในรูปลักษณะของการนุ่งห่มแบบไทย	159
6.32 ภาพแพทเทริน์ลาย.....	160
6.33 ผ้าขาวม้ายกขิดลายดอกแก้ว และลายม้า ทั้งแบบครึ่งลาย และแบบเต็มลาย.....	160
6.34 ตัวอย่างผ้าสไบยกขิดลายกรวยเชิงดอกคุณ.....	161
6.35 แพทเทริน์ลายสไบยกขิด	161
6.36 ตัวอย่างผ้าสไบยกขิดลายกรวยเชิงดอกคุณ.....	162
6.37 การห่มสไบยกขิดลาย กรวยเชิงดอกคุณ ในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทย.....	162

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
6.38 แพทเทรินท้องถิ่นผ้าโฮลเปราะห์ ลายที่ 1	163
6.39 แพทเทรินท้องถิ่นผ้าโฮลเปราะห์ ลายที่ 2	163
6.40 แพทเทรินท้องถิ่นผ้าโฮลเปราะห์ ลายที่ 3	163
6.41 แพทเทรินท้องถิ่นผ้าโฮลเปราะห์ ลายที่ 4	163
6.42 แพทเทรินเจ็ยสำหรับผ้าโฮลเปราะห์.....	164
6.43 ผืนผ้าโฮลเปราะห์จกชิตดาว ลายดอกดาวเรือง	165
6.44 การนุ่งผ้าโฮลเปราะห์จกชิตดาว ลายดอกดาวเรือง ในรูปลักษณะการนุ่งหมแบบไทย ...	166
6.45 การแสดงแบบ และผู้ร่วมงานเทิดพระเกียรติ	167
6.46 การนุ่งโจง ผ้าสไบพนัก สำหรับนุ่งหมอยู่ทำงานบ้านของชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์	167
6.47 การนุ่งผ้ายก นุ่งป้าย หมสไบจากผ้าขาวม้ายกชิต สำหรับโอกาสพิเศษ	167
6.48 การนุ่งผ้ายกแบบป้าย หมสไบสไบยกชิต สำหรับโอกาสพิเศษ	168
6.49 การนุ่งผ้ามัดหมี่แบบหน้านางทิ้งชายพก หมสไบยกชิต สำหรับโอกาสพิเศษ	168
6.50 การนุ่งผ้ามัดหมี่แบบหน้านางทิ้งชายพก หมสไบฉูดย้อมมะเกลือชาติพันธุ์เขมร	168
6.51 การนุ่งผ้าปูมเขมรจกดาว แบบหน้านางทิ้งชาย หมสไบยกชิต สำหรับโอกาสพิเศษ	168
6.52 ผ้าลายเบญจลักษณ์รีแบบหน้านางทิ้งชายพก หมสไบผ้าขาวม้ายกชิต	168
6.53 นุ่งผ้าลายอัมพรภิรมย์ พนักด้วยสไบฉูด หมสไบสไบยกชิต	168
6.54 นุ่งผ้ามัดหมี่ลาย ปะการองสะนัน แบบหน้านางทิ้งชายพก หมสไบยกชิต	168
6.55 การนุ่งผ้าโจงบุรุษ ลายอัมพรภิรมย์ กับเสื่อสุทคอกลมป้าย สำหรับโอกาสพิเศษ	169
6.56 การนุ่งผ้าโสร่งยกดอกสีธรรมชาติ มัดเอวด้วยผ้าย้อมมะเกลือสีดำ เครื่องกายอยู่บ้าน .	169
6.57 การนุ่งผ้าโจงด้วยผ้าลายอัมพรภิรมย์ มัดเอวด้วยผ้าขาวม้ายกชิตออกทำงานในท้องทุ่ง ชายชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์	169
6.58 ชุดแต่งกายหญิงชายแบบไทยร่วมสมัยด้วยผ้าอัตลักษณ์เขมรบุรีรัมย์	169
6.59 นางแบบและ ผู้บริหารศูนย์การค้าโรบินสันบุรีรัมย์	169
7.1 แผนภาพระดับสูงสุดพาดิซอีเล็กทรอนิกส์การจำหน่ายผ้าไหมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เขมร	171
7.2 แผนภาพระดับล่างพาดิซอีเล็กทรอนิกส์การจำหน่ายผ้าไหมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เขมร	172
7.3 แผนภาพกระแสข้อมูลระดับ 1 (Diagram Level-1) ของ Process 2.0- สั่งซื้อผ้า	173

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
7.4 แผนภาพเอนทิตีรีเลชันชิพของระบบ	173
7.5 สถาปัตยกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	178
7.6 โสมเพจของระบบ.....	179
7.7 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าขาวม้ายกขิด	179
7.8 องค์ความรู้คุณสมบัติผ้าขาวม้ายกขิด	180
7.9 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้ามัดหมี่.....	180
7.10 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าโสร่ง	181
7.11 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าโฮลเปราะห์.....	181
7.12 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้ายกดอกลายดอกแก้วกาหลง.....	182
7.13 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าหางกระรอกลายอัมพรภิรมย์ – สีม่วง	182
7.14 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าหางกระรอกลายอัมพรภิรมย์ – สีน้ำตาล.....	183
7.15 หน้ารายการสินค้า.....	183
7.16 หน้ารายละเอียดสินค้า.....	184
7.17 หน้าข้อมูลการสั่งซื้อ	184
7.18 หน้าแจ้งที่อยู่และสถานะการสั่งซื้อ	185
7.19 หน้าแจ้งรายการชำระเงิน	185

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

สืบเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาขับเคลื่อนประเทศให้การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นรากฐานการสร้างเศรษฐกิจสู่อนาคตทั้ง 3 คือ Bio economy Creative economy และ Digital economy โดยใช้องค์ความรู้จากงานวิจัยในมหาวิทยาลัยเป็นเครื่องมือในการหาทางออกและพัฒนาทั่วโลกในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว โดยการสร้าง และใช้นวัตกรรมให้มีบทบาทที่สำคัญ ทั้งหมดมุ่งไปที่การต่อยอดความรู้จากงานวิจัยที่มีอยู่เดิม นำมาพัฒนาและต่อยอดให้ได้ความรู้ใหม่ นวัตกรรมใหม่ให้มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนนโยบายให้สัมฤทธิ์ผลเป็นที่ประจักษ์

Creative economy เป็นแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เพราะการคิด และทำอย่างสร้างสรรค์เป็นช่องทางในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความสร้างสรรค์ในที่นี้หมายถึงความถึง การใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาชุมชน และท้องถิ่น ทรัพย์สินทางปัญญา วัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชนและท้องถิ่น การสั่งสมความรู้ของสังคมชุมชน รวมไปถึงการยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ในการผลิต การบริการ และการจัดจำหน่าย ทั้งนี้เพื่อสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้ก้าวสู่ระดับพรีเมียม (Premium)

สินค้าระดับพรีเมียม นั้นมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะทำให้สินค้าขายได้ในราคาที่คุ้มทุน นิยามของสินค้าระดับพรีเมียมที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ “ความเป็นอัตลักษณ์” เนื่องจากความเป็นอัตลักษณ์ทำให้สินค้ามีความโดดเด่น มีความเป็นหนึ่งเดียว และมีกำไรมากขึ้น ผ้าทอมือ เป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่สามารถเป็นสินค้าระดับพรีเมียมได้ด้วยตัวมันเอง (อัตลักษณ์) เนื่องจากอัตลักษณ์นั้นสร้างความเป็นหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ต้องการความเป็นหนึ่งจากสินค้าชุมชนที่ตนเองจับจ่ายซื้อหามา และเนื่องจากผ้าทอมือพื้นบ้านเป็นสินค้าที่มีราคาสูง ผู้บริโภคจึงต้องการคำอธิบาย หรือเรื่องราว (story) ที่แสดงถึงตัวตน เพื่อเป็นเหตุผลว่า ทำไมจึงต้องเสียเงินมากเพื่อแลกกับสินค้าชิ้นนั้น แต่สถานการณ์ปัจจุบันพบว่า ผู้ผลิตผ้าทอมือพื้นบ้าน มักซื้อลวดลายเส้นยืนและเส้นพุ่งที่ร้านจำหน่ายสำเร็จรูปทั่วไปโดยอาศัยความสะดวกเป็นสำคัญ ความสะดวกนี้เองทำลายความเป็นอัตลักษณ์ของสินค้าชุมชน ทำให้ผู้บริโภครวมถึงนักท่องเที่ยวจึงพบเห็นผ้าลายแบบเดียวกันในหลาย ๆ พื้นที่ทั้งประเทศไทย ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ จะทำให้สินค้าผ้าทอมือพื้นบ้านตกต่ำลง ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน นำไปสู่ปัญหาใหญ่ของประเทศปัญหาหนึ่ง ดังนั้นการมีอัตลักษณ์ในผ้าทอมือพื้นบ้านจึงสำคัญยิ่ง

การสร้างความเป็นอัตลักษณ์ในลวดลายผ้า มีกระบวนการที่ไม่ซับซ้อน หากชุมชนนั้นเข้าใจความเป็นตัวตน รู้จักตัวตน สังเคราะห์ ดีความตัวตนให้ออกมาเป็นลวดลายผ้าได้ เช่นเดียวกับการตีความออกมาเป็นการแสดง หรือการสื่อสารรูปแบบอื่น ๆ ส่วนนี้เองที่นักวิจัยต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์ ดีความ และออกแบบ ส่วนชุมชนยังคงอาศัยความรู้ ความสามารถ ทักษะในการผลิตผ้าทอมือได้ด้วยตนเอง การวิจัยเรื่องนี้จึงต้องอาศัยภาคีทั้งสองส่วนอย่างแนบแน่น นักวิจัยได้บูรณาการความรู้ ความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ชุมชนได้เรียนรู้วิถีคิด และผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า ทันทสมัยไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยภูมิปัญญา ทั้งสองส่วนต่างได้ต่อยอดความรู้ ความสามารถของตนเองอย่างสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง แนวคิดในการสังเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อให้ได้ลวดลายผ้านั้น มีกรอบแนวคิดแสดงดังนี้



ปี 2547 จารุณี ชัยโชติอนันต์ ได้ทำงานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทางกระรอกบ้าน สนวน อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ ผลการวิจัย ได้ลวดลายผ้าทางกระรอกจำนวน 10 ลวดลาย โดยมีลายที่ได้รับความนิยมอยู่ถึงปัจจุบัน คือ ทางกระรอกตีนแดง และลายทางกระรอกแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ผ้าทางกระรอกตีนแดงยังเป็นหนึ่งในผ้าประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2550 ชูศักดิ์ ยาทองไชย ได้ทำงานวิจัยเรื่องโปรแกรมออกแบบลวดลายผ้า และปี 2552 จารุณี ชัยโชติอนันต์ ได้ทำงานวิจัยเรื่องเครื่องตีเกลียวไหม งานวิจัยทั้งสามชิ้นนี้ได้ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นบ้านอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งในระดับจังหวัด และในระดับภาค ผ่านการบริการวิชาการ และงานวิทยากรเกี่ยวข้องกับการพัฒนางานอาชีพของชุมชนของนักวิจัยโดยตรง จากประสบการณ์ดังกล่าว ในระหว่างปี 2557-2560 นี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้สร้างลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือของชุมชนจำนวนมากกว่า 20 ลาย ทั้งในส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดอุดรธานี เช่น ลายสุขสราญลำพั้งชู ลายผ้าอัตลักษณ์ชุมชนบ้านหัวสะพาน หมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ชื่อดังของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้แรงบันดาลใจมาจากความขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากิน โดยอาศัยลำพั้งชูเป็นสายน้ำของชีวิต ลายชั้นหมากท้าวปาจิต ลวดลายที่ถอดออกมาจากตำนานพื้นบ้าน

ที่สอดคล้องกับชื่ออำเภอปลายทางมาศตอนที่เท้าปาจิตเทชนหมากลงลำน้ำ เป็นต้น จากการใช้และต่อยอดงานวิจัยสู่การใช้งานพัฒนาชุมชน พบว่า ชุมชนได้รับประโยชน์ และมีความสุขที่ได้ลวดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และพบว่าชาวบ้านเล่าตัวตนให้ฟังได้ แต่ไม่สามารถสังเคราะห์ความเป็นตัวตนเหล่านั้นออกมาเป็นลายผ้าได้ เพราะต้องใช้ความรู้และประสบการณ์หลายๆ ด้าน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องใช้บุคลากร ความรู้ ความสามารถ จากสถานศึกษาเข้าไปเชื่อมโยงและช่วยเหลือ จึงจะสามารถทำลวดลายผ้า ที่สวยงาม ชาวบ้านทำได้ ผู้บริโภคชื่นชอบ ผู้ผลิตมีความสุข ดังตัวอย่าง



ลาย ชันหมากท้าวปาจิต แสดงแบบในงานของกรมหม่อนไหม ปี 2559



แพทเทิร์น(Pattern) ลายหงส์น้อย ลายชันหมากท้าวปาจิต และลายสุขสราญลำพั้งชู ที่ทำด้วยโปรแกรม ออกแบบลายผ้าในงานวิทยากรของนักวิจัย ปี 2559



ลาย สุขสราญลำพั้งชู แสดงแบบในงานของกรมหม่อนไหม ปี 2559

ชุมชนบ้านสวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นชุมชนท่องเที่ยวใหม่ 1 ใน 6 แห่งของจังหวัดบุรีรัมย์ และเป็นชุมชนท่องเที่ยวใหม่ชุมชนเดียวที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์อาศัยอยู่ จึงมีความสอดคล้องกับความเป็นจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอารยธรรมขอมโบราณ จากการลงทุนที่เพื่อสอบถามความต้องการในการพัฒนาชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวผ่านงานหัตถกรรมผ้าทอมือที่ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่ทอผ้าหางกระรอกงดงามที่สุดของจังหวัดบุรีรัมย์ จนเป็นที่เลื่องลือกรรมการหมู่บ้าน และ key man ขับเคลื่อนพลังของชุมชนให้ความเห็นว่า งานทอผ้าไหมเป็นงานหัตถกรรมที่สร้างชื่อเสียงและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนคู่ขนานไปกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน และเป็นงานที่ต้องการความก้าวหน้า เนื่องจากชาวบ้านทำเป็นทุกครอบครัว และชุมชนเองก็

เป็นชุมชนท่องเที่ยวใหม่จนได้ตั้งฉายาให้กับชุมชนตนเองเป็นภาษาเขมรว่า “เซาะสนุลกราวโศดลลอ” แปลว่า “บ้านสวนนอกผ้าไหมงาม” จากฉายาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในงานหัตถกรรมผ้าทอมือของตนเองเป็นอย่างมาก จึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่สมควรแก่การพัฒนาสินค้าผ้าไหมทอมือที่นี่ให้เป็นสินค้าระดับพรีเมียม เหตุผลประการที่สองคือ การมีจุดแข็งที่แหล่งอื่นไม่มี เนื่องจากบ้านสวนนอกเป็นชุมชนใกล้เมืองโดยอยู่ห่างจากใจกลางเมืองเพียง 12 กิโลเมตร ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอื่นๆ ในเมืองเช่น ไอโอบายสเตเดียม ปราสาทหินสองยุค สนามแข่งรถ ซึ่งมีกิจกรรมตลอดปี ไม่ต่ำกว่าปีละ 50 กิจกรรม ทำให้มีเส้นทางเชื่อมโยงไปอำเภออื่น ๆ ได้ง่าย เหตุผลประการที่สามคือ ชุมชนมีวิถีชีวิตของคนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรอย่างชัดเจน อยู่ด้วยการดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม สงบ เงียบ แต่มากด้วยน้ำใจ นางลำพอง โกตริรัมย์ ชาวบ้าน อายุ 63 ปี ตอบข้อคำถามของนักวิจัยที่ถามว่า “เขามาทำอะไรกัน เห็นเงียบๆ บ้านๆ” ด้วยคำตอบง่ายๆ ชื่อๆว่า “แม่ไม่รู้เหมือนกัน เขาก็อยู่แบบนี้ของเขาเหมือนเดิม เงียบ ๆ พวกผู้ชายก็ออกไปเลี้ยงสัตว์ หรือรับจ้าง ผู้หญิงอยู่บ้าน ทอผ้า แต่นักท่องเที่ยวมาแล้วติดใจ บางคนติดใจผ้า กลับไปแล้วยังย้อนกลับมาซื้อผ้าอีก” ข้อความนี้แสดงให้เห็นความต้องการของผู้บริโภคว่า เขาต้องการสัมผัสการเป็นตัวตนของชาวบ้าน วิถีแบบบ้าน ๆ ที่ไม่ปรุงแต่ง ข้อต่ออยู่ในเรื่องของความเป็นบ้านนอกในสายตาของคนหลาย ๆ คน จึงกลายเป็นจุดเด่นของชาวบ้านสวนนอที่หาได้ยากในอีกหลาย ๆ ชุมชน การสร้างอัตลักษณ์บนผ้าทอมือของชาวบ้านของชุมชนสวนนอจึงสำคัญ และสำคัญมากไปกว่าการเป็นเครื่องนุ่งห่มที่สวยงามก็คือ ผ้าทอมือจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนสวนนอให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

รัฐบาลมีนโยบายสำคัญในการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ขอชุมชนสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองในระดับที่เหมาะสม การขับเคลื่อนที่ใช้พื้นฐานของสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ร่วมกับการคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ในการสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ให้มากขึ้นจึงเป็นภารกิจที่สำคัญ ซึ่งในปัจจุบันเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลกให้สามารถติดต่อถึงกันได้หมดจนกลายเป็นเครือข่ายของโลก จึงมีผู้ใช้งานบนเครือข่ายนี้จำนวนมาก อินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนชุมชนเมืองแห่งใหม่ของโลกเป็นชุมชนของคนทั่วโลก พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เป็นธุรกรรมทุกรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเชิงพาณิชย์ ทั้งในระดับองค์กร และส่วนบุคคลบนพื้นฐานของการประมวลและการส่งข้อมูลดิจิทัลที่มีทั้งข้อความ เสียง และภาพ (OECD,1997) เป็นการค้นรูปแบบใหม่ในการสร้าง และขยายตลาดของธุรกิจ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกที่ ทุกเวลา สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่ผู้บริโภคต้องการความสะดวกในการซื้อสินค้า และบริการโดยการใช้กลยุทธ์การตลาดให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ในฐานะมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ถือเป็นความรับผิดชอบประการหนึ่งที่มีต่อท้องถิ่น และในฐานะที่เป็นแหล่งวิชาการ การบูรณาการความรู้จากหลายส่วนหลายสาขาเพื่อสร้างงาน นวัตกรรม หรือแม้แต่เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน จึงเป็นความสำคัญเช่นกัน การให้และสร้างความรู้ด้วยกระบวนการวิจัยชุมชนนั้น เกิดผลดีหลายประการ ทั้งในส่วนของ

อาจารย์ นักศึกษา และชุมชนเอง กล่าวคือ 1) นักศึกษาและอาจารย์ ได้ใช้ความรู้ความสามารถมากกว่า การเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติตามหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อการแก้ไขโจทย์ที่ได้รับมาจากชุมชน บางครั้ง ต้องเข้าไปแก้ปัญหาด้วยศาสตร์ที่ไม่คุ้นเคย ดังนั้นการใช้บุคลากรที่ต่างความรู้ ต่างมุมมอง ต่างวิธีคิดจึง เป็นข้อดี เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเหล่านั้นเกิดประโยชน์สูงสุดและตรงกับทักษะและครองของชุมชน 2) การใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหา เป็นการได้องค์ความรู้ใหม่ อาจได้ทฤษฎีใหม่ กระบวนการ ใหม่ ที่เหมาะกับสถานการณ์และวิถี ความรู้และทฤษฎีดังกล่าวจึงเป็นของมหาวิทยาลัยด้วยเช่นกัน ส่งผลให้ มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งวิชาการอย่างแท้จริง เป็นงานวิชาการที่เป็นต้นตำหรับ มหาวิทยาลัยจะ ได้บุคลากรที่มีคุณภาพขึ้นด้วยกระบวนการวิจัย หรือกล่าวง่าย ๆ ว่า กระบวนการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ ชุมชน ทำให้อาจารย์และนักศึกษาเก่งขึ้น 3) โจทย์ของชุมชนได้รับการแก้ไขด้วยกระบวนการที่เชื่อถือ ได้ จากความรู้ความสามารถของคนหลาย ๆ ส่วน ทำให้ชุมชนใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัยมากขึ้น ปัญหา ของชาวบ้านพึ่งพามหาวิทยาลัยได้

จากความสำเร็จที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น คณะนักวิจัยจึงสนใจที่จะทำโครงการวิจัยเรื่อง การ สร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวไหม บุรีรัมย์ เพื่อให้ได้ลวดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนสวนนอก ตำบลสวน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัด บุรีรัมย์ และนำไปสู่การค้าในรูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย และ สร้างรายได้แก่ชุมชนมากขึ้นอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน รวมถึงการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว ให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้พัฒนาตนเองด้วยความสร้างสรรค์จากต้นทุนเดิมที่มีอยู่ให้เป็นเศรษฐกิจ สร้างสรรค์เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสังคมไทยต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับ พรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านสวนนอก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ในการ วิจัย ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ออกแบบ และสร้างอัตลักษณ์ของลวดลายบนผ้าทอมือของกลุ่ม ชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

1.2.2 เพื่อจัดทำผ้าต้นแบบตัวอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่จังหวัด บุรีรัมย์ และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก เพื่อยกระดับเป็นสินค้าระดับพรีเมียม

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการซื้อขายผ้าที่ เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยการสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1.3.1 พื้นที่ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีพื้นที่ในการวิจัย 10 พื้นที่ ใน 7 อำเภอที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรออาศัยอยู่ ได้แก่ บ้านสนวนนอก บ้านหนองเพชร บ้านกระดิงทอง บ้านตะเคียน บ้านสวายเจริญ บ้านกระโดน บ้านไม้แดง บ้านหนองเต็ง บ้านตาฮ้อ และบ้านห้วยสำราญ

1.3.2 การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมร

ผ่านการตีความและสังเคราะห์ให้เป็นลวดลายในงานหัตถกรรมผ้าทอมือที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชน ด้วยทฤษฎีทางมานุษยวิทยา สังคมวิทยา ในเรื่องของชาติพันธุ์ และครรลองของชาติพันธุ์ ทักษะในกระบวนการผลิตผ้า เพื่อให้ได้ลวดลายผ้าไม่น้อยกว่า 10 ลวดลาย และแตกลายออกไปลวดลายละ 10 ด้วยเทคนิคหรือกระบวนการทอผ้าไม่ต่ำกว่า 2 เทคนิควิธี เช่น มัดหมี่ ยกดอก จก ชิด เป็นต้น

1.3.3 การออกแบบลวดลาย

โดยใช้โปรแกรมออกแบบลายผ้า ที่สามารถกำหนดลวดลาย สี สันได้ที่เส้นพุ่ง เส้นยืน ในจำนวน 70 x 100 ต่อ 1 ไร่พืท และแสดงภาพผ้าเสมือนจริง (Preview) ได้ก่อนนำไปทอเป็นผ้าต้นแบบ เพื่อให้ได้ผ้าต้นแบบ 10 ลาย ความยาว 80-100 เมตร พร้อมเรื่องราว (Story)

1.3.4 ด้านสิ่งประดิษฐ์

กลุ่มผู้ผลิตผ้าไหมพื้นบ้านหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านสนวนนอก มีระบบบริหารจัดการสินค้า และระบบจัดการการขาย ที่สามารถบริหารจัดการได้โดยชุมชน ลูกค้า มีระบบการสั่งซื้อ การตรวจสอบการจัดส่ง และการนำเสนอข้อมูลสินค้า พร้อมนำเสนอรายละเอียดสินค้า คำอธิบาย หรือเรื่องราว (Story) ที่แสดงอัตลักษณ์ของผ้า

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีประโยชน์ที่ได้รับ ดังนี้

1.4.1 ได้รายละเอียดอัตลักษณ์ที่สามารถนำไปสังเคราะห์ตีความในการออกแบบลวดลายผ้า

1.4.2 ได้ลวดลายผ้าพร้อมเรื่องราวที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน ผู้ประกอบการ และที่วิจัย

1.4.3 ได้สินค้าระดับพรีเมียมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่

จะเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนมากขึ้น

1.4.4 ประชาสัมพันธ์หมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านสนวนนอก อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นผ่านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของหมู่บ้าน

1.4.5 หน่วยงานภาครัฐสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านในการพัฒนาสินค้าระดับพรีเมียม

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 สินค้าระดับพรีเมียม คือ สินค้าที่หายาก ซึ่งหมายถึง ผ้าทอมือที่มีความงามไม่ฉูดฉาด สีขรึม ฝีมือละเอียด ประณีต โดยการนำลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรมาทอ ได้ผ้าทอมือทั้งหมด 6 ประเภทคือ 1) ผ้าหางกระรอก (ผ้าพื้น) 2) ผ้าโสร่ง (ผ้าตาราง) 3) ชิ่นหมี่ โฮล (ผ้าลาย) 4) ผ้าสไบเรือกเจียย (ผ้าขาวม้ายกขิดที่ชาย) และ 6) สไบฉูด (ผ้ายกดอก)

1.5.2 ลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมร คือ โดยการนำอัตลักษณ์ผ้าทอมือเขมรมาทอในขอบข่ายของ 1) สีสันทัน (Color) ตัดกันแต่ให้อยู่ในสไตล์ขรึมเรียบหรู 2) รูปทรง (Form) ละเอียด หรือละเอียดในโครงสร้างใหญ่ 3) เนื้อผ้าและผิวสัมผัส (Texture) เรียบเนียน มั่นวา

1.5.3 พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สินค้าระดับพรีเมียมลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมร คือ เส้นทางที่สินค้าระดับพรีเมียมลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของจากกลุ่มสมาชิกผ่านสื่อกลางต่าง ๆ จนกระทั่งถึงมือผู้ซื้อสินค้า

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

- 2.1. นิเวศวิทยาวัฒนธรรมผ้าทอมือ
- 2.2. การผลิตผ้าทอมือ
- 2.3. ชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์
- 2.4. อัตลักษณ์ผ้าบุรีรัมย์
- 2.5. การทำสินค้าพรีเมียม
- 2.6. พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์
- 2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1. ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

ผ้าทอมือเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อมและความต้องการจำเป็นในปัจจุบันพื้นฐานของชีวิต มีลักษณะเป็นองค์รวมของภูมิปัญญาที่ประกอบด้วยส่วนของเทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่วนขององค์ความรู้ การเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ และเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดทางสังคมวัฒนธรรมชุมชน ดังนั้นผ้าทอมือจึงเป็นงานหัตถกรรมที่สามารถบอกถึงความเป็นคนในมิติทั้งด้านวิทยาศาสตร์ มานุษยวิทยา และสังคมวิทยาได้อย่างครอบคลุม

ตามทีสุชีพ กรรณสูต ได้รวบรวมแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) ในบทความเกี่ยวกับทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (<http://sucheepost.blogspot.com>, 2009) โดยได้นำเสนอแนวคิดทางมานุษยวิทยาจากหลายนักทฤษฎีที่มีความสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม โดยเน้นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม เช่น จูเลียน สจิวต (Julian Steward) นักมานุษยวิทยาอเมริกันได้อธิบายแนวความคิดแบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่าเป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (Adaptation) ของสังคมแนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมโดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญ

จูเลียน เอชสจิวต์ (Julian H. Steward) นักมานุษยวิทยาอเมริกันได้กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นวัฒนธรรมที่มาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคม โดยได้อธิบายแนวความคิดแบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่าเป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (Adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือเทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ

สจิวต์ มอง "วัฒนธรรม" ว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ดังนั้นประเด็นสำคัญสำหรับการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาจึงมีอยู่ว่าวัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม มนุษย์มีวิธีการอย่างไรในการใช้เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมนั้นแยกออกจากความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น ในสังคมดั้งเดิม (Primitive Societies) มนุษย์มีวิธีการผลิตแบบล่าสัตว์และเก็บหาอาหาร โดยปกติแล้วผู้หญิงจะเป็นผู้เก็บหาอาหารและผู้ชายเป็นออกล่าสัตว์ การแบ่งแยกงานในลักษณะเช่นนี้มิได้เป็นเพราะผู้ชายมีร่างกายแข็งแรงกว่า แต่เป็นเพราะผู้หญิงต้องใช้เวลาดูแลลูก ในขณะที่ผู้ชายสามารถเดินทางไกลและจากบ้านไปได้เป็นระยะเวลานาน ตามทัศนะของสจิวต์เห็นว่า มนุษย์เป็นสัตว์มีเหตุผล และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมวางอยู่บนรากฐานของเหตุผล

วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมมักมีความแตกต่างกันเป็นเพราะว่าสภาพการณ์และสภาวะแวดล้อมมีความแตกต่างกันออกไป วัฒนธรรมสองวัฒนธรรมจึงมีพื้นฐานของการปรับตัว การแก้ปัญหา และมีวิวัฒนาการแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรมของกลุ่มที่ตั้งรกรากอยู่ใกล้ทะเลย่อมมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมืออย่างชีพประเภตเบ็ด แห อวน ฉมวก เรือ และมีการพัฒนาสั่งสมความรู้เกี่ยวกับการเดินทะเลและการจับปลา ในขณะที่เดียวกันชนกลุ่มอื่นที่ตั้งรกรากอยู่ในเขตป่าดงดิบ อาจมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเพื่อใช้ในการยังชีพแตกต่างกันออกไป เช่น หอก ธนู เพื่อใช้ในการล่าสัตว์และหาอาหาร กลุ่มชนทั้งสองกลุ่มนี้ย่อมต้องมีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน

สจิวต์ เสนอแนวความคิดประเด็นสำคัญคือ วัฒนธรรมแต่ละสังคมมีการปรับตัวต่าง ๆ กัน เมื่อได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ใดสภาพแวดล้อมหนึ่ง เป็นวิวัฒนาการเฉพาะวัฒนธรรม นักมานุษยวิทยา กลุ่มที่คัดค้านแนวความคิดนี้ คือ กลุ่มที่ศึกษาวิวัฒนาการอารยธรรมในชุมชนเมืองเห็นว่า พัฒนาการอารยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เกิดจากสังคมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปแบบวิวัฒนาการเป็นสังคมเมืองสมัยใหม่ เรียกว่า วิวัฒนาการชุมชนแบบคล้ายคลึงกันไม่มีลักษณะเฉพาะตัวตามแนวความคิดของสจิวต์อันเป็นความคิดหนึ่งของกลุ่มนิเวศวิทยาวัฒนธรรมไม่ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมใดสภาพแวดล้อมหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น แต่สจิวต์ก็ได้

เสนอบทสรุปกฎวิวัฒนาการวัฒนธรรมซึ่งเกิดจากปัจจัยพื้นฐาน สำคัญ 3 ประการ เพื่ออธิบาย นิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามแนวคิดของสจ๊วต สามประการคือ

ประการแรก ความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยี วัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อม ควรต้องวิเคราะห์ ประสิทธิภาพของวัฒนธรรมที่สามารถนำเอาทรัพยากรมาใช้ให้เป็นประโยชน์สูงสุด เช่น มาใช้ให้เป็น อาหารและที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในสังคม

ประการที่สอง การศึกษารูปแบบพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีและวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์วิธีการที่มนุษย์ในแต่ละสังคมว่าได้สร้างวัฒนธรรม กำหนดพฤติกรรม กิจกรรมต่าง ๆ ใน สังคมประจำวัน รวมทั้งศึกษาวิธีการทำงาน เพื่อให้ชีวิตอยู่รอดได้หรือไม่เพียงใด

ประการที่สาม ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบพฤติกรรม และระบบวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์ พฤติกรรมและกิจกรรมคนในสังคมว่ามีส่วนทำให้สังคมอยู่รอดได้หรือไม่เพียงใด

กล่าวโดยสรุปแล้ว นิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามทัศนะของสจ๊วตนั้นเป็นความพยายามศึกษา วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีทางการผลิต ซึ่งเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับพฤติกรรมของมนุษย์ และ ความสำคัญของสภาพแวดล้อมและอิทธิพลของสภาพแวดล้อมต่อพัฒนาการทางวัฒนธรรม

เลสลี ไวต์ (Leslie White) เป็นนักมานุษยวิทยาอเมริกันอีกคนหนึ่งซึ่งสนใจศึกษาอิทธิพลของ สภาพแวดล้อมต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรม เช่นกัน โดยไวต์ ได้ศึกษาตรวจสอบผลงานของนัก วิวัฒนาการรุ่นเก่า เช่น มอร์แกน อย่างละเอียด และพบว่า ทฤษฎีวิวัฒนาการมีหลักเกณฑ์ในการ ตีความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจอยู่หลายประการ และไวต์เองก็ได้เสนอ แนวความคิดแบบวิวัฒนาการสมัยใหม่ ซึ่งต่อมาได้รับการขนานนามแนวความคิดแบบ "วิวัฒนาการ สากล" (Universal Evolution) ไวต์ มีความเห็นคล้ายคลึงกับแรดคลิฟฟ์ บราวน์ และมาลินอสกี ใน ประเด็นที่ว่ามานุษยวิทยาควรเป็นวิทยาศาสตร์ และไวต์ ก็ได้พยายามค้นหากฎเกณฑ์หรือทฤษฎีสากล เพื่อใช้อธิบายวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ ทั่วโลกความหมายของ "วัฒนธรรม" ตามทัศนะของไวต์ มีความคล้ายคลึงกับมโนทัศน์เรื่ององค์อินทรีย์ (Super Organic) ของโครเบอร์ นั่นคือการมองว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งมีชีวิตและมีชีวิตแยกออกจากตัวมนุษย์อย่างเด็ดขาด วัฒนธรรมมี กฎเกณฑ์และการทำงานในตัวเอง ซึ่งแนวความคิดนี้ได้รับการขนานนามว่า "วัฒนธรรมวิทยา" (Culturology) ไวต์เสนอว่า "วัฒนธรรม" มีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. ระบบเทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่มนุษย์ ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น
2. ระบบสังคม ซึ่งเป็นการรวมตัวกันขององค์กรทางสังคม (Social Organization) และ พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ และ
3. ระบบความคิด (Ideology) ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ ระบบ เทคโนโลยีเป็นโครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) หรือพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรม เพราะชีวิตมนุษย์

จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยระบบนี้ในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ส่วนองค์กรสังคมและระบบความคิด เป็นโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ของวัฒนธรรม

และเมื่อพิจารณาบทบาทของผ้าทอมือ ตามทัศนะของสจ๊วต และ ไวต์ แล้ว จะพบว่าผ้าทอมือ และเรื่องราวของผ้าทอมือ เป็นส่วนหนึ่งของนิเวศวิทยาวัฒนธรรม เนื่องจากผ้าทอมือนั้นมีลักษณะสำคัญ 3 ประการที่สอดคล้องกับแนวคิดของสจ๊วต และ ไวต์ ดังนี้คือ

1. มีระบบเทคโนโลยีเฉพาะที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตที่เหมาะสม และใช้อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในแต่ละกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการผลิตเส้นใย กระบวนการฟอกย้อม กระบวนการเตรียมเส้นยืน กระบวนการทอ ตกแต่งผ้าไปตลอดจนถึงกระบวนการผลิตผ้าเป็นเครื่องแต่งกาย เป็นของใช้ ก็ล้วนแล้วแต่มีเทคโนโลยีที่เป็นเฉพาะของตนเอง และเทคโนโลยีร่วมกันตามลักษณะของนิเวศวิทยาร่วมกัน เช่น อีว หลา และไน ที่ใช้ในกระบวนการกระบวนการผลิตเส้นใยจากดอกฝ้าย กระด้าง จ่อ รังสำหรับให้ตัวไหมชักใย กง ไน สำหรับผลิตเส้นใยจากหนอนไหมเป็นต้น มีเทคโนโลยี

2. มีระบบสังคมผ่านทางข้อกำหนดและประเพณีของสังคม เช่นรูปแบบของการแต่งกายที่ใช้ในโอกาสต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมในสังคม การใช้ผ้าในพิธีกรรมต่าง ๆ

3. มีระบบทางความคิด เป็นผลของการแสดงระบบทางความคิดที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และความรู้มาอย่างยาวนาน เช่นการออกแบบและสร้างลวดลายในผืนผ้า ซึ่งเป็นผลงานจากจินตนาการ ความรู้ เทคโนโลยีและประโยชน์สอยที่ลงตัวและเหมาะสม ได้ลวดลายที่สื่อสัญลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ เช่น ลายนาคร ลายงู

ผ้าทอมือ จึงมีบทบาทที่เป็นทั้งผลิตภัณฑ์ไว้ใช้สอย เป็นเครื่องมือทางสังคม และเป็นวิทยาการความรู้ เป็นปัญญาของคนในชุมชน การศึกษาอัตลักษณ์ และเรื่องราวของผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรของจังหวัดบุรีรัมย์ในครั้งนี้ จึงมิใช่เพียงแต่เรียนรู้และบอกเล่าว่าผ้าผืนนั้นชื่ออะไร สวยหรือไม่ แต่เป็นการเรียนรู้และบอกเล่าเรื่องราวของผ้าทอมือนั้นเพื่อเป็นการสืบค้นและบอกเล่าทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับคน พฤติกรรมของคน ระบบความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวคน ผ้าทอมือจึงสำคัญกว่าการเป็นเพียงเครื่องนุ่งห่มและของใช้ โดยจะแสดงความรู้ผ้าทอมือใน 4 ส่วนคือ 1) ส่วนของเทคโนโลยีและกระบวนการผลิต 2) ส่วนของการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ และ 3) ส่วนของวัฒนธรรม และ 4) ความเป็นอัตลักษณ์ และความเป็นอัตลักษณ์ร่วมของผ้าทอมือเขมรบุรีรัมย์

2.1.1. วัฒนธรรมผ้าทอมือ

จารุณี ชัยโชติอนันต์ (2555) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับผ้าทอมือว่า ผ้าทอมือ กระบวนการผลิตผ้าทอมือ และการใช้ผ้าทอมือเป็นวัฒนธรรมในหมวดหมู่ของกิจกรรมเพื่อการยังชีพ ภายใต้ความต้องการปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิตและสืบทอดเผ่าพันธุ์ และเนื่องจากการทอผ้าเป็นวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ ดังนั้นจึงเกี่ยวพันและมีมิตรอบด้านอย่างลึกซึ้ง เกี่ยวพันกับนิเวศวิทยาโดยเป็นส่วนหนึ่งของนิเวศวิทยาวัฒนธรรม เรียกนิเวศวิทยาวัฒนธรรมการทอผ้าซึ่งจะ

เกี่ยวข้องกับการนำนิเวศวิทยาด้านสิ่งแวดล้อมๆ มาสร้างเครื่องมือในการทอผ้า มาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายผ้า ออกแบบการใช้ผ้าให้เหมาะกับนิเวศของแต่ละพื้นที่ การทำผ้าและกระบวนการทอผ้าเข้าไปใช้ในพิธีกรรมต่างๆ อย่างแยบยล เป็นต้น ดังนั้นผ้าทอมือจึงให้ความหมายมากกว่าการเป็นเครื่องนุ่งห่ม

วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแต่งงาน โดยการแต่งงานในสังคมชนบทเป็นการสร้างครอบครัวใหม่ ดังนั้น พิธีกรรมตามวัฒนธรรมจึงล้วนแล้วแต่ให้ความหมายในด้านการสร้าง การเติบโต การเจริญรุ่งเรือง การให้กำลังใจ ให้ต้นทุนชีวิต และให้ความคาดหวังว่าจะต้องพบสิ่งที่ดีงามในอนาคต วัฒนธรรมการแต่งงานของชาติพันธุ์เขมรจะใช้ผ้าทอมือในกิจกรรมหลายๆ ส่วนด้วยกันคือ

1. ส่วนเครื่องเช่นไหว้เพื่อบอกกล่าวบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ผีบ้านผีเรือน จะใช้ผ้าผู้หญิง ผ้าผู้ชาย ประกอบด้วยผ้าถุง ผ้าสบง ผ้าโสร่ง และผ้าขาวม้า พร้อม หมาก พลุ ชันธ 5
2. ส่วนของผ้าไหว้ หรือเครื่องสมมา เขมรเรียก เกื้องชะมา
3. ส่วนของเครื่องแต่งกายของเจ้าบ่าว เจ้าสาว
4. ส่วนของเครื่องแต่งกายผู้ร่วมงาน

วัฒนธรรมเกี่ยวกับการเกิด คนในสมัยก่อนคลอดลูกโดยมีหมอดำแยเป็นคนดูแล คนในบ้านต้องยกจัดเครื่องไหว้บอกกล่าวเพื่อยกครูหมอดำแย และหมอดำแยก็จะใช้เครื่องเช่นไว้นั้นยกจับที่หัวเพื่อยกครูของหมอดำแยอีกครั้ง บอกกล่าวครูที่ล่วงลับหรือไม่อยู่ ณ ที่นั้นให้ได้รับรู้ว่าตนกำลังจะทำอะไรและขอให้กิจกรรมที่จะทำนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งประกอบไปด้วยผ้าขาว ชันธห้า และเงิน ตามที่ครูของหมอดำแยได้กำหนดไว้ มักจะใช้ประมาณหกสลึง หรือหกบาท ปัจจุบันก็ตามแต่เจ้าของใช้จะให้ เนื่องจากค่าของเงินได้เปลี่ยนแปลงไปใช้ผ้าที่ตนเองผลิตอย่างคุ้มค่า นอกจากผ้าที่ต้องมีอยู่ในเครื่องบูชาทุกครั้ง

นอกจากนั้นแล้วผ้าถุง ผ้าโสร่ง หรือผ้าเก่าๆของแม่ก็มีประโยชน์เช่นกัน โดยจะฉีก ซัก ให้สะอาดเก็บไว้ใช้เป็นผ้าอ้อมลูก ผ้าเก่านี้ประโยชน์ทางด้านกายภาพคือผ้าจะนุ่มเนียน ซับน้ำได้ดี แป้งเคมี หรือปุ๋ยเส้นใยเล็กจะถูกซักและขัดถูออกจนหมด เด็กจะไม่แพ้ฝุ่นจากเส้นใยเล็กๆ นั้น ประโยชน์ทางด้านจิตใจคือ ผ้าเก่าเหล่านี้ มีกลิ่นของพ่อและแม่อยู่ เด็กจะสัมผัสรับรู้ว่ามีพ่อและแม่อยู่ใกล้ตัวเขาตลอดเวลา ลดความกังวลและความหวาดกลัว

วัฒนธรรมเกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้กิจกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ตนในกลุ่มชาติพันธุ์เขมรให้ความนับถือผีบรรพบุรุษและผีอื่นๆ อย่างแนบแน่นไม่ว่าจะทำอะไรที่นานๆ ทำครั้งหรือที่แตกต่างไปจากกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน แม้กระทั่งการได้ดื่ม หรือรับประทานอาหารพิเศษ จะกรวด (รด) หรือแบ่งให้ผี บอกกล่าวให้มารับประทานด้วยกันทุกครั้ง การเรียนรู้ก็เช่นกัน เช่น การจะเรียนรู้เรื่องการทอผ้าลายใหม่ๆ จะมีเครื่องเช่นไหว้ซึ่งประกอบด้วยชันธห้าเป็นหลัก ตามด้วยผ้าขาว แบบพิเศษคือมีผ้าหญิงชายครบชุด การเช่นไหว้บอกกล่าวนี้ คนในยุคปัจจุบันมองเผินๆ อาจเห็นเป็นเรื่องไร้สาระ เสียเวลา แต่โดยนัยสำคัญแล้ว กิจกรรมดังกล่าวทำให้คนทำงานไปอย่างสมาธิ มีสติ มี

จุดมุ่งหมายชัดเจนเมื่อมีสติก็เกิดปัญญา เมื่อมีจุดมุ่งหมายก็เกิดกระบวนการวางแผนและการทำงานที่ชัดเจน ทำให้งานประสบความสำเร็จในที่สุด

วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแต่งกาย การแต่งด้วยผ้าทอมือที่ผลิตขึ้นเอง เป็นระเบียบการแต่งกายที่สอดคล้องกับกิจกรรมการทำงานในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับนิเวศวิทยาการผลิต สถานทางสังคม การยอมรับ การเคารพนับถือและการให้เกียรติ ทุกอย่างถูกออกแบบให้ใช้อย่างประหยัด เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างรูปแบบการนุ่งห่มเฉพาะตัว เฉพาะกลุ่มเฉพาะเผ่าพันธุ์ได้ โดยใช้ทักษะความรู้ที่เรียกว่า “ฝีมือ” หรือบางคนเรียกว่า “งานหัตถศิลป์” สร้างสรรค์งานเฉพาะเหล่านั้น เช่น ผ้านุ่ง ชายหญิง ออกแบบโครงสร้างเป็นผ้าผืนขนาด 4 คอก ไปจนถึง 8 คอก นุ่งได้หลายแบบ แบ่ง 2 ประเภทใหญ่คือ นุ่งลอยชาย กับนุ่งเก็บชายหรือนุ่งโจงสั้นยาวแล้วแต่กิจกรรมและความถนัด นุ่งลอยชายใช้กับกิจกรรมการใช้ทั่วไป แต่เมื่อใดต้องการความกระฉับกระเฉงคล่องตัวก็จะ เป็นนุ่งโจงสั้นยาวตามกิจกรรมเช่นกัน เมื่อจะป็นต้นไม้หรือทำการเกษตรก็ใช้ผ้าขนาด 70 x 200 เซนติเมตร นุ่งโจงแบบกระชับทำงานได้คล่องแคล่ว และเมื่อใดที่อยู่ในสถานการณ์พิเศษ ต้องการความพิเศษเหนือกว่าปกติ ความหรูหรา ก็นุ่งลอยชายแบบรุ่มร่าม หรือนุ่งโจงแบบยาว โปรง พอง เบาสบาย ขึ้นอีกชนิด ใส่เครื่องประดับ หรือมีผ้าชิ้นอื่นใช้ร่วมด้วยก็เปลี่ยนโอกาสได้ทันที

นอกจากรูปแบบการนุ่ง การใช้ผ้าจะแบ่งโอกาสและความสำคัญของโอกาสได้แล้ว วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตผ้าทอมือก็กำหนดโอกาสในการใช้ผ้าเช่นเดียวกัน กิจกรรมกลางแจ้ง งานบ้าน งานสมบุกสมบัน มักใช้วัตถุดิบจากปุ๋ยฝ้าย เนื่องจากใยฝ้ายนั้นซับน้ำ(เหงื่อ) ได้ดี ระบายอากาศได้ดี เหนียวขึ้นเมื่อเวลาเปียกน้ำ ทำความสะอาดง่าย งานพิเศษ มักใช้วัตถุดิบจากเส้นใยไหม เนื่องจากใยไหมเป็นใยยาวสามารถให้เส้นใยที่ละเอียดได้ มีความเงางาม เรียบ จึงเหมาะกับการทำผ้าที่ต้องการรูปลักษณ์และผิวสัมผัสที่พิเศษได้

การออกแบบลวดลายผ้าทอมือพื้นบ้านก็ผ่านการคิดวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับวิถีวัฒนธรรมประเพณีอย่างแยบยล ความพิเศษของผ้าและลวดลายผ้าจะกำหนดบทบาทหน้าที่ และสถานการณ์ได้ทั้งๆที่อาจนุ่งห่มด้วยวิธีเดียวกัน โดยที่ลายในโครงสร้างง่ายๆ เช่น ผ้าพื้น ผ้าลายทาง ผ้าลายตาราง มักถูกกำหนดให้ใช้ในโอกาสทั่วไป ผ้ายกดอก มัดหมี่ ยกชิต หรือเทคนิคอื่นๆ ที่ซับซ้อน มักถูกกำหนดให้ใช้ในโอกาสพิเศษเนื่องจากต้องใช้เวลาในการผลิตมาก ใช้ความรู้ที่ซับซ้อน แบบแผนวัฒนธรรมการใช้ผ้าเช่นนี้จึงทำให้คนในยุคของการผลิตผ้าให้ “คุณค่า” ของกิจกรรม ความคิด ผลิตผลตามความยากง่ายของการผลิตและการใช้สติปัญญา ซึ่งมีผลต่อการให้ความเคารพผู้รู้ โดยเรียกว่า “ปราชญ์” เขมรเรียก “อาจารย์” “ครู” และ “หลูก กูร” เป็นต้น เป็นสังคมให้ประโยชน์แก่ผู้มีสติปัญญา มากกว่าผู้มีโอกาสหรือผู้ช่วยโอกาส แตกต่างกับสังคมปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง บทบาทของผ้าทอมือจึงมีความหมายมากกว่าการเป็นเครื่องนุ่งห่ม

วัฒนธรรมเกี่ยวกับการตายกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ถือคติว่า ผู้ตายเป็นเพียงการจากไปโลกนี้เพื่อไปอยู่ในอีกโลกหนึ่ง หรืออีกภพหนึ่ง การเตรียมการเพื่อให้ผู้ตายไปอยู่โลกหน้าอย่างมีความสุข

ต้องเตรียมปัจจัยสี่ให้ครบถ้วน หรืออย่างน้อยที่สุดต้องมีเสื้อผ้าสวมใส่ มีอาหารไว้รับประทาน ผ้าทอมือเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ที่ผู้ตายต้องนำไปใช้ในโลงศพ ดังนั้นจึงต้องใส่ผ้า 4 ผืนของหญิงชาย เพราะนอกจากจะเพื่อผู้ตายเองแล้ว ยังเผื่อคู่ของผู้ตายด้วยบางแห่งใส่ถวายทำบุญกับพระสงฆ์ บางแห่งใส่ลงไปในโลงในกรณีการฝังแบบโบราณที่จะนิยมฝังศพไว้ก่อนอย่างน้อย 1 ปีแล้วจึงจะไปขุดกระดูกขึ้นมาทำบุญสวดคล้องกับข้อมูลการแบ่งพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชนเพื่อเป็นป่าช้าของชุมชน ซึ่งยังคงมีอยู่ในแผนที่ของชุมชนทุกตำบล และหลายหมู่บ้านถึงแม้ว่าปัจจุบันจะไม่มีฝังอยู่ก็ตาม และสอดคล้องกับข้อมูลการค้นพบซากกระดูกคนและซากสัตว์โบราณ ซึ่งบางแห่งจะพบเศษผ้าติดอยู่กับเครื่องประดับ เช่นที่บ้านเชียง ดังนั้นผ้าทอมือจึงมีความสัมพันธ์และความสำคัญต่อวัฒนธรรมการตายมาอย่างยาวนาน เพื่อแสดงความความรักความเมตตาของคนไปสู่สังคม และความเมตตาต่อสังคมไปสู่คนเช่นเดียวกัน โดยใช้ผ้าทอมือเป็นเครื่องมือในการจัดการกระบวนการเหล่านั้น ผ้าทอมือจึงเปรียบเหมือนสายใยของชีวิต สายใยของสังคม การสนับสนุนการผลิตการใช้ผ้าจึงเป็นกลยุทธ์การสร้างสังคมเข้มแข็งด้วยพลังภูมิปัญญาของคนในสังคมเอง

กล่าวโดยสรุปคือ ผ้าทอมือนั้นเป็นเครื่องมือที่มีความหมายยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของคน พัฒนาความสุขและความเข้มแข็งของสังคมชุมชน พัฒนารายได้เข้าครอบครัวอย่างสม่ำเสมอและเป็นอิสระยิ่ง ไม่ต้องเป็นลูกจ้างใคร トラบเท่าที่คนทอผ้าจะพัฒนาตนเองได้ ยิ่งพัฒนาตัวเองได้มากเท่าไร รายได้ก็เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะในยุค 4.0 นี้ การตลาดอยู่ในโลกออนไลน์ที่มีผู้คนนับไม่ถ้วนที่เห็นสินค้าผ้าทอมือของเรา หากบริหารจัดการความรู้ ความสามารถ และเวลาได้อย่างเหมาะสมแล้ว ศักยภาพในการค้าขายผ้าทอมือก็จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นอย่างน่าสนใจ

2.1.2. การออกแบบลวดลายผ้าทอมือ

การออกแบบผ้าทอมือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งในการผลิตผ้า โดยเฉพาะในยุคไทยแลนด์ 4.0 นี้ ด้วยเหตุผลหลายประการคือ **ประการที่หนึ่ง** ผ้าทอมือเป็นสินค้าแฟชั่น มีความคุณสมบัติในการตอบสนองความพึงพอใจและความสุขของผู้บริโภค ดังนั้นคุณค่าและความงามจึงต้องมีครบถ้วน ความรู้ในการออกแบบเป็นความรู้เพื่อใช้ในการสร้างคุณค่าและความงามของผลิตภัณฑ์เหล่านั้น **ประการที่สอง** ผ้าทอมือเป็นผลิตภัณฑ์ที่ให้ความหมายในเรื่องของวิถี เรื่องของคน และเรื่องของวัฒนธรรม การออกแบบจึงต้องมีอัตลักษณ์ **ประการที่สาม** การออกแบบลวดลายผ้าทอมือมีความเป็นศิลปะที่ผลิตจากศิลปินพื้นบ้าน ดังนั้นการออกแบบจึงต้องศึกษาและอธิบายอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนของท้องถิ่นให้ชัดเจน เพราะหากไม่แล้วจะเป็นการทำลายตัวตนของชุมชนมากกว่าการส่งเสริมศักยภาพของชุมชน เพราะเมื่อใดชุมชนหมดความเป็นอัตลักษณ์ เมื่อนั้นชุมชนและชาติพันธุ์ก็จะล่มสลาย และในทางกลับกันหากเรายังคงอัตลักษณ์ของตนเองไม่ว่าจะในรูปแบบใด คนและชาติพันธุ์ก็จะยังอยู่และยั่งยืนได้สอดคล้องกับกรณีของชาติพันธุ์มอญในประเทศไทย (สายพันธุ์ที่ใกล้ชิดกับชาติพันธุ์เขมร บางครั้งเรียก ชาติพันธุ์มอญ-เขมร) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีประเทศมอญ แต่ยังมีผู้คนรู้จักชาติพันธุ์มอญ ผ่านวัฒนธรรมและตัวตนของเขาเอง เช่นเดียวกับชาติพันธุ์อื่นอีกหลายชาติพันธุ์ใน

ประเทศไทยที่อยู่ได้ด้วยความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อให้เกิดการยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของสังคมประเทศ โดยอาศัยความรู้ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

จารุณี ชัยโชติอนันต์ (2558) ได้สรุปความเรื่องการออกแบบผ้าไว้ว่า การออกแบบผ้าเป็นการวางแผนล่วงหน้าว่าจะผลิตผ้าออกมาอย่างไร ใช้ในโอกาสไหน ใครเป็นคนใช้ และใช้ในลักษณะใด จะต้องประกอบไปด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

1. การออกแบบเนื้อผ้า การออกแบบเนื้อผ้าให้มีเนื้อผ้าลักษณะอย่างไรนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้คือ

- 1.1 เบอร์ หรือขนาดเล็กใหญ่ของเส้นยืนและเส้นพุ่ง
- 1.2 เบอร์พันหรีหรือความถี่ห่าง หรือชาวบ้านเรียกความหนาของพันหรี
- 1.3 ความกว้างของหน้าผ้า

2. การออกแบบลายผ้า ผ้าพื้นเมืองส่วนใหญ่จะเป็นลายในโครงสร้างผ้าทั้งลายที่เกิดจากการออกแบบทางเส้นด้ายพุ่ง เส้นด้ายยืน หรือทั้งเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนพร้อมกันโดยจะต้องพิจารณาปัจจัยต่อไปนี้คือ

2.1 ประโยชน์ใช้สอย เช่น นำไปใช้เป็นผ้าชนิดใด ผ้านุ่ง ผ้าเมตร ผ้าพันคอ ผ้ามุขคลุมไหล่ ผ้าทอหมอน เป็นต้น

- 2.2 การให้สี สีเส้นยืน สีเส้นพุ่ง เมื่อทอออกมาแล้วจะได้สีอะไร
- 2.3 ความสวยงามของลาย ช่องว่าง และความสมดุล

3. การออกแบบกระบวนการผลิตและการทอ ในการออกแบบลวดลายผ้าทอมือต้องคำนึงเสมอว่าการออกแบบลวดลายผ้านั้นมีความสัมพันธ์กับเนื้อผ้า และกระบวนการทอ ดังนั้นจึงต้องนำปัจจัยเหล่านี้มาร่วมวิเคราะห์เช่นกัน โดยต้องพิจารณาปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ

- 3.1 มีขั้นตอนการผลิตอย่างไร ด้วยเครื่องมือชนิดใดในแต่ละขั้นตอน
- 3.2 ทอด้วยกี่ชนิดใด
- 3.3 เก็บและเหยียบตะกออย่างไร
- 3.4 จะต้องทออย่างไร

2.2. การผลิตผ้าทอมือ

ในการผลิตผ้าทอมือช่างทอผ้าจะใช้ความรู้ในการผลิตผ้างต่อไปนี้คือ การเตรียมเส้นใยที่จะใช้เป็นเส้นยืนและเส้นพุ่ง ซึ่งมีทั้งเส้นใยที่ผลิตขึ้นเอง และเส้นใยที่ซื้อหามา ซึ่งเส้นใยที่หาซื้อมานั้น จะระบุเบอร์หรือขนาดไว้อย่างชัดเจน โดยมีระบบเบอร์ของเส้นด้ายอยู่ 2 ระบบคือ ระบบดีเนียร์ (Denier) ใช้กับเส้นไหมระบบเท็กซ์ (Tex) การคำนวณเส้นด้ายฝ้ายและเส้นไหม ใช้หน่วยในการคำนวณไม่เหมือนกัน เส้นไหมใช้หน่วยวัดเป็นดีเนียร์ จะใช้ระบบดีเนียร์คำนวณ โดยเบอร์ของดีเนียร์สูงเส้นไหมจะ

โตกว่าเบอร์ของดีเนียร์ต่ำในน้ำหนักที่เท่ากัน เบอร์ของดีเนียร์ต่ำจะได้เส้นไหมที่ยาวกว่าเบอร์ของดีเนียร์สูง โดยมีวิธีคำนวณดังนี้

1. ระบบเบอร์ของเส้นใยสำหรับเส้นไหม เรียกระบบดีเนียร์ (Denier) 1 ดีเนียร์ (D) คือความยาวของเส้นไหม 9000 เมตรหนัก 1 กรัม ดังนั้น 1 D หรือ $9000 \text{ m} / 1 \text{ g} / 1 \text{ D}$

2. ระบบเบอร์ของเส้นฝ้ายและฝ้ายสังเคราะห์ใช้ระบบเท็กซ์ (Tex) มีหน่วยการวัดดังนี้คือเส้นฝ้ายความยาว 1000 เมตรหนัก 1 กรัม เท่ากับ 1 Tex หรือเขียนสั้นๆ ว่า $1000 \text{ m} / 1 \text{ g} / 1 \text{ T}$

เส้นด้ายฝ้ายและเส้นไหม ใช้หน่วยในการคำนวณไม่เหมือนกัน เส้นไหมใช้หน่วยวัดเป็นดีเนียร์จะใช้ระบบดีเนียร์คำนวณ โดยเบอร์ของดีเนียร์สูงเส้นไหมจะโตกว่าเบอร์ของดีเนียร์ต่ำในน้ำหนักที่เท่ากัน เบอร์ของดีเนียร์ต่ำจะได้เส้นไหมที่ยาวกว่าเบอร์ของดีเนียร์สูง ในทางกลับกันกับระบบเท็กซ์ (Tex) เบอร์ของเส้นด้ายสูง ขนาดของเส้นด้ายจะเล็กลง เช่น ด้ายเบอร์ 40 จะเส้นโตกว่าด้ายเบอร์ 60 ที่พบเห็นทั่วไปผู้ค้าจะแสดงเบอร์เส้นด้ายเป็นขนาดของเส้นใย จำนวนเส้นในที่ควบเกลียว และรอบเกลียวที่ตีเกลียว เช่น ตัวอย่างไหมจูล จะแสดงดังนี้ ไหม 4 ขนาด 25/30 เกลียว 170 รอบ หมายถึงเส้นไหมมีคุณลักษณะดังนี้ มีจำนวนเส้น 4 เส้น ขนาดประมาณ 27.5 ดีเนียร์ ตีเกลียว 170 เกลียว ต่อ 1 นิ้ว ดังนี้ เส้นไหมเรียบ กลม มีเส้นใหญ่ปานกลาง ($4 \times 27.5 = 110 \text{ D}$) เหมาะสำหรับทำเส้นพุ่ง จะได้ผ้าเนื้อหนา อีกตัวอย่างสำหรับฝ้ายด้ายประดิษฐ์ ด้ายน้ำหนึ่ง ด้ายเย็บผ้าจะระบบเท็กซ์ในการแสดงเบอร์ด้าย และชั่งน้ำหนักเป็นปอนด์ เช่น 1) 20 / 1 2) 40/2 3) 60/2 และ 4) 180/2 อ่านว่าเส้นด้าย 1) ด้ายเบอร์ 20 ควบเกลียว เส้นเดียว 2) ด้ายเบอร์ 40 ควบเกลียว 2 เส้น 3) ด้ายเบอร์ 60 ควบเกลียว 2 เส้น และ 4) ด้าย เบอร์ 180 ควบเกลียว 2 เส้น หมายถึง 1) เป็นด้ายเส้นใหญ่ปานกลางเหนียวน้อยเหมาะสำหรับทำเส้นพุ่ง 2) เป็นด้ายเส้นกลางเหนียวมากกว่า 20/1 ทำเป็นเส้นยืนและเส้นพุ่งได้ 3) เป็นด้ายเส้นเล็ก เหนียว ใช้เย็บผ้าทั่วไป และเป็นเส้นยืนสำหรับผ้าฝ้ายเนื้อละเอียดเนียนได้ และ 4) หมายถึงเป็นด้ายเส้นเล็กใช้เย็บผ้าเนื้อบางและเส้นยืนเส้นพุ่งผ้าเนื้อบางๆ เป็นต้น

3. วิธีคำนวณ มีขั้นตอนในการคำนวณในขั้นตอนการผลิตผ้าทอมือ ดังนี้

3.1 หากจำนวนช่องฟันหวี ชาวบ้านจะใช้วิธีนับเป็นหลบ มาตรฐานหน่วยคือ 1 หลบ เท่ากับ 40 ช่องฟันหวี แต่ฟันหวีที่ถี่หรือห่างนั้นขึ้นอยู่กับหน้าผ้า ถ้าหน้าผ้าแคบจำนวนหลบมากฟันหวีจะถี่ต้องใช้ไหมเส้นเล็ก และจะได้ผ้าเนื้อนุ่ม ถ้าผ้าหน้ากว้างแต่จำนวนหลบน้อยฟันหวีจะห่างต้องใช้กับผ้าด้ายหรือผ้าฝ้าย เพราะเส้นใหญ่กว่าเส้นไหม จึงจะได้ผ้าเนื้อแน่น การคำนวณก็จะนับตามจำนวนหลบ เหลือปลายเท่าไรก็นับเพิ่มไปเช่น ฟืม 21 หลา 2 ความ เท่ากับ $(40 \times 21) + (4 \times 2) = 840 + 8 = 848$ ช่องฟันหวี เป็นต้น หากเป็นการนับแบบอุตสาหกรรมผ้าจะใช้เบอร์ฟันหวี \times ความยาวของหน้าผ้าเป็นนิ้ว เช่น ฟันหวีเบอร์ 50 ความกว้างหน้าผ้า 40 นิ้ว จะเท่ากับ $50 \times 40 = 2,000$ ดังนั้นจำนวนฟันหวีในการทอผ้าชิ้นนี้เท่ากับ 2,000 ช่อง

3.2 คำนวณหาจำนวนของเส้นไหมที่ต้องการใช้จะต้องใช้ข้อมูล 3 เรื่องคือ 1) จำนวนช่อง ฟันหวี โดยต้องหาจำนวนช่องฟันหวี ตามข้อ 3.1 ไว้ก่อน 2) ความยาวของผ้า 3) เบอร์ของเส้นไหมที่ใช้ เป็นหลักในการคำนวณ

ตัวอย่างโจทย์ในการคำนวณคือ ฟันหวี 2,000 ช่อง ความยาวผ้า 16 เมตร เพิ่มความหนาริมผ้าด้านละ 10 ช่องฟันหวี มีวิธีทำดังนี้ 1 ฟันหวีใช้เส้นไหม 2 เส้น เส้นไหมขนาด 20 ดีเนียร์

วิธีทำ

1. หาจำนวนช่องฟันหวีทั้งหมด

$$\begin{aligned}
 1.1 \text{ จำนวนช่องฟันหวี} & \text{ เท่ากับ จำนวนเส้นด้ายใน 1 ช่องฟันหวี} \times (\text{จำนวน} \\
 & \text{ช่องฟันหวีใน 1 นิ้ว} \times \text{ความยาวของหน้าผ้า}) \\
 & + \text{ความหนาของริมผ้าทั้งสองด้าน} \\
 & = 2 \times (50 \times 40) + (10 \times 2) \\
 & = (2 \times 2,000) + 20 \\
 & = \text{จำนวนเส้นไหมเท่ากับ 4,020 เส้น}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 1.2 \text{ หาความยาวของ} & \text{ เท่ากับ จำนวนเส้นไหมทั้งหมด} \times \text{ความยาวของผ้า} \\
 \text{เส้นไหมทั้งหมด} & \\
 & = 4,020 \times 20 \text{ เมตร}
 \end{aligned}$$

$$= 80,400 \text{ เมตร}$$

$$\begin{aligned}
 1.3 \text{ หาน้ำหนักเส้นไหม} & = 20 \times 80,400 \text{ ทหารด้วย 9,000} \\
 \text{ที่จะต้องใช้} & = 1.78 \text{ กิโลกรัม}
 \end{aligned}$$

2. หาจำนวนรอบในการเกิดเส้นยืน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยาวของหลักม้าเดินเส้นยืน หรือหลักผือ ความยาวหลักผือกว้าง จำนวนหลอด (อ๊ก) ที่ใช้มาก จำนวนรอบการเดินน้อยรอบ ความยาวหลักผือสั้น จำนวนหลอดด้ายน้อย จำนวนรอบในการเดินเส้นยืนมาก เป็นต้น

2.2.1 การสร้างการพอกและการย้อมเส้นใย

เป็นความสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการผลิตผ้า เส้นใยดิบไม่ว่าจะเป็นเส้นใยฝ้ายหรือเส้นใยไหม จะต้องผ่านกระบวนการพอกย้อมก่อนจึงจะนำมาผลิตเป็นผืนผ้าได้ด้วยประโยชน์ 2 ประการ คือ ประการที่ 1) เพื่อเตรียมเส้นใยให้ نرمพร้อมนำไปผลิตเป็นผืนผ้า และประการที่ 2) คือเพื่อสร้างสีสันบนผืนผ้าตอบสนองความต้องการและประโยชน์ในการออกแบบลวดลายผ้า โดยมีขั้นตอนแบ่งตามประเภทเส้นใยดังนี้คือ

1. การลอกกาวยไหม และการทำความสะอาดเส้นฝ้าย เส้นไหมเป็นใยโปรตีนธรรมชาติที่ได้จากรังไหม ประกอบไปด้วยส่วนเส้นใย และส่วนของกาวยไหมเคลือบเส้นใย ซึ่งจะมีอยู่ประมาณ 25 % ของน้ำหนักไหมดิบ กาวยไหมจะมีสิ่งเจือปน เช่น ซี้ผึ้ง ไขมัน ซึ่งสามารถละลายได้ในสบู่ร้อนและต่าง ส่วนเส้นใยฝ้ายก็มีน้ำมันและสิ่งสกปรกที่เกิดจากการทำเส้นใยเจือปนอยู่เช่นกัน การลอกกาวยไหมและ

การทำความสะอาดเส้นฝ้าย ทำเพื่อให้เหลือส่วนที่เป็นเฉพาะเส้นใยที่มีความนุ่มละเอียด โดยเฉพาะไหมจะมีความมันวาวสูงขึ้น โดยมีขั้นตอนการลอกกาวและการทำความสะอาดดังต่อไปนี้คือ

1.1. ชั่งน้ำหนักเพื่อหาอัตราส่วนของน้ำที่ใช้ในการลอกกาวไหมหรือทำความสะอาดเส้นใย อัตราส่วนเส้นไหมดิบหรือฝ้ายดิบ 1 ส่วน ต่อ น้ำ 30 ส่วน เช่นเส้นไหม 1 กิโลกรัม ต้องใช้น้ำในการต้มลอกกาว ประมาณ 20 - 30 กิโลกรัม เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเส้นไหมนั้นมีจำนวนกาวเคลือบอยู่มากน้อยเท่าใด หากมีกาวมากให้ใช้น้ำมาก

1.2. หาอัตราส่วนสารเคมีในการลอกกาวโดยคำนวณจากปริมาณของน้ำ เส้นไหมใช้สูตรดังนี้คือ สบู่ (ไม่มีประจุ) 1 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร ต่างฟอกไหม (โซดาแอส) 1 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร เช่นกัน เส้นใยฝ้ายใช้สูตรดังนี้คือ สบู่ (ไม่มีประจุ) 1 กรัมต่อ น้ำ 1 ลิตร ต่างฟอกไหม (โซดาแอส) 0.1 กรัม ต่อน้ำ 1 ลิตร

1.3. ต้มลอกกาวและทำความสะอาดเส้นใยฝ้ายดังต่อไปนี้ ตามกระบวนการดังนี้

ตารางที่ 2.1 การลอกกาวเส้นไหมและการทำสะอาดเส้นฝ้าย

ลำดับที่	กระบวนการ	ความร้อน	เวลา
1.	นำเส้นไหมใส่ห้วงย้อม แช่น้ำสะอาดใช้ช้อนน้ำ	อุณหภูมิปกติ	10 นาที
2.	ตวงน้ำ ชั่งสารเคมี (ต่างและสบู่)ตามสัดส่วน	อุณหภูมิปกติ	ตามสมควร
3.	ละลายสารเคมีในน้ำ	น้ำอุ่น	ตามสมควร
4.	นำเส้นไหมที่แช่น้ำ บิดหมาด กระตุกให้แตกตัว ลงในอ่างที่ผสมต่างและสบู่แล้ว นวดให้น้ำแทรกเส้นใยทั่วถึงกัน	น้ำอุ่น	ตามสมควร
5.	ยกภาชนะลอกกาวขึ้นตั้งไฟ เร่งไฟขึ้นให้เดือดเบาๆ หมั่นพลิกเส้นไหมให้ความร้อนทั่วถึงกัน	90-100 องศาเซลเซียส	20-30 นาที
6.	ยกเส้นไหมขึ้น ริดกาวออก ล้างน้ำร้อน ล้างน้ำเย็น 1-3 รอบ บิดหมาด กระตุกให้เรียงเส้นสม่ำเสมอ	น้ำร้อน และน้ำอุณหภูมิปกติ	ตามสมควร

2.2.2 การย้อมสี

การย้อมสีทำให้ผ้ามีความน่าสนใจ เส้นไหมและเส้นฝ้ายมีขั้นตอนในการย้อมเช่นเดียวกัน เพียงแต่ใช้สีคนละประเภท ซึ่งสีแต่ละประเภทจะมีกระบวนการย้อมและการใช้สารช่วยย้อมแตกต่างกัน ในที่นี้ จะกล่าวถึงการย้อมสีที่ใช้บ่อยๆ อยู่ 4 ประเภทคือ สีสำหรับย้อมเส้นไหม สีสำหรับย้อมเส้นฝ้าย สีสำหรับการย้อมด้ายประดิษฐ์ และสีย้อมจากวัสดุธรรมชาติ การย้อมสีโดยทั่วไปแล้วยึดหลักอยู่ 3 ประการคือ 1) ใช้สีตรงตามประเภทของเส้นใย 2) อุณหภูมิต้องเหมาะสม 3) กระบวนการต้องครบ และ 4) เวลาต้องครบ หากบกพร่องในข้อใดข้อหนึ่งจะทำให้คุณภาพของการติดสีไม่เป็นไปตามต้องการ ทั้งหมดเรียกว่า ความประณีตซึ่งเป็นตัวควบคุมคุณภาพการย้อมที่ดีที่สุด

1. การย้อมสีเส้นไหม ประกอบด้วยน้ำ ความร้อน สี และสารช่วยย้อม การย้อมสีเส้นไหมให้ได้คุณภาพดีต้องย้อมด้วยสีแอซิกซึ่งมักใช้กรดน้ำส้มเป็นสารช่วยย้อม ช่วยให้คุณภาพการติดสีดีขึ้น อัตราส่วนต่อเส้นไหม 1 กิโลกรัม คือ น้ำ 20-30 ลิตร สี 0.1- 40 กรัม อ่อนแก่ตามต้องการ กรดน้ำส้ม 10- 40 กรัม ตามความเข้มของสี สีอ่อนใส่น้อย สีเข้มใส่มาก โดยมีกระบวนการย้อมสีดังนี้

ตารางที่ 2.2 การย้อมเส้นไหมด้วยสีแอซิก

กระบวนการ	วิธีการ	อุณหภูมิ (เซลเซียส)	เวลา
1.เตรียมเส้นใย	ใส่ห้วงย้อม แขน้ำให้ชุ่ม ปิดกระตุกให้เรียงเส้น	ปกติ	10 นาที
2.เตรียมน้ำสี	ละลายสีในน้ำอุ่นก่อนข้างร้อน คนให้ละเอียด	50 องศา	
3.ย้อมช่วงที่ 1	ตวงน้ำเย็น 1 ส่วน ใส่ภาชนะ เทน้ำสีใส่ คนให้ละลายทั่วกัน นำเส้นไหมลงใส่ในอ่างน้ำสี พลิก นวดให้สีติดสม่ำเสมอ ทิ้งไว้สักครู่	ปกติ	10-15 นาที
4.ย้อมช่วงที่ 2	ยกอ่างน้ำย้อมพร้อมเส้นไหมขึ้นตั้งไฟ ค่อยๆเร่งไฟขึ้นให้ ต้ม หมั่นพลิกไหมให้ทั่วบ่อยๆ	70 – 90 องศา	30 นาที
5.ย้อมช่วงที่ 3	ปิดไฟ เติมน้ำเย็น 1-2 ลิตร ให้น้ำเย็นลง ยกเส้นไหมขึ้น เติมกรดน้ำส้ม คนให้ละลายโยละเอียด ใส่เส้นไหมกลับลงไปในอ่าง พลิก นวดให้สีซึมเข้าเส้นใยทั่วถึง ยกขึ้นตั้งไฟต้มต่อ	50 - 90 องศา	15 นาที
6.ล้างเส้นใย	ยกเส้นใยขึ้นจากน้ำย้อม ล้างให้สะอาดจนน้ำใส ปิดหมาด กระตุกให้เรียงเส้น ผึ่งลมร้อนให้แห้ง	ปกติ	10 นาที

2. การย้อมสีเส้นฝ้าย ประกอบด้วยน้ำ ความร้อน สี และสารช่วยย้อม การย้อมสีเส้นไหมให้ได้คุณภาพดีต้องย้อมด้วยสีรีแอคทีฟมักใช้ด่างเป็นสารช่วยย้อมช่วยให้คุณภาพการติดสีดีขึ้น อัตราส่วนต่อเส้นไหม 1 กิโลกรัม คือ น้ำ 20-30 ลิตร สี 0.1- 40 กรัม อ่อนแก่ตามต้องการ เกลือ 10 -40 กรัม และด่าง 10- 40 กรัม ตามความเข้มของสี โดยมีกระบวนการย้อมสีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 การย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีรีแอคทีฟ

กระบวนการ	วิธีการ	อุณหภูมิ (เซลเซียส)	เวลา
1.เตรียมเส้นใย	ใส่ห้วงย้อม แขน้ำให้ชุ่ม ปิดกระตุกให้เรียงเส้น	ปกติ	10 นาที
2.เตรียมน้ำสี	ละลายสีในน้ำอุ่นก่อนข้างร้อน คนให้ละเอียด	50 องศา	

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

กระบวนการ	วิธีการ	อุณหภูมิ (เซลเซียส)	เวลา
3. ย้อมช่วงที่ 1	ตวงน้ำเย็น 1 ส่วน ใส่ภาชนะ เทน้ำสีใส่ ใส่เกลือคนให้ละลายทั่วกัน นำเส้นฝ้ายลงใส่ในอ่างน้ำสี พลิก นวดให้สีติดสม่ำเสมอ ทิ้งไว้สักครู่	ปกติ	10-15 นาที
4. ย้อมช่วงที่ 2	ยกอ่างน้ำย้อมพร้อมเส้นฝ้ายขึ้นตั้งไฟ ค่อยๆเร่งไฟขึ้นให้ ต้ม หมั่นพลิกไหมให้ทั่วบ่อยๆ	70 – 90 องศา	30 นาที
5. ย้อมช่วงที่ 3	ปิดไฟ เติมน้ำเย็น 1-2 ลิตร ให้น้ำเย็นลง ยกเส้นไหมขึ้น เติมต่าง คนให้ละลายโดยละเอียด ใส่เส้นฝ้ายกลับลงไปในอ่าง พลิก นวดให้สีซึมเข้าเส้นใยทั่วถึง ยกขึ้นตั้งไฟต้มต่อ	50 - 90 องศา	15 นาที
6. ล้างเส้นใย	ยกเส้นใยขึ้นจากน้ำย้อม ล้างให้สะอาดจนน้ำใส ปิดหมาด กระทบให้เรียงเส้น ผึ่งลมร้อนให้แห้ง	ปกติ	10 นาที

3. การย้อมสีด้วยประติษฐ์ ประกอบด้วยน้ำ ความร้อน สีสำหรับย้อม และสารช่วยย้อม การย้อมสีเส้นด้ายประติษฐ์ให้ได้คุณภาพดีต้องใช้กรดน้ำส้ม ซึ่งช่วยให้คุณภาพการติดสีดีขึ้น อัตราส่วนต่อเส้นด้าย 1 กิโลกรัม คือ น้ำ 20-30 ลิตร สี 0.1- 40 กรัม อ่อนแก่ตามต้องการและกรดน้ำส้ม 10- 40 กรัม ตามความเข้มของสี สีอ่อนใส่น้อย สีเข้มใส่มาก โดยมีกระบวนการย้อมสีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 การย้อมสีด้วยประติษฐ์

กระบวนการ	วิธีการ	อุณหภูมิ (เซลเซียส)	เวลา
1. เตรียมเส้นใย	ใส่ห้วงย้อม แช่น้ำให้ชุ่ม ปิดกระทบให้เรียงเส้น	ปกติ	10 นาที
2. เตรียมน้ำสี	ละลายสีในน้ำอุ่นค่อนข้างร้อน คนให้ละเอียด	50 องศา	
3. ย้อมช่วงที่ 1	ตวงน้ำเย็น 1 ส่วน ใส่ภาชนะ ใส่กรดน้ำส้ม คนให้ละลายทั่วกัน นำเส้นด้ายลงใส่ในอ่างน้ำ พลิก นวด ทิ้งไว้สักครู่	ปกติ	10-15 นาที
4. ย้อมช่วงที่ 2	เทสีลงใส่อ่างน้ำ นวดให้สีเข้าเส้นใยให้ทั่วถึง		
5. ย้อมช่วงที่ 3	ยกอ่างน้ำย้อมพร้อมเส้นด้ายขึ้นตั้งไฟ ค่อยๆเร่งไฟขึ้นให้ ต้ม หมั่นพลิกไหมให้ทั่วบ่อยๆ	70- 90 องศา	45 นาที
6. ล้างเส้นใย	ยกเส้นใยขึ้นจากน้ำย้อม ล้างให้สะอาดจนน้ำใส ปิดหมาด กระทบให้เรียงเส้น ผึ่งลมร้อนให้แห้ง	ปกติ	10 นาที

4. การย้อมสีจากวัสดุธรรมชาติ สีย้อมธรรมชาติหมายถึงสีย้อมไหมหรือฝ้ายที่ได้จาก สัตว์ พืชพรรณและแร่ธาตุธรรมชาติโดยไม่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์สีมาก่อน เช่น ได้จากส่วนที่เป็น ต้น ใบ เปลือก เมล็ด ราก แก่น ของพืช ได้จากแร่ธาตุที่อยู่ในดินโคลน ได้จากตัวครั่ง เป็นต้น การย้อมสี จากวัสดุธรรมชาติย้อมได้เฉพาะเส้นไหม และเส้นฝ้ายเท่านั้น มีกระบวนการ 3 ส่วนคือ 1) การเตรียมน้ำสี 2) การย้อม 3) การฟีนิกสี ใช้อัตราส่วนในการย้อม อัตราส่วนต่อเส้นด้าย 1 กิโลกรัม คือ น้ำ 20-30 ลิตร สี อ่อนแก่ตามที่ต้องการได้ เกลือ ต่าง กรด ตามชนิดสีและประเภทของวัสดุให้สี 10-40 กรัม ตามความเข้มของสี สีอ่อนใส่น้อย สีเข้มใส่มาก โดยมีกระบวนการย้อมสีดังต่อไปนี้

4.1 การสกัดสีธรรมชาติ ทำได้หลายลักษณะคล้ายกันคือ สกัดร้อน และสกัดเย็น วัสดุให้สีบางชนิดเหมาะกับการสกัดร้อน และบางชนิดเหมาะสำหรับการสกัดเย็นต้องเลือกให้เหมาะสม

4.1.1 การสกัดร้อน สกัดได้ทั้งจากเปลือก ใบ ดอก ผล แก่น โดยทำได้ดังนี้

4.1.1.1 ต้มให้ละเอียด

4.1.1.2 หมักไว้ 1 ชั่วโมง

4.1.1.3 ต้มสกัดด้วยความร้อน 90 องศาเซลเซียส ทิ้งไว้ 12-24 ชั่วโมง หรือมากกว่านั้น เมื่อจะย้อมกรองเอาแต่น้ำสีไปย้อม วัสดุที่ใช้ทำสี สามารถนำมาสกัดสีได้เรื่อย ๆ จนกว่าสีจะจางลง จึงเปลี่ยนหม้อ หรือใช้วิธีเติมวัสดุเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงมีสีไว้ใช้ตลอดปี และตลอดไป มิใช่ต้องไปเก็บวัสดุมาใช้ใหม่ทุกครั้งที่ทำกรย้อม

4.1.2 การสกัดเย็น ส่วนใหญ่จะใช้กับวัสดุให้สีจากผล เปลือก และแก่น เช่น แก่นเข ผลมะเกลือ เปลือกผลมังคุด เปลือกไม้ประดู่ เป็นต้น โดยทำได้ดังนี้คือ

4.1.2.1 ต้มให้ละเอียด

4.1.2.2 4.2.1.2. ใส่น้ำ หมักไว้ ไม่ต่ำกว่า 1 ชั่วโมง

4.2 การย้อมสีธรรมชาติ การย้อมทำได้ 2 ลักษณะเช่นเดียวกันคือ ย้อมร้อน และ ย้อมเย็น หรือย้อมในอุณหภูมิปกติ ดังนี้คือ

4.2.1 ย้อมร้อน ย้อมได้โดยการนำสีที่สกัดแล้วมาต้ม อุณหภูมิ ประมาณ 80-90 องศาเซลเซียส ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ถ้าต้องการให้สีเข้มขึ้น ตีตบนานขึ้น ให้ความร้อน ประมาณ 45-50 องศา ใช้เวลาอีก 12 - 24 ชั่วโมง หลักการคือยิ่งใช้เวลามาก สียิ่งเข้มขึ้นและตีตบนานมากขึ้น

4.2.2 ย้อมเย็น ย้อมได้โดยการนำสีที่สกัดแล้ว ส่วนใหญ่และมักเป็นสีที่สกัดเย็น จากการแช่ หรือการหมัก จากนั้นก็นำเส้นใย หรือผ้าลงจุ่ม ขยำให้น้ำสีเข้าทั่วถึง ใช้เวลา 30 นาทีเป็น ต้นไป บางสีต้องนำเส้นใยหรือผ้าที่ย้อม ออกผึ่งแดด เป็นระยะ แล้วนำมาจุ่มสีใหม่ ทำซ้ำหลายรอบสีจะ เข้มขึ้นตามจำนวนครั้งที่ย้อม เช่นการย้อมสีจากต้นคราม และการย้อมสีจากผลมะเกลือ เป็นต้น ส่วน การย้อมเย็นจากเปลือกมังคุด ใช้การแช่น้ำสีทิ้งไว้ 1 คืน เท่านั้น

4.3 การใช้สารช่วยติด การใช้สารช่วยติดเป็นการช่วยคุณภาพของการย้อมสีเส้นไหมดีขึ้น โดยเฉพาะการใช้สีที่ได้จากส่วนใบและดอกของพืช ซึ่งให้สีอ่อน และไม่ค่อยมีความคงทน วัสดุจากธรรมชาติบางชนิดเป็นทั้งสีย้อม เป็นสารช่วยย้อม และเป็นสารช่วยติด คนโบราณจะเข้าใจในกระบวนการเหล่านี้ดี จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่หลาย ๆ คน เกี่ยวกับการย้อมสีเส้นไหมจากสารธรรมชาติเช่น การย้อมจากรังครั่ง ซึ่งให้สีแดง นางบุญมี พลมาศ ชาวบ้านบ้านเสาเดี่ยว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เล่าว่า แต่เดิมการย้อมครั้งต้องใส่ใบเหมือดซึ่งรสฝาด อมเปรี้ยว หรือใบมะขามแก่ต้มไปพร้อม เส้นไหมจะมีสีแดง เป็นเงางาม เป็นต้น การใช้สารช่วยติดนั้นมีอยู่ 3 วิธีด้วยกันคือ

4.3.1 การแช่สารช่วยติดก่อนย้อม เช่นการแช่เส้นฝ้ายในน้ำถั่วเหลือง ก่อนนำไปย้อมสีอื่น ๆ เพื่อให้โปรตีนในถั่วเหลืองแทรกซึมเข้าไปในเส้นใยฝ้ายซึ่งเป็นใยเซลลูโลส ให้มีเส้นอยู่สถานะเป็นโปรตีน มีผลทำให้การติดสีดีขึ้น มีคุณภาพใกล้เคียงกับการใช้สีธรรมชาติย้อมเส้นไหม

4.3.2 การใช้สารช่วยติดขณะย้อม เช่น การใส่เกลือในน้ำสีธรรมชาติขณะที่น้ำมีอุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส หรือต้มไปประมาณ 10 นาที และการใช้ต่างในช่วงใกล้เสร็จสิ้นการย้อมประมาณ 15 นาที เป็นต้น หรือแม้กระทั่งใส่ไปในน้ำย้อมตั้งแต่เริ่มการย้อมก็ได้เช่นกัน

4.3.3 การใช้สารช่วยติดหลังการย้อม เช่น การใช้คลุกซีเก้ซ่า หรือหมักโคลน หลังจากการย้อมมะเกลือ การจุ่มน้ำต่างทุกครั้งของการย้อมสีจากเปลือกไม้ เป็นต้น

การใช้สารช่วยติดทั้ง 3 ลักษณะ เลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม ทักษะ ความถนัด และ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น การย้อมสีธรรมชาตินั้น มีความหลากหลายไม่น้อยกว่าการย้อมเส้นไหมด้วยสีสังเคราะห์ การให้สีอาจแตกต่างกัน แต่คุณภาพและความงามไม่น้อยกว่ากันเลย ในขณะที่การย้อมสีสังเคราะห์อาจโดดเด่นในแง่ของความเหมือนเดิม สามารถควบคุมการย้อมให้สีสม่ำเสมอได้ง่าย แต่สีธรรมชาตินั้นโดดเด่นในเรื่องของความต่าง ทำให้สร้างเป็นงานศิลปะได้ง่าย มีความเป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง ดังนั้นจึงเหมาะกับการหัตถกรรมพื้นบ้านมากกว่า ถ้าทุกคนเข้าใจให้เป็นเรื่องเดียวกัน สินค้าจากงานหัตถกรรมจะสร้างมูลค่าเพิ่มได้จากความแตกต่างนี้เอง

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีธรรมชาติจากต้นไม้ใบไม้หลายร้อยชนิดที่นำมาทำสีย้อมเส้นไหมได้ จากการทดลองนำผู้นำชาวบ้านตำบลบัวทอง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ และนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สิ่งทอ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เข้าสำรวจป่าติดที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบัวทอง เมื่อ เดือน กรกฎาคม 2555 พบว่า ในพื้นที่ประมาณ 200 ตารางเมตร ใช้เวลา 1 ชั่วโมง ก็พบพืชให้สีมากกว่า 20 ชนิด นั้นแสดงว่า พืชให้สีมีอยู่ทั่วไป หาได้ไม่ยากนัก โดยแสดงเป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.5 ตัวอย่างการสกัดและการย้อมสีธรรมชาติ

วัสดุธรรมชาติ	การสกัดสี	การย้อม	การใช้สารช่วยติด	สีที่ได้
ใบสมอ	สกัดร้อน	ย้อมร้อน	สารส้ม	เหลืองมะนาว
เปลือกสมอ	สกัดร้อน และสกัดเย็น	ย้อมร้อน	สนิมเหล็ก	น้ำตาลแดง
ลูกสมอ	สกัดร้อน และสกัดเย็น	ย้อมร้อน และย้อมเย็น	โคลนจากดินสีดำ หรือดินสีแดง	เทา เทาดำ
เปลือกประดู่	สกัดร้อน และสกัดเย็น	ย้อมร้อนแล้วแช่ในอุณหภูมิห้อง	สารส้ม สนิมเหล็ก โคลน	น้ำตาลอ่อน น้ำตาลแดง น้ำตาลดำ
ลูกหมากสง	สกัดร้อน และสกัดเย็น	ย้อมร้อนแล้วแช่ในอุณหภูมิห้อง	สนิมเหล็ก	น้ำตาลแดง
รังผึ้งสด	สกัด อุ่น	ย้อมร้อน	มะขามเปียก	แดงครึ่ง แดงแก่
ดอกอัญชันแห้ง	สกัดร้อน	ร้อน	เกลือ โคลน	ฟ้าหม่น ม่วงเทา
ผลมะเกลือ	สกัดเย็น	ย้อมเย็น	โคลน	กากี เทา น้ำตาลดำ
ใบ และ ยอด สบู่แดง	สกัดร้อน	ย้อมร้อน	สารส้ม	เขียวอมเหลือง
วัสดุธรรมชาติ	การสกัดสี	การย้อม	การใช้สารช่วยติด	สีที่ได้
ใบสัก	สกัดร้อน	ย้อมร้อน	จุนสี	เขียวอ่อน
เปลือกเพกา	สกัดร้อน	ย้อมร้อน	จุนสี	เขียวไข่กา
เม็ดคำแสด	สกัดร้อน	ย้อมร้อน	สนิมเหล็ก	ส้มแดง
เปลือกสีเสียด	สกัดเย็น สกัดร้อน	ย้อมร้อน ย้อมเย็น	สนิมเหล็ก ปูนแดง	แดงน้ำหมาก
เปลือกเข	สกัดร้อน	ย้อมร้อน	สารส้ม	เหลืองเข
เปลือกสะเดา	สกัดร้อน	ย้อมร้อน	เกลือ	น้ำตาลแดงอ่อน
ใบหูกวาง	สกัดร้อน	ย้อมร้อน	สารส้ม เกลือ จุนสี	เหลืองอมน้ำตาล น้ำตาลอ่อน
ใบสัก				
ใบยูคาลิปตัส				
เปลือกเงาะโรงเรียน	สกัดร้อน	ย้อมร้อน	โคลน	เทา และเทาเข้ม
ตะโกนา	ตากแห้ง สกัดร้อน	ย้อมร้อน	สนิมเหล็ก โคลน	น้ำตาลเข้ม

2.2.3 การตกแต่งเส้นด้ายยืน และเส้นด้ายพุ่ง

การตกแต่งเส้นด้ายยืนหรือด้ายพุ่งควรทำหรือไม่ขึ้นอยู่กับการใช้งาน และลักษณะทางกายภาพของเส้นไหม เช่น ถ้าต้องการให้เส้นด้ายยืนเรียบอยู่ตัว และลื่น ก็เลือกใช้น้ำยาอัดกليبผสมลงไปใต้น้ำแช่ที่แม่บ้านเคยทำอยู่ ประมาณ 5 – 10 % ของปริมาณน้ำ แต่ถ้าต้องการนุ่มลื่นให้เส้นไหมใช้น้ำยาปรับผ้านุ่ม ประมาณ 5 -10 % ของปริมาณน้ำ โดยเฉพาะการใช้ไหมเปลือกนอกเป็นด้ายพุ่งโดยไม่ตีเกลียว ควรจะแช่เส้นไหมในน้ำยารีดผ้าเรียบ 5 – 10 % ของปริมาณน้ำเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทักษะและดุลยพินิจของช่างทอดด้วย

2.3.ชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาให้ความหมายชาติพันธุ์ (Ethnos) ว่าหมายถึง กลุ่มที่มีพันธะเกี่ยวข้องกัน และที่แสดงเอกลักษณ์ออกมาโดยการผูกพันลักษณะการของเชื้อชาติและสัญชาติเข้าด้วยกันถ้าจะใช้ให้ถูกต้องจะมีความหมายเฉพาะใช้กับกลุ่มที่มีพันธะทางเชื้อชาติและทางวัฒนธรรมประสานกันเข้าจนสมาชิกของกลุ่มเองไม่รู้สึกรู้ถึงพันธะของทั้งสองนี้และคนภายนอกที่ไม่มีความเชี่ยวชาญจะไม่แลเห็นถึงความแตกต่างกัน และพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาให้ความหมาย ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) ว่าหมายถึง การพินิจศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมปัจจุบันหรือวัฒนธรรมเดิมที่สูญหายไปของกลุ่มมนุษย์ชาติทั้งหลายในโลกชาติพันธุ์วิทยาอาจหมายถึงมานุษยวิทยา วัฒนธรรม-ธรรมก็ได้ (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา)

ชาติพันธุ์ (Ethnicity หรือ Ethnos) คือ การมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีนลาว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นคือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปพรรณ (เชื้อชาติ) เหมือนกันรวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อมกันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันก็สามารถรับรู้อารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกันความรู้สึกผูกพันนี้อาจเรียกว่า "สำนึก" ทางชาติพันธุ์ หรือชาติลักษณะ (Ethnic Identity) (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 23, 2014)

การมองว่ากลุ่มชาติพันธุ์คือ กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมร่วมกันนั้น อธิบายได้ว่าในระยะแรกมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีลักษณะคล้ายครอบครัวขนาดใหญ่เมื่อคนกลุ่มเล็กอาศัยอยู่ด้วยกัน ก็สามารถเข้าใจกันและประพฤติปฏิบัติต่อกันได้โดยไม่มีความขัดแย้งเท่าใดนัก เมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นมีคนหลายครอบครัวอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน การดำเนินวิถีชีวิตอาจแตกต่างกันบ้างความคิดอาจไม่สอดคล้องกันและปัญหาเรื่องความขัดแย้งก็คงจะตามมา ฉะนั้นเมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นก็จำเป็นต้องมี

ระบบระเบียบมากขึ้นต้องมีการตกลงกันว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำข้อตกลงเกี่ยวกับวิถีชีวิตการประเพณีปฏิบัติ และความคิดความเชื่อจึงเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์และเรียกรวมๆ ว่า “วัฒนธรรม” กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมร่วมกันเรียกว่าเป็นคนชาติพันธุ์เดียวกัน

วัฒนธรรมคือ ระบบสัญลักษณ์ซึ่งสมาชิกของสังคมตกลงกันว่าจะใช้ร่วมกันผู้ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันคือคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันมีวัฒนธรรมร่วมกันและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกันการสืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนลูกทำให้เกิดการสืบทอดชาติพันธุ์ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์วัฒนธรรมและสังคมจึงเป็นความสัมพันธ์ที่แยกออกจากกันยากและเนื่องจากการสืบทอดทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เป็นการสืบทอดทางชีวภาพหรือทางสายเลือดด้วยความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางวัฒนธรรมและปัจจัยทางชีวภาพจึงแยกออกจากกันยากและทำให้คนทั่วไปไม่คำนึงถึงข้อแตกต่างนี้ นอกจากนี้เนื่องจากกลุ่มทางชีวภาพหรือกลุ่มเชื้อชาติครอบคลุมหลายกลุ่มชาติพันธุ์ความไม่ชัดเจนจึงอาจเกิดขึ้นได้

อมรา พงศาพิชญ์ (2538) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไว้ว่า ชาติพันธุ์ (Ethnicity หรือ Ethnos) คือการมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกันและเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีนลาว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรม มีลักษณะเด่นคือเป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกันบรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปพรรณ (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วยผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไป เป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์และในขณะเดียวกันก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกัน ความรู้สึกผูกพันนี้อาจเรียกว่า "สำนึก" ทางชาติพันธุ์ หรือชาติลักษณะ (Ethnic Identity)

งานศึกษาเกี่ยวกับหน่วยและพรมแดนทางชาติพันธุ์ (สุเทพ สุนทรภัสส์ 2548) การกำหนดขอบเขตของหน่วยชาติพันธุ์ (Ethnic Unit) และการที่จะอธิบายว่าหน่วยชาติพันธุ์หนึ่งสามารถจะดำรงอยู่ได้อย่างไรเป็นประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญในหมู่นักมานุษยวิทยาและสังคมศาสตร์อื่นๆ แม้กระนั้นก็ยังไม่มีความเห็นลงรอยกันเกี่ยวกับเกณฑ์ที่ใช้กำหนดหน่วยชาติพันธุ์ปัญหาและความสับสนที่เกิดขึ้นในความพยายามดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่นักมานุษยวิทยาขาดความชัดเจนเกี่ยวกับเกณฑ์ต่างๆ ที่จะใช้เป็นตัวกำหนดตัวตนทางสังคมเป็นต้นว่ากลุ่มชน (Peoples) เผ่าพันธุ์ (Tribes) สังคม (Society) และวัฒนธรรม (Culture)

ราอูล นาโรลล์ (2543) นักมานุษยวิทยาจึงได้ทำการศึกษาและเสนอเกณฑ์ที่จะใช้กำหนดหน่วยทางชาติพันธุ์ที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1. การกระจายตัวของลักษณะสำคัญ (Traits Distribution)
2. ความใกล้ชิดทางอาณาเขต (Territorial Contiguity)

3. องค์กรทางการเมือง (Political Organization)
4. ภาษา (Language)
5. การปรับตัวทางนิเวศน์ (Ecological Adjustment)
6. โครงสร้างชุมชนท้องถิ่น (Local Community Structure)

ในขณะเดียวกันไมเคิลมอร์มันนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันที่เคยเข้ามาศึกษาหมู่บ้านชาวไทลื้ออำเภอเชียงคำจังหวัดพะเยา กลับโต้แย้งว่าเกณฑ์ต่างๆที่นาโรลเสนอนั้นก็คือเกณฑ์ที่ใช้กำหนดหน่วยทางชาติพันธุ์ในฐานะที่เป็นหน่วยยึดถือวัฒนธรรมที่เขาเห็นว่ามีข้อจำกัดสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เนื่องจากตัวกำหนด เช่นภาษา วัฒนธรรมและองค์กรทางการเมืองขาดสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์หน่วยต่างๆที่กำหนดโดยเกณฑ์อย่างหนึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับหน่วยที่ใช้เกณฑ์อีกอย่างหนึ่งกำหนด

2. ถ้าคำว่า “วัฒนธรรม” ถูกใช้โดยต้องการจะให้หมายถึงแบบแผนแผนการหรือโครงร่างของการดำเนินชีวิตแล้วหน่วยที่เกิดอันเป็นผลมาจากผลรวมของตัวกำหนดดังกล่าวรวมทั้งตัวกำหนดอื่นๆที่นาโรลเสนอก็คงถือได้ว่าเป็นหน่วยยึดถือวัฒนธรรมที่อาจจะเกิดขึ้นในสภาวะการณ์และระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

3. เป็นการยากที่ใช้ภาษา วัฒนธรรม องค์กรทางการเมือง สังคมหรือระบบเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดขอบเขตตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจนด้วยเหตุผลต่างๆดังกล่าวดังนั้น มอร์มัน จึงมีความเห็นว่าการกำหนดหน่วยชาติพันธุ์เป็นปัญหาในทุกภูมิภาคของโลกโดยที่เราไม่สามารถใช้ลักษณะวัตถุวิสัยหรือที่เป็นรูปธรรม (Objective Characteristics) อย่างเช่นภาษาและแบบแผนการดำเนินชีวิตในการกำหนดหน่วยชาติพันธุ์หนึ่งว่าเริ่มต้นตรงไหนและสิ้นสุดตรงไหนได้

ด้วยความยากลำบากในการที่จะแบ่งกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมนี้เองนักวิชาการบางคนจึงต้องอาศัยลักษณะสำคัญ (Traits) และสถาบันต่างๆจำนวนหนึ่งที่คุณเหมือนจะมีความสำคัญไม่ว่าในทางทฤษฎีหรือที่สถาบันในสังคมต้องพึ่งพาอาศัยหรือไม่ก็อาจจะเป็นลักษณะสำคัญที่หน่วยวัฒนธรรมนั้นใช้กำหนดตนเองหรือถูกกำหนดโดยกลุ่มเพื่อนบ้าน เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง

ในปัจจุบันการศึกษาวิเคราะห์ต่างวัฒนธรรมหน่วยที่ใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบกับมักจะเป็นหน่วยสังคม (Society) มากกว่าวัฒนธรรมนักมานุษยวิทยา อาจจะใช้เกณฑ์ต่างๆเช่น “การสิ้นสุดของการพึ่งพาอาศัยกัน” (Discontinuities Of Dependency) เป็นเครื่องช่วยในการแบ่งหน่วยสังคมแต่ก็ไม่ได้ช่วยให้ปัญหาความยุ่งยากลดน้อยลง ในการที่จะกำหนดว่าระดับการเมืองเขตแดน วัฒนธรรมและภาษา ของหน่วยๆหนึ่งสิ้นสุดลงและเริ่มต้นใหม่ที่ตรงไหนนอกจากนี้เราจะไม่พบตัวตนทางสังคมใดที่ “มีความสมบูรณ์เบ็ดเสร็จในตัวเอง” จากการศึกษาของนักมานุษยวิทยาในบริเวณแผ่นดินใหญ่ของเอเชียอาคเนย์ซึ่งเป็นบริบทของดินแดนในภาคเหนือของประเทศไทยพบว่ากลุ่มชนที่มีวัฒนธรรม

หลากหลายอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมทางนิเวศน์ทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันอย่างมากต่างก็มีรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันในลักษณะที่ไม่สามารถจะแยกเป็นอิสระจากกันได้อย่างชัดเจน

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (<https://th.wikipedia.org/wiki/ชาวไทยเชื้อสายเขมร>) ได้นำเสนอบทความเกี่ยวกับชาวไทยเชื้อสายเขมรในไทย ใจความสำคัญว่า ชาวไทยเชื้อสายเขมรเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับชนชาติไทยและประเทศไทยมาช้านาน โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่คือ ชาวเขมรบนหรือเขมรสูง และชาวเขมรต่ำ โดยชาวเขมรบนจะอาศัยอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรืออีสานใต้ เนื้อที่อกเขาพนมดงรัก ส่วนเขมรต่ำจะเป็นกลุ่มคนที่ถูกกวาดต้อนมาจากประเทศกัมพูชาที่อยู่ใต้เทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นแนวเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา

ชาวไทยเชื้อสายเขมรนั้นจะมีภาษาที่แตกต่างออกไปจากภาษาเขมรในประเทศกัมพูชา โดยภาษาเขมรที่ใช้พูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรืออีสานใต้ จะเรียกว่า ภาษาเขมรถิ่นไทย หรือเขมรบน โดยมีความต่างจากภาษาเขมรในกัมพูชาในเรื่องของหน่วยเสียงสระ การใช้พยัญชนะ รากศัพท์ และไวยากรณ์ โดยผู้ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยจะสามารถเข้าใจภาษาเขมรทุกสำเนียง ส่วนผู้ใช้สำเนียงพนมเปญจะมีปัญหาในการทำความเข้าใจ นอกจากภาษาเขมรถิ่นไทยแล้ว ชาวไทยเชื้อสายเขมรกลุ่มอื่น ๆ ก็สามารถใช้ภาษาเขมรได้ดีโดยเฉพาะกลุ่มที่ติดชายแดนใกล้กับประเทศกัมพูชา อย่างเช่นแถบจังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

แต่ขณะเดียวกันชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมรในหลายจังหวัดแถบภาคกลางของประเทศที่ตกอยู่ในวงล้อมที่รอบล้อมไปด้วยภาษาไทยกลาง ทำให้ภาษาเขมรในถิ่นนั้นได้รับอิทธิพลของภาษาไทย โดยชุมชนเชื้อสายเขมรหลายชุมชนเลิกการใช้ภาษาเขมร โดยสงวนไว้เฉพาะคนเฒ่าคนแก่ ไม่เผยแพร่ต่อลูกหลานอย่างเช่นในชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดราชบุรี ในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ (ฉบับหอสมุดแห่งชาติ) ก็ได้กล่าวถึงการกวาดต้อนเขมรจากเมืองโพธิสัตว์ เสียมราชและพระตะบองมาไว้ที่ราชบุรี เขมรเหล่านี้ไม่ใช่เขมรลาวเดิมเพราะมีภาษาพูดที่แตกต่างกัน เขมรกลุ่มนี้ใช้ภาษาพูดเช่นเดียวกับเขมรในประเทศกัมพูชา โดยตั้งบ้านเรือนในเขตอำเภอเมืองราชบุรี, อำเภอโพธาราม และอำเภอปากท่อ แต่ปัจจุบันพบผู้พูดภาษาเขมรประมาณ 8-10 คน มีอายุระหว่าง 70-80 ปี แต่ไม่ได้ใช้ภาษาเขมรสื่อสารกับลูกหลาน เพียงแต่นึกศัพท์ได้เป็นคำๆ หรือพูดคุยกับคนรุ่นเดียวกันได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่นเดียวกันกับชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดนครปฐมซึ่งมีอยู่ตั้งแต่ปากคลองเจดีย์บูชาสะพานรถไฟเสาวภา วัดแค ไปจนถึง วัดสัมปทวน เรียงรายไปตลอดริมแม่น้ำท่าจีน ประมาณ 1 กิโลเมตรประมาณ 30 ครอบครัว แต่มีผู้ใช้ภาษาเขมรเฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชนอีกกลุ่มหนึ่งที่เรียกภาษาตัวเองว่า ภาษาเขมรลาวเดิม ในจังหวัดราชบุรี ที่ตั้งถิ่นฐานในแถบอำเภอเมืองราชบุรี, อำเภอปากท่อ, อำเภอวัดเพลง และอำเภอบางแพ โดยภาษานี้จะใกล้เคียงกับภาษาไทยถิ่นอีสานตอนใต้ และยังมีการใช้ภาษาเขมรปะปนอยู่ด้วย เชื่อกันว่า

บรรพบุรุษของชาวเขมรลาวเดิมเป็นชาวลาวที่ถูกทัพเขมรกวาดต้อนไปเมืองเขมร เมื่อไทยได้ไปตีเขมร จึงได้กวาดต้อนชาวลาว และชาวเขมรปะปนกันมาด้วย

2.4. ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ้าบุรีรัมย์

จารุณี ชัยโชติอนันต์ (2555) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ผ้าบุรีรัมย์ ในหนังสือสืบสานตำนานไหมบุรีรัมย์ ไว้ดังต่อไปนี้ การทอผ้าทอมือเป็นเป็นกิจกรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นชุมชนและวัฒนธรรมชุมชนอย่างลึกซึ้ง ลวดลาย และกระบวนการทอผ้าทอมือเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ผ้าเป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมที่มีหน้าที่จำเพาะเจาะจง เป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน เป็นองค์ประกอบของพิธีกรรมเกิดแก่เจ็บตาย เป็นเครื่องแต่งกายสุุดพิเศษในงานรื่นเริง เป็นเครื่องวัดคุณสมบัติการเป็นคนที่มีสมบูรณ์พร้อมที่จะออกเรือน ลวดลายและสีสันทนผืนผ้าให้ความหมายหลายอย่าง ตามวัตถุประสงค์ในการใช้งาน ตามความชอบ กระบวนการทางความคิดและวิถีชีวิตของสังคม ลวดลายในตัวผ้าทอมือ ปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะสังคมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลา ส่วนหนึ่ง มีความเป็นแฟชั่นผ่านมาและก็ผ่านไป อีกส่วนหนึ่งมีความเป็นอมตะไม่เปลี่ยนแม้ว่าเวลาจะผ่านไป เป็นร้อย เป็นพันปี เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ลวดลายเหล่านั้นสื่อความหมายของสิ่งใดในสังคมมนุษย์

ผ้าทอมือบุรีรัมย์จากกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ ไทยดั้ง ลาว เขมร และกวยมีความเหมือนที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมกันอยู่หลายส่วน จนอาจเรียกว่าแท้จริงแล้วผ้าทอมือบุรีรัมย์มีความเหมือนในความแตกต่าง สวยงามอย่างลงตัว เช่นเดียวกับกับการจัดดอกไม้จากดอกไม้หลากสี หลายประเภท สวยงามอย่างลงตัว ลาวบุรีรัมย์อาจผลิตผ้าทอมือที่มีลวดลายสีสันทนและรูปลักษณะที่แตกต่างจากลาวในพื้นที่อื่น แต่อาจมีความคล้ายคลึงกันกับลาวในพื้นที่ใกล้เคียงกัน แม้ว่าจะอยู่ในพื้นที่ที่แบ่งเขตกันคนละจังหวัดก็ตาม ซึ่งแท้จริงแล้วการแบ่งพื้นที่ปกครองแบบรัฐศาสตร์นั้น แตกต่างกันจากการแบ่งพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมผ้าทอมือเป็นสื่อสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่สะท้อนสังคมมนุษย์ในแต่ละช่วงเวลาได้ ผ่านลวดลายสีสันทน เนื้อผ้า และรูปลักษณะของผ้า

การศึกษาและเรียนรู้สื่อสัญลักษณ์จากลวดลายผ้าจะช่วยให้เกิดความเข้าใจวิถีชีวิตและอุปนิสัยของผู้คนเกิดการยอมรับความเหมือนที่แตกต่าง เกิดมุมมองคุณค่าและความงามที่หลากหลาย และในที่สุดจะเกิดการเห็นคุณค่าของคนที่อยู่ร่วมกัน ผ้าทอมือจึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการสร้างสังคมที่สงบสุขได้เพราะเมื่อเรามองเห็นคุณค่าและความงามของผ้าทอแต่ละชิ้นเราก็จะเห็นคุณค่าและความงามของคนแต่ละคนเช่นกัน

ลวดลายผ้าทอที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยบุรีรัมย์นั้น มีอยู่ 11 ลักษณะ คือ 1) ผ้าพื้น 2) ผ้าลายริ้ว 3) ผ้าลายตาราง 4) ผ้าลายรูปทรงเรขาคณิต ได้แก่ลายโคม ลายขอ ลายนาค ลายหมากจับลายขาเป็ย เป็นต้น 5) ลายจากรูปลักษณะของข้าวของเครื่องใช้ 6) ลายจากงานสถาปัตยกรรม 7) ลายจากพืชพรรณธรรมชาติ และ 8) ลายประยุกต์ประสมประสาน ทั้ง 4 กลุ่มชาติ

พันธุ์จะทอผ้าลวดลายทั้ง 8 ประเภทนี้ สีสันทึกลากหลายแต่ความเข้ม น้ำหนักสี และการเลือกองค์ประกอบของสีจะแตกต่างกันไปตามความชอบของตัวเอง

2.4.1 ผ้าพื้น

ผ้าพื้น หมายถึง ผ้าที่มีสีสันเป็นสีเดียวทั้งผืน ดังนั้นการทำลวดลายบนผ้าพื้นจึงมักทำที่โครงสร้างผ้า ผ้าพื้นบุรีรัมย์มีความงามอยู่ที่ลักษณะของเส้นไหม เพราะช่างทอผ้าชาวบุรีรัมย์นั้นชอบที่จะปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสาวเส้นไหมสำหรับทอผ้าเอง พกย้อมด้วยสีธรรมชาติ และทอด้วยมือ ด้วยสีผ้าไหมพื้นที่มีผิวสัมผัสหลากหลายน่าใช้ แตกต่างแหล่งอื่นอย่างชัดเจนหาได้ในทุก ๆ อำเภอ เช่น ที่บ้านหนองเพชร บ้านตะเคียน อ. เมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ผ้าพื้นนั้น มีความงามอยู่ที่ผิวสัมผัสผ้า ฝีมือในการทอ และสีสันของผ้า จากการสำรวจตลาดผ้าทอมือ พบว่า ผ้าพื้นเป็นผ้าที่ผู้บริโภคต้องการมากที่สุด มีส่วนแบ่งทางการตลาดมากที่สุด ความมั่นใจของผ้าเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่ผู้บริโภคต้องการเมื่อซื้อผ้าไหมที่บุรีรัมย์มีผ้าไหมเนื้อหนาไม่มันวาวทอจากไหมพันธุ์พื้นบ้านสาวเส้นใยเส้นโต ๆ เหมาะกับการตัดเสื้อฝ้ายนิยมทุกประเภทและใช้ได้หลายโอกาส คุณสมบัติที่สำคัญที่สุด คือ ดูแลรักษาง่าย ซักรีดได้ง่ายเหมือนผ้าฝ้าย

อัตลักษณ์ของผ้าพื้นจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ที่ความเป็นพื้นบ้าน ผิวสัมผัสผ้าที่เป็นปุม ปม หรือ เส้นนูนเป็นลูกฟูกเล็ก ๆ ช่วยทำให้ผ้าไหมมีผิวสัมผัสที่แปลกตาขึ้น ไม่ยับ ความมันวาวจึงเกิดจากการใช้ไหมเส้นยืนและเส้นพุ่งที่แตกต่างกัน มากกว่าเกิดจากตัวเส้นไหมเอง แสดงผ้าไหมพื้นบุรีรัมย์ ดังภาพที่ 2.1 และ 2.2



ภาพที่ 2.1 ผ้าไหมพื้นที่มีผิวสัมผัสหยาบมีปุมปม



ภาพที่ 2.2 ผ้าไหมพื้นที่มีผิวสัมผัสเรียบมัน

2.4.2 ผ้าลายรี้ว

ผ้าลายรี้วเป็นผ้าที่สร้างลวดลายด้วยเส้นไหมต่างสีหรือเส้นไหมพิเศษทางเส้นพุ่ง ผ้าลายรี้ว เป็นผ้าชิ้นเดียวกับ “ผ้าสมปักรี้ว” ที่ใช้สำหรับเป็นเบียดสำหรับข้าราชการมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และเลิกใช้ไปเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากทรงเห็นว่าเขมรใช้นุ่งทั่วไป ซึ่งสอดคล้องพื้นที่ของจังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่บนเส้นทางอารยธรรมขอมโบราณ และมีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรอยู่กระจัดกระจายไปทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งมีการการผลิตผ้าลายรี้วไว้ใช้และเพื่อส่งราชสำนักมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ การนุ่งผ้าสองปักหรือสมปัก สำหรับข้าราชการนุ่งที่สำคัญที่สุดคือ “ผ้าสองปัก” เพราะเป็นผ้าทางราชการซึ่งได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ แสดงถึงลำดับยศและสังกัด การนุ่งผ้าชนิดนี้จะนุ่งเวลาเข้าเฝ้า หรือตามเสด็จพระราชดำเนินแม้แต่ออกจากบ้านจะเข้าวังก็ใช้ผ้าอื่นนุ่งมาก่อนโดยทนายหน้าห่อถือผ้าสมปักตามเพื่อมานุ่งในเขตพระราชฐาน หลักฐานจากจิตรกรรมฝาผนังแสดงให้เห็นว่าได้มีการนุ่งกันบริเวณกำแพงแก้วข้างท้องพระโรง

ผ้าสองปักหรือสมปักนี้เป็นผ้าไหมหน้าแคบต้องต่อให้กว้างโดยใช้สองผืนต่อกัน เรียก “เพลาะ” เมื่อเพลาะแล้วจะกว้างประมาณ 160 ซม. ซึ่งกว้างกว่าผ้านุ่งธรรมดา 1/4 ความยาวก็เช่นกัน ยาวกว่าผ้านุ่งธรรมดา 1/2 เมื่อนุ่งเต็มยศใช้ผ้าสมปักลายต่างๆ เมื่อนุ่งเข้าเฝ้าตามปกติใช้ผ้าสมปักไหมสีต่างๆ ผ้าสมปักที่มีเกียรติสูงที่สุดคือ “สมปักปุม” เป็นสมปักที่ทอด้วยไหมมีลายดอกเป็นตาๆ สมปักที่เป็นชั้นธรรมดาที่สุดคือ สมปักรี้ว

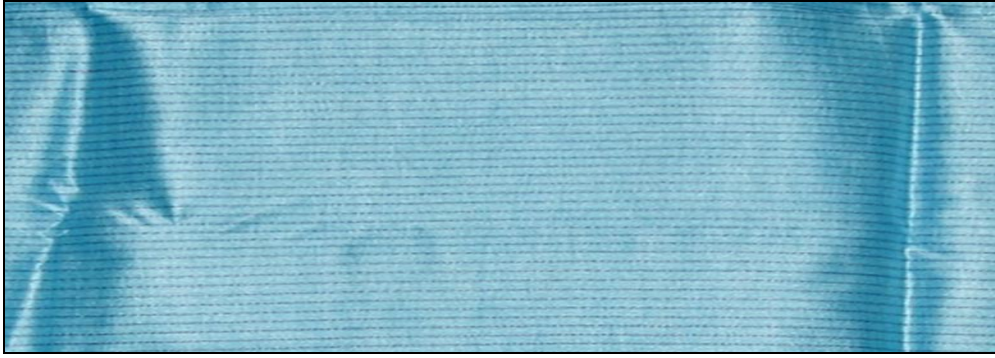
วิธีนุ่งผ้าสมปักนั้นไม่เหมือนกับวิธีนุ่งผ้าโจงกระเบนที่เดียนัก เพราะผ้ายาวกว่ากว้างกว่า วิธีนุ่งจึงต่างออกไป เมื่อเริ่มนุ่งแบ่งผ้าให้สั้นข้างยาวข้าง ข้างสั้นนั้นให้เท่ากับเวลานุ่งโจงกระเบนธรรมดา เหน็บชายพกไว้ก่อนแล้วเอาข้างยาวทบให้เท่ากับข้างสั้นเข้าหาตัวเอาเศษที่เหลือตอนชายข้างบนสอดเข้าใต้พกเดิมชักขึ้นไปจะได้รูปชายผ้าเป็นปากข้าง การชักชายนี้เรียกกันว่า “ชักพก” ชายผ้าที่สำหรับจะม้วนจึงหนาบางไม่เท่ากัน ข้างขวาเป็นผ้าทบเดียวข้างซ้ายเป็นผ้าสองทบ เอาชายทั้งสองนี้ทับกัน แล้วพับม้วนกลมเป็นชายกระเบนธรรมดาแต่ค่อนข้างหนา ลอดใต้หว่างขาไปเหน็บที่กระเบน เหน็บดั่งนุ่งโจงกระเบนธรรมดา “สมปัก” สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “สัมปัด” แปลว่า ผ้าผืน ผ้านุ่ง เป็นภาษาที่ชาวไทยเขมรบุรีรัมย์ และเขมรในประเทศกัมพูชาใช้เรียก ผ้าผืน และผ้านุ่ง ทั่วไป “สมปักรี้ว” จึงหมายถึงผ้าลายรี้ว และสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชิ้นเดียวกับผ้าลายรี้วที่ชาวบุรีรัมย์ยังคงใช้นุ่งหมมาจวบจนปัจจุบัน แต่ชาวบุรีรัมย์เรียกชื่อผ้าลายรี้วหลายชื่อด้วยกันคือ อันลุยชิม จ๊ะป่นซัวร์ และชินคั้นควบ เป็นต้น



ภาพที่ 2.3 หลักฐาน การนุ่งผ้าลายริ้วของขุนนางและข้าราชการบริพารจากภาพวาดฝาผนัง

เมื่อปี 2545 จังหวัดบุรีรัมย์ได้เลือกผ้าลายริ้วขึ้นเป็นผ้าประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งชื่อตามกระบวนการผลิตว่า “ผ้าหางกระรอกคู่” โดยกำหนดระเบียบการทอลายริ้วให้พุ่งเส้นพุ่งควบเกลียวแบบการทอผ้าหางกระรอก 2 เส้น สลับกับการพุ่งสีพื้น 4 เส้น และสีอื่นอีก 2 เส้น สลับกันไปเป็นลายริ้วที่สวยงาม เมื่อปี 2547 เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ได้ปรับปรุงผ้าหางกระรอกคู่ให้สามารถแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยกำหนดเนื้อผ้าเป็นลายตารางเล็ก ๆ เป็นเม็ดทรายในเนื้อผ้าด้วยเทคนิคการทอผ้าสองหน้า กำหนดเส้นพุ่งให้พุ่งเช่นเดียวกันกับผ้าหางกระรอกคู่ด้วยเส้นควบสีเหลืองแดง และม่วงขาว ตามสีประจำจังหวัด (สีส้มและสีม่วง) และกำหนดให้สีผ้าเป็นโทนสีหินทรายชมพูของปราสาทพนมรุ้ง เรียกผ้า “อันลวยซิมทรายชมพู” และสนับสนุนให้เป็นผ้าประจำจังหวัดบุรีรัมย์

ระหว่างปี 2555-2556 จังหวัดบุรีรัมย์ได้ทบทวนการกำหนดผ้าประจำจังหวัดจากภาคีหลายส่วนอีกครั้ง เพื่อให้แสดงความหมายตามชาติพันธุ์ที่หลากหลายที่อยู่รวมกันอย่างผสมผสาน ออกผ้าขึ้นใหม่อีก 1 ชิ้นคือ ผ้าหางกระรอกคู่ตีนแดง โดยเพิ่มการทำหัวขึ้นและตีนขึ้นสีแดงขนาดใหญ่ตามอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและกวยจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งชื่อใหม่ว่า “ผ้าหางกระรอกคู่ตีนแดง” หรือ “ผ้าตีนแดงหางกระรอก” มีอัตลักษณ์ทั้ง 4 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ ความเป็นผ้าหางกระรอกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดั้งเดิม ความเป็นผ้าลายริ้วของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ความเป็นชินมีตีนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ความเป็นตีนขึ้นที่มีลวดลายมัดหมี่ของกลุ่มชาติพันธุ์กวย และความเป็นแหล่งอารยธรรมขอมโบราณของจังหวัดบุรีรัมย์จากโทนสีหินทรายชมพูของปราสาทพนมรุ้ง มี 2 แบบคือ ตีนแดงลายริ้ว และ ตีนแดงลายดอกสุพรรณฉัตร โดยให้ข้าราชการทุกหน่วยสำนักใช้เป็นตัวอย่างนำร่องอย่างแพร่หลาย และให้โอกาสแก่ช่างทอทุกคนได้สร้างสรรค์ผ้าหางกระรอกคู่ตีนแดง ในความหมายทั้ง 5 ประการที่กล่าวมา



ภาพที่ 2.4 ผ้าลายริ้วสีสันสดใสและลวดลายที่ใช้ในปัจจุบัน

2.4.3 ผ้าลายตาราง

ผ้าลายตารางเป็นผ้าที่กำหนดลวดลายในโครงสร้างผ้าทั้งที่เส้นยืนและเส้นพุ่งด้วยการวางจังหวะลายและสีสันที่แตกต่างกัน ทำให้การผลิตผ้าลายตารางมีลวดลายที่ไม่ซ้ำกัน ชาวจังหวัดบุรีรัมย์ไม่ผลิตผ้าลายตารางเป็นผ้าชิ้น แต่จะผลิตเป็นผ้าผืนมี 2 ชั้น คือ ผ้าโสร่ง และ ผ้าขาม้า

- ผ้าโสร่ง เป็นผ้าที่มีทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ ลวดลายในผ้าโสร่งจะเป็นลวดลายที่เกิดจากการวางจังหวะลายและสีสันทั้งทางเส้นพุ่งและเส้นยืน จะมีสีแดง เขียว น้ำเงิน ขาว เหลือง 5 สี การให้สีจะจับคู่สีตรงข้ามอย่างสนุกสนาน เช่น เขียวคู่กับแดง แดงคู่กับน้ำเงิน แดงคู่กับเหลือง เหลืองคู่กับเขียว เป็นต้น น้ำหนักของสีเท่า ๆ กัน เรียกกันว่าต่อสู้อย่างสมศักดิ์ศรี การจับคู่สีตรงข้ามนี้เป็นอัตลักษณ์ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่การแทรกลูกเล่นของลายด้วยการเปิดตาเล็ก ๆ หรือริ้วเล็กเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น การพุ่งเส้นพุ่งผ้าโสร่งบุรีรัมย์มี 2 ลักษณะคือ พุ่งด้วยเส้นไหมสีเดียวกับเส้นพุ่ง และพุ่งด้วยเส้นพุ่งควบเกลียว 2 สี ด้วยการจับคู่สีตรงข้ามให้ได้สีสดเช่นเดียวกัน เช่น เหลืองกับแดง แดงกับน้ำเงิน เหลืองกับเขียว สีสันโสร่งบุรีรัมย์สดใสสนุกสนานชัดเจน และต้องมีครบทั้ง 5 สี และถ้าพุ่งด้วยเส้นควบเกลียวด้วยจะมีสีสันเพิ่มเป็น 9 สี สำหรับเนื้อผ้าในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดั้งเดิม และกวยจะมีลักษณะเป็นเนื้อแน่น เรียบ พลิว เนื่องจากจะทอจากไหมน้อยเส้นเล็กละเอียด แต่สำหรับผ้าในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวจะมีลักษณะเนื้อหนา แน่น นุ่ม เนื่องจากมักทอด้วยไหมทอหีบ หรือไหมน้อยเส้นโต ๆ ผ้าโสร่งบุรีรัมย์จึงมีให้เลือกทั้งสองลักษณะ



ภาพที่ 2.5 โสร่งหางกระรอก คณะบุรีรัมย์

- ผ้าขาวม้า เป็นผ้าที่ถูกออกแบบมาอย่างดีลงตัว สามารถใช้ได้หลายโอกาสเป็นผ้าเอนกประสงค์ทอดด้วยเส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหม ลวดลายในผ้าขาวม้าเป็นลวดลายที่ออกแบบในโครงสร้างผ้าด้วยการใช้สีสันทองเส้นพุ่งและเส้นยืนที่แตกต่างกัน วางจังหวะลายที่ไม่เท่ากัน เล็กบ้างใหญ่บ้าง ด้วยการนับจำนวนเส้น และจำนวนสี ดังนั้นจึงออกแบบได้หลากหลายไม่ซ้ำกัน และถ้าพุ่งเส้นพุ่งที่มีสีสันท่างต่างจากเส้นยืนก็จะยิ่งเพิ่มความหลากหลายของสีสันทให้มากขึ้นตามลำดับ ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ผ้าขาวม้าของชาวบุรีรัมย์ต้องมี 5 สี จึงจะเรียกว่างามสุด รูปลักษณ์ของผ้าขาวม้าบุรีรัมย์นั้นมีหลากหลายไปตามลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์ แต่มีอัตลักษณ์ร่วมกันในเรื่องของเนื้อผ้าและสีสันท เนื้อผ้าจะทอดด้วยลายขดปกติ 2 ตะกอ จึงจะได้ผ้าเนื้อแน่นเหมาะกับการใช้งาน ผ้าขาวม้าบุรีรัมย์มักทอดด้วยเส้นไหมสาวมือ และต้องมี 5 สี คือ สี สีสแดง สีเหลือง สีขาว สีน้ำเงิน และสีเขียว ลวดลายของผ้าขาวม้าบริเวณตัวผ้าจะมีทั้งลายริ้วในแนวขวางและลายตาราง ส่วนชายผ้า จะเป็นลายริ้วในแนวตั้ง เช่นเดียวกันกับผ้าขาวม้าในแหล่งอื่น ๆ การพุ่งเส้นพุ่งสำหรับผ้าขาวม้าบุรีรัมย์ มี 2 ลักษณะเช่นเดียวกันกับ การพุ่งเส้นพุ่งของผ้าโสร่ง คือพุ่งด้วยเส้นพุ่งธรรมดา กับพุ่งด้วยเส้นพุ่งพิเศษทีเกลียวควบ 2 เส้น 2 สีซึ่งให้สีสันทงามสวยงาม มากกว่า 5 สี



ภาพที่ 2.6 ผ้าขาวม้าห้าสี

ผ้าขาวม้าที่แสดงความเป็นบุรีรัมย์มากที่สุดคือ ผ้าขาวม้าลายขิดของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและกวยบุรีรัมย์ เรียกเป็นภาษาท้องถิ่นว่า “สไบเล็กเจียย” แปลว่าผ้าขิดที่ชายผ้า ผ้าขาวม้าลายขิดนอกจากจะให้ความหมายในเชิงวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นผ้าที่แสดงฝีมือการทอผ้าชั้นเลิศของสตรีก่อนออกรือน ลายขิดที่ทอบริเวณชายผ้านั้น มักจะต้องมีลายรูปสัตว์เป็นลายหลัก เช่น ลายม้า ลายช้าง ลายสิงห์ รวมอยู่ด้วยเสมอ ที่นิยมมาก คือ ลายม้า มีทั้งที่เป็นลายม้าอย่างเดียว และลายคนขี่ม้า และมีลายอื่นเป็นลายประกอบเช่นเดียวกันกับการยกลายหมอนขิด การพุ่งเส้นพุ่งสำหรับทอเป็นลวดลายมักทอด้วยสีสันทสดใส เช่น เหลือง น้ำเงิน เขียว ชมพู เป็นต้น



ภาพที่ 2.7 ผ้าขาม้ายกชายชิต (สไบเล็กเจ็ย)

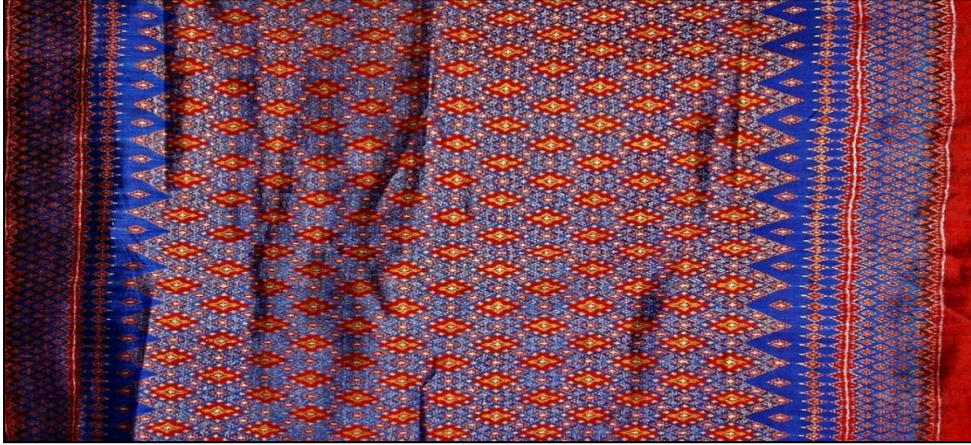
2.4.4 ผ้าลายรูปทรงเรขาคณิต

ผ้ามัดหมี่ของจังหวัดบุรีรัมย์เป็นผ้าที่มีความงดงามและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีเนื้อผ้า 2 ลักษณะใหญ่ คือ ลักษณะที่ 1 ผ้าเนื้อหนาคลายผ้าฝ้าย เส้นใยที่ใช้ทอผ้าจะใช้ไหมเส้นใหญ่ ทอ 2 ตะกอ ลวดลายมัดหมี่จะมีสีสันนุ่มนวล ไม่ชัดเจนนั้ก เมื่อขยับผ้าจะมองเห็นสีสันเหลือบลายบางครั้งบอ้กไม่ได้ ว่าเป็นสีอะไร ส่วนมากเป็นผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เนื้อผ้ามีผิวสัมผัสหลายลักษณะตามประเภทของการเลือกเส้นใยมาผลิตคือ ถ้าผลิตด้วยไหมห้าว ผ้าจะมีผิวสัมผัสขรุขระไม่ลื่นมือ ไม่ค่อยมันวาว แต่นุ่ม ถ้าผลิตด้วยไหมน้อย ผ้าจะมีผิวสัมผัสเรียบลื่นมือ มีการทิ้งตัวดี และมีความมันวาวมากกว่า ลักษณะที่ 2 ผ้าเนื้อแน่นนุ่มเนียนพลิ้ว เนื้อผ้าคล้ายผ้าซาติน เส้นใยที่ใช้จะเป็นเส้นไหมเส้นเล็ก ๆ มักทอเป็นลายตัวน 3 ตะกอ หรือ ลายลูกแก้ว 3-4 ตะกอ ส่วนใหญ่เป็นผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ลวดลายมัดหมี่จะเห็นเด่นชัดกระจ่างตามักทอด้วยไหมน้อยจึงมีความมันวาวมาก ส่วนไหมห้าวจะทอเป็นผ้าพื้นอย่างเดียว

ลวดลายผ้ามัดหมี่ของชาวจังหวัดบุรีรัมย์จำแนกออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) ลายลักษณะรูปทรงเรขาคณิต 2) ลายลักษณะรูปสัตว์ 3) ลายจากรูปลักษณะของข้าวของเครื่องใช้ 4) ลายจากรูปลักษณะของงานสถาปัตยกรรม 5) ลายจากรูปลักษณะของพืชพรรณธรรมชาติ และ 6) ลายประยุกต์ผสมผสานจากจินตนาการและอื่น ๆ โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

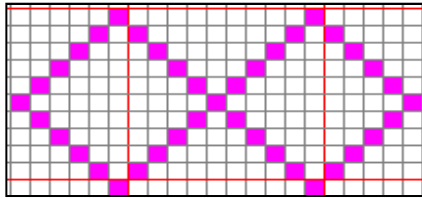
1. ผ้ามัดหมี่ลายลักษณะรูปทรงเรขาคณิต ลวดลายลักษณะรูปทรงเรขาคณิตเป็นลวดลายที่มีลักษณะสมมาตรทั้งแนวตั้งและแนวนอน สามารถทำลวดลายซ้ำ ๆ กันได้ทั้งผืนผ้า เป็นลวดลายที่เป็นแบบฝึกหัดเบื้องต้นของการมัดหมี่ ช่างทอผ้าในจังหวัดบุรีรัมย์ทั้ง 4 กลุ่มชาติพันธุ์จะสามารถมัดลวดลายลักษณะนี้ได้ทั้งหมด โดยมีลวดลายพื้นฐานอยู่ 5 ลักษณะคือ

1.1 ลายโคมมีลักษณะเป็นรูปขนมเปียกปูนทั้งแนวตั้งและแนวนอน มีชื่อเรียกว่า ลายโคมห้า ลายโคมเจ็ด ลายโคมเก้า เป็นต้น ทั้ง 4 กลุ่มชาติพันธุ์เรียกเหมือนกันหมด ส่วนใหญ่มักทำเป็นลายหลักและมีลายอื่นเป็นลายประกอบ ช่างทอในกลุ่มชาติพันธุ์เขมรจะมัดลายโคมเป็นลายหลัก โดยการมัดเป็นเส้นเฉียงตัดกันเป็นรูปขนมเปียกปูนไว้ก่อน เรียกว่า “เทอกระแซ” จากนั้นจึงตกแต่ง ลวดลายด้วยลายอื่นต่อไป มัดหมี่ลายโคมนี้มีทั้งที่เป็นลายโคมทั้งผืน และลายโคมตกแต่งด้วยลูกเล่นอื่น

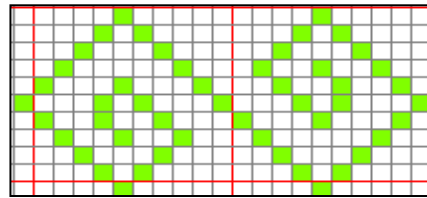


ภาพที่ 2.8 ผ้ามัดหมี่รูปทรงเรขาคณิต

1.2 ลายขอมมีลักษณะเป็นรูปตะขอ ออกแบบลายได้ทั้งแนวตั้งและแนวนอน เช่นเดียวกัน เกิดจากการแตกลายโคม 2 ลาย แล้วตัดบางส่วนออกไป ดังตัวอย่าง

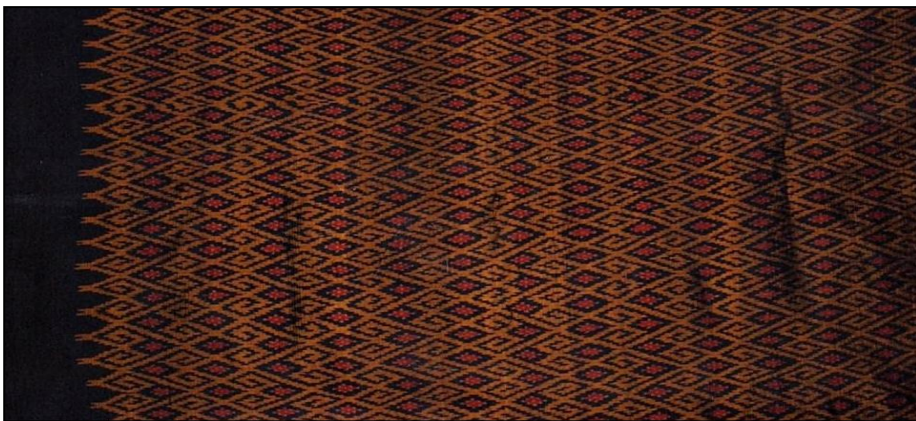


ภาพที่ 2.9 แพทเทิร์นลายโคม



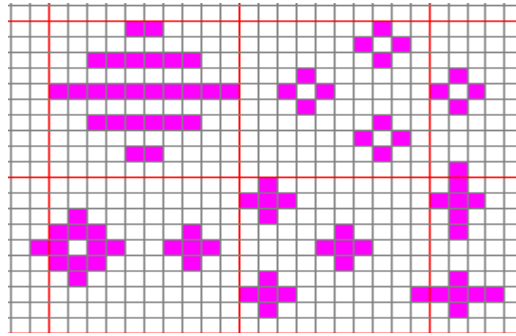
ภาพที่ 2.10 แพทเทิร์นลายขอม

ผ้ามัดหมี่ลายขอม มักทำเป็นลวดประกอบเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อทอเป็นลายหลัก มักมีการตกแต่งด้วยการแทรกไหมสีต่าง ๆ ทอคั้นเป็นช่วง ๆ ที่พบมากคือ หมี่ขอคั้นควบ



ภาพที่ 2.11 ภาพผ้ามัดหมี่ลายขอม

1.3 ลายหมากจับมีลักษณะเป็นเส้นคู่กัน 3 หรือ 5 เส้น เส้นตรงกลางยาว เส้นข้างสั้นลดหลั่นกันไปเรียกชื่อตามขนาดของลาย เช่น ลายหมากจับน้อย ในลวดลายที่มี 3-5 เส้น และลายหมากจับใหญ่ในลวดลายที่มีเส้นมากกว่านั้นลายหมากจับทำได้ทั้งเป็นลายหลัก และลายประกอบเป็นส่วนตกแต่งช่องว่างในลวดลายผ้าให้สมบูรณ์ขึ้น และสวยงามขึ้นเหมือนกับการจัดองค์ประกอบทางศิลปะในงามวาดภาพ

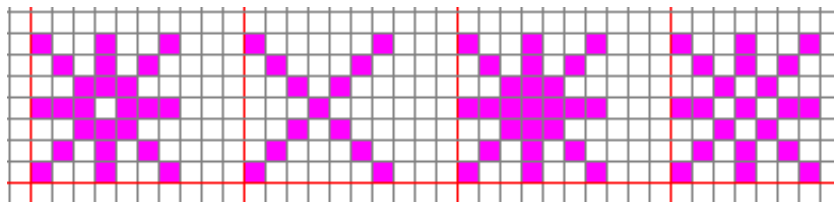


ภาพที่ 2.12 กลุ่มลวดลายประเภทหมากจับ



ภาพที่ 2.13 ผ้ามัดหมี่ประเภทลายหมากจับ วางลายเป็นเส้นตรง

1.4 ลายขาเป็ย มีลักษณะไขว้กันในแนวเฉียงเป็นรูปตัว X ทำได้ทั้งแนวตั้งและแนวนอนเช่นเดียวกับลวดลายอื่น ๆ ใช้เป็นลายประกอบมากกว่าลายหลักจะทำให้ลวดลายสมบูรณ์ขึ้น สวยงามขึ้นมักใช้ร่วมกับลายโคม ลายขอ ในผ้ามัดหมี่ขอกัน



ภาพที่ 2.14 แพทเทิร์นลายมัดหมี่กลุ่มลายขาเป็ย



ภาพที่ 2.15 ผ้ามัดหมี่กลุ่มลายชาเป็ย

1.5 ลายนาค เป็นลายที่พบเห็นบ่อยมาก เพราะนอกจากจะสวยงามแล้ว ยังให้ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นตามลักษณะภูมิเนศของดินแดนอุษาคเนย์นี้ ที่จังหวัดบุรีรัมย์มีผ้ามัดหมี่ลวดลายทั้งรูปลักษณะที่มองเห็นทั้งลำตัว และรูปลักษณะที่มองเห็นเฉพาะหัวนาค ใช้เป็นทั้งลวดลายหลัก และลายประกอบ



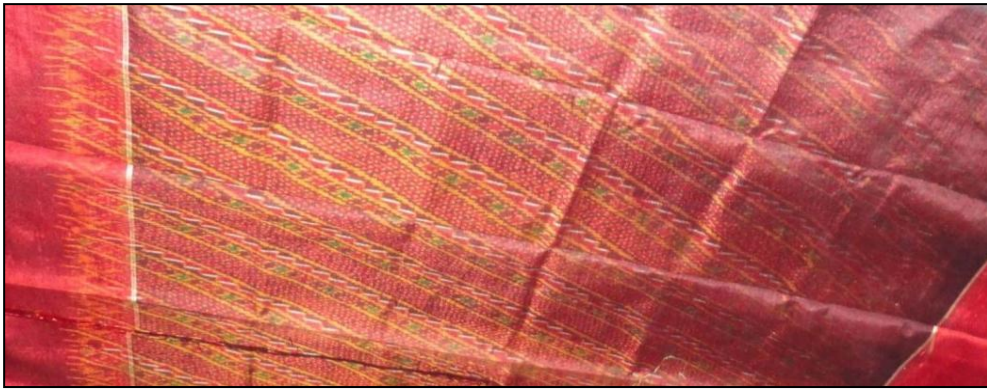
ภาพที่ 2.16 ผ้ามัดหมี่กลุ่มลายนาค



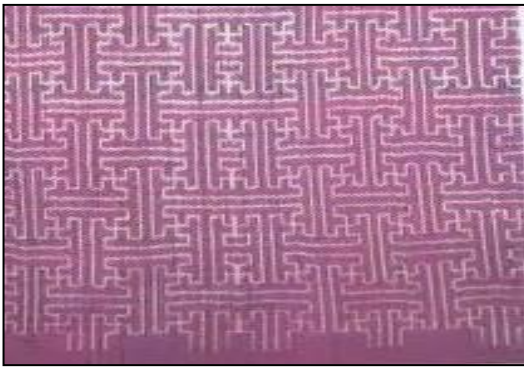
ภาพที่ 2.17 ผ้ามัดหมี่ลายนาคในอีกรูปลักษณะหนึ่ง

2.4.5 ผ้าลวดลายจากรูปลักษณ์ของข้าวของเครื่องใช้

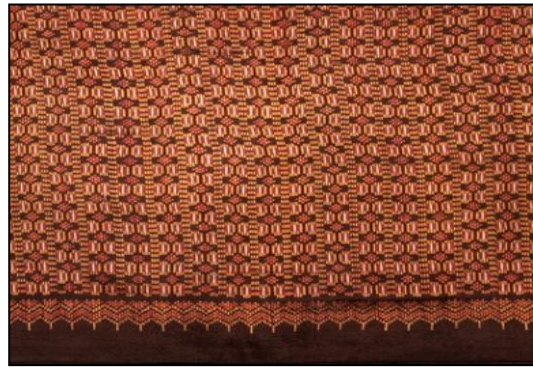
คนโบราณมีจินตนาการสูงเห็นอะไรก็สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นลวดลายผ้าได้หมด ข้าวของเครื่องใช้ใกล้ตัวก็นำมาเป็นลวดลายผ้าได้ เช่น ลายเขียนหมาก ลายชั้นบายศรี บางลวดลายตั้งชื่ออย่างมีอารมณ์ขัน เช่น ลายประแจใบ หมายถึง ลายลูกกุญแจที่ไขไม่ได้ เป็นต้น ปัจจุบันช่างทอผ้าบางคนยังคงออกแบบลวดลายผ้าจากข้าวของเครื่องใช้ แม้ว่าลวดลายยังคงรูปลักษณ์คล้ายกับลวดลายเดิม ๆ แต่การตั้งชื่อลวดลายกลับเป็นไปตามสิ่งแวดล้อมที่พบเห็นในปัจจุบัน เช่น ลายยางล้อรถไถ ลายอิฐบล็อก ลายปลาหมึก ลายการบินไทย เป็นต้น และในบางพื้นที่ก็มีความพยายามที่จะนำอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาออกแบบลวดลายผ้าเพื่อให้ผ้าทอมือของท้องถิ่นแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง



ภาพที่ 2.18 ผ้ามัดหมี่ลายพินเลื่อย



ภาพที่ 2.19 ผ้ามัดหมี่ลายประแจใบ



ภาพที่ 2.20 ผ้ามัดหมี่ลายยางล้อรถไถ



ภาพที่ 2.21 ผ้ามัดหมี่ลายเชิงเทียน

2.4.6 ผ้าลวดลายจากงานสถาปัตยกรรม

งานสถาปัตยกรรม เป็นอีกหนึ่งของแรงบันดาลใจในการทำลวดลายผ้า ว่ากันว่า ลวดลายในผืนผ้าเป็นสื่อสัมพันธ์ภาพระหว่างหญิงชายในสังคมกล่าวคือ ชายเป็นผู้สร้างงาน สถาปัตยกรรม เช่น บ้านเรือน วัด รวมไปถึงโบราณสถาน ส่วนหญิงนำลวดลายจากงานสถาปัตยกรรม เหล่านั้นมาออกแบบบนลวดลายผ้าอย่างวิจิตร และตั้งชื่อเรียกตามลักษณะของลวดลาย หรือแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลาย เช่น ลายหลังคาโบสถ์ ลายปราสาท เป็นต้น โดยเฉพาะลายนาคจะ ปรากฏอยู่บนผืนผ้ามากมาย เนื่องจากพื้นที่ภูมินิเวศแห่งนี้อยู่ในแหล่งวัฒนธรรมข้าวและน้ำ ดังนั้นจึงให้ ความเคารพนับถือข้าว และสัตว์น้ำ จึงพบเห็นลายนาค และการทำลวดลายให้เป็นสายน้ำปรากฏอยู่ใน หลายสิ่งและหลายส่วนของวัฒนธรรมไทยบุรีรัมย์นี้



ภาพที่ 2.22 ผ้ามัดหมี่กระแปะดินเผา



ภาพที่ 2.23 ผ้ามัดหมี่ลายขอผักกูด ลายจากภาพจำหลักประตูปราสาท

2.4.7 ผ้าลวดลายจากพืชพรรณธรรมชาติ

พืชพรรณธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้คนในวัฒนธรรมเกษตร พืชพรรณธรรมชาติ นอกจากจะหมายถึงความอุดมสมบูรณ์แล้วยังแสดงถึงฝีมือชั้นเลิศด้วย ลวดลายพืชพรรณธรรมชาติบน ผืนผ้าบางครั้งเป็นรูปลักษณะของดอกไม้ บางครั้งเป็นรูปลักษณะของต้นไม้ และบางครั้งเป็นการให้สีสันใน อารมณ์ของสวนดอกไม้ เช่น ลายกอไค้ ลายดอกแก้ว ลายดอกพิกุล ลายกระถางดอกไม้ เป็นต้น



ภาพที่ 2.24 ผ้ามัดหมี่ลายต้นไม้ ดอกไม้ ผีเสื้อ



ภาพที่ 2.25 ผ้ามัดหมี่ลายกระถางต้นไม้ ดอกไม้ และผีเสื้อ

2.4.8 ผ้าลวดลายรูปคนและสัตว์

ลายสัตว์ในผืนผ้าของชาวบุรีรัมย์ มีทั้งสัตว์ที่อยู่ในจินตนาการและการเคารพนับถือ เช่น ลายนาค สัตว์ที่ใช้เป็นพาหนะ เช่น ช้าง ม้า สัตว์ที่เป็นสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ และสัตว์ที่สวยงามประทับใจ เช่น กวาง นกยูง ไก่ เป็นต้น รูปลายสัตว์ในผืนผ้า นั้นจะมีอยู่ 2 ลักษณะคือ รูปทรงที่อยู่ในกรอบของ รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงตามจินตนาการ และรูปทรงที่เป็นภาพเสมือนจริง



ภาพที่ 2.26 ผ้ามัดหมี่ลายนกยูง

2.4.9 ผ้าลวดลายที่แสดงวิถีชีวิต

วิถีชีวิตของชาวบุรีรัมย์เป็นวิถีในวัฒนธรรมการเกษตร ความสุขในการดำรงชีวิตในวิถีเกษตรที่เกี่ยวพันกับบุญประเพณี การละเล่น และจารีตของผู้คนก็ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นลวดลายผ้า



ภาพที่ 2.27 ผ้ามัดหมี่ลายบุญเดือนสิบ เทศน์มหาชาติ

2.4.10 ผ้าลวดลายจากการประยุกต์ผสมผสาน

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของการประยุกต์ลายผ้ามัดหมี่ที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งในประเทศไทย โดยการประยุกต์การประยุกต์ลวดลายผ้าทั้งครอบคลุมทฤษฎีในการประยุกต์คือ ว่ากันว่าถ้าต้องการผ้ามัดหมี่ลายประยุกต์แบบใหม่ ๆ ต้องมาที่จังหวัดบุรีรัมย์

1. ประยุกต์ด้วยเทคนิควิธีในกระบวนการทอผ้า เช่น การมัดหมี่สองทาง ทั้งทางเส้นพุ่งและเส้นยืน เพื่อให้ได้ลวดลายผ้าที่แปลกใหม่ขึ้น หรือมีความน่าสนใจมากขึ้น
2. ประยุกต์ด้วยการให้สีสันทันที่มีความหมาย เช่น ให้สีสันทันเพื่อให้ผ้ามีสีสันทันที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ ให้สีสันทันเพื่อให้เข้าเทรนด์แฟชั่น ให้สีสันทันเพื่อให้เกิดมิติที่แตกต่างเป็นต้น
3. ประยุกต์ด้วยการวางโครงสร้างลายใหม่ เช่น เคยวางลวดลายแบบเดียวกันตลอดผืน ก็อาจวางด้วยระเบียบวิธีใหม่ที่ผ้าดั้งเดิมไม่เคยทอ
4. ประยุกต์ด้วยการออกแบบลวดลายใหม่ เทคนิคใหม่ สีสันทันใหม่ เพื่อให้ได้ผ้าที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน



ภาพที่ 2.28 ผ้ามัดหมี่ลวดลายประยุกต์ด้วยเทคนิคการมัดหมี่เส้นยืนและเส้นพุ่ง และเทคนิคการแต้มสี

โดยสรุป สื่อสัญลักษณ์ในอัตลักษณ์ของผ้าทอมือบุรีรัมย์ เป็นความสำคัญประการหนึ่งการ แสดงความเป็นตัวตนของคนบุรีรัมย์ผ่านลวดลายผ้าและวัฒนธรรมการใช้ผ้าที่ยังคงสืบทอดมาจนถึง ปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความงามของผ้าทอมือบุรีรัมย์ที่สามารถรับใช้ผู้คนตั้งแต่สมัยโบราณ จวบจนปัจจุบัน ชาวบุรีรัมย์เป็นจำนวนมากที่มีความภาคภูมิใจที่จะใช้ผ้าทอมือที่ผลิตโดยชาวบุรีรัมย์ เพื่อเป็นของใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม เป็นของขวัญ เป็นของฝากแก่ญาติมิตรและบุคคลสำคัญ เพื่อให้ทุกคน ได้รับความพอใจและรู้จักเมืองบุรีรัมย์ผ่านผ้าทอมือของบุรีรัมย์

2.5 ความรู้เกี่ยวกับการทำสินค้าพรีเมียม

บทความเรื่อง .ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน .สิงหาคม 2561 เรื่อง สินค้าพรีเมียมคืออะไร จาก <http://allideastudio.co.th/tips/tips-24.php> แสดงความรู้ไว้ว่า สินค้าพรีเมียมนั้นแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1. กลุ่มสินค้า Premium Brand หรือ Premium Product เป็นของที่จับต้องได้ ให้คุณค่าใน ความรู้สึกของผู้ซื้อหรือผู้ใช้ คนกล้าจ่ายแพงเพราะพึงพอใจในตัวสินค้าหรือแบรนด์ โดยแบ่งได้ตาม ลักษณะต่างๆ ดังนี้

1.1 สินค้าที่มีคุณค่าทางจิตใจ (Sensuality) เป็นสิ่งที่ให้ความหมายให้คุณค่าทางจิตใจ และอารมณ์ อยากมีไว้ใช้ มีไว้เก็บ เช่น น้ำหอมที่มีกลิ่นและดีไซน์พิเศษ เสื้อผ้าแบรนด์ดัง หรือรถยนต์ มินิ เป็นต้น

1.2 สินค้าที่ไม่ธรรมดาหายาก (Rarity) เป็นสินค้าที่ไม่ธรรมดาหายาก ไม่ซ้ำใคร ผลิตได้เพียงชิ้นเดียว นานๆ จะผลิตสักครั้ง เช่น นาฬิกาที่ทำขึ้นเพียงสิบเรือน หรือรถหรูนำเข้าเพียงสองคัน ภาพศิลปะที่หายาก เป็นต้น

1.3 สินค้าที่มีความมั่นใจแก่ผู้ซื้อ (Confidence) เป็นสินค้าที่ให้ความมั่นใจ ให้ความภาคภูมิใจ ผู้ซื้อมั่นใจว่าใช้ได้ตลอดกาล ยิ่งเวลาผ่านไปนานก็ยิ่งใช้ได้ และยิ่งนานยิ่งมีคุณค่าแก่ผู้ซื้อผู้ใช้ เช่น เสื้อแบรนด์เนม หรือ กระเป๋าแบรนด์เนมที่ไม่เคยตกุ่น มั่นใจทุกครั้งที่ใช้

1.4 สินค้าที่เป็นของแท้ (Authenticity) สินค้าที่เป็นของแท้ หมายถึง สินค้าที่ทำจากทำด้วยวัสดุคุณภาพ สินค้าที่ทำจากวัสดุแท้ เช่น ผ้าทอจากเส้นไหมแท้ๆ หรือใยฝ้ายแท้ๆ มีการยืนยันรับประกันสินค้า หรือมีบริการหลังการขาย มีเรื่องราวเฉพาะตัว สินค้าที่มาจากแหล่งผลิตโดยตรง เป็นต้น

1.5 สินค้าที่มีคุณภาพ (Quality) หมายถึงเป็นสินค้ามีคุณภาพที่ดี พิถีพิถันในรายละเอียดต่างๆ ใช้แล้วให้คุณค่าในความรู้สึกและให้คุณค่าทางจิตใจ ใช้แล้วมีความสุข มีความภูมิใจ

2. สินค้ากลุ่ม Premium Gift หรือ Gimmick ในประเทศไทย เราจะใช้เรียกของแถมเล็กๆ น้อยที่สุดที่เป็นของชำร่วยที่ได้แถมมากับสินค้าที่อาจจะไม่ได้มีราคาแพงมาก แต่เป็นสินค้าที่เราสามารถใช้งานได้ เช่น กระเป๋า ถูผ้า กระบอกน้ำ หมวก ร่ม ปากกา ฯลฯ ที่ทำให้ผู้รับรู้สึกรับได้รับของแถมมาฟรี เกิดความรู้สึกว่าคุ้มค่าในการซื้อแบรนด์ที่มีสินค้าพรีเมียมแถมสินค้าพรีเมียมมีประโยชน์ในการธุรกิจหลายประการด้วยกันคือ พรีเมียมแบรนด์ (Premium brand) หรือ ผลิตภัณฑ์พรีเมียม (Premium product) เช่น เสื้อแบรนด์ กระเป๋าแบรนด์ บางอย่างจะเป็นสิ่งของที่เน้นการออกแบบเฉพาะ เช่น โลโก้ของหน่วยงาน กลุ่มหรือบริษัท เช่น ปากกา หมวก กระเป๋า ผ้าห่ม สมุดโน้ต ผ้าคลุม แก้วน้ำ เป็นต้น ส่วนใหญ่ที่ได้มามากจะเป็นของฟรีพร้อมกับโลโก้ของสินค้าที่จะเป็นการประชาสัมพันธ์แบรนด์ไปในตัวถือว่าเป็นไอเท็มที่มีประโยชน์ต่อการใช้งานในชีวิตประจำวัน

ข้อดีของการแจกสินค้าพรีเมียม เนื่องจากส่วนใหญ่แล้ว ของแจกมักเป็นของที่ใช้งานได้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นจึงคุ้มค่าอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับของชิ้นนี้ไปสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่แจกของพรีเมียมให้ แคมเปญนี้ถือว่าการให้ใจอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ลูกค้ารู้สึกประทับใจว่า มีการเอาใจใส่และมีของพรีเมียมให้ ไม่ว่าใครต่างก็ชอบกันทั้งนั้น การเป็นผู้ให้นอกจากจะมีความอึดอ้อมใจแล้ว สำหรับผู้ให้ก็ถือว่าการมองสิ่งดีๆ ให้กับลูกค้าและจงรักภักดีกับแบรนด์ได้ไม่ยาก

สินค้าพรีเมียมเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างหนึ่งที่ช่วยประชาสัมพันธ์แบรนด์ หรือผู้ผลิตทำให้แบรนด์เป็นที่จดจำ ทำให้ผู้ใช้เกิดความคุ้นเคย สินค้าพรีเมียมที่มีคุณภาพและใช้ประโยชน์ได้จริงทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นในแบรนด์ว่าสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงเช่นกัน การเลือกสินค้าพรีเมียมต้องเลือกตามกลุ่มเป้าหมาย มีรูปลักษณะสะดุดตา และใช้ประโยชน์ได้จริง

ในการทำสินค้าจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือนั้น สามารถทำได้ทั้ง 2 ความหมาย คือ ความหมายที่ 1 คือ ความหมายของการเป็นสินค้าหายากมีชิ้นเดียวในโลก เป็นของแท้ เป็นของที่มีความงามและมี

คุณค่าต่อจิตใจ เป็นสินค้าที่มีความภาคภูมิใจทุกครั้งที่ใช้ ยิ่งใช้ยิ่งมีคุณค่า ความหมายที่ 2 คือ การเป็นของแถม ของแจก ที่มีรูปลักษณะเฉพาะ มีประโยชน์ในการใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการทำให้เป็นสินค้าที่ให้คุณค่าต่อความรู้สึกของลูกค้า โดยที่ถ้าเสื้อผ้าเป็นเพียงเครื่องแต่งกาย ผ้าชิ้นไหนก็นำมาทำเป็นเครื่องแต่งกายได้ แต่ถ้าเป็นผ้าไหมพื้นบ้านอัตลักษณ์เฉพาะทำจากช่างฝีมือที่เยี่ยมที่สุดในชุมชน มีเพียงชิ้นเดียวในโลก รายละเอียดดังกล่าว จะสร้างคุณค่า ความงาม และภาพลักษณ์ของผู้ผลิตและผู้สวมใส่ ถึงแม้ว่าคุณสมบัติบางประการจะด้อยกว่าผ้าที่ผลิตจากโรงงานก็ตาม แต่คนก็ยังยินดีจ่ายแพงเพื่อผ้าบ้านๆ เก๋ๆ เพียงชิ้นเดียว เท่านั้น นี่คือความเป็นพรีเมียมของผ้าทอมือจากศิลปินพื้นบ้าน

และเนื่องจากผ้าทอมือพื้นบ้าน เป็นงานศิลปะบวกรวมงานหัตถกรรม เรียกว่า งานศิลปหัตถกรรม ดังนั้น ความเป็นสินค้าพรีเมียมจึงอยู่ที่ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เฉพาะตัว และแม้แต่เฉพาะชิ้นเฉพาะผืน ซึ่งบางครั้งเกิดจากปรากฏการณ์ที่นอกเหนือการควบคุม หรือเกิดจากการค้นพบใหม่ๆ ยกตัวอย่าง เช่น ผ้าไหมทอมือที่ได้มาจากการย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งในการย้อมแต่ละครั้งไม่สามารถควบคุมสีเส้นให้เหมือนเดิมทุกครั้งจากปัจจัยหลายประการ เช่น ความอ่อนแก่ของวัสดุให้สี คุณสมบัติของน้ำจากแหล่งกำเนิดต่างกัน ระยะเวลาในกาหม้อม ประเภทของเส้นใย เหล่านี้ มีส่วนทำให้ผ้าทอมือดังกล่าวมีความพิเศษ ทั้งที่เป็นข้อดีของผ้าที่ได้จากการผลิตในโรงงานทำผ้า แต่ข้อดีเหล่านี้ จะเป็นจุดเด่น หากได้เพิ่มเรื่องราว (Story) เฉพาะของผ้าแต่ละผืนลงไป ดังนั้นเรื่องราวจึงเชื่อมโยงกับคุณค่าของผ้าทอมือเสมอ

สินค้าพรีเมียม มักมีราคาแพง เพราะได้บวกค่าวัตถุดิบที่เป็นของแท้ บวกฝีมือที่มากด้วยความ เป็นศิลปะ บวกระยะเวลาในการผลิต บวกคุณค่าจากความเป็นหนึ่งเดียว เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องมองลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูง ดังนั้นทักษะในการขายจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทำอย่างไร ให้ลูกค้าเป็นคนสำคัญที่ได้ครอบครองสิ่งที่มีค่าที่สุด เป็นเรื่องที่คนขายผ้าทอมือพื้นบ้านจำเป็นต้องเชี่ยวชาญเป็นพิเศษร่วมไปกับการบริการและคำแนะนำการใช้และการดูแลรักษาที่เป็นเลิศ

สินค้าพรีเมียม ต้องถูกทำให้ลูกค้าเข้าใจถึงคุณค่า ทั้งในด้านอารมณ์และเหตุผล สำหรับผ้าทอมือ ต้องใช้คำว่า ต้องนำเสนอทั้งในเรื่องคุณค่าและความงาม แรงขับเคลื่อนทางอารมณ์เป็นสิ่งที่ทำให้ลูกค้าจ่ายแพง ซึ่งได้จากการบอกเล่าเรื่อง คุณสมบัติของวัสดุ กรรมวิธีการผลิต ประวัติศาสตร์อันยาวนาน ภาพลักษณ์ที่คนอื่นมองว่ามีเงิน สิ่งเหล่านี้คือ การรังสรรค์ผลงานจากสินค้าราคาแพงที่ขับเคลื่อนด้านอารมณ์ของลูกค้าทั้งนั้น การเสนอขาย อย่างแรกก็คือการพูดคุณประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับ อย่างที่สองนี้สำคัญกว่า คือต้องเสนอขายด้วยสิ่งที่เหนือธรรมดาและจับต้องไม่ได้ ด้วยการสร้างเสริมอารมณ์ ของลูกค้าให้เกิดขึ้นนั่นเอง เคล็ดลับง่ายๆ คือ สินค้าและบริการขอจะต้อง "เติมเต็ม" อารมณ์ของมนุษย์ตามกฎข้อที่ 5 ของมาสโลว์ (Maslow Theory) ว่าบนสุดของมนุษย์แทบทุกคนนั้นต้องการ "การยอมรับนับถือ" เพื่อให้สถานะทางสังคมสูงขึ้น การใช้สินค้าหรูหรา ย่อมทำให้คนอื่นมองมาที่พวกเขาว่า "รวย" "มีเงิน" "มีรสนิยม" สิ่งเหล่านี้คือความรู้สึกที่มองไม่เห็นที่ลูกค้าอยากได้รับความรู้สึกแบบนั้นมากที่สุด การจะทำสินค้าที่ขับเคลื่อนอารมณ์ให้ได้ดังนั้น ต้องประกอบด้วยรูปลักษณะ คุณภาพ วัสดุ เนื้องาน การบริการ

กรรมวิธี ประวัติศาสตร์ ฯลฯ หลายๆ อย่างรวมกัน จึงจะทำให้สินค้าชิ้นเหมาะที่จะขายแพงและทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงสิ่งที่ตอบสนองด้านอารมณ์ของพวกเขาได้นั่นเอง

สินค้าราคาแพง พรีเมียม ไฮเอนด์ ย่อมขายตัวมันเองได้ และยังมีกลุ่มลูกค้าที่ต้องการทางเลือกด้านคุณภาพ ส่วนใหญ่ลูกค้ากลุ่มนี้ ถ้าเจอจะซื้อง่ายมาก เพราะพวกเขามีเงินอยู่แล้ว จะขายได้ง่ายขึ้นเพียงแค่เข้าใจและบอกถึงคุณสมบัติที่ตอบสนองด้านเหตุผลและอารมณ์พร้อมกัน จากนั้นก็เตรียมสร้างรายได้จากการขายสินค้าได้เลย

2.6 พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

มีผู้ให้ความหมายของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไว้หลายท่าน ดังนี้

ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ (2552) กล่าวว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การใช้อินเทอร์เน็ตและเว็บเพื่อทำธุรกรรมทางการค้าหรือเป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อทำธุรกรรมทางการค้าระหว่างองค์กรและบุคคลทั่วไป เช่น การซื้อขายสินค้าและบริการ การโฆษณาสินค้า การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2556) ได้อธิบายถึงความหมายของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ว่า คือการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้กับธุรกิจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ลูกค้า พนักงาน ผู้ขายปัจจัยการผลิต คู่ค้าทางธุรกิจ จากความสัมพันธ์แบบเดิมที่ต้องนัดเพื่อพบกันในสถานที่ใด ๆ มาเป็นความสัมพันธ์แบบดิจิทัลที่สื่อสารกันแบบออนไลน์ด้วยการใช้เครือข่ายและอินเทอร์เน็ต

จิราภรณ์ สุธัมมสภา (2557) กล่าวว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง กระบวนการทำธุรกรรมทุกชนิด ซื้อ ขาย ประมูล แลกเปลี่ยน หรือถ่ายโอนสินค้าและบริการ ตลอดจนเนื้อหา (content) ที่เป็นดิจิทัล ระหว่างองค์การธุรกิจกับองค์การธุรกิจด้วยกัน หรือองค์การธุรกิจกับผู้บริโภคผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยธุรกรรมทางการค้านั้นเป็นการแลกเปลี่ยนที่ก่อให้เกิดมูลค่ากับคู่ค้าทั้งสองฝ่าย”

ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย (2558) กล่าวว่า การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ คือ ขบวนการที่ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อทำธุรกิจที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์กร พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ใช้เทคโนโลยีประเภทต่าง ๆ และครอบคลุมรูปแบบทางการเงินทั้งหลาย เช่น ธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ การค้าอิเล็กทรอนิกส์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ โทรสาร แคตตาล็อกอิเล็กทรอนิกส์ การประชุมทางไกล และรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลระหว่างองค์กร เป็นต้น

โดยสรุป พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์คือ กระบวนการในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการ อันได้แก่ การผลิต การตลาด การขาย การชำระเงิน การขนส่งผลิตภัณฑ์โดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สู่คนทั่วโลกภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว โดยสามารถซื้อขายสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลา เข้าถึงผู้บริโภคได้ทั่วโลก มีการให้ข้อมูลรายละเอียดของสินค้าหรือบริการอย่างมากพอที่เป็นมาตรฐานในระดับสากล

2.6.1 ประเภทพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

การแบ่งประเภทพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ความสัมพันธ์ของการซื้อขายในตลาดแบ่งได้ 5 ประเภทดังนี้ (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2556)

1. ธุรกิจกับผู้บริโภค (Business-to-Consumer : B2C) เป็นรูปแบบการดำเนินธุรกรรมระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคในรูปแบบการขายตรง (Direct Sale) ที่ลูกค้าสามารถสั่งซื้อสินค้าได้โดยตรงผ่านทางเว็บไซต์โดยไม่ต้องผ่านคนกลาง ทำให้สินค้า/บริการมีราคาถูกกว่าตามท้องตลาดทั่วไป โดยหน้าเว็บจะมีการเตรียมแคตตาล็อกอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ลูกค้าเลือกซื้อได้ ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีมากที่สุดและเป็นที่รู้จักมากที่สุด เช่น WeloveShopping.com Tohome.com RakutenTarad.com เป็นต้น

2. ธุรกิจกับธุรกิจ (Business-to-Business : B2B) เป็นรูปแบบการดำเนินธุรกรรมระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน หรือแบบธุรกิจสู่ธุรกิจ ซึ่งทั้งสองฝ่ายสามารถเป็นได้ทั้งผู้ขายและผู้ซื้อ การดำเนินธุรกรรมนี้จะส่งผลให้เกิดคู่ค้าทางธุรกิจที่สามารถสร้างสัมพันธ์อันดีร่วมกันได้เป็นอย่างดี เช่น Cisco.com Intel.com เป็นต้น

3. ผู้บริโภคกับผู้บริโภค (Consumer-to-Consumer : C2C) เป็นรูปแบบการดำเนินธุรกรรมระหว่างผู้บริโภคด้วยกัน ที่เปิดให้ผู้บริโภคสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันได้ โดยหากผู้ซื้อและผู้ขายมีความพอใจในสินค้าทั้งสองฝ่ายก็จะตกลงซื้อขายกันเอง โดยผู้ให้บริการอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บค่าใช้บริการบางส่วน เช่น eBay.com ThaiSecondhand.com Dealfish.com เป็นต้น

4. ผู้บริโภคกับภาคธุรกิจ (Consumer-to-Business : C2B) เป็นการดำเนินธุรกรรมระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการในอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้บริโภคกลับมีสถานะเป็นผู้ค้า และมีบทบาทในการต่อรองเพื่อตั้งราคาสินค้า โดยผู้ประกอบการจะเป็นคนกลางในการนำราคาที่ถูกค้าเสนอ ส่งให้กับผู้ขายพิจารณาว่าสามารถจำหน่ายในราคานี้ได้หรือไม่

5. ภาคธุรกิจกับพนักงาน (Business-to-Employee : B2E) เป็นการนำเทคโนโลยีพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น เช่น การแลกเปลี่ยนข่าวสารและสารสนเทศภายในองค์กร โดยพนักงานสามารถรับทราบข่าวสารได้จากกระดานข่าวที่มีบนเครือข่าย

6. รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) เป็นการดำเนินการธุรกรรมที่ภาครัฐได้นำสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาบริการแก่ภาคประชาชน เพื่อปรับปรุงการบริการแก่ประชาชนทั่วไป ในขณะเดียวกันก็สามารถนำไปใช้เพื่อบริหารงานของภาครัฐ

2.6.2 ข้อดีของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

สามารถแบ่งข้อดีของพาณิชย์ได้ 3 ด้าน คือ ด้านองค์กรธุรกิจหรือผู้ประกอบการ ด้านผู้บริโภค และด้านสังคม ดังนี้ (สุธี พงศาสกุลชัย และณรงค์ ลำดี, 2551)

1) ด้านองค์กรธุรกิจหรือผู้ประกอบการ

1. ช่วยเพิ่มช่องทางการขาย และจัดจำหน่ายสินค้าได้มากขึ้น สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ทั่วโลก
2. ประหยัดต้นทุนในการดำเนินงาน และมีผลกำไรมากขึ้น
3. เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้โดยตรงและมีประสิทธิภาพ
4. สามารถจัดการกับสินค้าคงคลัง ทราบยอดขายล่วงหน้าโดยไม่ต้องมีสินค้าคงคลังมาก
5. องค์กรที่มีขนาดเล็กสามารถดำเนินธุรกิจแข่งกับองค์กรใหญ่ได้
6. ไม่มีปัญหาในเรื่องทำเลที่ตั้งร้านค้า
7. สามารถให้บริการหลังการขายได้สะดวกขึ้น ผ่านช่องทางกระตุ้สนทนา (Web board) ห้องสนทนา (Chat) หรืออีเมล (E-mail)
8. เพิ่มประสิทธิภาพในการขายและการทำงานภายในสำนักงานโดยนำระบบสำนักงานอัตโนมัติมาใช้

2) ด้านผู้บริโภค

1. สามารถเลือกซื้อสินค้าและบริการได้สะดวก ตลอดเวลาผ่านทางเว็บไซต์
2. สามารถซื้อสินค้าและบริการได้ในราคาต่ำกว่าเดิมเนื่องจากผู้ประกอบการมีต้นทุนในการดำเนินการลดลง
3. สามารถเปรียบเทียบสินค้าและบริการได้สะดวกขึ้น
4. ไม่มีต้นทุนในการเลือกซื้อสินค้า เนื่องจากไม่ต้องเดินทางไปซื้อสินค้าจากร้าน
5. ผู้บริโภคสามารถมีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรอง หรือประมูลซื้อขายสินค้าและบริการได้
6. สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลา ผ่านเว็บไซต์หรือ อีเมล
7. กรณีที่ร้านมีกระดานแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยน เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้คนซื้อเข้ามาพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับสินค้าและบริการได้

3) ด้านสังคม

1. สร้างทักษะความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีให้กับผู้บริโภคมากขึ้น
2. สนับสนุนและส่งเสริมเศรษฐกิจโดยรวม ให้เจริญเติบโตต่อไป
3. ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ ในด้านการศึกษา สุขภาพ และบริการของรัฐได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

นอกจากจะมีข้อดีในการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังพบข้อเสียที่เกิดจากพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้วยในด้านมาตรฐานด้านคุณภาพ ความปลอดภัยและระดับความน่าเชื่อถือต่อการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ยังไม่แน่นอน รวมถึงผู้บริโภคยังขาดความเชื่อมั่นใน

คุณภาพของสินค้า เนื่องจากการซื้อขายที่เห็นเพียงรูปภาพเท่านั้นซึ่งการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นเทคโนโลยีใหม่ทำให้บางองค์กรยังลังเล ไม่กล้านำมาใช้งาน นอกจากนี้เมื่อมีการประยุกต์ใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับแอปพลิเคชันและฐานข้อมูลมีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้ทักษะหรืออาศัยผู้ชำนาญเฉพาะด้านในการสร้างหรือพัฒนา

2.6.3 ขั้นตอนการทำธุรกรรมของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ในการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีขั้นตอนหลักที่สำคัญของการทำธุรกรรม 5 ขั้นตอนดังนี้ (จิราภรณ์ สุธัมมสภา, 2557)

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกซื้อสินค้าหรือบริการจากเว็บไซต์ของร้านค้า ก่อนที่ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าหรือบริการทางออนไลน์มักจะทำการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ก่อนตัดสินใจ ข้อมูลที่ผู้บริโภคค้นหา ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับร้านค้า ประเภทและชนิดของสินค้าหรือบริการ ราคา วิธีการชำระเงิน ค่าจัดส่ง และวิธีการจัดส่งสินค้า หรือค่าใช้จ่ายอื่น เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วผู้บริโภคมักจะเลือกซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้าที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักดี หรือเลือกจากธุรกิจที่ได้รับเครื่องหมายรับรอง เช่น เครื่องหมายรับรองความน่าเชื่อถือในการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ออกโดยสำนักพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ กรมพัฒนาธุรกิจและการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในระดับหนึ่งว่าจะได้รับสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การตกลงสั่งซื้อสินค้าหรือบริการ เมื่อผู้บริโภคพิจารณารายละเอียดข้อมูลของสินค้าหรือบริการแล้ว เมื่อตัดสินใจซื้อสินค้าก็จะทำการเลือกสินค้าที่จะซื้อลงในตะกร้าสินค้าหรือรถเข็นสินค้า (Shopping Cart) เสมือนกับการหยิบสินค้าที่ต้องการซื้อลงในรถเข็นสินค้าเหมือนไปซื้อของที่ซูเปอร์มาเก็ต จากนั้นเมื่อกรอกข้อมูลใบสั่งซื้อ (Order Form) ก็จะมีผลให้เกิดการตกลงสั่งซื้อสินค้าหรือบริการ ใบสั่งซื้อใช้เพื่อรวบรวมการชำระเงินและส่งข้อมูล ณ จุดชำระสินค้าบนเว็บไซต์

ขั้นตอนที่ 3 การประมวลผลการสั่งซื้อ เมื่อข้อมูลคำสั่งซื้อถูกส่งไปประมวลผลที่เครื่องเครื่องเซิร์ฟเวอร์ของร้านค้า จะมีการแจ้งผลให้ลูกค้าและมีการปรับปรุงรายการสินค้าในคลังสินค้าหรือตัดสต็อกสินค้าในทันที

ขั้นตอนที่ 4 การอนุมัติรายการสั่งซื้อและชำระเงินค่าสินค้า เมื่อข้อมูลการสั่งซื้อถูกส่งมาประมวลผลที่เครื่องเซิร์ฟเวอร์ของร้านค้าแล้ว ผู้ให้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือร้านค้าก็จะส่งข้อมูลผ่านต่อให้กับธนาคารหรือธุรกิจที่ให้บริการเรื่องการรับชำระเงินค่าสินค้าในระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การชำระค่าสินค้านั้นสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การชำระผ่านบัตรเครดิต การชำระผ่านเคาน์เตอร์ของธนาคาร หรือการชำระผ่านธุรกิจที่ให้บริการเรื่องการรับชำระเงินค่าสินค้าในระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การจัดส่งสินค้า เมื่อได้รับการชำระเงินจากลูกค้าแล้ว ธุรกิจก็จะจัดส่งสินค้าไปให้ลูกค้าผ่านช่องทางต่างๆ ขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า ในกรณีของสินค้าที่จับต้องได้ (Tangible Goods) การจัดส่งสินค้าจะทำผ่านผู้ให้บริการจัดส่งสินค้าต่างๆ

การสร้างตลาดขายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมจากนั้นเพิ่มของทางการจัดจำหน่ายในรูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แบบธุรกิจกับผู้บริโภค (Business-to-Consumer : B2C) ด้วยเป็นรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ขายสินค้าหรือบริการให้กับลูกค้าที่เป็นผู้บริโภคทั่วไปโดยตรง โดยสินค้าได้รับการยอมรับในมาตรฐานผลิตภัณฑ์และคุณภาพการให้บริการ ซึ่งมีฐานลูกค้าเดิมจากการขายในหมู่บ้านหรือการแสดงสินค้าตามงานต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการจัดจำหน่ายสามารถส่งสินค้าโดยตรงถึงผู้บริโภคได้ทันทีโดยไม่ต้องสำรองสินค้า ณ จุดขาย ลดต้นทุนการเดินทางและค่าบริหารจัดการร้านค้า สามารถเสนอขายสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้โดยตรง

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ได้มีการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ ดังนี้

เมธวดี พยัมประโคน และคณะ (2559) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผ้าไหมทอมือพื้นบ้านในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ใน 4 ประเด็น คือ 1) รูปแบบตลาดและสืบผืนผ้า การจัดการกลุ่มทอผ้า กระบวนการผลิต 2) วิถีชีวิตชุมชน ความเชื่อและความต้องการ ใช้ผ้า 3) วิถีสืบทอดภูมิปัญญาและการสร้างช่างรุ่นใหม่ 4) ปัจจัยของผู้บริโภคและสังคมต่อการทอผ้า ผลการวิจัยพบว่า ผ้าไหมมีทั้งหมด 5 ชนิด ผ้ามัดหมี่ มีการทอมากที่สุด รองลงมา ผ้าลายตาราง ผ้ายก ผ้าอันลวยซิม ผ้าพื้นผ้าหางกระรอก ผ้าขีด ตามลำดับ นิยมคู่สีกลมกลืนกัน คือ เหลือง แดง น้ำตาล แทรกคู่สีตัด คือ ม่วงเขียว ในบางส่วน ของลาย ปัจจุบันผ้ามีโทนสีมากขึ้นจากการย้อมเคมีแม่ลายมัดหมี่มี 3 กลุ่ม คือ 1) ลายเรขาคณิตรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน 2) ลายพรรณพฤกษา เช่น ลายดอกมะเขือ รวงข้าว ดอกไม้ 3) ลายสัตว์ เช่น ลายนกยูง ต่างกับ การจัดการกลุ่มทอผ้าเป็นแบบพึ่งพาตนเองในระบบเครือญาติและแบ่งงานภายในเครือข่ายในประเด็นวิถีชีวิตชุมชน ความเชื่อ และความต้องการใช้ผ้า พบว่า ชุมชนสืบสานประเพณีพื้นบ้านร่วมกับประเพณีหลักของประเทศ รัฐสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และจัดกิจกรรมการใช้ ผ้าเพื่อสร้างตลาดภายในชุมชน สำหรับการสืบทอดภูมิปัญญา และการสร้างช่างรุ่นใหม่ พบว่า ช่างรุ่นใหม่จะเริ่มฝึกทอผ้าจาก ลายข้อ ขอ โคม ก้านแย่ง และโฮล รัฐจัดอบรมและสนับสนุนผู้ มีความสามารถพิเศษเป็นวิทยากร จากการศึกษาปัจจัยของผู้บริโภคและสังคมต่อการทอผ้า พบว่า ช่างทอมีความเชี่ยวชาญ เรื่องหมอนไหมสูง สืบทอดความรู้ได้อีกทั้งมีความต้องการผ้า มาจากคนในชุมชน

รติวัฒน์ ปารีศรี (2554) ได้ศึกษาเรื่องระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.พิษณุโลก การดำเนินธุรกิจการค้ากับสินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ (OTOP) มีการส่งเสริมการขาย การตลาด การประชาสัมพันธ์หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล ใช้วิธีออกร้านจัดงานแสดงสินค้าทั้งในระดับชาติ จังหวัด อำเภอ ชุมชน มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เพื่อเป็นการขยายช่องทางการตลาดส่งเสริมอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น งานวิจัยนี้จึงทำการพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) มาใช้กับสินค้า OTOP เน้นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.พิษณุโลก 9 อำเภอ คัดเลือกทั้งแบบ 5,4,3 ดาว แบ่งออกเป็นหมวด โดยการเขียนโปรแกรมด้วยภาษา PHP และใช้

My SQL บริหารจัดการฐานข้อมูล เพื่อใช้ในการเผยแพร่ข้อมูล จำหน่ายสินค้า ประชาสัมพันธ์ ชำระเงิน และขนส่ง จากนั้นประเมินประสิทธิภาพของระบบ แบ่งเป็น 3 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มลูกค้า ผู้ผลิต และผู้ดูแลระบบ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบพบว่า ทางด้านFunctional Requirement Testค่าเฉลี่ย กลุ่มลูกค้า 4.37 (SD=0.55) กลุ่มผู้ผลิต 4.48 (SD=0.51) กลุ่มผู้ดูแลระบบ 4.60 (SD=0.35) ด้านFunctional Test ค่าเฉลี่ยกลุ่มลูกค้า 4.43 (SD=0.59) ผู้ผลิต 4.52 (SD=0.56) ผู้ดูแลระบบ 4.53 (SD=0.35) ด้านUsability Test ค่าเฉลี่ย กลุ่มลูกค้า 4.28 (SD=0.67) ผู้ผลิต 4.58 (SD=0.57) ผู้ดูแลระบบ 4.64 (SD=0.57) ด้าน Security Test ค่าเฉลี่ยกลุ่มลูกค้า 4.14 (SD=0.71) ผู้ผลิต 4.30 (SD=0.70) ผู้ดูแลระบบ 3.85 (SD=0.36) โดยรวมระบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี อำนวยความสะดวกและทำงานได้ครบถ้วนตามขอบเขตที่วางไว้

บุญญพัฒน์ อนันตรณวิทย์ (2558) ได้ศึกษาและพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา จังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่า อำเภอโพธิ์ทอง ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ผลิตในท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ประเภทจักสาน ศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ที่โดดเด่นสามารถผลิตและขายได้ในเชิงพาณิชย์ สร้างความเข้มแข็งทางการตลาด รวมทั้งสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ พัฒนารูปแบบของสื่ออินเทอร์เน็ต มีบทบาทในการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารถึงกันได้สะดวกรวดเร็ว เอื้อประโยชน์ต่อการนำมาใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีคุณภาพได้ เช่นเดียวกับสื่ออื่น สามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดมูลค่าทาง เศรษฐกิจที่สูงขึ้นในการวิจัยครั้งนี้และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเว็บไซต์และผลิตภัณฑ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเพื่อศึกษาความต้องการในการรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการขายผ่านเว็บไซต์ และแบบสอบถามความเหมาะสมของเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

จากการศึกษาเบื้องต้นโดยการทำแบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มจำนวนนักท่องเที่ยว จำนวน 50 คน มีความต้องการรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการขายผ่านเว็บไซต์ อยู่ในระดับมาก ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างเว็บไซต์ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยทำการนำเสนอเว็บไซต์ด้านเทคนิคพิเศษในการนำเสนอข้อมูลและภาพประกอบ เพื่อความเหมาะสม ของเนื้อหาของเว็บไซต์ในการเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการขายโดยการนำเรื่องราว ผลิตภัณฑ์ ประเภทจักสาน ศิลปะและภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ผลิตในท้องถิ่น มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มาเป็นจุดแข็ง ในการนำเสนอผ่านรูปแบบเว็บไซต์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการนำเรื่องราวความเป็นมาของทุนทางวัฒนธรรมของเครื่องจักสานในอำเภอโพธิ์ทอง และนำเอกลักษณ์เฉพาะตัวของลวดลาย เครื่องจักรสานมาเป็นจุดแข็งในการนำเสนอในเว็บไซต์รูปแบบเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการขาย ซึ่งผ่านกระบวนการออกแบบโครงสร้างการนำเสนอสื่อประกอบกับเทคนิคการส่งเสริมการขาย โดยเพิ่มช่องทางจำหน่าย ราคา ภาพลักษณ์ กิจกรรมทางการตลาด การเดินทาง เพื่อส่งเสริมสินค้าและ

การสื่อสาร ถ่ายทอดจุดเด่นของเครื่องจักรสานออกมาโดยการประยุกต์ สวดลายของเครื่องจักรสานมาเป็นส่วนในการออกแบบเพื่อการสร้างเทคนิคในการนำเสนอผ่านเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ต สามารถทอนความเป็นอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มนี้ได้เป็นอย่างดีและทันสมัย ผลการประเมินพบว่าสามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจรวมถึงดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชม สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ของ ท้องถิ่นให้ทรงคุณค่ามากยิ่งขึ้นสามารถแรงจูงใจในการท่องเที่ยวด้วยตนเองและกระตุ้นอำนาจการตัดสินใจซื้อของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน รวมไปถึงสามารถเป็นแรงกระตุ้นบรรยากาศการซื้อขาย และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจการได้

สุพรรณนา สุขรรัตน์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อความได้เปรียบทางธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการดำเนินธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการที่จดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในหมวดหัตถกรรมและ OTOP กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ที่ยังดำเนินธุรกิจอยู่ จำนวน 125 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เก็บรวบรวมโดยใช้การโทรศัพท์ติดต่อและส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 31 ราย หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ Kruskal-Wallis Test และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วย Wilcoxon Rank Sum Test โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผลการศึกษา ระดับความสำคัญของแนวทางการดำเนินธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับเว็บไซต์ การตอบกลับอีเมลลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ การจัดส่งอย่างรวดเร็ว การตั้งชื่อเว็บไซต์ที่น่าสนใจ และวิธีการที่ใช้เพื่อติดต่อกับลูกค้าของเว็บไซต์ในระดับมากที่สุด และให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เว็บไซต์แบบออฟไลน์ การประชาสัมพันธ์ผ่านการตลาดแบบร่วมมือและการประชาสัมพันธ์ผ่าน rich media ในระดับน้อย ผลการเปรียบเทียบระดับความสำคัญของแนวทางการดำเนินธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์พบว่า ระยะเวลาที่เปิดดำเนินธุรกิจและประเภทของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อการเลือกใช้แนวทางการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มตัวอย่าง แต่กลุ่มตัวอย่างที่มีร้อยละของยอดขายเพิ่มขึ้นจากการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และมีแนวทางการพัฒนาเว็บไซต์ในการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่แตกต่างกันมีแนวทางการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีร้อยละของยอดขายเพิ่มขึ้นจากการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่แตกต่างกันมีแนวทางการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ วิธีการที่ใช้เพื่อติดต่อกับลูกค้าของเว็บไซต์ การประชาสัมพันธ์ผ่านการตลาดแบบร่วมมือ การตอบกลับอีเมลลูกค้า การปรับปรุงข้อมูลภายในเว็บไซต์ วิธีการรับรองความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ และช่องทางการจัดส่งสินค้า และกลุ่มตัวอย่างที่มีแนวทางการพัฒนาเว็บไซต์ที่ใช้ในการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน มีแนวทางการทำธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ วิธีการที่ใช้เพื่อติดต่อกับลูกค้าของเว็บไซต์ การมีเว็บไซต์

เป็นภาษาต่างประเทศ และการรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มลูกค้าเดิม หรือการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า

แอนนา พายุพั๊ด และคณะ (2558) ได้พัฒนาต้นแบบเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับสินค้า OTOP 3-5 ดาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการผู้เข้าชมเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับสินค้า OTOP 3-5 ดาว 2) หาแนวทางการพัฒนาและพัฒนาต้นแบบเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับสินค้า OTOP 3-5 ดาว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่เข้าชมเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับสินค้า OTOP 3-5 ดาว จำนวน 400 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกเลือกโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แบบวิเคราะห์หามาตรฐานของต้นแบบเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ 2) แบบสอบถามความต้องการของผู้เข้าชมเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการของผู้เข้าชมเว็บไซต์ ด้านเนื้อหาและด้านรูปแบบเว็บไซต์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35

2. แนวทางการพัฒนาต้นแบบเว็บไซต์แบ่งออกเป็น ด้านเนื้อหาเว็บไซต์ ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลระบบการขายสินค้าของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูลกระบวนการทำงาน ด้านรูปแบบเว็บไซต์ ประกอบด้วย ด้านข้อมูล ด้านตัวอักษรและการใช้สี ด้านภาพประกอบและด้านการจัดรูปแบบ

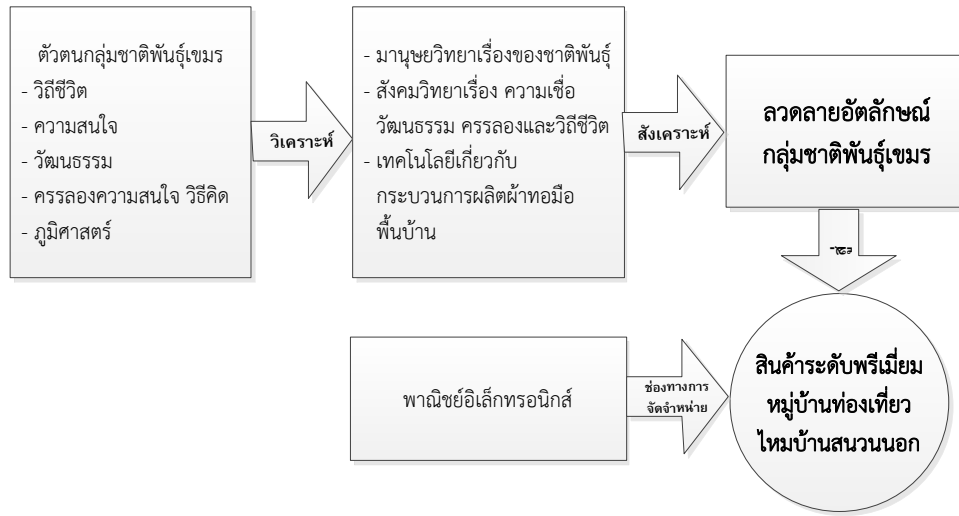
3. การพัฒนาต้นแบบเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกิจ OTOP 3-5 ดาว โดยมีผู้เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ ผู้เข้าชมระบบ สมาชิก และผู้ดูแลระบบ โดยระบบประกอบด้วย 7 กระบวนการหลัก คือ เข้าสู่ระบบ ข้อมูลหลัก แคตตาล็อกสินค้า ตะกร้าสินค้า บริหารข่าวสาร ลงทะเบียนสมาชิก และเว็บบอร์ด

โดยสรุปในการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยการสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้รู้ถึงบริบทอัตลักษณ์ผ้าทอกกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ กระบวนการผลิตผ้าทอเพื่อจัดทำเป็นสินค้าระดับพรีเมียม ตลอดจนหลักการและแนวทางของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจหลักการทำงานของระบบมากขึ้น ตลอดจนได้มีความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มแนวทางในการทำงานวิจัย

2.8 กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการปริทัศน์วรรณกรรมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษา คือ นิเวศวิทยาวัฒนธรรมผ้าทอมือ การผลิตผ้าทอมือ ชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ อัตลักษณ์ผ้าบุรีรัมย์ การทำสินค้าพรีเมียม และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาใช้สำหรับการพัฒนา

กรอบแนวคิดในการวิจัยการสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านสวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงดังภาพที่ 2.29



ภาพที่ 2.29 กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

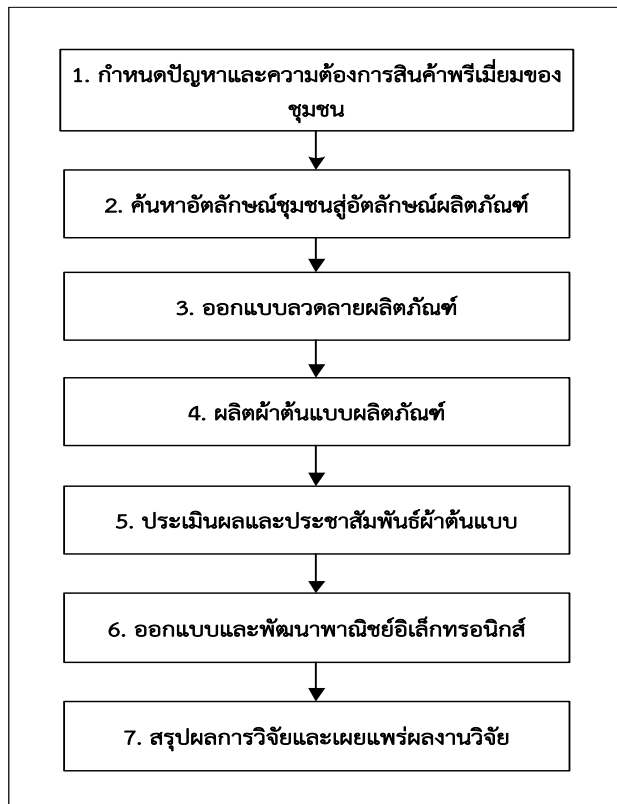
การวิจัยเรื่อง การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีกระบวนการและวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ระเบียบวิธีวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) ซึ่งมีการวางแผนขั้นตอนการวิจัย แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน แสดงโดยผังการทำงานได้ดังภาพที่ 3.1



ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

มีรายละเอียดของการทำงานในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 กำหนดปัญหาและความต้องการสินค้าพรีเมียม ประกอบด้วยกระบวนการย่อย ดังนี้

1) การค้นคว้าเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทอันประกอบด้วย นิเวศวิทยาวัฒนธรรมผ้าทอมือ การผลิตผ้าทอมือชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ อัตลักษณ์ผ้าบุรีรัมย์ การทำสินค้าพรีเมียม หลักการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

2) การศึกษาภาคสนาม (Field) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม อัตลักษณ์ ความเป็นอยู่ ทัศนคติผ้าทอพื้นบ้าน ปัญหาและความต้องการของชุมชนบ้านสนวนนอกในการพัฒนาผ้าไหมทอมือสู่สินค้าพรีเมียม เพื่อกำหนดขอบข่ายในการทำงานวิจัย โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- ประชุมคณะผู้วิจัย กรรมการหมู่บ้านประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ลงพื้นที่ระดมความคิดและรับฟังปัญหาและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาผ้าสู่สินค้าพรีเมียม

- รวบรวมและจัดเก็บข้อมูล กำหนดวิธีค้นหาอัตลักษณ์ ทักษะการผลิตผ้า ระบบการจัดจำหน่าย ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่มแบบมีส่วนร่วม

3.1.2 ค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนสู่อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์

ด้วยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีหลายด้านคือ ด้านมานุษยวิทยาในความเป็นชาติพันธุ์ ด้านสังคมวิทยาในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี การศึกษา และถ่ายทอดความรู้ ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมด้านกระบวนการผลิต ด้านศิลปะในการออกแบบของชุมชนด้วยการสังเคราะห์ตามหลักของการออกแบบลวดลายผ้าและผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อออกแบบลวดลายผ้าให้สื่อความเป็นอัตลักษณ์ของคนและชุมชนได้อย่างแท้จริง

3.1.3 ออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์

แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ออกแบบลวดลาย ออกแบบสีสันทัน และออกแบบโครงสร้างผ้า ประกอบด้วยกระบวนการย่อย ดังนี้

- 1) กำหนดลายหลักและลายประกอบที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน
- 2) กำหนดกรอบสีสันทันที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน
- 3) กำหนดรูปแบบ (Pattern) การกำหนดลวดลายที่เส้นพุ่งและเส้นยืน ตลอดจนกำหนดรูปแบบการทอ

3.1.4 ผลิตผ้าต้นแบบผลิตภัณฑ์

ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อย ดังนี้

- 1) ออกแบบกระบวนการผลิต
- 2) ออกแบบวัตถุดิบ
- 3) ลงพื้นที่ ประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์ สังเกต และสนทนากลุ่ม
- 4) นำลวดลายผ้าให้ชุมชนและเครือข่ายช่วยกันทำผ้าต้นแบบ

3.1.5 ประเมินผลและประชาสัมพันธ์ผ้าต้นแบบ ในการวิจัยครั้งนี้มีกิจกรรมในการประเมินผลระบบ ดังนี้

- 1) ตรวจสอบประเมินคุณภาพผ้าจากลวดลายและความถูกต้องของลวดลาย
- 2) ประเมินความสำเร็จ ในการจัดการแสดงแบบผ้าต้นแบบและความพึงพอใจของผู้ชมนิทรรศการการแสดงผลแบบผ้า ด้วยภาพกิจกรรมการประชาสัมพันธ์

3.1.6 ออกแบบและพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อย ดังนี้

- 1) รวบรวมความต้องการแนวทางการจัดจำหน่าย
- 2) จัดเก็บข้อมูลสินค้าผ้าไหมสร้างสื่อเสนอข้อมูลผ้า
- 3) วิเคราะห์และออกแบบระบบ โดยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีรูปแบบเป็นสถาปัตยกรรมไคลเอ็นต์เซิร์ฟเวอร์ ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ เครื่องเซิร์ฟเวอร์ (Server) หรือแบ็กเอนด์ (Back-end) ซึ่งเป็นเครื่องที่ให้บริการ และไคลเอ็นต์หรือฟรอนเอนด์ (Front-end) ซึ่งเป็นเครื่องที่ใช้บริการโดยเครื่อง ที่ให้บริการฐานข้อมูลจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูล อยู่ที่เครื่องเซิร์ฟเวอร์ด้วยนั่นเอง

- 4) ออกแบบขั้นตอนการทำงานของระบบ
- 5) ออกแบบฐานข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ทำการออกแบบฐานข้อมูลโดยใช้โครงสร้างแบบจำลองฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database Model) และใช้ระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล (MySQL)

- 6) พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และทำการทดสอบระบบโดยผู้เขียนโปรแกรมในการตรวจสอบใน 2 ระดับ คือ 1. การทดสอบทีละหน่วย (Unit Testing) โดยทำการทดสอบโปรแกรมทีละส่วน ทีละฟังก์ชันการทำงาน ซึ่งกลยุทธ์ที่ใช้ในการทดสอบ มี 2 อย่าง ได้แก่ ความถูกต้องและความสมบูรณ์ และ 2. ทดสอบโดยนำมารวมกัน (Integration Testing) คือ นำเอาโปรแกรมทั้งหมดมารวมกันแล้วทำการทดสอบการทำงานของเมนูต่าง ๆ ในระบบว่าสามารถทำงานได้ตามที่ออกแบบไว้ จากนั้นทดสอบการใช้งานระบบโดยติดตั้งจดทะเบียนชื่อโดเมน (Domain Name) และใช้บริการเว็บโฮสติ้ง (Web Hosting)

- 7) วางแผนการจัดฝึกอบรมทำการฝึกอบรม
- 8) ติดตาม ตรวจสอบปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้ระบบจากผู้เข้าอบรมปรับปรุงแก้ไขปัญหา

3.1.7 สรุปผลการวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยการจัดประชุมเพื่อเผยแพร่งานวิจัยแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ถ่ายทอดความรู้สู่กระบวนการทำงานกลุ่มในการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จากนั้นจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

- 1) ช่างทอกลุ่มชาติพันธุ์เขมร
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอจากหลากหลายมุมมองเช่น นักวิชาการด้านมานุษยวิทยาและประวัติศาสตร์ นักวิชาการด้านผ้าทอพื้นบ้าน นักวิชาการด้านการออกแบบลายทอและแฟชั่น
- 3) นักพัฒนาชุมชน
- 4) เจ้าของร้านค้าผ้าพื้นบ้าน
- 5) พ่อค้าผ้าทอมือออนไลน์
- 6) กรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกกลุ่ม

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 19 คน ดังนี้

- 1) ช่างทอกลุ่มชาติพันธุ์เขมร จำนวน 4 คน
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอจากหลากหลายมุมมองเช่น นักวิชาการด้านมานุษยวิทยาและประวัติศาสตร์ นักวิชาการด้านผ้าทอพื้นบ้าน นักวิชาการด้านการออกแบบลายทอและแฟชั่น จำนวน 4 คน
- 3) นักพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน
- 4) เจ้าของร้านค้าผ้าพื้นบ้าน จำนวน 4 คน
- 5) พ่อค้าผ้าทอมือออนไลน์ จำนวน 4 คน และ
- 6) กรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกกลุ่ม ร่วมอบรมและประเมินผลการใช้งานระบบ จำนวน 25 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบคำถามงานวิจัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ดังนี้คือ

- 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ออกแบบ และสร้างอัตลักษณ์ของลวดลายบนผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้แบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องบันทึกเสียง โปรแกรมออกแบบลวดลายผ้า (Textile Design) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
- 2) เพื่อจัดทำผ้าต้นแบบตัวอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก เพื่อยกระดับเป็นสินค้าระดับพรีเมียม มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้คือ
 - เครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำผ้าทอมือพื้นบ้าน ผ้าพื้น ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า มัดหมี่ ผ้ายกดอก ฯลฯ เช่น กี่ทอผ้า ฟันหวี เครื่องกวักไหม กรอไหม ตีเกลียว เปลคั้นหมี่ มัดหมี่ เป็นต้น
 - วัสดุในการทำตัวอย่างผ้า เช่น เส้นไหม สีย้อม

- ช่างทอผ้า
- ลายผ้าที่ได้จากการออกแบบ 5 ประเภท คือ ลายผ้าไสร่ง ลายผ้าขาวม้าผกขิด ลายผ้าหางกระรอก ลายผ้ามัดหมี่ และลายผ้าจก
- แบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อบันทึกกระบวนการ ทักษะ ข้อคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในการกระบวนการทำผ้าตัวอย่างและการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง

3) เพื่อวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการซื้อขายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีเครื่องมือในการประเมินผลระบบคือ แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้งานระบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการหมู่บ้าน/สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ สถานภาพของกลุ่ม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check-list)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งานระบบ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์ ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้านกระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับตามเกณฑ์ของลิเคิร์ต (ปรีชา บุญรอด, 2541) กล่าวว่า ลิเคิร์ตได้พยายามพัฒนาการสร้างมาตรวัดโดยไม่ต้องใช้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มาตรวัดที่เขาคิดมาเป็นมาตรวัดแบบง่าย เรียกว่า "Simple Scale" และจากการนำคะแนนที่ได้จากการใช้มาตรวัดแบบง่าย และมาตรวัดแบบวิธีกำหนดขึ้นคะแนนเท่ากันมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าสูงถึง .99 โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนสำหรับคำตอบไว้ดังนี้

มีความสามารถในการใช้งานในระดับมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
มีความสามารถในการใช้งานในระดับมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
มีความสามารถในการใช้งานในระดับปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
มีความสามารถในการใช้งานในระดับน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
มีความสามารถในการใช้งานในระดับน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

ระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละชั้น ผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณหาความกว้างของชั้น (สมจิตต์ รัตนอุดมโชค, 2550)

$$\text{ความกว้างอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนอันตรภาคชั้น}} \rightarrow \frac{(5-1)}{5} = 0.8$$

จากนั้นนำมาหาระดับคะแนนเฉลี่ย โดยกำหนดความหมายดังนี้

4.21 – 5.00	หมายถึง	มีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	มีระดับความเห็นด้วยมาก

2.61 – 3.40	หมายถึง	มีระดับความเห็นด้วยปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	มีระดับความเห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	มีระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ให้ผู้ใช้แสดงความคิดเห็นในการใช้งานเพิ่มเติม หรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบ

บทที่ 4

ผลการหาอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร

การวิจัยเรื่อง การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีผลการหาอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ดังต่อไปนี้

- 4.1. ภูมิปัญญาผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์
- 4.2. อัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์
- 4.3. อภิปรายผล

4.1 ภูมิปัญญาผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์

การลงพื้นที่เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ผ้าเขมรบุรีรัมย์ นักวิจัยได้ลงพื้นที่ที่บ้านสนวนนอกเป็นหลัก และเนื่องจากจังหวัดบุรีรัมย์มีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากกระจายไปในหลายๆ พื้นที่ และโดยที่ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของจังหวัดบุรีรัมย์นั้นเป็นพื้นที่ในเส้นทางอารยธรรมขอมโบราณ ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรอาศัยอยู่ด้วย โดยงานวิจัยจึงเลือกพื้นที่เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ผ้าเขมรในพื้นที่อื่นด้วยเหตุผลสี่ประการคือ

ประการแรก ต้องการได้อัตลักษณ์ที่ชัดเจนของชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์เพื่อการสังเคราะห์ความรู้

ประการสอง ต้องการเครือข่ายการทำงานผ้าทอในกรณีที่ชุมชนบ้านสนวนนอกต้องรับภาระในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ล้นมือจนไม่สามารถทอผ้าได้ทันความต้องการของลูกค้า

ประการสาม ต้องการโอกาสในการนำเสนอหรือเปิดพื้นที่งานผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ให้เป็นที่สนใจแก่หน่วยงานอื่นๆ เพื่อการสนับสนุนอาชีพทอผ้าและอาชีพที่เกี่ยวข้องในชุมชนอื่นๆ และ

ประการสุดท้าย ต้องการให้กำลังใจคนทอผ้าในกลุ่มชาติพันธุ์เขมร เนื่องจากมีเหลือจำนวนไม่มาก

ดังนั้นจึงได้พื้นที่ในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 10 พื้นที่ ใน 7 อำเภอ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรอาศัยอยู่ ได้แก่ บ้านสนวน บ้านหนองเพชร บ้านกระดิง บ้านตะเคียน บ้านสวายเจริญ บ้านกระโดน บ้านไม้แดง บ้านหนองเต็ง บ้านตาฮ้อ และบ้านห้วยสำราญ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาใช้การสังเกต สนทนา สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ต่างเวลา ต่างพื้นที่ ต่างบุคคล 3 รอบ เป็นเครื่องมือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ พบว่า ภูมิปัญญาผ้าทอมือของผู้คนในชุมชนเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นภูมิปัญญาที่คงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ-เขมรบุรีรัมย์ไว้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยองค์ความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในชุมชนของตนเองอย่างมีบูรณาการและสามารถสร้างคนให้เป็นคนที่พร้อมจะมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่าได้อย่างน่าสนใจ โดยพบว่า การทอผ้าทอมือนั้นแสดงมิติหลากหลาย โดยพบว่าความรู้เรื่องผ้าทอมือ

และการกำหนดบริบทของผ้าทอมือเป็นความรู้ในเชิงบูรณาการเพื่อการดำรงชีวิตของผู้คนซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการปัจจัยสี่ และเชื่อมโยงกับปัจจัยอื่น ๆ ได้อย่างสวยงาม วิธีคิดของผู้คนในกระบวนการทอผ้าทอมือเป็นกระบวนการทางความคิดแบบพุทธะและแบบวิทยาศาสตร์ผสมผสานกันอย่างลงตัว กล่าวคือ ผลผลิตที่เกิดกระบวนการทอผ้าล้วนมีเหตุปัจจัยเป็นตัวกำหนด ผู้เขียนพบว่า ผ้าทอมือของชุมชนเขมรบุรีรัมย์มีมิติที่เกี่ยวข้องจนเป็นเนื้อเดียวกันดังนี้คือ มิติทางด้านสังคมและการพัฒนาสังคม มิติทางด้านมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์ มิติทางด้านการศึกษาเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ มิติทางด้านเศรษฐกิจรากฐาน และมิติทางด้านวิทยาศาสตร์ ภูมิเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 มิติด้านสังคมและการพัฒนาสังคม

กล่าวกันว่ากระบวนการผลิตผ้าทอมือเป็นกระบวนการทางสังคม เพราะเป็นกลไกการกล่อมเกลாதงสังคมให้คนในสังคมได้พึ่งพาและแสดงบทบาทของตนเองอย่างเหมาะสม การทอผ้าทอมือจะเกี่ยวข้องกับสังคมและความเป็นอยู่ของผู้คนได้อย่างไรในเมื่อผ้าทอมือเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องแต่งกาย หรือเครื่องใช้ เท่านั้น เป็นเรื่องที่ชวนคิดอยู่ ถ้าวิเคราะห์ในเรื่องของผ้าทอจากเครื่องจักรอาจเป็นเช่นนั้น แต่ผ้าทอมือไม่เป็นเช่นนั้น นักวิจัยพบว่า กระบวนการผลิตผ้าทอมือของชุมชนเขมรบุรีรัมย์มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่นและบางครั้งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสังคมได้อีกด้วย

ผ้าทอมือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้เพราะกระบวนการผลิต การใช้ และการเรียนรู้เรื่องผ้าทอมือเป็นวิถีทางของชีวิตคนในชนบท เพราะคนในชนบทดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว และใช้ความชาญฉลาดสร้างสังคมและวัฒนธรรมของตนเองให้สอดคล้องและกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ด้วยบริบทของความเชื่อ ประเพณี พัฒนาเป็นวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของตนเองในที่เช่น ที่ชุมชนบ้านสนวนอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นชุมชนเขมรที่อยู่ใกล้เมืองที่สุด ชุมชนบ้านสนวนเป็นชุมชนที่อยู่ไกลจากตัวเมืองเพียง 12 กิโลเมตร เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ความเจริญ หรือความทันสมัย ผู้คนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ-เขมร เรียกเขมรสูง หรือเขมรบุรีรัมย์ เป็นส่วนใหญ่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์หลายส่วนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญเขมรนี้ ชุมชนบ้านสนวนนอกนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงบทบาทของผ้าทอมือที่เกี่ยวข้องกับสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ

ทางด้านสังคม ความสวยงามของผ้าถูกใช้กำหนดคุณสมบัติของสตรี ชาวชนบทบ้านสนวนอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวคือ สตรีใดที่ทอผ้าได้สวยงามไม่มีที่ติ จะถูกยกย่องและกล่าวขวัญถึงความสามารถกันทั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านจะให้เกียรติและยอมรับความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มใจ เช่น คำกล่าวของนางลำพอง โกติรัมย์ อายุ 57 ปี ชาวบ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ว่า “ถ้าเรื่องดีเกลียวเส้นไหมได้สวยสม่ำเสมอตลอดเส้นนั้น ต้องยายนี้อาเขาสวยไม่มีที่ติ ชายได้ราคาดีกว่าใคร” หรือ “ยายนั้นสาวไหมได้สวยนัก ขยันนัก ปีหนึ่งสาวไหมได้ ยี่สิบ สามสิบ กิโล ส่งลูกเรียนจบปริญญาตรีทุกคน” เป็นต้น คำกล่าวอ้างเช่นนี้ เต็มไปด้วยความชื่นชมในความสามารถ การยอมรับความสามารถที่แตกต่างกัน

ของแต่ละบุคคลเช่นนี้เอง เป็นกระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมให้เป็นสังคมประชาธิปไตย เป็นสังคมจริยธรรมที่เป็นสุข เป็นสังคมวิทยาศาสตร์ โดยมีกระบวนการผลิตผ้าทอมือเป็นตัวเชื่อมโยง ปรากฏการณ์ที่ทำให้เชื่อได้ว่า ผ้าเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการกล่อมเกลากกระบวนการทางสังคมที่อันแยบยล ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าเมื่อเราเดินเข้าหมู่บ้าน และถามหาผู้รู้ หรือปราชญ์ท้องถิ่น ชาวบ้านจะแนะนำต่อ ๆ กันไปตามการยอมรับและความเชื่อของเขา จะไม่มีใครสวมรอยว่าตนเองเป็นผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาประโยชน์จากการได้ชื่อเสียงในประเด็นที่เราอยากรู้ ปรากฏการณ์เช่นนี้ เป็นบทเรียนขั้นต้น ที่จะทำให้คนยอมรับความสามารถของกันและกัน และถ้าสังคมใด ๆ มีความยินดีกับยอมรับความสามารถของผู้อื่นได้โดยเต็มใจแล้ว สังคมนั้นย่อมเป็นสังคมที่สงบสุขแน่นอน

นอกจากปรากฏการณ์ที่ได้จากการสังเกตข้างต้นแล้ว ยังพบอีกว่า ในบางโอกาสเมื่อคนใดคนหนึ่งยอมเส้นไหม หรือทำงานผ้าทอมือในกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง ถ้ามีใครเดินผ่านไปมาเห็นเข้า กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นแหล่งเรียนรู้ ถกเถียง ถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างออกรส พบว่าผลลัพธ์ของกระบวนการถกเถียงโดยมีกิจกรรมการทอผ้าเป็นประเด็นนี้ ไม่เคยมีใครถกเถียงจนโกรธกัน ตีกัน ไม่มองหน้ากัน แต่สังเกตได้ว่าหลังจากการถกเถียงกัน จะได้ผ้าคุณภาพดีสวยงาม ได้มิตรภาพที่ดีสวยงาม ได้นวัตกรรมหรือกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง ได้ทักษะที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นลำดับ และคนเหล่านั้นจะได้รับการยอมรับที่แตกต่างกันไปเหมือนกับว่า สถานการณ์เหล่านั้นสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้นอย่างไม่รู้จบ ยิ่งแก่ก็ยิ่งได้รับการยอมรับ ไม่ใช่ยิ่งแก่ยิ่งไร้ค่าเหมือนคนในสังคมเมืองอุตสาหกรรม ในบางครั้งเมื่อถามว่า คุณแม่รู้ได้อย่างไรว่าต้องคลี่เส้นไหมออกความยาวเท่านี้ จะพบคำตอบว่า แม่สอนมา ยายสอนมา คนนั้น คนนี้สอนมา เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างภาคภูมิใจ ซึ่งจะไม่พบในชุมชนที่มีความเจริญจากภายนอก หรือชุมชนที่มีการท่องเที่ยว ซึ่งได้ข้อคิดว่า ทำไมคนในสังคมอื่นจึงไม่ถกเถียงแบบสร้างสรรค์เช่นนี้ และทำอะไรในชั้นเรียน ในสังคมการทำงานของเราจึงจะถกเถียงกันแล้วได้ประโยชน์กันทุกคน เหมือนกับการถกเถียงกันของคนในกระบวนการทอผ้าทอมือที่บ้านแบบดั้งเดิมที่เป็นอยู่

การแต่งตัวด้วยผ้าทอมือที่สวยงามพิเศษเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชน เช่นการไปวัด การไปร่วมพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชน เป็นบทบาทหนึ่งที่ผ้าทอมือทำหน้าที่ได้อย่างสวยงามอีกเช่นกัน กล่าวถึงในกรณีของเครื่องห่ม เช่นผ้าสบู่ ผ้าขาวม้า ผ้าแพรวา เหล่านี้ ถือเป็นผ้าที่มีบทบาทมากมาย เป็นผ้าที่รับใช้ผู้คนทั้งในประเด็นของเทคนิคการใช้ที่หลากหลาย และในประเด็นของบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสังคม จากการเก็บข้อมูลเรื่องของการใช้ผ้าขาวม้าของชาวบ้านสวน พบว่า เฉพาะผ้าขาวม้าผืนเดียวสามารถแสดงบทบาททางสังคมได้อย่างหลากหลาย เช่น ผ้าขาวม้าที่ทอด้วยเส้นใยต่างกัน ลวดลายต่างกัน มีบทบาททางสังคมที่ต่างกัน ผ้าขาวม้าที่ทอด้วยผ้าฝ้าย จะใช้สำหรับการนุ่งอาบน้ำ เช็ดตัว พั่นเอว โปกหัว ปูนอน พักผ่อนตอนบ่าย นุ่งทำงานเมื่อต้องการการคล่องตัว ผูกเป็นเปลให้ลูกนอน ผ้าขาวม้าไหม จะใช้ถือนี่เมื่อต้องการไปในสถานการณ์พิเศษ โอกาสพิเศษ ผ้าขาวม้ายกขิดลายที่ชายผ้า ยังมีความพิเศษไปมากกว่า

นั่น คือเป็นผ้าที่เจ้าสาวต้องมอบให้เจ้าบ่าวในวันแต่งงาน เพื่อแสดงว่าเจ้าสาวนั้นมีคุณค่าต่อเจ้าบ่าวยิ่งนัก โดยดูได้จากความสวยงามของผ้าที่มอบให้นั่นเอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ผ้าขาวม้าผืนนั้นก็คือใบปริญญาบัตรที่แสดงคุณสมบัติของเจ้าสาวของก็คงไม่ผิดนัก ผิดอยู่ที่ว่าปริญญาบัตรผ้าขาวม้า เป็นปริญญาบัตรที่ผ่านการประเมินจากสังคมในชุมชน และผู้ที่ได้รับผ้าทอมือเหล่านั้นแล้วว่ามีคุณค่าและความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ครูอาจารย์ที่ให้ความรู้แก่คนทอผ้าก็มีอยู่รอบ ๆ ตัว เริ่มตั้งแต่พ่อแม่และคนในครอบครัว ไปจนถึงคนและสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม ดังนั้นคนในสังคมจึงสั่งสอน และควบคุมกันเองได้ ไม่ได้พึ่งพาการประเมินและควบคุมจากสังคมภายนอก เช่นที่สังคมไทยประสบอยู่ในปัจจุบัน

และเมื่อถูกถามคำถามเกี่ยวกับผ้าขาวม้าของบุรุษเพศต่อไปว่า “คุณพ่อได้ผ้าขาวม้าผืนนี้มาจากไหน” จะได้คำตอบว่า “หยา...(สร้อยคำที่ชาวไทย-เขมรบุรีรัมย์ชอบใช้) ก็ยาลำพองนั่นแหละเขาทอให้” พร้อมกับการหัวเราะชอบใจ และเมื่อผู้เขียนสังเกตสีหน้าท่าทาง จะเห็นความสุข ความภาคภูมิใจอยู่ที่สีหน้าของผู้พูดอย่างปลาบปลื้มจริงใจ ผ้าผืนเดียวทำให้เกิดปรากฏการณ์เช่นนี้ได้อย่างไร นักวิจัยเคยเปรียบเทียบกับ สีหน้าท่าทางของคนทั่วไปเมื่อมีความพอใจที่ได้รับของขวัญจากผู้อื่น จะพบว่าไม่พบความสุขอย่างเข้มข้นเหมือนกับสถานการณ์เช่นที่ได้ที่บ้านสนวนนี้ ดังนั้นถ้าจะสรุปว่า กระบวนการทอผ้าตามวิถีของคนในชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาสังคมที่สำคัญก็คงไม่ผิดนัก

นอกจากผ้าทอมือ และกระบวนการทอผ้าทอมือจะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสังคมอย่างแนบแน่นแล้ว ความแนบแน่นทางสังคมนี้เองได้พัฒนาเป็นประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนในที่สุด ผ้าทอมือถูกใช้เป็นตัวแทนของบรรพบุรุษและคุณค่าที่เป็นนามธรรมในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่นในพิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษ เจ้าที่เจ้าทางและผีเพื่อน ๆ ของบรรพบุรุษ ผ้าผู้หญิง (ผ้านุ่งกับผ้าสไบ) ผ้าผู้ชาย (โสร่ง กับผ้าขาวม้า) ผ้าเทวดา (ผ้าขาว) จะถูกจัดวางไปพร้อมกับ ชั้นห่า อาหารคาวหวาน เครื่องดื่มทั้งน้ำหวานและสุรา ครบครัน เมื่อถามว่า “ทำไมจึงต้องใช้ผ้า” บางคนตอบว่าประเพณีบ้านเราทำอย่างนี้ ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า เครื่องไหว้ผีบรรพบุรุษ เจ้าที่เจ้าทาง และผีเพื่อน ๆ ของบรรพบุรุษนั้น จะครบถ้วนไปด้วยปัจจัยของการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมนั้น ชาวบ้าน ถือว่า ผีต่าง ๆ เหล่านี้อยู่ในสังคมเดียวกันกับเขา เพียงแต่มองไม่เห็น และมีอีกหลายอย่างที่เราไม่รู้ ผู้เขียนประทับใจกับ คำว่า “มีอีกหลายอย่างที่เราไม่รู้” เป็นคำพูดที่ชวนคิดหลายอย่าง เป็นคำพูดที่กล่อมเกลาคำให้คนรู้จักให้เกียรติผู้อื่นเป็นคำพูดที่กล่อมเกลาคำให้คนมีเมตตา เป็นคำพูดที่กล่อมเกลาคำให้คนมีการพัฒนา ต่างจากนักศึกษาที่จบการเรียนในชั้นเรียนและมหาวิทยาลัย ที่ยิ่งเรียนรู้อิ่งภูมิใจว่าตนเองรู้เหนือใคร ๆ เรียนสูงมาก ก็ภูมิใจมาก เรียนสูงมาก ก็อยู่เหนือคนอื่นมาก ดังที่พบเห็นทั่วไปในปัจจุบัน ดังนั้นผ้าทอมือจึงเป็นสื่อเป็นเครื่องมือของการกล่อมเกลาคำในสังคมผ่านวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน และถึงแม้ว่าพิธีกรรมเหล่านี้ยังคงมีอยู่ในสังคมอื่น ๆ แต่ถ้ามิได้มีอยู่ในสังคมที่ผลิตผ้าทอมือขึ้นเองแล้ว การเข้าใจความหมายย่อมไม่สมบูรณ์อย่างแน่นอน ผ้าที่ถูกใช้

เป็นองค์ประกอบในพิธีกรรมเหล่านั้น ก็จะสื่อความได้แต่เพียงว่า “มันต้องมี ไม่มีก็ได้ หรือไม่ต้องหามา หรอกมีจัดไว้ให้แล้ว” เป็นต้น ดังนั้นคุณค่าและความหมายของผ้าทอมือที่สัมพันธ์กับคนในสังคมจึงเปลี่ยนไป

สังคมในชุมชนทอผ้าเป็นสังคมที่พึ่งพาตนเองเป็นส่วนใหญ่ การพึ่งพาตนเองได้อย่าง สมบูรณ์เป็นสังคมของคนมีอันจะกิน นักวิจัยประทับใจกับคำตอบของนางลำไย การรัมย์ อายุ 36 ปี ชาวบ้านสนวน ประธานกลุ่มทอผ้า ต่อคำถามที่ว่า “ได้กู่เงินล้านกับเขาไหม” ได้รับความตอบว่า “ไม่ได้กู่ ไม่รู้ จะกู่ไปทำไมมีหน่วยงานมาเสนอให้กู่เยอะ แต่ไม่มีใครอยากได้” ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น บ้านนี้มีแต่คนมีอันจะกิน ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าการผลิตผ้าทอมือของหมู่บ้านนี้ ชาวบ้านผลิตตั้งแต่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเองสาว ไหมเอง ตีเกลียวเอง ฟอกย้อมเอง ทอผ้าเอง ผ้าบางชิ้นเก็บไว้ใช้ บางชิ้นเก็บไว้ขาย ขายชิ้นละ 1,600 บาท บริเวณบ้าน ปลูกพืชผักสวนครัว มีบ่อปลา มีไก่ อาหารการกิน เป็นข้าว น้ำพริก ผัก ต้มปลา ต้มไก่ เป็นส่วน ใหญ่ กินข้าวที่บ้านทุกมื้อ ใช้เงินเฉพาะส่วนที่ให้ลูกติดตัวไปเรียนหนังสือ มีคอมพิวเตอร์ให้ลูกใช้ มีรถ มอเตอร์ไซค์ให้ลูกขี่ มีโทรศัพท์มือถือให้ลูกใช้ ทำไมเขาจึงไม่ต้องการหนี้สินที่รัฐบาลเสนอให้ เหมือนอย่าง ที่เราพบเห็นบนหน้าหนังสือพิมพ์ หรือเพราะว่าสังคมที่เป็นสุขของเขา ทำให้เขาพอใจในความเป็นอยู่ของ ตนเอง ทำให้เขาภาคภูมิใจในตนเองหรือไม่ จึงทำให้เขาไม่รู้สึกว่าเขาเป็นคนจนของประเทศเป็นคนไร้ การศึกษาที่มีแต่คนดูถูก อย่างที่เคยได้ยินอยู่ทั่วไป และเมื่อถามถึงการใช้จ่ายเงินปลูกบ้านหลังใหญ่ สองชั้น อยู่สบาย ราคาสูงกว่าบาทของนางลำพอง โกติรัมย์ อายุ 57 ปี ได้รับความตอบว่าเป็นเงินสดทั้งหมดที่สะสมมา บ้านปลูกเมื่อปี 2550 ก่อนจะปลูกบ้านหลังนี้ นางลำพองมีบ้านไม้แบบโบราณใต้ถุนสูงที่สร้างตอนออกเรือน ใหม่ 1 หลัง มีบ้านหลังเล็กอยู่ที่สวนชายหมู่บ้านอีกหนึ่งหลัง ไม้ที่ใช้ปลูกบ้านสะสมมานาน คนปลูกเป็น พ่อบ้านเอง ตั้งแต่เรือนหลังแรกจ้างช่างช่วยอีกเล็กน้อย บ้านของนางลำพองยังคงมีกี่ทอผ้าฝีมือของพ่อบ้าน ตั้งไว้ชั้นล่างตั้งข้อสังเกตว่า บทบาทของชายหญิงในสังคมบ้านนี้ เป็นบทบาทที่เกี่ยวเนื่องเพื่อการดำรงอยู่ของ ชีวิตที่เหมาะสมอย่างแท้จริง นางลำพองเล่าว่าสามีของเธอเป็นผู้ชายที่รุ่มงามที่สุดในบ้าน เธอบอกว่า “เหมือนมิตร ชัยบัญชาเลย สาว ๆ ติดเยอะเยอะแต่เพราะฉันทอผ้าสวย เขาจึงสนใจ” พร้อมกับแสดงรูปให้ดู เป็นหลักฐาน การยอมรับคุณค่าของคนรูปแบบดั้งเดิมนั้นมีความต่างจากปัจจุบัน คุณค่าของคนในชุมชนนี้ มี สังคมเข้าไปมีส่วนสร้างและประเมินโดยตรง ผ้าทอมือจึงเป็นทั้งเครื่องมือ และกระบวนการในการกล่อม เกลาผู้คนในสังคมให้เป็นสมบูรณ์อย่างที่สังคมนั้น ๆ ต้องการอย่างแท้จริง ที่กล่าวมาอธิบายถึงเฉพาะบริบท ของผ้าขาวม้าผืนเดียว แต่ในหมู่บ้านยังมีผ้าชิ้นอื่น ๆ อยู่อีกหลายผืน ซึ่งมีบริบทคล้ายคลึงกัน

4.1.2 มิติด้านมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์

นักมานุษยวิทยาเชื่อว่าวัฒนธรรมมีความหมาย สื่อสัญลักษณ์ที่แสดงออกทางด้านศิลปะ และการแสดงเป็นวัฒนธรรมของคนกลุ่มนั้น เป็นการบ่งบอกถึงตัวตนของคนกลุ่มนั้น ผ้าทอมือและการทอ ผ้าทอมือเป็นวัฒนธรรมคนในชุมชน ผ้าทอมือ 1 ชิ้นบอกอะไรได้หลายอย่าง เนื้อผ้าบอกเรื่องราวอย่างหนึ่ง สีเส้นบอกเรื่องราวอย่างหนึ่ง ลวดลายบอกเรื่องราวอีกอย่างหนึ่ง การใช้ผ้าก็บอกเรื่องราวอีกอย่างหนึ่ง

เช่นกัน ดังนั้น ผ้าทอมือชิ้นหนึ่งจึงบอกความเป็นคนนั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ผ้าทอมือของคนไทยในตระกูลมอญ-เขมร จังหวัดบุรีรัมย์ หรือเรียกกันทั่วไปว่า เขมรบุรีรัมย์ มีสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นเขมรบุรีรัมย์ ทั้งเรื่องของเนื้อผ้า สีสันทัน และลวดลาย ส่วนใหญ่มักทอจากเส้นใยไหม เนื่องจากพื้นที่อยู่อาศัยเหมาะกับการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ชาวบ้านเล่าว่าเคยปลูกฝ้าย เช่นฝ้ายเหมือนกัน แต่นานมาแล้วในรุ่นปู่ตายาย คนในรุ่นปัจจุบันไม่มีใครทำกัน เมื่อถามถึงสาเหตุได้ความว่า แต่เดิมเคยทำโดยปลูกต้นฝ้ายไว้เก็บดอกฝ้ายเอง ค่อยเก็บค่อยทำควบคู่ไปกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แต่ระยะหลังมีฝ้ายสำเร็จรูปราคาถูก ประกอบกับผ้าฝ้ายขายไม่ค่อยได้ราคาเหมือนผ้าไหม ชาวบ้านจึงเลิกทอผ้าฝ้ายในที่สุด คงเหลือแต่การทอผ้าไหมถึงปัจจุบัน

ผ้าทอมือของเขมรบุรีรัมย์มีหลายชิ้น โดยมีผ้าที่ทอไว้เป็นเครื่องใช้ (ที่นอน หมอน ผ้าห่ม) เครื่องนุ่ง (ใช้กับร่างกายท่อนล่างจากเอวลงไป) ผ้าที่เป็นเครื่องห่ม (ใช้กับร่างกายท่อนบน จากเอวขึ้นมา) ฝ้านุ่ง และผ้าเอนกประสงค์สำหรับใช้ตัดชุดหญิงชาย หรืออื่นๆ ผ้าทอมือของชาวเขมรบุรีรัมย์ในวัฒนธรรมดั้งเดิมจะมีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น ลำปาวคกะเนียว (ผ้าหางกระรอก) ลำปาวโฮล (ผ้าลาย) “ลำปาวด” เป็นภาษาเขมรแปลว่าผ้า ส่วนใหญ่มักเรียกสั้น ๆ โดยไม่มีคำว่าลำปาวนำหน้า เช่น กะเนียว โฮล สมอ อัมปรม ละเบิก เป็นต้น ในปัจจุบันชาวบ้านรับความรู้เรื่องการทอผ้าจากภายนอกชุมชน หรือจากวัฒนธรรมอื่น ผ้าบางชิ้นอาจเรียกทับศัพท์ภาษาไทย หรือภาษาลาวสำเนียงเขมร เช่น “ซินมี” หมายถึง “ผ้าซินลายมัดหมี่” ในภาษาไทยและลาว เป็นต้น

เนื้อผ้าทอมือของชาวเขมรบุรีรัมย์ สักเกตง่าย โดยมักเป็นผ้าเนื้อเรียบ แน่น ไม่หนามาก เมื่อถามถึงเหตุผลเรื่องความหนา บางของเนื้อผ้า พบว่า ผ้าเนื้อหนาน่าปานกลางเวลานุ่งทั้งตัวสวยงาม และเป็นความชอบของเขาเอง ชอบจนเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และถ้าวิเคราะห์ลักษณะของเนื้อผ้ากับการนุ่งผ้าของนางอัปสร ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวเขมรที่มีอายุนับพันปีพบว่า นางอัปสรานุ่งผ้าเนื้อบาง พลั้วไหว แนนเนื้อ มองเห็นรูปร่างของผู้สวมใส่ค่อนข้างชัดเจน ความชอบเนื้อผ้าลักษณะนี้ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงตัวตนของชนชาติเป็นความหมายทางด้านมานุษยวิทยาที่พบได้แม้ในปัจจุบัน



ภาพที่ 4.1 ฝ้านุ่งอัปสร

ถ้าถามชาวบ้านเขมรบุรีรัมย์จะบอกว่า “ไม่รู้ ก็มันชอบอย่างนั้น” เคยนำเส้นใยไหมเนื้อหยาบเป็นปมปมไปให้คุณยายชาวเขมรบุรีรัมย์บ้านสนวน อำเภอห้วยราช ทอผ้าทางกระรอกให้เธอปั่นตลอดเวลากว่า “ไม่สวย ใครเห็นเขาจะว่าเอาได้” และยังคงนำไหมเส้นโต ซี่ไหมเยอะไปให้ป้าแอ๊ด ชาวเขมรบุรีรัมย์ บ้านไม้แดง อำเภอกระสัง ทอผ้าพื้นให้กำชับว่าอยากได้ผ้าเนื้อหยาบ เธอก็ยังคงแกะซี่ไหมให้จนเรียบบอกว่า “มันอดไม่ได้ ผ้ามันไม่สวย” สถานการณ์เช่นนี้ ทำให้เชื่อได้ว่าแม้กระทั่งเนื้อ และผิวสัมผัสของผ้าทอมือก็ยังแสดงออกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ด้านมานุษยวิทยาได้อย่างดี ถ้าผู้บริโภครู้จักไปในสมัยปัจจุบันเข้าใจบริบททางด้านมานุษยวิทยานี้ก็จะเข้าใจว่าทำไมผ้าทอมือพื้นบ้านในแต่ละพื้นที่จึงมีความหนาบาง นุ่ม กระด้าง ทิ้งตัว ทรงตัว ไม่เหมือนกัน และจะทำให้ผู้บริโภคเหล่านั้นเห็นคุณค่าของผ้าทอมือมากขึ้นด้วย เพราะว่าผ้าทอมือนั้น เป็นสื่อสัญลักษณ์ด้านมานุษยวิทยาที่ทำให้ล่วงรู้ถึงความแตกต่างที่มีคุณค่าควรแก่การเคารพซึ่งกันและการเปรียบเทียบว่าเธอดี ฉันทิ์ หรือเธอชั่ว ฉันทิ์ คงไม่เกิดขึ้นในสังคมเราเอง และถ้าเราได้อธิบายปรากฏการณ์เหล่านี้ให้เด็กรุ่นหลังฟัง ความเข้าใจในการมองความสวยงามของความแตกต่างคงจะเกิดได้โดยง่ายความเป็นวิทยาศาสตร์ด้วยการควบคุมตัวแปรจะหมดความหมายในที่สุด

สีสันของผ้า เป็นสื่อที่แสดงความตัวตนด้านมานุษยวิทยาของชาวเขมรบุรีรัมย์ได้อย่างชัดเจนกว่าเรื่องของเนื้อผ้า เพราะสีสันเป็นเรื่องที่มองได้ด้วยตา และรับรู้ได้ด้วยอารมณ์และความรู้สึก ถ้าใครมาจังหวัดบุรีรัมย์ จะได้ยินคำพูดล้อเลียนการเลือกสีสันของเสื้อผ้าว่า “เขี้ยวสวยจิก” ซึ่งหมายถึง สีเขี้ยว สวยจิก คือชื่อหมู่บ้านที่เขมรบุรีรัมย์อาศัยอยู่ ตั้งชื่อหมู่บ้านตามมะม่วงพันธุ์พื้นบ้าน แต่ “เขี้ยวสวยจิก” คือสีของเสื้อผ้าหรือสิ่งของที่มีสีเขี้ยวในระดับที่ให้อารมณ์ความเป็นเขมรบุรีรัมย์อย่างชัดเจน โดยให้บ้านสวยจิก เป็นตัวแทนของความเป็นเขมรบุรีรัมย์ เป็นคำพูดล้อเลียนในกลุ่มชนคนบุรีรัมย์โดยทั่วไปในขณะเดียวกันก็ทำให้เรารู้ว่าสีสันบ่งบอกความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทางมานุษยวิทยาได้จริง ว่ากันว่า คนเขมรบุรีรัมย์ชอบใช้สีเขี้ยว เหมือนคนจีนชอบใช้สีชมพู ชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่งของชาวกูยชอบใช้เสื้อผ้าสีดำ เป็นต้น ในการออกแบบสีสันในลวดลายผ้าเขมรบุรีรัมย์ จะเลือกใช้สีเอกฉรงค์ ประมาณ 5 สี คือ เหลือง เข เขียว ซีม้า แดง น้ำหมาก น้ำเงินสด และดำ โดยใช้สีขาวสำหรับจัดจังหวะลายบ้างพองาม



ภาพที่ 4.2 การให้สีสันผ้าทอมือ ในประเพณีบวชนาคชาวเขมรบุรีรัมย์

นอกจากเรื่องของสีสันทันแล้ว การให้น้ำหนักสีในลวดลายผ้า ยังเป็นประเด็นหนึ่งที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ได้สังเกตเห็นว่า ชาวเขมรบุรีรัมย์ที่อำเภอห้วยราช และอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีรสนิยมในการให้สีสันทันผ้าเป็นแบบเดียวกัน กล่าวถึงในกรณีการทำเส้นไหมควบเพื่อทอผ้าทางกระรอก สีสันทันของเส้นไหมทั้งสอง หรือสามเส้นจะต้องมีน้ำหนักสีที่ใกล้เคียงกัน ชาวบ้านเรียก “สีต้องเข้มได้ขนาดกัน” มิเช่นนั้นแล้ว เส้นไหมนั้นจะไม่ขึ้นเงาไว้อย่างที่อยากได้ พบว่า ผ้าทางกระรอกบ้านสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นผ้าทางกระรอกที่สวยงามที่สุด มันวาวที่สุดเท่าที่เคยเห็นผ้าประเภทนี้มากกว่า 50 ปี และเมื่อพิจารณากระบวนการผลิตอย่างละเอียดแล้วพบว่า กระบวนการทอผ้าทางกระรอกของชาวเขมรบ้านสนวน นั้นให้ความสำคัญในการทำไหมควบเพื่อทำเส้นพุ่งทุกขั้นตอน ตั้งแต่ 1) การเลือกเส้นไหมน้อย พันธุ์นางน้อย เส้นเล็กสม่ำเสมอ ตีเกลียวหลวม ๆ ก่อนครั้งหนึ่งให้เส้นไหมเรียบ กลม ตลอดเส้น 2) การทำความสะอาดเส้นไหมให้สะอาด นิ่ม และเริ่มเห็นความเงางามของเส้นไหมอย่างเด่นชัด 3) การย้อมสีที่ให้น้ำหนักสีที่เหมาะสมอย่างชำนาญการ 4) การเลือกคู่สีที่ตัดกันอย่างเหมาะสม เช่น เขียวแดง เหลืองเขียว เหลืองแดง น้ำเงินแดง 5) การควบเกลียวเส้นไหมอย่างประณีต สม่ำเสมอ โดยมีระยะเกลียว ประมาณ 14-16 รอบเกลียว ต่อความยาว 1 นิ้วเป็นเช่นนี้ตลอดความยาวของเส้นด้าย และ 6) เมื่อนำไปทอเป็นผืนผ้าชาวบ้านสนวนจะใช้กระสวยเส้นพุ่งสองกระสวยทอสลับไปมาครั้งละ 2-4 เส้น การทอเช่นนี้ นอกจากจะทำให้ผ้าทางกระรอกมีลวดลายยกเยื้องมันวาวสม่ำเสมอแล้ว ยังได้ริมผ้าที่แข็งแรงทนทานด้วย เนื่องจากการพุ่งเส้นพุ่งสองกระสวยทำให้เส้นด้ายพันริมลักษณะเดียวกันกับการถักรังคัมเสื้อตลอดความยาวของผ้าทั้งสองด้าน ริมผ้าจึงแข็งแรงขึ้น



ภาพที่ 4.3 ลวดลายและสีสันทันของผ้าสไบหรือเจียร บ้านสนวน

ลวดลายผ้าและสีสันทันของผ้ามักใช้ด้วยกัน ชาวเขมรบุรีรัมย์มีการทำลวดลายผ้าในโครงสร้างผ้าเป็นส่วนใหญ่โดยมีลวดลายที่เกิดจากการให้สีเส้นยืนและเส้นพุ่งที่แตกต่างกัน ซึ่งจะพบในผ้าโสร่ง ผ้าขาม้า ผ้าสมอ และผ้าลายอื่น ๆ การยกตะกอกเพื่อให้เส้นยืนและเส้นพุ่งเก้าข้ามกันในลักษณะพิเศษ เช่น

ฝ้ายดอก ฝ้ายนูดเล็ก ฝ้ายราชวัตร การยกตะกอลายพิเศษกับการให้สีเส้นยืนและเส้นพุ่งพิเศษ เรียกผ้าละเบิก และการมัดย้อมสีเส้นพุ่งให้เกิดลวดลาย เรียกผ้าโฮล และผ้ามัดหมี่เป็นต้น แม้ว่าลวดลายเหล่านี้จะอยู่บนพื้นฐานการขัดกันของเส้นยืนและเส้นพุ่ง แต่การวางจังหวะลายและการให้สีเส้น จะเป็นตัวบ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้

กล่าวถึงในกรณีการทำลวดลายผ้ามัดหมี่ ซึ่งเป็นผ้าที่พบเห็นทั่วไปในภาคอีสานจะพบว่า มีลายหลักที่เหมือนกันในทุก ๆ พื้นที่ คือลายโคม ลายขอ ลายนาค ลายหมากจับ ลายขาเป็ย ลายรูปสัตว์ ลายรูปสิ่งของเครื่องใช้ และลายรูปพืชพรรณดอกไม้ต้นไม้ การใช้สีเส้นก็เป็นสีเอกณรงค์เช่นเดียวกัน การวางโครงสร้างลายหลัก การใช้ลายประกอบ และการให้น้ำหนักสีจะมีความแตกต่างกัน ผู้บริโภคภายนอกอาจมองไม่เห็นความแตกต่าง แต่คนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เขาจะจำแนกได้ว่า ผืนไหนเป็นผ้าเขมร ผืนไหนเป็นผ้าลาว ผืนไหนเป็นผ้ากวย เป็นต้น



ภาพที่ 4.4 การให้สีเส้นลวดลายผ้าแบบเขมรบุรีรัมย์

ความต่างในลักษณะนี้เองที่เลียนแบบกันไม่ได้เป็นศิลปะเฉพาะตัว เป็นศิลปะเฉพาะกลุ่มคน ที่หล่อหลอมจนเป็นจิตวิญญาณของตนเอง และเป็นจิตวิญญาณของชนชาติในที่สุด ดังนั้นผ้าทอมือจึงเป็นผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งที่สื่อแสดงถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจน เป็นเครื่องมือที่นักมานุษยวิทยาใช้แบ่งแยกหรือเชื่อมโยงความเป็นชนชาติของมนุษย์ได้ทั่วโลก

4.1.3 มิติด้านการศึกษาเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้

การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้เป็นกระบวนการที่น่าสนใจยิ่ง ชาวบ้านมีการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ไปพร้อม ๆ กัน การเรียนรู้ของชาวบ้านเป็นการเรียนรู้ตามความพร้อมและความสนใจ ทั้งของคนสอน และคนเรียน เรียนตามวาระและโอกาสที่เหมาะสมทั้งในเรียนวัยวุฒิ คุณวุฒิ รวมไปถึงการเห็นความสำคัญหรือเห็นประโยชน์จากผ้าทอชิ้นนั้น การเรียนรู้เรื่องผ้าทอมือ เป็นการเรียนรู้ทั้งชีวิต คน ๆ หนึ่งสามารถเป็นได้ทั้งครูและลูกศิษย์ได้ในเวลาเดียวกัน ทุกครั้งที่ทำผ้าทอมือชาวบ้านมีการเรียนรู้เกิดขึ้นเสมอ นางสาวแอ๊ด อนุภรณ์ อายุ 55 ปี ชาวบ้านบ้านกระโดน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า “พี่แอ๊ดย้อมเส้นไหมทุกครั้ง ก็ได้รับความรู้ใหม่ทุกครั้ง ไม่มีอะไรเหมือนเดิมเลย” เมื่อวิเคราะห์คำพูดของพี่แอ๊ด

กับหลักการการย้อมเส้นไหมจะพบว่า การย้อมเส้นไหมที่ให้ผลดีนั้นต้องสังเกต และแก้ไขปัญหาลดเวลา เนื่องจากเส้นไหมเป็นใยธรรมชาติ ถึงแม้ว่าจะมองด้วยตาเปล่าว่ามีขนาดเท่ากัน ซึ่งน้ำหนักเท่ากัน ใช้สูตร การพอกย้อมและการใช้สีแบบเดิม แต่ด้วยความเป็นธรรมชาติของเส้นใย คุณสมบัติและประสิทธิภาพในการ ดูสีหรือติดสีย้อมแตกต่างกัน ดังนั้นถ้าช่างย้อมขาดการสังเกต และไม่มีการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ดีแล้ว การย้อมเส้นไหมย้อมไม่ได้คุณภาพตามต้องการ การเรียนรู้แบบนี้เองที่ทำให้คนทอผ้ามีการฝึกทักษะการ คิดวิเคราะห์ที่อยู่ตลอดเวลา จึงไม่น่าแปลกใจว่าทำไมคนทอผ้าถึงแม้ว่าจะแก่มาแล้ว แต่สมอง ความจำ และ กระบวนการทางความคิดยังใช้ได้ดียิ่ง

การค้นพบประเด็นที่สำคัญอย่างหนึ่งว่า การเรียนรู้เรื่องการทอผ้าทอมือของชาวบ้าน ไม่ได้เรียนลำดับการเรียนรู้ตามกระบวนการผลิตอย่างที่นักการศึกษา และสถานศึกษาส่วนใหญ่ทำกัน กล่าวคือ ไม่ได้เริ่มสอนลูกหลานตั้งแต่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจบแล้วไปเรียนการสาวไหม จบแล้วไปเรียน การพอกย้อมไหม การออกแบบลวดลายผ้าไหม เรียนการตีเกลียวเส้นไหม การกรอเส้นไหม การคันเส้นไหม การสีบตะกอ การหวีเส้นไหม การขึ้นกี่ และการทอผ้า แต่การเรียนรู้เรื่องการทอผ้าเรียนตามความสนใจ และตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาและกระบวนการผลิตผ้า ผู้เรียนสนใจจะ เรียนส่วนไหนก่อนก็ได้ เมื่อจะทอผ้าเองทั้งผืน ผู้เรียนจะทอผ้าได้โดยไม่สับสนแต่อย่างใด ส่วนใหญ่แล้วการ เรียนรู้จะเริ่มตั้งแต่การกักไหมใส่อ๊ก การร้อยตะกอหรือการสีบหูก การทอผ้า จากนั้นอาจเข้าสู่ กระบวนการผลิตเส้นไหมบางส่วน เช่น การเก็บใบหม่อน และการให้อาหารตัวไหม ส่วนกระบวนการพอก ย้อม จะเป็นกระบวนการสุดท้ายที่เด็กจะเรียนรู้ อาจเรียนรู้เมื่อเข้าสู่วัยสาวแล้ว เพราะต้องสัมผัสกับเคมี ความร้อน และไฟ ซึ่งอาจเป็นอันตรายกับเด็กได้ เมื่อตั้งคำถามว่าเคยมีใครที่เรียนแต่ละส่วนแล้วไม่สามารถ นำความรู้มาใช้ทอผ้าหรือไม่ ได้รับคำตอบว่าไม่ เพราะทุกคนรู้แล้วว่า การทอผ้ามีกระบวนการเป็นเช่นไร เมื่อนำความรู้แต่ละส่วนดังกล่าวมาเชื่อมโยงกัน ก็สามารถทอผ้าได้ทันทีเช่นเดียวกันกับการทำอาหารเป็น สำหรับ การเรียนการทอผ้าด้วยวิธีการที่ชุมชนใช้ จึงเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ตามความสนใจ เป็นการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป และเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งแตกต่างจากการเรียนในห้องเรียน ซึ่งมีเวลาและหลักสูตรเป็นตัวกำหนด แต่ที่เหมือนกันก็คือ ผลิตผลจากการเรียนรู้ หรือความรู้ความสามารถ ของผู้เรียนจะได้ไม่เท่ากันหลังจากเรียนจบหลักสูตร ซึ่งเป็นเรื่องแปลก ดี ที่น่าสนใจเช่นกัน

สำหรับครูที่สอนกระบวนการทอผ้าให้แก่เด็ก ก็เป็นคนในครอบครัวของเด็กเองเป็นสำคัญ การเรียนรู้จะควบคู่ไปกับการรับผิดชอบ เป็นลักษณะเหมือนลูก ๆ ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านและเรียนรู้การทำงานบ้านไปในตัว เช่น ลูก ๆ จะได้รับมอบหมายให้กักเส้นไหมใส่อ๊ก ทีละใจ ทีละใจ ทำไปเรื่อย ๆ พร้อม ๆ กับแม่ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น แม่จะช่วยแก้ไขได้ เมื่อมีทักษะขึ้นบ้างแล้ว เด็กจะสามารถทำเองและ แก้ไขปัญหาเองได้ เมื่อถามว่าเคยมีเด็กเกเรียนและไม่สามารถทำได้หรือไม่ ชาวบ้านตอบว่า มี และในปัจจุบันมีมากขึ้นด้วย เด็กจะไม่ยอมทำ และเมื่อถามว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ชาวบ้านบอกว่า “ไม่รู้เหมือนกัน

เป็นกับสมัยนิยมมั้ง” แต่เมื่อลองวิเคราะห์สถานการณ์ดังกล่าวแล้ว จะพบว่า วิธีการดำเนินชีวิต วิธีการทางสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้ความสนใจของเด็ก และการเรียนรู้ของเด็กเปลี่ยนไป เมื่อตั้งคำถามว่า “ตอนที่แม่เรียนการทอผ้าเริ่มตอนไหน” ชาวบ้านบอกว่า “ก็เริ่มหลังจากออกเรียน ป.4 แล้ว” “ก่อนหน้านั้นก็มีบ้างแต่ไม่จริงจัง” ช่วงหลังจบ ป.4 นี้เองเด็กจะเริ่มเรียนการทอผ้า ไปพร้อมกับการสร้างคุณลักษณะของตนเองให้พร้อมที่จะออกเรือน โดยจะเริ่มจากการทอผ้าพื้นจากเส้นด้าย ผ้าขาวม้าจากเส้นด้าย ไร่ใช้ในบ้านก่อน จึงจะเริ่มทอเส้นไหมเป็นทอผ้าพื้น ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง ผ้าหางกระรอก แล้วจึงทอผ้าที่ทำลวดลายซับซ้อนขึ้น เช่น ทอผ้าขาวม้ายักซิด หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าสไบเล็กเจีย ทอผ้าห่ม 4 ตะกอก ทอผ้าราชวัตร ผ้ามัดหมี่ ผ้ายกดอกอื่น ๆ ที่มีตะกอกหลายตะกอกซับซ้อนขึ้น ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้ทั้งหมดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสนใจและความสามารถ เช่นเดียวกันกับการจัดการศึกษาหลาย ๆ ระดับในปัจจุบัน ในช่วงหลังจากออกเรียนป.4 ไปจนกว่าจะออกเรือนเข้าสู่วัยสาว อายุจะอยู่ระหว่าง 10 -17 ปีหรือ 20 ปีนี้เอง เด็กจะทอผ้าทุกวัน โดยมีการมีโอกาสได้ออกเรือนของตนเอง เป็นประกาศนียบัตรและความสำเร็จจรอยู่ข้างหน้า สถานการณ์เช่นนี้จะเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม กระบวนการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าของเด็ก จะเป็นกระบวนการที่กลมกลืนให้เด็กมีความพร้อมที่จะออกเรือน โดยมีประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือกำกับอีกครั้ง ผ้าที่เด็กทอได้ จะถูกใช้เป็นผ้าไหว้ญาติผู้ใหญ่ทั้งของฝ่ายหญิง และของฝ่ายชาย รวมถึงผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือในสังคมชุมชนนั้น ผ้าทอมือจึงเป็นเครื่องวัดคุณค่าของผู้หญิงในบทบาทของการเป็นแม่บ้าน การเป็นครัวเรือน คนโบราณจึงมักอยู่ด้วยกันยาวนาน เพราะกระบวนการการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าสอนให้คนใจสงบเย็น สอนให้คนมีมานะ สอนให้คนรู้จักแก้ปัญหา สอนให้คนมีความคิดริเริ่มโดยอิสระ สอนให้คนมีความภาคภูมิใจในตัวเอง สอนให้รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว สอนให้คนรู้จักหาทางออกที่ดีที่เหมาะสม

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เพราะการทอผ้า 1 ผืนไม่ว่าจะเป็นผ้าประเภทไหนก็ตาม ล้วนแล้วแต่มีปัญหาเกิดขึ้นในกระบวนการผลิตทั้งสิ้น ไม่ว่าจะคนคนนั้นจะมีประสบการณ์การทอผ้ามานานเท่าใดก็ตาม ผู้เขียนค้นพบว่า ชาวบ้านที่ทอผ้าแต่ละคนจะมีนิสัยในการทำงานที่ไม่เหมือนกัน กล่าวเฉพาะในกรณีการทอผ้า ชาวบ้านบางคนทอผ้าแค่ได้พุ่งกระสวยผ่านไปมา เหยียบตะกอก กระทบหน้าผ้าให้ได้ผ้าเป็นผืน พี่แอดเรียก “การทอผ้าแบบใจลอย” แต่บางคนก่อนการพุ่งกระสวยจะดึงเส้นไหมออกก่อนเล็กน้อย พุ่งกระสวยมืออีกด้านรับกระสวย อีกด้ายดึงริมผ้าให้ด้ายพุ่งมีความตึงที่พอเหมาะ เหยียบสลับตะกอก พร้อม ๆ กับการกระทบพื้นหวีเข้าหาตัว เมื่อผ้าไม่เรียบเนียน จะเกาะเส้นพุ่งออกที่ละเส้น สังเกตว่าอะไรเกิดขึ้นใช้มือตบที่เส้นยืนเพื่อดูความตึงที่เส้นยืน เเท้เหยียบสลับตะกอกหาร่องรอยของปัญหา อาจมีเส้นด้ายที่ขาดค้างอยู่ หรืออาจมีอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาในการทอผ้า ลุกจากที่นั่นไปแก้ไขปัญหานั้น ๆ ถ้ายุ่งยากเกินกว่าจะทำได้คนเดียว ก็ร้องเรียกให้คนอื่น ๆ ช่วยเหลือ เพื่อให้ผ้าผืนนั้นตั้งตามอย่างที่ตั้งใจ ผู้เขียนเรียกว่า “การทอผ้าแบบประณีต” และเมื่อพิจารณาดูแล้ว จะพบว่ากระบวนการที่มีปัญหานี้เองที่ทำให้คนได้ฝึกทักษะการแก้ไขปัญหา เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทำอย่างนี้ทุกครั้งทีทอผ้า สมมุติว่า กว่าเด็กคนหนึ่งกว่าจะได้ออก

เรียน ใช้เวลา ประมาณ 10 ปีหลังจากจบประถมต้น ปีหนึ่งทอผ้าสัก 150 วัน มีปัญหาให้แก้ไขปัญหาวันละ 1 ครั้ง รวมแล้ว เด็กจะต้องฝึกการเผชิญกับปัญหาและแก้ไขปัญหาลงถึง 15,000 ครั้ง นี่ไม่รวมกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ลักษณะนี้มีแนวคิดที่สวนทางกับการศึกษาเรียนรู้ในปัจจุบัน ที่สถานศึกษาแต่และแห่งล้วนแล้วแต่ประชาสัมพันธ์ถึงความความสำเร็จที่เกิดจากความสะดวก และความง่ายของการเรียนแทบทั้งสิ้น ผลผลิตคือเด็กที่จบออกไปสู่สังคมจะมีทักษะในการแก้ไขปัญหหรือไม่ เป็นเรื่องที่ชวนคิดอยู่มาก การทอผ้าแบบประณีต เหมือนการใช้ชีวิตแบบประณีต การใช้ชีวิตที่ประณีต ก่อให้เกิดสังคมที่ประณีต ความประณีตทำให้คนมีสติ คนในสังคมมีสติสังคมก็มีสติ ผู้เขียนเกิดความเชื่อว่าการเรียนรู้แบบประณีตนี้เอง สามารถการสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ได้

กระบวนการทอผ้าทำให้เกิดการเรียนรู้ในด้านใดบ้าง การผลิตผ้าทอมือ 1 ผืน ต้องใช้ความรู้แบบบูรณาการ กล่าวคือต้องมีความรู้ในหลาย ๆ เรื่อง ผู้เขียนค้นพบว่าความรู้ในสาขาต่าง ๆ ถูกเชื่อมโยงอย่างแนบเนียน คนทอผ้าไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่า ตนเองเป็นนักเคมีในกระบวนการฟอกย้อม เป็นนักชีววิทยาในกระบวนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นนักศิลปะในกระบวนการออกแบบสีสันทนและลวดลายผ้า เป็นนักคณิตศาสตร์ในกระบวนการเตรียมเส้นยืน เป็นนักเศรษฐศาสตร์ในกำหนดมูลค่าและการใช้ประโยชน์ของผ้าทอมือ เป็นนักการตลาดในกิจกรรมการค้าขายผ้า ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่คนโบราณใช้กระบวนการทอผ้ากล่อมเกลาคคนให้พร้อมที่จะออกเรือน หรือรับผิดชอบชีวิตของตนเองและครอบครัวในอนาคตได้ การเรียนรู้แบบบูรณาการนี้เองที่ทำให้คนเข้าใจว่าตนเองจะต้องมีบทบาทอะไรบ้าง มีหน้าที่และรับผิดชอบอย่างไร

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นการประยุกต์ความรู้ด้านชีววิทยาเพื่อใช้ในการเลี้ยงหนอนไหม ชาวบ้านจะมีความชำนาญตั้งแต่การเลือกพันธุ์ไหม รู้ว่าอุณหภูมิแบบไหนที่หนอนไหมชอบอยู่ แต่ละวัยกินใบหม่อนอ่อนแก่อย่างไร ต้องกินปริมาณเท่าใด เพราะหนอนกินตลอดเวลา กินมากก็ท้องเสียได้ หนอนไหมเป็นสัตว์ที่อ่อนแอ แมลงวันกัดก็ตาย มดกัดก็ตาย โรงเรือนที่เลี้ยงหนอนไหมต้องสะอาดจริง ๆ สะอาดกว่าที่อยู่ของคนเลี้ยงไหมเสียอีก ระยะเวลา 21 วันที่เลี้ยงหนอนไหม ชาวบ้านเห็นตัวหนอนก็จะรู้ว่าหนอนรุ่นนั้นผ่านการลอกคราบมาก็ครั้งแรก ชาวบ้านเรียกการลอกคราบว่า “นอน” เช่นนอนครั้งที่ 1 นอนครั้งที่ 2 นอนทั้งหมด 4 ครั้ง ตัวหนอนไหมจะเปลี่ยนสีเป็นสีเหลืองทองใส เตรียมตัวทำรังห่อหุ้มตัวเอง เพื่อให้คนนำมาลอกสาวเส้นใยออกจากตัวเพื่อไปทำเส้นไหมสำหรับทอผ้าในที่สุด

ในกระบวนการฟอกย้อมชาวบ้านสามารถเตรียมต่างการย้อมไหม ชาวบ้านไม่รู้เรื่องของค่าความเป็นกรดเป็นด่าง (Ph) แต่ชาวบ้านรู้ว่า การเตรียมต่างจากการเผาแห้งกล้วย เผาเปลือกถั่ว เป็นน้ำต่างที่เหมาะสมกับการลอกกาไหม และรู้ว่า กาไหมหลุดลอกดีสะอาดแล้วหรือไม่ด้วยการใช้นิ้วโป้งและนิ้วชี้บีบเส้นใยดู บอกว่า ถ้าเส้นใยฝืดมือ หมายความว่าเส้นใยสะอาดแล้ว รู้ว่าการย้อมสีจากครั้ง หรือเปลือกไม้บางชนิดต้องใช้ใบไม้รสเปรี้ยวเช่นใบส้มโอมัง ใช้ความเปรี้ยวจากตัวมดแดง สีย้อมที่ได้จะมีความเงางาม

ชาวบ้านรู้ว่า เปลือกไม้บางชนิด ต้องย้อมร่วมกับเกลือ บางชนิดต้องย้อมร่วมกับสารส้ม บางชนิดต้องย้อมกับน้ำต่างเป็นต้น ความรู้เหล่านี้ผ่านการทดลองจากคนรุ่นหนึ่งผ่านคนอีกหลายรุ่น เป็นกระบวนการทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้ต้องการผลแค่ว่า สำเร็จ หรือไม่สำเร็จ แต่เป็นผลที่เกิดความรู้ใหม่ที่ได้จากการทดลองอยู่ตลอดเวลา ในส่วนกระบวนการใหญ่เหมือนเดิม กระบวนการปลักย่อยพลิกแพลง จึงเป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความฉลาด เรียกว่าเป็นความรู้ในเชิง **วิทยาศาสตร์สร้างสรรค์**

สำหรับเรื่องการใช้สีสังเคราะห์เพื่อการย้อมผ้า ชาวบ้านใช้สีสำเร็จเป็นซอง แต่ถึงมีข้อบ่งชี้ใช้อยู่ข้างซองแล้วก็ตามแต่ชาวบ้านจะรู้ว่า ถ้าย้อมสีนี้ ราคาสินค้านี้ จะต้องมีการบวนการอย่างไร เช่น การย้อมเส้นไหมสีดำ ชาวบ้านรู้ว่า จะต้องใส่สีจำนวนจำนวนมากที่บ่งชี้ไว้ในซอง ต้องผสมกับสีแดงครึ่งอีกเล็กน้อย และหลังจากการย้อมด้วยน้ำเดือด ต้องแช่เส้นไหมบนเตาฟืนอุ่น ๆ อีกคืนหนึ่งจึงจะได้เส้นไหมสีดำสนิท เงางาม เป็นต้น ความรู้ในการย้อมสีจะถูกใช้ควบคู่ไปกับการออกแบบสี ชาวบ้านจะใช้อารมณ์และความรู้สึกเป็นตัวตัดสินใจว่าสีที่ย้อมได้นั้นสวยหรือยัง ไม่ได้สูตรการย้อมที่ตายตัว เป็นการใช้ความรู้ด้านศิลปะและวิทยาศาสตร์ร่วมกันอย่างแนบเนียน ผู้เขียนเกิดความคิดว่าเพราะเราสอนนักเรียนแบบแยกส่วนเฉพาะหรือเปล่าจึงมีส่วนทำให้เด็กในปัจจุบันคิดถึงที่ความต้องการของตนเองเป็นสำคัญกว่าเรื่อง ๆ ทั้งหมด

การออกแบบผ้าให้สวยหรือไม่ นั่น ใช้ความรู้ทางด้านศิลปะเป็นหลัก เป็นศิลปะในเชิงมานุษยวิทยา กล่าวคือ เป็นความงามของกลุ่มชาติพันธุ์ ความแรง ความนุ่มของการให้สีส้น ไม่ได้ใช้ทฤษฎีการให้สีแบบตะวันตกโดยตรง เช่นคำกล่าวล้อเลียนการใช้สีของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ ว่า “เขียวสวยจิก” บางคนไม่เกรงใจ ก็เรียกว่า “เขียวเขมร” ดังที่เคยได้กล่าวถึงมาแล้ว ผู้เขียนคิดถึงประเด็นความพยายามของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ชาวบ้านเปลี่ยนสีส้นผ้าทอมือให้ตรงกับเทรนด์ที่ชาวตะวันตกกำหนดขึ้นตามฤดูกาล นัยว่าเพื่อความทันสมัย และทำให้ชาวบ้านขายผ้าได้มากขึ้น อุตสาหกรรมของชาติพันธุ์ไม่มีความทันสมัยหรือเราขายความเป็นอัตลักษณ์ของตัวเองไม่ได้หรือ เราทำให้คนอื่น ๆ เคารพความเป็นอัตลักษณ์ของตัวเองไม่ได้หรือ แต่เราเคารพอัตลักษณ์ทางกายของอเมริกัน ว่าต้องเป็นสีบูล หรือสีใกล้เคียง ต้องมีกระเปาะด้านหลัง ต้องเดินตะเข็บคู่ด้วยด้ายต่างสี ต้องตอกหมุดที่กระเปาะกางเกง ต้นใช้กระดุมโลหะ เป็นเครื่องเกาะเกี่ยว เป็นต้น อัตลักษณ์นี้เอง เป็นสื่อสัญลักษณ์ทางด้านมานุษยวิทยา เป็นตัวบ่งบอกว่าเราเป็นใคร เป็นญาติพี่น้องกับใครบ้าง อยากรู้นิสัยใจคอของเราที่อ่านเราจากสีส้นและลวดลายผ้าทอมือนีละ

กระบวนการผลิตผ้าของชาวบ้านชุมชนเขมรบุรีรัมย์ มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมมากมายที่ชาวบ้านคิดขึ้นเอง ไม่ได้พึ่งพาความรู้จากคนภายนอก เป็นเทคโนโลยีที่อาศัยวัตถุดิบจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เช่นจากไม้ไผ่ที่ปลูกไว้ข้างรั้ว จากใบมะพร้าวที่มีอยู่ในสวน เป็นต้น นางโอ โกติรัมย์ อายุ 35 ปี อดไม่ค่นัดที่ใช้คัดแยกเส้นไหมยีน ที่ทำจากไม้พุง ลักษณะพิเศษสวยงาม บอกว่า “พ่อทำให้” และเล่าให้ฟังอีกว่า เครื่องไม้เครื่องมือในการทอผ้าในยุคก่อน ๆ ทำเองทั้งหมด ปัจจุบันก็ซื้อหาบ้าง เพราะป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเปลี่ยนไป แต่อุปกรณ์ทอผ้ายังมีอายุการใช้งานสูง มักไม่ค่อยแตกหักหรือสูญสลาย

ผู้เขียนเคยพบฟิม(พินหรือสำหรับทอผ้า)ที่บ้านสนวนนี้ มีอายุใช้งานมาถึง 5 รุ่นคนมาแล้ว น่าจะมีอายุเกิน 100 ปี เพราะเจ้าของก็จำไม่ได้ว่า ฟิมตัวนี้มีอายุเท่าไร บอกแต่ว่าเป็นของยายของทวด

4.1.4 มิติด้านเศรษฐกิจฐานราก

ผ้าทอมือมีมิติด้านเศรษฐกิจ คุณค่าของผ้าทอมือสร้างรายได้หลายแบบคือ สร้างรายได้ที่เป็นเงิน และสร้างรายได้ที่แท้จริง กล่าวคือ ผ้าทอมือเป็นผ้าที่ผลิตขึ้นเพื่อรองรับความจำเป็นพื้นฐานเกี่ยวกับเครื่องใช้และเครื่องนุ่งห่มของสมาชิกในบ้านเป็นเบื้องต้น เมื่อเหลือใช้จึงขายหรือแลกเปลี่ยนเป็นเงิน สิ่งของ วัตถุศิลปะ หรือบริการเป็นต้น ผู้เขียนพบว่า รายได้จากผ้าทอมือมีอยู่ 3 รูปแบบด้วยกันคือ

1. รายได้ที่เกิดจากการลดต้นทุนการผลิต พบว่าผ้าทอมือสามารถสร้างรายได้ที่เกิดจากการลดต้นทุนได้ เพราะการทอผ้าทอมือของชาวเขมรบุรีรัมย์ บ้านสนวน อำเภอห้วยราช และบริเวณใกล้เคียง มีลักษณะของการพึ่งพาตนเอง สร้างปัจจัยการผลิตด้วยตนเอง มีความรู้ และการเรียนรู้เรื่องการผลิตจากครอบครัวและสังคมของตนเอง การผลิตปัจจัยที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตของตนเองได้ด้วยตัวเอง เป็นการไม่ต้องจ่ายเงินกระบวนการผลิต เมื่อไม่ต้องจ่ายเงินก็เท่ากับมีรายได้เกิดขึ้น โดยสามารถเปรียบเทียบรายได้จากการลดต้นทุนได้ดังนี้

กล่าวถึงกรณีศึกษาจากนางลำพอง โกติรัมย์ อายุ 57 ปี ชาวบ้านบ้านสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ตัวอย่างการทอผ้าทางกระรอก 1 เครือ ได้ผ้า 16 เมตร ซึ่งเป็นกิจกรรมใช้เวลาร่วมกับการทำงานอื่น ๆ ในครอบครัว ใช้เวลาประมาณ 60 วัน มูลค่าผ้าที่ได้ประมาณ 9,600 บาท จำแนกกิจกรรมเพื่อเปรียบเทียบกับค่าเงินเพื่อซื้อและจ้างทอผ้าได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบต้นทุนตามปัจจัยการผลิตผ้าทอมือ

ที่	ปัจจัยการผลิต	จำนวน	เวลาที่ใช้ในการทำงาน (วัน)		จำนวนเงินที่ต้องจ่าย (บาท)	
			ผ้าทอมือทำเอง	ผ้าทอมือจ้างทำ	ผ้าทอมือทำเอง	ผ้าทอมือจ้างทำ
1.	ไหมเส้นยืน	1 กิโลกรัม	30	-	-	2,500
2.	ไหมเส้นพุ่ง	2 กิโลกรัม		-	-	4,000
3.	สีย้อมและสารฟอกย้อม	10- 100 กรัม	-	-	150	150
4.	เชื้อเพลิงในกระบวนการฟอกย้อม	พิน จำนวนหนึ่ง	-	-	0-50	50
5.	การกรอไหมเส้นยืน	1 กิโลกรัม	1	1	-	100
6.	การกรอไหมเส้นพุ่ง	2 กิโลกรัม	2	2	-	200

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ที่	ปัจจัยการผลิต	จำนวน	เวลาที่ใช้ในการทำงาน (วัน)		จำนวนเงินที่ต้องจ่าย (บาท)	
			ผ้าทอมือ ทำเอง	ผ้าทอมือ จ้างทำ	ผ้าทอมือ ทำเอง	ผ้าทอมือ จ้างทำ
7.	การตีเกลียวไหมเส้นพุ่ง	2 กิโลกรัม	4	4	-	400
8.	การคันเส้นยืน	18 เมตร	1	1	-	540
9.	การสืบเส้นยืน	พันหวี เบอร์ 1600	2	2	-	200
10	การกรอกระสวยเส้นพุ่ง	2 กิโลกรัม	16	16	-	200
10	การทอผ้า	16 เมตร				1,600
รวมปัจจัยที่ต้องจ่าย		16 เมตร	56	26	200	9,940
ราคาผ้าที่ขายได้ (บาท)			9,600	9,600		
รายได้ที่ครอบครัวได้รับจากการขายผ้า			9,400 บาท	- 340 บาท		

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่าการผลิตผ้าทอที่ครอบครัวผลิตขึ้นสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ถึง 9,740 บาท ถ้าครอบครัวนี้ผลิตเส้นไหมและทอผ้าทั้งปีทำได้ถึง 6 เครือ ทั้งปีครอบครัวสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ถึง $9,740 \times 6$ เท่ากับ 58,440 บาท เฉลี่ยเดือนละ 4,000 – 5,000 บาท นับว่าเป็นเงินไม่น้อย ซึ่งเป็นค่าแรงงาน และค่าความรู้ของผู้ผลิตผ้า ถ้านับรวมกับอาชีพทำนา ปลูกผักสวนครัว ชาวบ้านก็สามารถมีรายได้เพียงพอที่จะมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข จึงไม่แปลกใจเลยว่าทำไมคนในชุมชนบ้านสนวนจึงไม่สนใจเป็นหนี้ที่รัฐจัดให้ และยังคงมีเงินซื้อสิ่งจำเป็นให้ลูกหลานได้ใช้ได้กินตามสมควรไม่น้อยหน้าใคร

2. รายได้ที่เกิดจากการไม่ต้องจ่าย จากตารางข้างต้นพบว่า รายได้ที่นางลำพองได้รับ เป็นรายได้ที่เกิดจากการไม่ต้องจ่ายในส่วนของการผลิตเพื่อขาย แต่ผ้าทอมือยังสามารถสร้างรายได้ที่ไม่ต้องจ่ายได้อีก ศึกษาในกรณีของนางลำพองเช่นเดียวกัน เส้นไหมที่นางลำพองผลิตขึ้น จะมีอยู่ 2 ประเภท คือ ไหมหัว ไหมรวม และไหมน้อย การผลิตผ้าทางกระรอกนางลำพองใช้ไหมน้อยผลิตผ้าทอมือ นางลำพองจะเหลือไหมหัว และไหมรวม อยู่จำนวนหนึ่งใช้ผลิตผ้าพื้น ผ้าขาวม้า ผ่าสไบ ผ้าพันคอขนาดต่าง ๆ กัน ผ้าเหล่านี้นางลำพองมักไม่จำหน่าย โดยนางลำพองจะใช้ไหมรวมเป็นเส้นยืน ไหมหัวเป็นเส้นพุ่ง ทอเป็นผ้าพื้นไว้แต่งเอง ไว้ตัดเสื้อสวมใส่ไว้ให้คนที่เคารพนับถือ ทอเป็นผ้าขาวม้าไว้ให้สามีใช้ ไว้ให้ลูกหลานหรือคนที่เคารพนับถือ เศษไหมที่เหลือจากกระบวนการผลิตแต่ละครั้งยังเก็บไว้ทอเป็นผ้าพันคอ ไว้ใช้ ไว้ให้คนอื่น ๆ ที่ไปเยี่ยมเยียน เคยพบผ้าเช็ดมือ ผ้าเช็ดพื้นเป็นผ้าขาวม้า หรือผ้าถุงเก่า ผ้าถุง ผ้าขาวม้า ผ้าพันคอ และผ้า

อื่น ๆ เหล่านี้ เป็นรายได้ที่นางลำพองไม่จ่ายเงินไปซื้อหามา ดังนั้นรายได้นี้จึงเป็นรายได้ที่เกิดจากการไม่ต้องจ่ายเงินนั่นเอง เงินจึงถูกเก็บไว้ใช้ในเรื่องที่ครอบครัวผลิตหรือทำไม่ได้

3. รายได้ที่เกิดจากการจำหน่าย ใช้กรณีศึกษาจากครอบครัวนางลำพอง เช่นเดียวกันจะพบว่า นางลำพองขายผ้าเมตร ละ 600 บาท ผืนละ 1,200 บาท ชุดละ 2,400 บาท ซึ่งผ้าทอมือที่ขายอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์มีหลายราคา และหลากหลายเนื้อผ้า หลากหลายคุณภาพ ความหลากหลายเช่นนี้มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง เช่น คุณภาพของเส้นใยที่ผลิต คุณภาพของการพอกย้อม คุณภาพการทอ และศิลปะในการออกแบบสีและลวดลาย การสร้างผลผลิตผ้าทอมือที่มีคุณภาพทั้งหมดดังกล่าวมานั้นขึ้นอยู่กับทักษะและความชำนาญของแต่ละคน ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เรื่องทอผ้าแบบประณีตจึงมีผลต่อรายได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คนที่ให้ความละเอียดลออต่อการเลือกวัตถุดิบ ให้ความสำคัญในการทอผ้า ย้อมขายผ้า ได้ราคาสูงกว่าคนที่ไม่ประณีตในการทอผ้า เงินที่ได้มาก็เป็นเงินที่ได้จากการลดต้นทุน และถ้านางลำพองมีฝีมือการทอผ้าที่ดีขึ้น เป็นนักศิลปะชั้นดี เป็นนักการตลาดที่ดี ก็จะสามารถขายของได้ราคาสูงขึ้นเช่นกัน

เส้นไหมทุกเส้นล้วนทำประโยชน์ได้ และสร้างรายได้ให้กับครอบครัวทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับคนนั้นมีความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานได้ดีเพียงใด พบว่า ช่างทอผ้าฝีมือดีจะไม่มีส่วนเหลือทิ้งในกระบวนการผลิตแม้แต่หยด บางคนสาวเส้นไหมได้แม้กระทั่งไหมรังเสียด (รังที่ตัวหนอนตายในรัง) และแม้กระทั่งส่วนสุดท้ายของเส้นใยที่เรียกกันว่า “ไหมยามแลง” ซึ่งเป็นเส้นไหมส่วนที่คุณภาพต่ำสุด เส้นไหมประเภทนี้แต่เดิมใช้ทอเป็นผ้าเนื้อหยาบ ห้าง ๆ ใช้สำหรับช้อนกึ่งหอยปูปลา ปัจจุบันทอเป็นผ้าสำหรับฝากคนในเมือง รวมไปถึงลูกค้าบางประเภทที่ชอบผ้าไหมเนื้อแปลก ๆ ว่ากันว่าขายได้ราคาดี เนื่องจากเป็นผ้าคุณภาพต่ำตามสายตาของผู้ผลิต แต่เป็นผ้าที่หายากของผู้บริโภค ราคาที่ได้จึงดูมีราคาสูงในสายตาผู้ผลิต

จะพบว่ารายได้จากการผลิตผ้าไหมตามทีกล่าวมาข้างต้น เป็นรายได้ที่เกิดขึ้นในตัวชุมชนเอง โดยเฉพาะ ชุมชนที่อยู่ใกล้เมือง ลูกค้าจะเข้าไปซื้อผ้าถึงในชุมชนเอง และถ้าผ้าทอมือของชุมชนดังกล่าวสวยงามทอจากช่างทอฝีมือดี ผู้บริโภคจะไม่เกี่ยงเรื่องระยะทาง ยกตัวอย่างเช่น อำเภอพุทไธสง และอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากจังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณ 70-90 กิโลเมตร แต่เป็นชุมชนที่ใครมาแล้วต้องเดินทางไปซื้อผ้าทอมือที่นั่น และยังพบอีกว่า สามิชาวต่างชาติ ญาติที่ทำงานกรุงเทพฯ ลูกที่เรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัย ล้วนเป็นช่องทางขายผ้าทอของครอบครัวทั้งสิ้น สำหรับชุมชนสนวนนี้ ผ้าทอมือแทบไม่พอขายให้กับผู้บริโภค เนื่องจากว่า ชาวบ้านทอคนละไม่มากเพราะทำควบคู่ไปกับงานอื่น ๆ ของครอบครัว ชาวบ้านสนวนมีฝีมือในการทอผ้าแทบทุกคนว่ากันว่า คนทอผ้ากลุ่มชาติพันธุ์เขมร ชอบทอผ้าเนื้อละเอียด ที่นี้จึงทอผ้าหางกระรอกได้สวยกว่าใคร

และถึงแม้ว่าชุมชนจะผลิตผ้าจำนวนไม่มาก แต่เมื่อพิจารณาจาก ตารางที่ 4.1 พบว่าจำนวนการผลิตผ้าไม่มีผลต่อการเพิ่มกำไรมากนัก ถ้าผลิตแต่พอดี ผ้าไม่เหลือขาย เวลาที่เหลือไปทำอย่างอื่นที่สร้างรายได้ได้เหมือนกัน น่าจะดีกว่า วิธีคิดแบบนี้ไม่มีขาดทุน เพราะทุนอยู่ที่ปัญญาของตัวเองยิ่งใช้

มากแทนที่จะหมดไป กลับมีมากขึ้น ซึ่งนี่คือระบบเศรษฐกิจรากฐานของครอบครัว และเป็นเศรษฐกิจรากฐานของชุมชน นางลำตวน จงสู อายุ 35 ปี ชาวบ้านกระโดน ตำบลชุมแสง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ช่างทอผ้าฝีมือดีมาก ทำงานเร็ว เคยอยู่โรงงานทอผ้ามาก่อน กล่าวว่า “ทอผ้าอยู่บ้านนี้ดีมากเลย รวย บ้านก็ไม่ต้องเช่า ข้าวก็อยู่ในยุ้ง มีแต่ได้ ไม่ต้องเสียตัง” รายได้จากการทอผ้าของเธอที่เหลือจากเป็นค่าขนมลูกไปโรงเรียน เธอมีเงินซื้อทองปีละบาทสองบาททุกปี ซึ่งน่าจะคิดว่าทำอย่างไรลูกหลานชาวบ้านในปัจจุบันจะได้เรียนการทอผ้าทอมือ เพราะเวลาส่วนใหญ่ของเด็กอยู่ที่โรงเรียนจนถึงอายุ 20 กว่าปี ถึงเวลานั้นก็แก่เกินที่อยากจะเรียนรู้เรื่องผ้าทอมือ และถ้ามีแฟนตั้งแต่ยังเรียนหนังสือก็ไม่ต้องทอผ้าเพื่อเข้ากระบวนการฝึกฝนกล่อมเกลียดตัวเองให้พร้อมที่จะออกเรือน ไปเป็นลูกจ้างในเมือง ใช้เงินซื้อหาสิ่งของจำเป็นในการดำรงชีวิต จำเป็นบ้างไม่จำเป็นบ้าง พอบ้างไม่พอบ้าง ไม่รู้ว่าอะไรจำเป็น ไม่รู้ว่าตนเองมีคุณค่าอย่างไร คอยฟังคนอื่น (นักการเมือง) บอกว่าเราเป็นคนจนที่น่าสงสาร จะรับของแจกได้ที่ไหน อยากรวยก็ให้หาสามีชาวต่างชาติ มีตัวอย่างให้ดูมากมาย อนาคตจะมีใครทอผ้าให้ได้คิดว่าฉันเป็นใคร มีวัฒนธรรมอย่างไร มีการเรียนรู้อย่างไร มีชีวิตที่สวยงามอย่างไร ประเทศชาติฉันร่ำรวย น่าอยู่เพียงใด

4.1.5 มิติด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกับกระบวนการทอผ้า และการเรียนรู้เรื่องการทอผ้า เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมการใช้ของผู้คนแต่ละพื้นที่มีเทคโนโลยีที่แตกต่างกันไปตามความถนัด ในจังหวัดบุรีรัมย์ถ้าพูดถึงแค่ประเภทของกี่ทอผ้ามีอยู่ถึง 3 ชนิด ไม่รวมรายละเอียดย่อย เช่น ขนาดโครงสร้าง วัสดุที่ใช้ผลิต และศิลปะในการสร้างก็ เป็นต้น แต่ละขั้นตอนในการทอผ้ามีเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จัดหมวดหมู่ได้คือ กระบวนการผลิตเส้นใย การพอกย้อมเส้นใย และการทอผ้า มีรายละเอียดดังนี้

1. เทคโนโลยีและนวัตกรรมในกระบวนการผลิตเส้นใย เป็นกระบวนการต้นน้ำ ชาวบ้านในจังหวัดบุรีรัมย์จะปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ซึ่งเป็นความรู้ที่ตกทอดกันมานานมาก ตั้งแต่บรรพบุรุษ เทคโนโลยีในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นเทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน ใช้การสังเกตพฤติกรรม การใช้งานสร้างเทคโนโลยีขึ้นมา เช่น รังไหมสำหรับให้หนอนไหมชักใย ชาวบ้านจะนำกิ่งไม้ที่มีกิ่งก้านเล็ก ๆ ละเอียดมารวบหัวท้ายเข้าด้วยกันมีไม้เป็นตะขอไว้เกาะกับราวเพื่อห้อยรังสำหรับให้หนอนไหมชักใย ก่อนนำไปให้หนอนไหมชักใย ต้องใช้ไม้ปั่นเส้นใยเล็ก ๆ ที่ติดอยู่ให้สะอาด นำไปผึ่งแดดจัดเพื่อฆ่าเชื้อโรค จึงนำมาให้หนอนไหมทำรังไหมได้ ชาวบ้านจะระวังเรื่องความสะอาดอย่างมาก เนื่องจากหนอนไหมเป็นสัตว์ที่อ่อนแอมาก ชาวบ้านเรียกหนอนไหมว่า “โกนเนียง” “โกน” หมายถึง ลูก “เนียง” เป็นชื่อเรียกผู้หญิงอย่างสุภาพ หรือน่าเอ็นดู นำทะนุถนอม “โกนเนียง” จะแปลว่า “ลูกสาวที่ควรค่าแก่การทะนุถนอม” คือ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ต้องใช้เทคโนโลยี หรือสร้างนวัตกรรมการเลี้ยงที่ประณีต น่ารัก น่าทะนุถนอม



ภาพที่ 4.5 สวนหม่อนข้างบ้าน



ภาพที่ 4.6 หนอนใหม่พันธุ์นางน้อย



ภาพที่ 4.7 การให้อาหารหนอนใหม่

หลังจากเตรียมรังสำหรับหนอนใหม่สะอาดเรียบร้อยแล้วจะโรยหนอนใหม่ที่สุกแล้ว กระจายให้ทั่วถึง หนอนจะเลือกเกาะเกี่ยวกับกิ่งไม้ที่เหมาะสม และจึงเริ่มชกไชจากด้านนอกเข้าหาตัวเองอย่างมีความสุขเป็นรังใหม่เพื่อลอกคราบเปลี่ยนตัวเองเป็นผีเสื้อเพื่อผสมพันธุ์ ออกไชเป็นหนอน กินใบไม้จนตัวเองแก่สุก ทำรังห่อหุ้มตัวเอง เพื่อกลายร่างเป็นผีเสื้อเป็นวัฏจักร นอกจากเทคโนโลยีเพื่อให้ได้มาซึ่งรังใหม่สำหรับการสาวไหมก็เข้าสู่กระบวนการสาวเป็นเส้นไหม เทคโนโลยีและเครื่องมือที่ใช้ในการสาวไหม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการต่อไปนี้คือ

1. ส่วนของการเตรียมรังไหม มีดังนี้
 - 1.1 ตากรังไหมให้เส้นใยฟู
 - 1.2 ดึงสิ่งสกปรกออกจากรังไหมพักรอไว้
2. ส่วนเครื่องมือและอุปกรณ์
 - 2.1 เต่าฟืนหรือเต่าถ่าน

- 2.2 ใส่น้ำสะอาดในหม้อทรงสูงปากบานสำหรับนึ่งข้าว ยกขึ้นตั้งไฟ
- 2.3 ประกอบอุปกรณ์การสาวเส้นใยไหม ยึดให้แข็งแรง
- 2.4 รอน้ำร้อนเป็นไอ (ไม่เดือด) ประมาณ 70 องศาเซลเซียส ชาวบ้านเรียกว่า ประมาณน้ำลวกไก่ร้อน ๆ
- 2.5 ใส่วัสดุไหมลงไปประมาณ 40-50 ริง ใช้ไม้ที่มีปลายผ้าเป็นร่องสองร่องเพื่อให้เส้นใยลอดผ่าน กดรั้งไหมให้ท่วมน้ำเล็กน้อย
- 2.6 มือซ้ายดึงเส้นใยขึ้นบางส่วน มือขวาใช้ไม้สาวไหมกดรั้งไหมสายไปมาเล็กน้อยเพื่อให้ใยไหมหลุดออกจากรั้งง่ายขึ้น
- 2.7 นำเส้นใยพันรอบวงล้อพันเกลียว 5-10 รอบ ผ้าไปที่ละวงล้อ เครื่องมือดั้งเดิมจะมีวงล้อเดียว ปัจจุบันมี 3 วงล้อ เป็นการพัฒนาเครื่องมือเพื่อให้สาวเส้นใยได้กลมเรียบขึ้น สม่่าเสมอขึ้น ลดขั้นตอนการตีเกลียว
- 2.8 ดึงเส้นใยทิ้งลงตะกร้าเป็นชั้น ๆ
- 2.9 กวักเส้นใยขึ้นกวดเรียงเส้นใยเป็นรูปตาข่าย เขมรจะนับเส้น กวัก ได้ 4 รอบนับ เป็น 1 หน่วย กวักทั้งหมด 100 หน่วย เรียกว่าไหม 100 จะพุ่งเส้นพุ่งได้ผ้าหนึ่งผืน ยาว 7 คอก ปัจจุบันใช้กะเอาโดยมีน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 70-100 กรัม เนื่องจากกวดไหมมีขนาดเล็กลง
- 2.10 ตากให้แห้ง เก็บเป็นใจสำหรับใช้ทอผ้าต่อไป
- กระบวนการทั้งหมดที่กล่าวมาแสดงได้ด้วยรูปภาพดังนี้



ภาพที่ 4.8 การดึงสิ่งสกปรกออกจากรั้งไหม



ภาพที่ 4.9 การตั้งหม้อสาวไหมพร้อมอุปกรณ์



ภาพที่ 4.10 ทดลองดึงเส้นไหมจากหูกที่คล้องมือ



ภาพที่ 4.11 ใส่รังไหมให้เต็มปากหม้อ



ภาพที่ 4.12 สาวเส้นไหมหัวออกก่อน



ภาพที่ 4.13 สาวเส้นใยใส่ตะกร้า



ภาพที่ 4.14 กวักเส้นไหมขึ้นกอง



ภาพที่ 4.15 การนำเส้นใยไปผึ่งแดดให้แห้งสนิท



ภาพที่ 4.16 ไหมพันธุ์พื้นบ้านชื่อ “นางน้อย”

ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า เส้นใยไหมที่สาวด้วยวิธีนี้เป็นเส้นไหมไทยเกรดสูงสุด เรียกเกรด “นกยูงทอง” ราคาสูงสุด และเมื่อนำไปทอผ้าจะขายได้ราคาแพง ทั้งนี้เนื่องจากสมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีดำริให้วางมาตรฐานเช่นนี้ ซึ่งเป็นกุศโลบายที่ทำให้ชาวบ้านมีอยู่มีกินในพื้นที่ด้วยความรู้และภูมิปัญญาของตนเอง ถ้าชาวบ้านทำอย่างนี้กันเป็นส่วนใหญ่แล้ว คนไทยไม่อดอยากยากจนแน่นอน และเมื่อถามว่ามีเส้นไหมเกรดอื่นหรือไม่ พบว่า การแบ่งเกรดเส้นไหมแบบชาวบ้าน จะแบ่งประเภทของเส้นไหมออกตามคุณลักษณะของเส้นไหม มากบ้างน้อยบ้าง แบ่งออกเป็น 3 เกรด หรือ 3 ประเภทคือ

1. ไหมชั้น 1 เป็นเส้นไหมคุณภาพดีชั้นที่ 1 เรียกไหมน้อย เป็นเส้นไหมที่อยู่ชั้นกลางของรังไหมไปถึงชั้นในที่ไม่สุดรัง เมื่อนำไปทอผ้าจะได้ผ้าไหมเนื้อเงางาม นี้อันนี้
2. ไหมชั้นที่ 2 เรียกไหมสอง หรือไหมสาว เป็นเส้นไหมที่สาวรวมโดยไม่แยกเปลือกไหมออก ให้คุณภาพคล้ายไหมน้อย แต่มีความเงางามน้อยกว่า
3. ไหมชั้นที่ 3 เรียกไหมหัว บางครั้งเรียกเปลือกไหม ได้จากเส้นไหมบริเวณเปลือกนอกของรังไหม เมื่อยังไม่ลอกขาวจะมีลักษณะแข็งกระด้าง หยาบ มีจำนวนไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับไหมน้อย เมื่อลอกขาวจะนุ่มแต่ไม่มันวาว

ส่วนการแบ่งเกรดเป็นผ้าไหมนกยูงสีทอง นกยูงสีเงิน นกยูงสีฟ้า และนกยูงสีเขียว เป็นการแบ่งสำหรับการทำการตลาดผ้าไหมและเส้นไหมไทย โดยการกำหนดเกรดของผ้าไหมไทยที่ผลิตด้วยเส้นไหมพันธุ์ไทยด้วยกระบวนการแบบพื้นบ้าน เป็นผ้าไหมเกรดสูงสุดราคาดีที่สุด เพราะต้องการให้ชาวบ้านขายฝีมือในการทอผ้าอย่างมีราคารันเอง ความรู้ความสามารถในเรื่องของการผลิตเส้นไหมและการทอผ้าแบบบ้าน ๆ แบบนี้มีอยู่ในชุมชนชนบทไทย โดยเฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์แทบทุกครัวเรือน พบว่า บ้านหัวสะพาน จำนวน 4 หมู่บ้าน ส่งเส้นไหมขายให้แก่ศูนย์ศิลปาชีพที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัด

สกจนคร ในปี 2553 ในราคากิโลกรัมละ 1,400 บาท จำนวน 40 ตัน เป็นเงิน 56 ล้านบาท คริวเรือนแต่ ละคริวเรือนได้เงินไม่เท่ากัน แล้วแต่ความขยัน ซึ่งเลี้ยงได้ปีละประมาณ 13 รุ่น รายได้จากการขายเส้นไหม นี้ยังไม่รวมที่ขายปลีก และทอผ้าขาย ดังนั้นเด็กในหมู่บ้านนี้เรียนรู้เรื่องการทอผ้ากันตั้งแต่ประถมปลาย เรียนรู้เรื่องการทำเส้นใยและทอผ้าควบคู่ไปกับการเรียนหนังสือในห้องเรียน

2. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการพอกย้อมเส้นใย ชาวบ้านทำกันอย่างง่าย อุปกรณ์ในการ พอกย้อมก็เป็นอุปกรณ์ง่าย ๆ เชื้อเพลิงที่ใช้มักใช้ฟืนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากกระบวนการพอกย้อมไหมเป็น กระบวนการที่ต้องใช้เวลานาน ใช้เชื้อเพลิงเป็นจำนวนมาก ถ้าใช้ฟืนที่หาได้ในพื้นที่จะประหยัดที่สุด เมื่อได้เส้นใยไหมที่ต้องการชาวบ้านจะลอกกาวและทำความสะอาดเส้นไหมไว้ก่อน เพื่อป้องกันไม่ให้เส้น ใยไหม และเมื่อต้องการนำไปทอผ้าจะนำเส้นใยไปย้อมสีตามต้องการ บางครั้งย้อมสีธรรมชาติ บางครั้งย้อมสี สังเคราะห์ขึ้นอยู่กับว่าเขาต้องการนำเส้นใยไปทำอะไร

เดิมเมื่อชาวบ้านลอกกาวเส้นไหมแล้ว มักจะย้อมสีเหลืองจากเนื้อไม้เข เรียกสีเหลืองเข ไว้ก่อน เรียกว่า “เจลวะเตี๋ยบ” หมายถึง การย้อมสีรองพื้นไว้ก่อน เมื่อถามถึงว่าทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น ชาวบ้านบอกว่า “เวียละออ” หมายถึง เส้นไหมจะงาม เมื่อลองวิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการย้อม ดังกล่าว พบว่า แต่เดิมชาวบ้านใช้สีจากพืชพรรณธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ การที่จะให้ได้สีที่คงทนติดคงทน นั้นต้องใช้พืชพรรณธรรมชาติที่มีคุณสมบัติแตกต่างกัน จากข้อค้นพบของจากรณี ชัยโชติอนันต์ จาก โครงการวิจัยเรื่อง การใช้สารอินทรีย์เพื่อการย้อมสีธรรมชาติ พบว่า การย้อมเส้นไหมด้วยสีที่ได้จากพืช พรรณ และวัตถุดิบทางธรรมชาตินั้น สีและสารที่มีอยู่ในธรรมชาติจะทำหน้าที่ อยู่ 3 ประการด้วยกันคือ หน้าที่ทำให้เกิดสีที่แตกต่างกัน หน้าที่ช่วยให้เกิดการติดสี และหน้าที่ทำให้เกิดการปรับสภาพ หรือ สภาวะของเส้นใย

การย้อมรองสีรองพื้นจึงทำหน้าที่ดังกล่าวทั้งสามประการ ซึ่งการย้อมด้วยสีสังเคราะห์ แต่เพียงอย่างเดียว อาจได้แต่เพียงคุณลักษณะของการติดสีและความคงทนของสี เมื่อต้องการปรับหรือ ตกแต่งเส้นใยก็ทำอีกครั้ง การย้อมสีรองพื้นจะได้สีที่เข้มข้น คงทนขึ้น เนื้อผ้าไหมนุ่ม หนา ทิ้งตัวดี และไม่ ยับ สังเกตจากผ้าอายุผ้า 58 ปี ย้อมด้วยสีเหลืองจากไม้เข สีแดงจากรังครั่ง และย้อมสีดำด้วยสีตรากิเลน (เป็นสีเบสิกที่ใช้ย้อมผ้าทุกชนิด) ทั้งที่สีดังกล่าวไม่ได้มีคุณสมบัติในการติดสีที่คงทน แต่เมื่อนำมาย้อม รวมกันแล้ว พบว่า ไม่เพียงแต่การติดสีเท่านั้นที่คงทน แต่เนื้อผ้าก็คงทนด้วยเช่นกันนี้เป็นภูมิปัญญาที่ น่าสนใจนำไปถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังอีกประการหนึ่ง

3. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการทอผ้า เป็นกระบวนการเปลี่ยนน้ำที่ทำให้เส้นใยกลายเป็น ผืนผ้า กระบวนการผลิตผ้านี้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมหลายอย่าง ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นส่วนๆของเครื่อง และ อุปกรณ์ทอผ้า เครื่องมือบางชิ้นทำหน้าที่หลายอย่าง และใช้ในหลายกระบวนการ การออกแบบเครื่องมือ ของชาวบ้านไม่ได้ออกแบบเป็นเครื่องมือเฉพาะเรื่องเฉพาะอย่าง หากแต่ออกแบบให้สามารถใช้ได้หลาย หน้าที่ทำให้ประหยัดทั้งเงินและสถานที่ในการเก็บ ยกตัวอย่างกรณีของไนกรอด้าย ซึ่งทำหน้าที่หลายอย่าง ด้วยกันคือ 1) ใช้ตีเกลียวเส้นไหม 2) ใช้ทำเส้นด้ายพิเศษ เช่น ไหมควบ 3) ใช้กรอหลอดด้ายเพื่อค้นเส้นยืน และ 4) ใช้กรอกระสวยเส้นพุ่ง และไนกรอด้ายมีกลไกง่าย ๆ ที่สามารถควบเกลียวเส้นไหมให้เป็นได้ทั้งระบบ S trun และ ระบบ Z trun ด้วยการขยับไม้เล็ก ๆ แค่ว่าเดียว



ภาพที่ 4.17 ไนใช้กรอหลอดสำหรับค้นเส้นยืน ภาพที่ 4.18 ไนใช้กรอกระสวยเส้นพุ่งและตีเกลียวเส้นไหม

นอกจากไนกรอด้ายแล้ว ในกระบวนการทอผ่ายังมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเตรียมเส้นยืน ได้แก่ ไน ระวิง ม้าเดินด้าย หลอดด้าย ฟันหวี เครื่องหวีได้ ไม้เรียว ไม้คนัด ด้ายเก็บตะกอก และเครื่องมือเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เครื่องมือแต่ละชนิดจะมี หน้าที่แตกต่างกัน คือ

1.1 ระวิง และอัก มักใช้คู่กันทำหน้าที่ นำและจัดเรียงเส้นไหมออกจากใจไหม เพื่อนำไปค้นเส้นยืน ค้นเส้นพุ่งสำหรับ มัดหมี่ หรือ กรอเข้ากระสวยเส้นพุ่งต่อไป



ภาพที่ 4.19 ระวังและอักษสำหรับกวักเส้นไหม

1.2 ม้าเดินด้าย จะใช้คู่กับราวตั้งหลอดด้าย อักกวักด้าย หลอดกรอด้ายขนาดใหญ่ เป็นต้น ส่วนจะใช้กับอะไรนั้นขึ้นอยู่กับว่า มีความชำนาญ หรือถนัดที่จะใช้กับอะไร หลักการก็คือ หลอด หรือ อัก หรือราวตั้งหลอดนั้น ต้องสามารถวางหลอดได้ในแนวตั้ง เพื่อที่จะทำให้สามารถดึงเส้นด้ายออกมาเป็นจำนวนมาก ถ้ามว่าตั้งในแนวอนได้ไหมที่ชุมชนนี้ไม่มี อาจตั้งเฉียงประมาณ 15 องศาได้ แล้วจึงดึงเส้นด้ายผ่านราวอีกครั้ง

1.3 ฟันหวีและหัวม้วนเส้นยืน เครื่องมือที่ใช้ทำกิจกรรมเหล่านี้ มีหน้าที่เรียงเส้นด้ายเข้าฟันหวีตามลำดับ และคัดแยกเส้นยืนออกเป็น 2 ตับ เพื่อให้เกิดช่องเปิดตะกอกสำหรับให้เส้นพุ่งวิ่งผ่าน ซึ่งในแต่ละชุมชนก็ยังคงให้เครื่องมือตามความถนัด ให้ผลในการทอผ้าไม่แตกต่างกัน



ภาพที่ 4.20 ร้อยฟันหวี หวีเส้นยืน และม้วนหัวม้วนเส้นยืน

1.4 อุปกรณ์ในการทอผ้า มีหลายอย่างแตกต่างกันไปในรายละเอียดที่ต้องมี คือ กี่ และกระสวย ส่วนอุปกรณ์อื่นก็ใช้ร่วมกับกิจกรรมในช่วงอื่น เช่น การการด้ายพุ่งก็ใช้อุปกรณ์ในการกรอด้วย เป็นต้น ที่จังหวัดบุรีรัมย์มีกี่ทอมือหลายแบบ



ภาพที่ 4.21 กี่มือแบบโบราณ



ภาพที่ 4.22 กี่มือ



ภาพที่ 4.23 กี่กระตุก

นอกจากนี้เทคโนโลยีการทอผ้า ยังเชื่อมโยงและให้มิติด้านสิ่งแวดล้อมโดยจะมีความเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม เหมาะสมกับพฤติกรรมการใช้งาน เหมาะสมกับทักษะของผู้ใช้ กล่าวโดยสรุปคือ

1. เหมาะสมกับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของชุมชนเขาเอง
2. เหมาะสมกับกับพฤติกรรมการทำงาน
3. เหมาะสมกับวัตถุดิบที่มีอยู่
4. เหมาะสมกับภูมิรู้และทักษะที่มีอยู่

นักวิจัยมีข้อค้นพบว่า ในชุมชนชนบทจังหวัดบุรีรัมย์มีหลายหน่วยงานเข้าไปพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทอผ้าอย่างสม่ำเสมอปีละหลายหน่วยงาน มาเป็นเวลานับสิบปี แต่จะพบว่าชาวบ้านก็ไม่ได้รับเทคโนโลยีจากภายนอกเหล่านั้นทั้งหมด ชาวบ้านเลือกที่จะรับเฉพาะเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเขาเอง ด้านใดด้านหนึ่ง หรือ 4 ด้านที่กล่าวมา ดังนั้นการพัฒนาที่ดีควรได้พิจารณาถึงภูมิเทคโนโลยีที่เหมาะสมของชุมชนด้วยน่าจะได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดี และเกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน คู่กับเวลา เงิน และแรงงานที่ลงทุนไป

การทอผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้ที่มีเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับ ความรู้อื่น พฤติกรรม สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อย่างแนบแน่น ความรู้ และกิจกรรมในการทอผ้าทอมือดังกล่าวมีลักษณะเป็นความรู้และกิจกรรมเพื่อการดำรงชีพ มีมิติหลากหลายที่สอดคล้องกับสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมชุมชน มีความเป็นอัตลักษณ์ที่สามารถตีความในเชิงสัญลักษณ์ได้ มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูงที่เหมาะสมสำหรับตนเอง มีการให้การศึกษาและถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ เป็นการถ่ายทอดด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิทยาศาสตร์แบบพุทธะวิทยาศาสตร์สร้างสรรค์ เป็นความรู้ที่ผูกพันกับความเชื่อแห่งวิถีของการดำรงชีวิต เป็นการดำรงชีวิตในเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีเหตุแห่งปัจจัยอย่างตรงไปตรงมา ผ้าทอมือจึงเป็นกิจกรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ถ้ากล่าวได้ว่า กระบวนการทอผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์มีลักษณะเป็น Create life Sciences ของคนไทยอย่างหนึ่งก็คงไม่ผิดนัก

4.2 อัตลักษณ์ผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์

นักวิจัยทฤษฎีด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา นิเวศวิทยา การออกแบบ และความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนา สังเกต สอบถาม และสัมภาษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ทั้ง 10 กลุ่ม จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ประมาณ 100 คน พบว่า อัตลักษณ์ผ้าทอมือเขมรบุรีรัมย์นั้น มี 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ เขมรดั้งเดิมย้อนไป 60 -100 ปี เขมรยุคกลาง ระหว่าง 30-50 ปี และเขมรยุคปัจจุบัน โดยที่ส่วนหนึ่งยังคงความเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิม ส่วนหนึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ร่วมกัน อีกส่วนหนึ่งรับอัตลักษณ์ใหม่ จากกระแสสังคมและความรู้ที่ได้รับการผลักดัน และสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เช่น พัฒนาชุมชน การศึกษานอกระบบ อุตสาหกรรมจังหวัด พัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพ และเรื่องราวที่น่าทึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และสังคม

4.2.1 อัตลักษณ์ผ้าเขมรบุรีรัมย์ในยุค 60-100 ปี

จากการสัมภาษณ์ช่างทอผ้ากลุ่มอายุ 70 ปีขึ้นไป นักวิจัยพบว่า กลุ่มช่างทอกลุ่มนี้เล่าเรื่องราวการทอผ้าด้วยความจำที่แม่นยำ สังเกตได้จากการอ้างอิงบุคคล ผลิตภัณฑ์และตัวอย่างผลิตภัณฑ์

ขณะที่เล่าเรื่องราว มีการถกเถียงเพื่อยืนยันข้อมูลกันบ้าง ที่พบเหมือนกันทุกคนทุกกลุ่มคือทุกคนเล่าเรื่องราวอย่างมีความสุข ช่วยกันเล่า ช่วยกันยืนยัน นักวิจัยมีความสุขกับการเก็บข้อมูลในส่วนนี้มากเพราะสัมผัสได้จากความสุขจากการบอกเล่าเรื่องราวของคนกลุ่มนี้ ความรู้หรือภูมิปัญญาทั้งหมดมี ทุกคนล้วนอยากถ่ายทอดให้ลูกหลานได้รู้ได้นำไปปฏิบัติ นักวิจัยสังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่น กับความรู้จากกระแสความพัฒนาจากคนหรือหน่วยงานภายนอก ได้หลายประการคือ ความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นจะมีความจริงจังในการถ่ายทอด การสร้างสรรค์และการแก้ไขปัญหาจะใช้ทรัพยากรและความรู้ในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหา ให้ความสำคัญของศักยภาพคนก่อนให้ประสิทธิภาพในการทำงานหรือประสิทธิภาพของเครื่องมือหรือเทคโนโลยีในการทำงาน ส่วน ความรู้ที่ได้จากการแสวงหาพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ จะให้ความสำคัญกับ เทคโนโลยี การตลาด การช่วงชิงการได้เปรียบ โดยไม่ได้เอ่ยถึงการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ซึ่งน่าจะให้ผลต่อการพัฒนาสังคมส่วนใหญ่ และประเทศชาติได้เช่นกัน

ผ้าเขมรในยุค 60-100 ปี ใช้เส้นใยธรรมชาติที่ผลิตขึ้นเอง ใช้สีธรรมชาติและสีสังเคราะห์ร่วมกัน ชอบผิวสัมผัสผ้าที่ละเอียด เรียบ เนียน มีความเงางามสูง ลวดลายที่ละเอียด เล็กๆ สีสันขริม สุภาพ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ ส่งผลต่อการออกแบบลวดลาย สีสัน กระบวนการผลิต และเทคโนโลยีการผลิตด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างในภาพที่ 4.25 เป็นผ้าหางกระรอกที่ผลิตโดยคุณแม่ของผู้แสดงแบบ ทอจากไหมบ้านทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน ย้อมด้วยสีสังเคราะห์ เนื้อผ้าละเอียด มีแสงที่เงางาม โดยมีสีสันที่เหลือบม่วง และทอง



ภาพที่ 4.24 ผ้าหางกระรอกอายุมากกว่า 100 ปี เหลือเพียง 1 ผืน ที่ลูกหลานยังคงเก็บไว้

ซึ่งถ้าใช้ทฤษฎีการผสมสีระหว่าง สีม่วง ผสมกับ สีเหลืองทอง จะให้เป็นน้ำตาลเนาๆ เรียกว่า สีเนา แต่สำหรับภูมิปัญญาการให้สีเส้นและเทคโนโลยีการผลิตผ้าขึ้นนี้ กลับมีความเหนือชั้นกว่านั้น โดยใช้แสงจากทฤษฎีสีที่ส่องประกายจากสีเส้นและประเภทของเส้นใยมาใช้ในการออกแบบ ให้ได้ผ้าที่งดงาม เหลือบทอง น้ำเงิน และน้ำตาล โดยการกำหนดเส้นยืนเป็นสีม่วง เส้นพุ่งเป็นเส้นควบระหว่างเหลืองและเขียว เป็นความเหลือเชื่อของการใช้ความรู้หลายๆ ส่วนเพื่อผลิตผ้าที่สวยงาม ทำให้คิดถึงการนุ่งผ้าม่วง (ผ้าพื้น ผ้าหางกระรอก) ของข้าราชการและประชาชนตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ถ้าเป็นชนชั้นสูงน่าจะนุ่ง หางกระรอกเหลือบน้ำเงินทองเงินนี้ ถ้าเป็นประชาชนทั่วไปน่าจะนุ่งผ้าพื้นสีน้ำเงิน โดยเรียกว่าผ้าม่วง เช่นกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสังเคราะห์ความรู้ในหลายส่วนของนักวิจัยที่พบผ้าผืนนี้ซึ่งทำให้เชื่อว่า “ผ้าม่วง” ที่พูดและอ้างถึงโดยทั่วไปน่าจะมีลักษณะเป็นเช่นนี้เอง ดังนั้น อัตลักษณ์ประการหนึ่งของผ้า เขมรคือ **ความงาม และความรู้เรื่องการใช้แสงในการออกแบบสีเส้น**

4.2.2 อัตลักษณ์ผ้าเขมรบุรีรัมย์ในยุค 30-50 ปี

ผ้าเขมรในยุค 30-50 ปีในยุคนี้ได้รับคำบอกเล่าจากช่างทออายุประมาณ 40 -60 ปี ที่เล่าถึงการทอผ้าทอมือในวัยเด็กของตนเอง รวมถึงการได้รับความรู้จากพ่อแม่ที่อบรมสั่งสอนเรื่องการทอผ้า ให้แก่ตนเอง ช่างทอในยุคนี้ยังคงอยากทอผ้า อยากมีผ้าไว้เป็นสมบัติให้ลูกหลาน บางคนยังทออยู่แต่ไม่ทอขาย บางคนจ้างเขาทอเพื่อเก็บไว้ให้ลูกหลานไว้ในวันแต่งงาน ในวันบวช และในวันตายของตนเอง



ภาพที่ 4.25 เจ็อยย ผ้าหางกระรอก



ภาพที่ 4.26 เจ็อยย ผ้าโฮล

ระเบียบการทอผ้าที่ช่างทอผ้าในยุคนี้ยังคงทำอยู่อย่างเคร่งครัด และมีรูปแบบการใช้ที่สอดคล้องกับสังคมในยุคนั้น โดยที่ เมื่อเริ่มและจบการทอผ้าในแต่ละผืน ช่างทอจะต้องทำ “เจ็อยย” ทุกครั้ง ถ้ามองในด้านทฤษฎีเทคโนโลยีการผลิต การทำเจ็อยยเป็นการบอกหรือกำหนดขอบเขตผ้าแต่ละผืน เช่นเดียวกับการทำผ้าปลอก เพื่อเป็นการกำหนดความยาวของผ้าแต่ละผืน รวมถึงการนับจำนวนผืนที่ทอ

แต่ละครั้ง โดยที่ไม่ต้องวัดอีกเมื่อทอเสร็จ ใช้ศอกของตนเองวัด เรียกผ้า 4 ศอก 5 ศอก 6 ศอก 8 ศอก เพื่อการใช้งานที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการเรียกขนาดผ้าในพิธีการต่างๆ เช่นพิธีจรดพระคันแรกนาขวัญ ที่ใช้ผ้า 4 ศอก 5 ศอก 6 ศอก 8 ศอก เพื่อการทำนายจำนวนน้ำในการทำเกษตรในแต่ละปี ถ้าพระคันแรกนาขวัญเสียงทอยจับผืนผ้าจำนวนศอกน้อย เช่น 4 ศอก ทำนายว่า ปีนั้นจะมีน้ำมาก นาหลุ่มจะท่วม เป็นต้น การทำนานี้ไม่รู้เหตุผลเสียทีเดียว เพราะเมื่อพิจารณาทฤษฎีทางนิเวศวิทยา วัฒนธรรมการแต่งการแล้ว จะพบว่า ผู้คนในยุคเก่ามุ่งห่มผ้าตามสภาพนิเวศของของเอง ทำงานในน้ำ หรืออยู่ในพื้นที่ที่มีน้ำมาก มีป่าหญ้ารก นุ่งโจงกระบังสั้นเหนือเข่า ใช้ผ้าสั้น จำนวนน้อย เช่นผ้า 4 ศอก ผ้า 5 ศอก เป็นต้น พื้นที่แห้งแล้ง ร้อน นุ่งยาว ใช้ผ้าผืนยาว พิธีกรรมพิเศษที่ต้องการความหุรหาก็ุ่งยาวเช่นกัน เนื่องจากผ้าที่นุ่งยาวลู่รายที่ให้เดินเห็นได้ชัดลง มีเวลาแสดงความสง่างามของผู้สวมใส่ได้มากกว่า

เจ็อยย ที่ชายผ้าที่ใช้ในยุคนี้ มีนัยมากกว่าการกำหนดขอบเขตและปริมาณผ้า แต่ใช้เพื่อการออกแบบที่สร้างเสน่ห์และอุปนิสัยของผู้สวมใส่ด้วย เนื่องจากในยุคนี้คนสวมใส่ผ้าทอที่ทำด้วยตนเอง หรือคนในครอบครัวของตนเอง ผ้าทอ 1 ผืนที่สวมใส่ จึงแสดงนัยหลายประการ



ภาพที่ 4.27 การนุ่งผ้าที่มีเจ็อยย



ภาพที่ 4.28 เจ็อยยสำหรับผ้าโฮลประার্থ

ผู้หญิงสมัยก่อนจะนุ่งผ้าที่มีเจ็อยย ให้เจ็อยยอยู่ข้างสะโพกก่อนไปด้านหลังนิตหนึ่ง เมื่อเวลาเดินจะได้อวดสะโพกที่สวยงาม เพื่อให้ผู้ชายที่เดินตามได้พิจารณา รูปลักษณ์ ซึ่งไม่ได้ให้ความหมายว่าสะโพกสวยงามกลมกลึงหรือไม่ แต่ให้ความหมายถึงว่า ผู้หญิงที่นุ่งผ้าผืนนี้ มีความขยัน มีจิตใจที่ละเอียดละม้ายด้วยศิลปะการทอผ้า เหมาะสมกับการชวนไปเป็นแม่บ้านแม่เรือน จากความรู้ในส่วนผู้วิจัยรู้สึกสัมผัสถึงเสน่ห์ที่ซับซ้อนของผู้หญิงสมัยก่อน ที่เชื่อมโยงกับเสน่ห์ของผ้า ดังนั้น “เจ็อยย” จึงเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่ง เป็นเรื่องราวอย่างหนึ่งที่ชวนค้นหาเรื่องราวที่ซ่อนอยู่ในเนื้อผ้าอีกมากมาย ดังนั้น **เจ็อยย จึงเป็นอัตลักษณ์ที่**

สำคัญในการออกแบบผ้าทุกประเภทของชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ ของคนในยุคนี้ โดยที่ เนื้อผ้า ลวดลายและสีสันอาจเปลี่ยนไปบ้างตามยุคตามสมัย

4.2.3 อัตลักษณ์ผ้าเขมรบุรีรัมย์ในยุคปัจจุบัน

ผ้าเขมรในยุคปัจจุบัน จากคำบอกกล่าวของช่างทอปัจจุบันที่อายุไม่เกิน 45 ปี พบว่า ช่างทอผ้าในยุคปัจจุบันทอผ้าตามคำสั่งซื้อมากขึ้น ลวดลายดั้งเดิมในบางชิ้นบางประเภทไม่ได้ทอ เนื่องจากสาเหตุหลายประการคือ

1. กระแสการพัฒนาจากหน่วยงานภายนอกที่สนับสนุนการทอลวดลายที่นักวิชาการหน่วยการเหล่านั้นสนับสนุน หรือที่เรียกกันว่า “การพัฒนาสินค้าตามความต้องการของผู้บริโภค” หลากหลายโครงการอย่างต่อเนื่อง สำหรับจังหวัดบุรีรัมย์สนับสนุนและยกให้ผ้าตีนแดงเป็นผ้าประจำจังหวัดให้การส่งเสริม 30 ปีติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง ช่างทอกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์จึงปรับตัวตามกระแสการพัฒนาเหล่านั้น ลวดลายอัตลักษณ์ดั้งเดิมของเขมรจึงถูกลดหายไป

2. กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ แพชั่น และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการหาอยู่หากิน ทำให้ช่างทอต้องทอผ้าเพื่อการค้ามากกว่าการทอเพื่อใช้ในวัฒนธรรมของตนเอง จึงเกิดการเลื่อนไหลวัฒนธรรมการทอผ้าเช่นเดียวกับการเลื่อนไหลวัฒนธรรมอื่นๆ ลวดลายจึงเกิดการผสมผสานอย่างหลากหลาย มีความสวยงามทันสมัย ถึงกระนั้น ก็ยังมีช่างทออีกจำนวนไม่น้อยทำผ้าลวดลายอัตลักษณ์ดั้งเดิม หรือรับจ้างคนในยุคกลางทอผ้าโบราณเพื่อเก็บไว้ใช้ในประเพณีการตายของตนเองดังคำบอกเล่าของนางสาวแอ๊ด อนุภรณ์ ช่างทออายุ 62 ปี กลุ่มทอผ้าวัดบ้านกระโดนไม้แดง ว่า “ทุกวันนี้รับจ้างคนแก่ทอผ้ามากกว่าคนหนุ่มคนสาว เขาเก็บไว้ให้ลูกหลาน ยิ่งเขาแก่มากเขาทำไม่ได้ เขายังจ้างดีมาก” จากคำพูดนี้เอง นักวิจัยจึงพบว่า วัฒนธรรมของชุมชนนั้นเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพในชุมชนอย่างแท้จริง ถ้าวัฒนธรรมชุมชนยังเข้มแข็ง สังคมของชุมชนจะเข้มแข็งตาม ไม่มีใครรู้จักคุณค่างานศิลปหัตถกรรมของชาวชุมชน ดีเท่ากับคนในชุมชนเอง ถ้าไม่รักษาวัฒนธรรมชุมชนไว้ ศักยภาพของคนในชุมชนก็ถูกทำลายลงเช่นกัน

แม้ว่าผ้าทอมือชาติพันธุ์เขมรในยุคนี้จะเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อในที่เขาต้องผลิตเพื่อใช้เอง หรือผลิตตามความชอบด้วยตนเอง เมื่อนั้น ช่างทอเหล่านั้นจะแสดงความเป็นนักศิลปหัตถกรรมของเขาออกมาอย่างโดดเด่น ในเรื่องของ สี สัน ผิดสัมผัส เนื้อผ้า และลวดลาย โดยพบเด่นชัดมากในกระบวนการเลือกสายผ้าเพื่อนำไปผลิตเป็นผ้าต้นแบบ โดยพบว่า ลวดลายที่ช่างทอชาติพันธุ์เขมรผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นเลือกจะมีลักษณะ ต่อไปนี้ 1) โครงสร้างลวดลายละเอียดๆ เล็กๆ 2) มีสีเหลืองเข้ม แดงเข้ม เขียวเข้ม และต้องมีสีขาวประปราย 3) มีเนื้อผ้าเรียบเนียน มันวาว จึงสรุปอัตลักษณ์ผ้าเขมรในยุคนี้ว่าต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. ให้สีสันตัดกันและมักใช้ตั้งแต่ 3 สีขึ้นไป

2. สีเส้นผ้าโดยรวมต้องมองเห็นเป็นสีทองอร่าม
3. มีความเงางาม
4. ใช้เส้นใยไหมสำหรับผ้าพิเศษมากกว่าเส้นใยชนิดอื่น
5. ทอผ้าสำหรับใช้เป็นผ้านุ่ง ผ้าตัดชุดทำงานทั้งหญิงชาย ผ้าเอนกประสงค์ขนาด 40 ถึง 75 x 200 ถึง 250 เซนติเมตร เพื่อใช้พันคอ คลุมไหล่ หม่สไบ ผูกเอว มากขึ้น เนื่องจากขายง่าย ทำได้เร็ว ใช้ได้หลากหลาย



ภาพที่ 4.29 สไบเลือกเจ็อยย



ภาพที่ 4.30 การสีเส้น แบบสีตรงกันข้าม มีสีขาวประปราย
ในผ้าโสร่งและสไบเลือกเจ็อยย

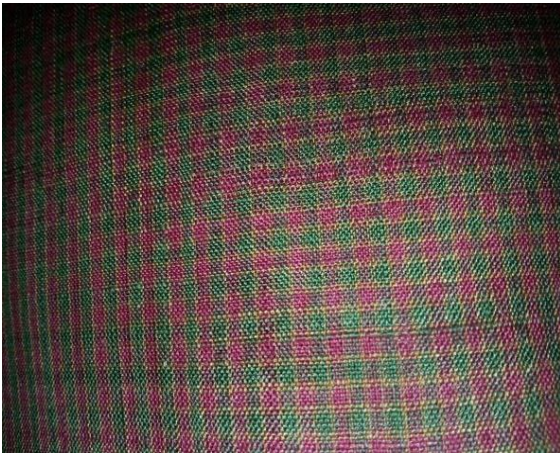
ตัวอย่างอัตลักษณ์ผ้าทอมือเขมร



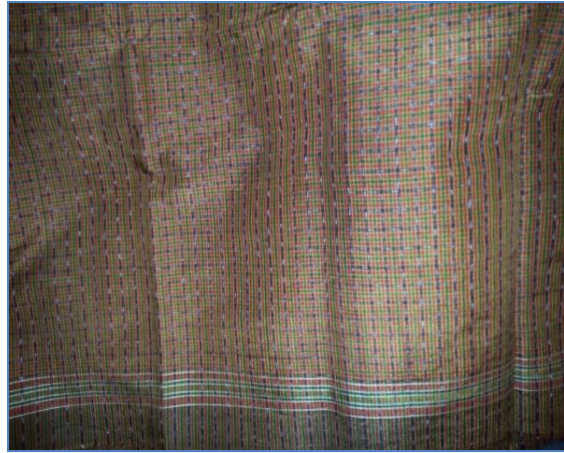
ภาพที่ 4.31 ซิ่นหมี่ลายตีนตุ๊กแก



ภาพที่ 4.32 ผ้าโฮล ลายโฮลตะหลบ



ภาพที่ 4.33 ผ้าลายชะมอ



ภาพที่ 4.34 ผ้าลายอัมปรม



ภาพที่ 4.35 ผ้าลายชะคู



ภาพที่ 4.36 ผ้าพื้นที่ใช้เส้นยืนเส้นพุ่งต่างสีกัน

4.3 อภิปรายผล

อัตลักษณ์ผ้าทอมือเขมรบุรีรัมย์ยังคงหลงเหลือให้พบ โดยที่เจ้าของมักเก็บไว้ชื่นชมส่วนตัว เพราะเห็นว่าไม่มีใครสนใจและไม่เห็นความงามเหล่านั้น จึงไม่กล้านำมาออกมาเผยแพร่ ส่วนนี้เอง เป็นช่องทางของการทำสินค้าพรีเมียม ตามคำจำกัดความว่า “สินค้าพรีเมียม คือสินค้าที่หายาก” ผ้าทอมือมีความงามที่ไม่ฉูดฉาด สีขรึม ฝีมือละเอียด ประณีต ซึ่งเหมาะกับการทำเป็นสินค้าพรีเมียมเช่นกัน ผู้วิจัยสังเคราะห์ความรู้ที่ค้นพบเหล่านั้นนำมาสรุปขอบข่ายการนำอัตลักษณ์ผ้าทอมือเขมรมาทำสินค้าพรีเมียมในขอบข่ายของ 1) สีสัน (Color) ตัดกันแต่ให้อยู่ในสไตล์ขรึมเรียบหรู 2) รูปทรง (Form) ละเอียดในโครงสร้างใหญ่ 3) เนื้อผ้า และผิวสัมผัส (Texture) เรียบเนียน มันวาว ทั้งหมดนี้อยู่ในผ้า 5 ประเภทคือ 1) ผ้าหางกระรอก (ผ้าพื้น) 2) ผ้าโสร่ง (ผ้าตาราง) 3) ชิ่นหมี่ โสล(ผ้าลาย) 4) ผ้าสไบเลือกเจียย(ผ้าขาวม้ายกชิดที่ชาย) และ 5) สไบฉูด (ผ้ายกดอก)

บทที่ 5

ผลการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร

การวิจัยเรื่อง การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ผลการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 5.1 มุมมองการออกแบบลวดลาย
- 5.2 ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร
- 5.3 เทคโนโลยีการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือ
- 5.4 อภิปรายผล

รายละเอียด ดังนี้

5.1 มุมมองการออกแบบลวดลาย

ในการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ได้สังเคราะห์ความรู้ในการออกแบบลวดลายผ้าครั้งนี้ โดยพิจารณาจากข้อมูลหลายส่วน ดังนี้

5.1.1 มุมมองทางด้านมานุษยวิทยา

ความเป็นชาติพันธุ์ทำให้เห็นจุดเด่น จุดด้อย โอกาส ปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ชนชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์มีลักษณะซื่อสัตย์ รักสงบ ปรับตัวตามคนอื่นง่าย ความเป็นนักศิลปะ ถูกถ่ายทอดไว้ในกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมในเชิงช่างแทบทุกประเภท เชิงช่างในการทอผ้าจะถูกถ่ายทอดกระบวนการทอไปให้ผู้หญิง และถ่ายทอดกระบวนการสร้างเครื่องมือในการทอผ้าไปให้ผู้ชาย ดังนั้น การทอผ้าจึงไม่ใช่กิจกรรมของผู้หญิงฝ่ายเดียว แต่เป็นกิจกรรมของทุกคนในครอบครัว เรื่องราวเหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมาใส่ไว้ในส่วนของเรื่องราว (Story) ของผ้า

เรื่องราวด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาของชาติพันธุ์เป็นเครื่องมือที่สร้างความเป็นตัวตนที่มีเสน่ห์สู่สายตาคนภายนอกผ่านงานศิลปะหัตถกรรมด้านผ้าทอมือ เป็นเรื่องราวเฉพาะที่เพียงจะทำให้สินค้าเหล่านี้เป็นสินค้าที่หายากเช่นเดียวกับร่องรอยการปรับตัวแปรงพู่กันของศิลปินอื่นในโลก โดยต้องพยายามให้ภูมิใจความเป็นชาติพันธุ์ของตน ความเป็นนักศิลปะจะถูกนำมาใช้ ความอายในชาติพันธุ์ที่ภาษาพูดที่เข้าใจยาก หรือชาติพันธุ์ที่ถูกสังคมวางให้เป็นกลุ่มคนลึกลับ เล่นของ ไขมันดำ จะค่อยๆ หายไปในที่สุด หากเราช่วยกันนำความงดงามเหล่านี้ให้ปรากฏต่อสายตาประชาคม ผ้าทอมือเหล่านี้ จะเป็นผ้าทอมือที่งดงาม และหาได้ยากยิ่ง เพราะผ้าบางชิ้นใช้เทคนิคการผลิตที่ซับซ้อน ยากต่อการเลียนแบบ และโดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง การให้น้ำหนักสืบนวดลายผ้า สีเขมรต้องเป็นคนเขมรเท่านั้นจึงจะรู้ว่า ใช้แดง เขียว เหลือง ประมาณไหน เช่นเดียวกับชาติพันธุ์อื่นในโลกที่มีการให้น้ำหนักสืบนงานศิลปะของตนเองที่แตกต่างกัน ความเป็นนักมานุษยวิทยา จึงเป็นตัวตบที่แท้จริง

นักวิจัยเลือกการใช้สีส้น การให้น้ำหนักสืบนผืนผ้า เป็นความสำคัญประการหนึ่ง ในการออกแบบลวดลายครั้งนี้ โดยจะใช้หลักการใช้สีตัดกัน การสร้างจุดเด่นเฉพาะที่ให้ผ้าออกมา 6 บุคลิก (Look) ด้วยกันคือ 1) สุขุมนุ่มลึก 2) น่ารักสดใส 3) หวานละมุน 4) เท่ 5) เรียบหรู และ 6) มีเสน่ห์ลึกลับ

5.1.2 มุมมองทางด้านเศรษฐกิจ

มุมมองทางด้าน ด้านนี้นักวิจัยคำนึงถึงหลัก 4P และเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญกับการใช้ต้นทุนแบบเศรษฐกิจพอเพียง ให้เครือข่ายในการผลิตและการทำการตลาด อยู่ในขอบข่ายคำว่า สินค้าพรีเมียมใน 2 ความหมายคือ หนึ่งเป็นสินค้าเฉพาะ สินค้าหายาก และสองเป็นสินค้าที่ระลึกที่ทำขึ้นเฉพาะตามโอกาส ไม่ผลิตขึ้นบ่อยๆ โดยกำหนดคุณสมบัติส่วนนี้ไปที่ ประเภทของเส้นใย และความซับซ้อนในกระบวนการผลิต เส้นใยที่หายาก กระบวนการผลิตที่ซับซ้อน ใช้เวลาทำนาน อาศัยช่างฝีมือ ต้องออกแบบให้ลวดลายเป็นหนึ่งเดียว จดลิขสิทธิ์ เพื่อให้ลูกค้ามีความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของ มุ่งขายในกลุ่มผู้บริโภคที่รักผ้า และต้องการผ้าเพื่อเป็นงานศิลปะที่หายากอดกัน ไม่ใช่เพื่อการเป็นเครื่องนุ่งห่ม หรือนุ่งห่มในโอกาสพิเศษเท่านั้น ส่วนสินค้าที่ผลิตขึ้นเฉพาะเพื่อเป็นของที่ระลึกไม่ทำขึ้นอีกบ่อยๆ จะเน้นการใช้เส้นใยราคาเยอเยา กระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน แต่ออกแบบให้มีอัตลักษณ์เฉพาะอย่างตรงไปตรงมา ส่วนนี้อาจใช้เครือข่ายช่างทอเขมรในพื้นที่อื่นช่วยผลิต หรือใช้โรงงานเป็นผู้ผลิตได้เช่นกัน ซึ่งต้องใช้ความรู้เรื่องของการจัดการการผลิตและการตลาดเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนนี้ นักวิจัยเลือกใช้ เส้นไหมบ้าน สาวมือ เกรदनกยงทอง และนกยงสีเงิน ไหมโรงงานคุณภาพดีเกรदनกยงสีน้ำเงิน และเส้นใยประดิษฐ์อื่น เกรदनกยงสีเขียว เข้ามาผลิตผ้าต้นแบบ

5.1.3 มุมมองทางด้านสังคมวิทยา

นักวิจัยให้ความสำคัญไปที่วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเป็นหลัก วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการอุ้มชูให้คนได้พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การที่คนจะพัฒนาศักยภาพของตนเองได้จะต้องอยู่ในสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันได้ นักวิจัยพบว่า ผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์และชุมชนถูกใช้ในวัฒนธรรมประเพณี มากกว่าการนำออกขายสู่ตลาดภายนอก ดังนั้นการผลิตผ้าในส่วนนี้จะยังคงรูปแบบเดิมทั้งในส่วนเนื้อผ้า สีส้น และลวดลายผ้า

5.2 ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร

งานวิจัยนี้ได้ออกแบบลวดลายผ้า 5 ประเภทคือ 1) ผ้าหางกระรอก (กระเนียว และผ้ากะเนียว เสรีย) 2) ผ้าโล่ง 3) ผ้าซิ่นหมี่ และโฮลเปราะห์ 4) ผ้ายกดอก และผ้าสไบยกดอก 5) ผ้าขาม้ายกขิดและ

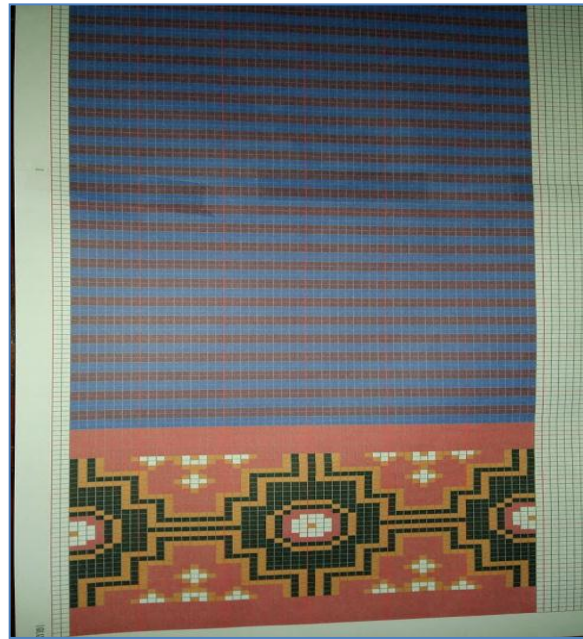
ผ้าสไบยกชิต รวม 100 ลาย จากนั้นวิพากษ์ลายโดยผู้เชี่ยวชาญจาก 4 ส่วน และทำการคัดเลือกลายเพื่อทำผ้าต้นแบบ จำนวน 10 – 12 ลาย ดังต่อไปนี้

5.2.1 ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าหางกระรอก (กระเนียว และผ้ากะเนียวเสรีย)

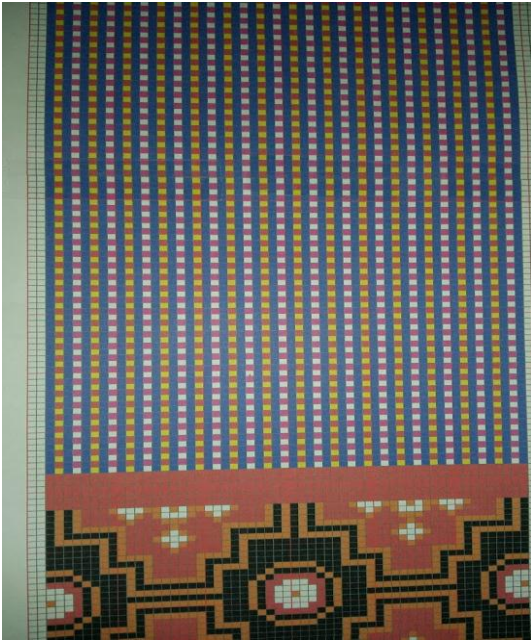
ผ้ากระเนียวหรือผ้าหางกระรอก เป็นผ้าพื้นที่มีเนื้อผ้าเนียนเรียบ มีความมันวาวสูง ทำได้โดยการพุ่งเส้นพุ่งด้วยไหมหรือด้ายควบเกลียว 2-3 สี เส้นไหมจะกลม เรียบ เหนียว และมีประกายเหลือบมากขึ้น ทอโครงสร้างผ้าทอลายขัด 2 ตะกอธรรมดา ครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นพบที่กลุ่มชาติพันธุ์เขมรบริเวณตำบลบัวทอง อำเภอเมือง ผ้ากระเนียวสร้อย (แปลว่าผ้าหางกระรอกสำหรับผู้หญิง) จึงได้นำขึ้นมาผลิตอีกครั้งเพื่อให้เป็นสินค้าที่หายาก ในขณะเดียวกัน ก็ผลิตเป็นสินค้าเฉพาะได้เมื่อเปลี่ยนวัตถุดิบ เนื่องจากการะบวนการผลิตไม่ซับซ้อน ไม่ต้องใช้ช่างฝีมือเฉพาะ จึงได้ออกแบบผ้าหางกระรอกในงานวิจัยนี้ไว้เพื่อทดลองตลาด 2 ลายคือ หางกระรอกสายรุ้ง และกระเนียวสร้อย ที่ใช้ได้ทุกเพศ ดังภาพที่ 5.1 – 5.4



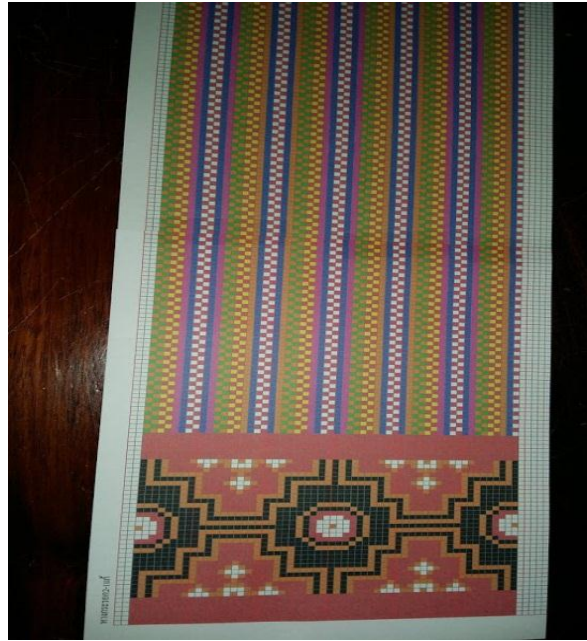
ภาพที่ 5.1 เปรียบเทียบผ้าหางกระรอก 3 ลาย



ภาพที่ 5.2 ผ้าหางกระรอกสายรุ้ง



ภาพที่ 5.3 กระเนียวสร้อย 2 สี



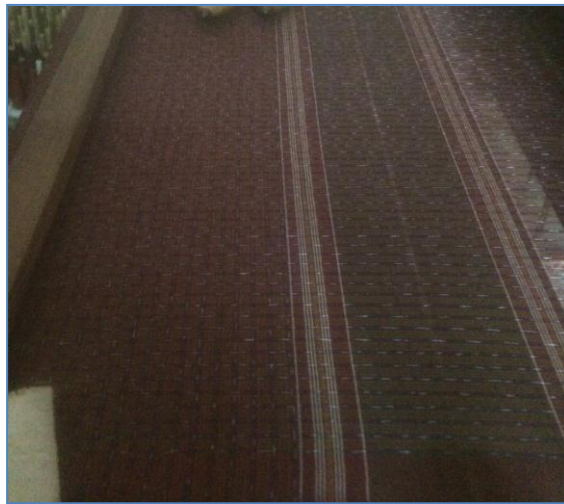
ภาพที่ 5.4 กระเนียวสร้อย 5 สี

ลายผ้าในชุดนี้ ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าควรทำทางกระรอกสายรุ้ง 1 ลาย และ กระเนียวสร้อย มากกว่า 1 ลายได้ เพราะสามารถออกแบบริ้วลายเส้นพุ่งได้ตั้งใจช่างทอ และตามวัตถุประสงค์ ช่างทอบ้านตะเคียน บอกกับผู้วิจัยว่า การทอลายริ้วผ้ากระเนียวสร้อยจะใส่ริ้วสีใดก็ได้ จำนวนสีเท่าใดก็ได้ ตามที่เศษเส้นไหมมีเหลืออยู่ แต่จะต้องมีไหมควบเกลียว ขาว-แดง เสมอ นัยว่า เป็นการแสดงถึงการจบชุด ลาย (Repeat) เป็นความชาญฉลาดของช่างทอที่ออกแบบลายผ้าให้เป็นเครื่องหมายให้จดจำและเข้าใจง่าย อาจเป็นชุดละ 3 สี 5 สี 7 สี แต่มักทำเป็นเลขคู่

ครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกทำผ้าต้นแบบที่ 3 ลวดลาย ด้วยเหตุที่ผ้ากระเนียว นั้นเป็นผ้าที่ขึ้นชื่อ ของบ้านสวนนอก ช่างทอบ้านสวนนอกเป็นช่างทอที่ทำผ้ากระเนียวได้งดงามเป็นที่เลื่องลือ เนื่องจากช่าง ทอเหล่านี้จะใช้ความประณีตในการตีเกลียวควบเส้นพุ่งมากกว่าแหล่งผลิตอื่นๆ คือต้องใช้ไหมเส้นเล็ก สม่่าเสมอ ขณะตีเกลียวต้องย้ำเกลียวจนละเอียดแน่นสม่่าเสมอ การทอต้องใช้กระสวย 2 อันพุ่งสลับกัน ช่วง ละ 2-3 เส้น ผ้ากระเนียวที่นี้จึงงดงามมากเป็นพิเศษ สามารถหยิบยกมาเป็นสินค้าพรีเมียมได้ และแม้ว่า ชุมชนบ้านสวนนอกจะมีฝีมือที่ประณีตในการทอผ้ากระเนียว แต่นักวิจัยยังพบอีกว่าชาวเขมรบุรีรัมย์ที่ ชุมชนอื่นๆ เช่น ที่บ้านด่าน บ้านกระโดน บ้านตะเคียน บ้านห้วยสำราญ ก็ทำผ้ากระเนียวได้งดงามเช่นกัน โดยเฉพาะที่บ้านกระโดน พี่แอ๊ด อนุภรณ์ บอกรับนักวิจัยในกรณีการเลือกเส้นไหมเพื่อทำไหมควบ กระเนียวเพื่อทำผ้าต้นแบบว่า ขอไม่ใช่เส้นควบเกลียวที่ร้านทำขายเพราะเส้นไหมแข็ง เมื่อทำมาทอเป็นผืน

ผ้า ผ้าจะย่นเป็นคลื่น เส้นควบที่พีแฉัดทำนั้นทำด้วยเทคนิคเฉพาะของเธอเอง โดยเธอเล่าว่าที่หลังจากพอก ย้อมเส้นไหมเรียบร้อยแล้วจะนำไปแช่น้ำยาปรับผ้านุ่มเพื่อให้เส้นไหมนิ่มก่อน จึงมาตีเกลียว เส้นไหมจะพัน เกลียวเข้ากันดี

ในการออกแบบลายผ้ากระเนียวครั้งนี้ นักวิจัยได้เพิ่มลายมัดหมี่เส้นยืนที่ริมผ้าทั้ง 2 ด้าน ตามภาพ เพื่อที่เมื่อนำไปนุ่งขึ้น หรือนุ่งโจงกระเบนแล้ว ลายมัดหมี่ดังกล่าวจะเป็นส่วนตกตงแต่งชายผ้าให้น่าสนใจ เช่นเดียวกับการออกแบบลวดลายที่ตีนขึ้น แต่นักวิจัยเลือกการมัดหมี่ที่เส้นยืน ที่ประยุกต์เทคนิควิธีการมัดลายที่เส้นพุ่งและเส้นยืนของผ้าลายผกาสะปือ (ลายดอกมะเฟือง) ผ้าชิ้นสำคัญของชาติพันธุ์เขมร สูงอีกชิ้นหนึ่ง โดยเลือกอัตลักษณ์การมัดหมี่เส้นยืน มาใช้ร่วมกับอัตลักษณ์ผ้ากระเนียว โดยกำหนดให้ ลวดลายอยู่ที่ริมผ้าทั้ง 2 ด้าน กว้างประมาณ 5-6 นิ้ว เพื่อที่เมื่อนุ่งเป็นขึ้น โสร่ง หรือนุ่งโจงกระเบน ส่วนที่เป็นลวดลายมัดหมี่จะปรากฏที่ ชายผ้า ชายพก หน้านาง และหางกระเบน และถ้านำไปตัดเป็นเสื้อผ้าทั่วไป ก็สามารถนำไปตกแต่งชุดเหล่านั้นให้น่าสนใจได้เช่นกัน ผ้ากระเนียวเขมรก็จะมีคามน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ใช้ได้หลากหลายชิ้น



ภาพที่ 5.5 ผ้ามัดหมี่สองทางซ้อลาย ผกาสะปือ

5.2.2 ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าโสร่ง

ผ้าโสร่ง เป็นผ้าลายตารางค่อนข้างใหญ่ ใช้สีตัดกัน พุงด้วยเส้นพุ่งควบเกลียวสองชุด และเส้นสีอีก 2-3 สี เป็นผ้าที่ใช้สีสันทากหลาย จากกิจกรรมการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัย ค้นพบความแตกต่างภายใต้ความเหมือนที่ช่างทอสามารถแบ่งได้ว่า ผ้าโสร่งชิ้นนี้เป็นของกลุ่มใด จังหวัดใด หรืออย่างน้อยก็รู้ว่า ผ้าผืนนั้นไม่ใช่ผ้าของกลุ่มตนเอง นั่นคือ การวางจังหวะของตารางใหญ่ที่เป็นลายหลัก และลายตารางเล็กเพื่อแบ่งจังหวะและลดความแรงของสีระหว่างสีเข้มๆ พื้นที่ใหญ่ๆ สองสี ส่วนนี้มีชื่อเรียก

หลายอย่าง เช่น ซับโสร่ง (Sub ที่แปลว่าแบ่งย่อย) เบิกพะเนต (เปิดตาโสร่ง) เป็นการแบ่งย่อยตาโสร่งออกหลาย ๆ ส่วน แต่ใช้เส้นเล็กๆ สีเบา ๆ ส่วนการวางสี และการแบ่งพื้นย่อยนี้เองที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์นอกเหนือจากการให้น้ำหนักสีและการเลือกใช้คู่สี



ภาพที่ 5.6 โสร่งเขมรตำบลห้วยสำราญ

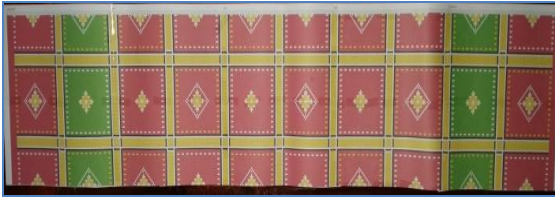


ภาพที่ 5.7 โสร่งเขมรตำบลบ้านด่าน

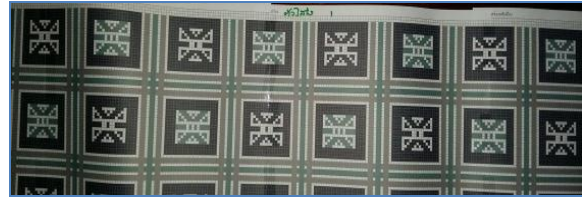
จากภาพที่ 5.6 และภาพที่ 5.7 และเห็นถึงการใช้ลูกเล่นที่ซับโสร่งรวมถึงน้ำหนักสีที่แตกต่างกัน ทั้งที่ใช้สีเขียว แดง น้ำเงิน เหลือง และขาวเหมือนกัน ลูกเล่นเหล่านี้เองที่บอกบุคลิกหรืออัตลักษณ์ของโสร่งเขมรบุรีรัมย์ในแต่ละพื้นที่ คุณยายพงษ์ กันสุมาโส อายุ 72 ปี ช่างทอผ้าบ้านตะเคียน ตำบลบัวทอง หารายละเอียดกับนักวิจัยเพิ่มเติมว่า การวางลายผ้าตารางโสร่งจะวางตารางใหญ่เป็นตารางคู่เขียวแดง สลับกันไป ใช้ลูกเล่นการเบิกพะเนต (เปิดตา) โสร่งด้วยขาว ใส่ซับโสร่ง (แบ่งตาย่อย) ด้วยสีน้ำเงินแดง และเหลือง เล็กใหญ่แตกต่างกันไป แต่ที่บ้านหรือแต่ละพื้นที่จะชอบไม่เหมือนกัน ความชอบในสิ่งที่ไม่เหมือนกันนี้เองทำให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชนขึ้น

ผ้าโสร่งของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ มักพุ่งด้วยด้วยเส้นไหมควบสองสี เรียก กระเนียว โดยจับคู่สีตัดกัน เช่น เขียวแดง เขียวเหลือง น้ำเงินแดง เป็นต้น ภูมิปัญญาการทอด้วยเส้นควบต่างสีนี้เป็นความรู้ ที่เป็นมากกว่าสุดยอดความรู้ เพราะการควบเกลียวเส้นด้ายที่ต่างสีกัน ให้ประโยชน์หลายด้านคือ ทำให้เส้นไหมกลม เหนียว เมื่อเส้นไหมกลม ก็มีความเงาเพิ่มขึ้น เป็นความเงาระดับที่ 2 เมื่อใช้เส้นไหมต่างสีกันควบเกลียวเข้าด้วยกัน ความแรงของสีจะสร้างเงาสะท้อนขึ้นมาเมื่อต้องกระทบแสง เป็นความเงาระดับที่ 3 เมื่อทอสลับกระสวยให้กลายเป็นคลื่นสลับกันไปมา ผ้าจะมีความเงางามขึ้นเป็นระดับที่ 4 ทำให้ผ้าสวยแม้ว่าจะใช้งานจนเก่า นับเป็นภูมิปัญญา และเทคโนโลยีการทอที่เหมาะสมชั้นเลิศที่ทำให้ผ้าทอมีทั้งความสวยงาม และความคงทนในคราวเดียวกัน

ในการออกแบบผ้าโสร่งเพื่อสนับสนุนให้เป็นสินค้าระดับพรีเมียม ในครั้งนี้นักวิจัยเลือกอัตลักษณ์ของการการใช้สีตัดกัน การใส่ซับโสร่งที่หลากหลาย และการเคร่งครัดในการทำ “เจียย” ที่ชายผ้าแบบดั้งเดิม โดยออกแบบให้ล้อไปกับลายที่ตัวโสร่ง เพื่อให้ดูแปลกตา



ภาพที่ 5.8 ลวดลายห้องโสร่ง ผืนที่ 1



ภาพที่ 5.9 ลวดลายห้องโสร่ง ผืนที่ 2



ภาพที่ 5.10 ลวดลายเจียยโสร่ง ผืนที่ 1

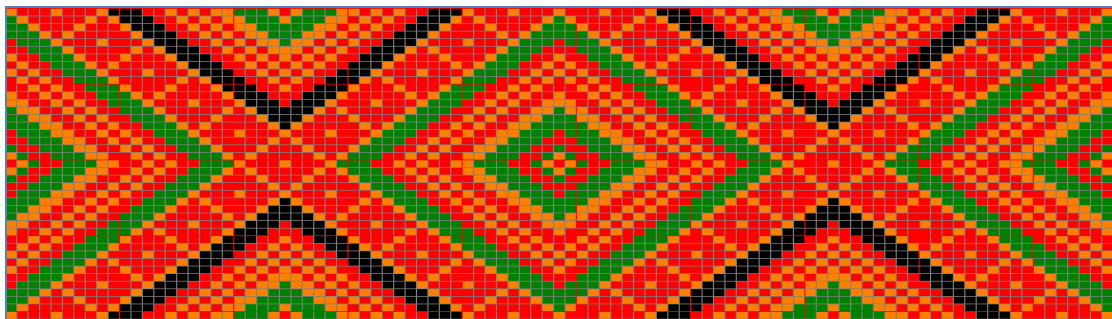


ภาพที่ 5.11 ลวดลายเจียยโสร่ง ผืนที่ 2

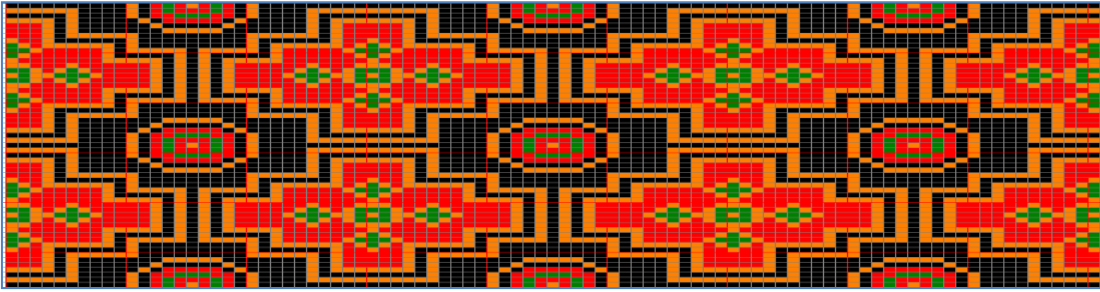
5.2.3 ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าชินหมี และผ้าโฮลเปราะห์

การออกแบบครั้งนี้นักวิจัยเลือกอัตลักษณ์ผ้าเขมรในส่วนของสีสัน ความละเอียดลออของลวดลาย และโครงสร้างลวดลายโบราณ 5 รูปทรง คือ โคม ตะเกาะ เจื่องกรู ปกา และกะเรือบ (โคม ขอกันครุ ดอก และเมล็ด) โดยออกแบบเป็นการทำผ้าด้วยการมัดหมี่เส้นพุ่ง สำหรับผ้าชินหมี ผ้าโฮลเปราะห์ (ผ้าปุม สมปักปุม) และผ้าประโบล (ตีนซิ่น) โดยแบ่งส่วนที่เป็นลายตัวผ้า และลายตีนผ้า จำนวน 25 ชุด ลาย 50 ลาย สามารถเลือกใช้เป็นชุดลาย หรือใช้แยกส่วนได้ตามที่ช่างทอเห็นว่างาม ดังนี้คือ

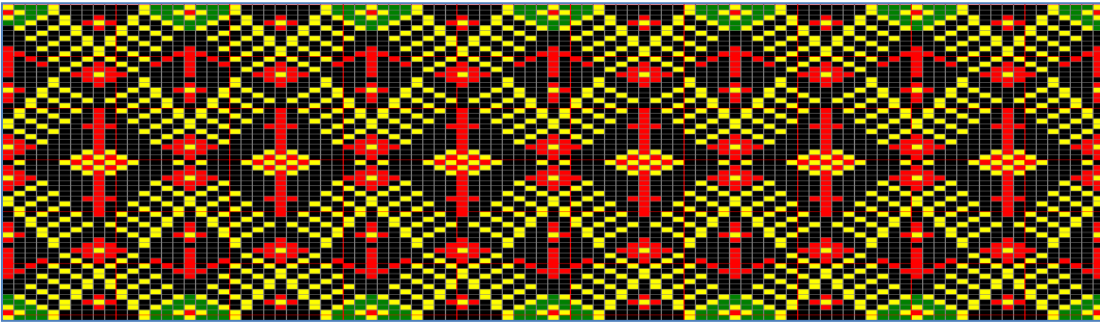
1. ลายมัดหมี่เส้นพุ่ง ส่วนตัวซิ่น ออกแบบไว้จำนวน 25 ลาย ดังภาพที่ 5.12 – 5.36



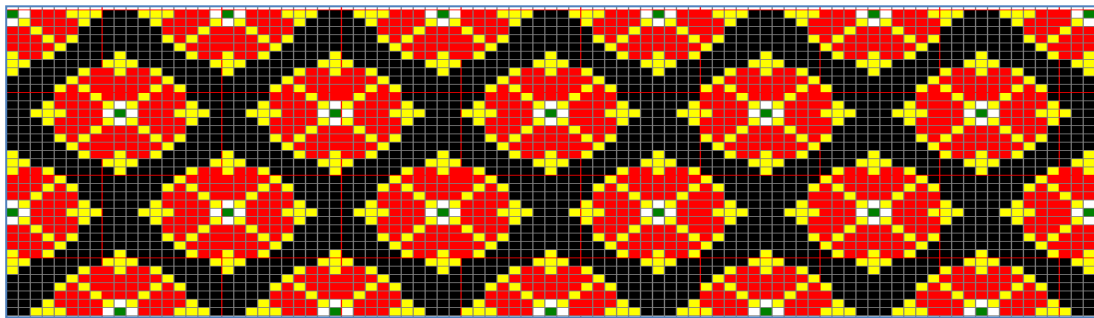
ภาพที่ 5.12 โครงสร้างลายโคม



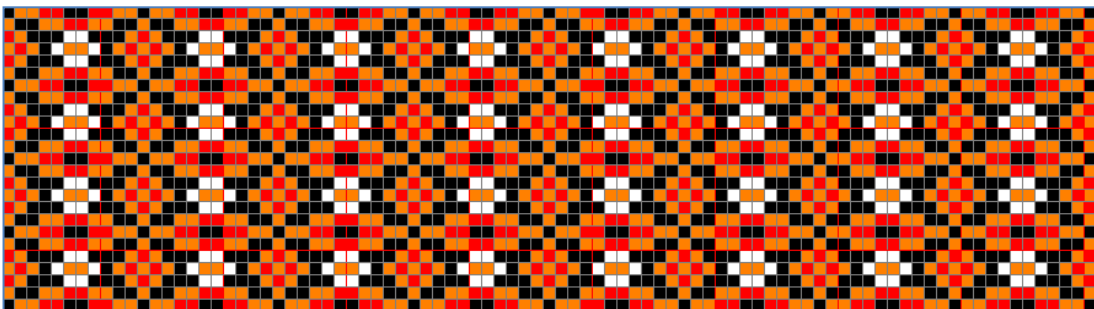
ภาพที่ 5.13 โครงสร้างลายโคมย้อมมูมอัครลักษณะร่วมกับลายพระตะบอง ใส่ลายตีนครุไว้กลางโคม



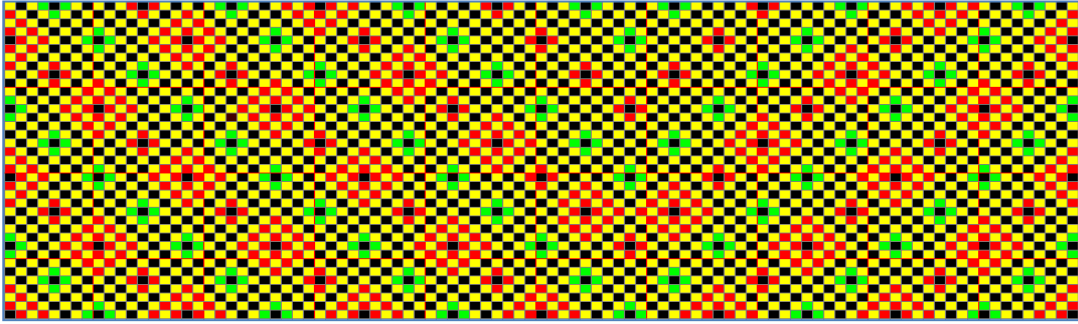
ภาพที่ 5.14 โครงสร้างจากเทคนิคการจองกระแซ (มัดเป็นสายเชือก) เป็นจุดเล็ก



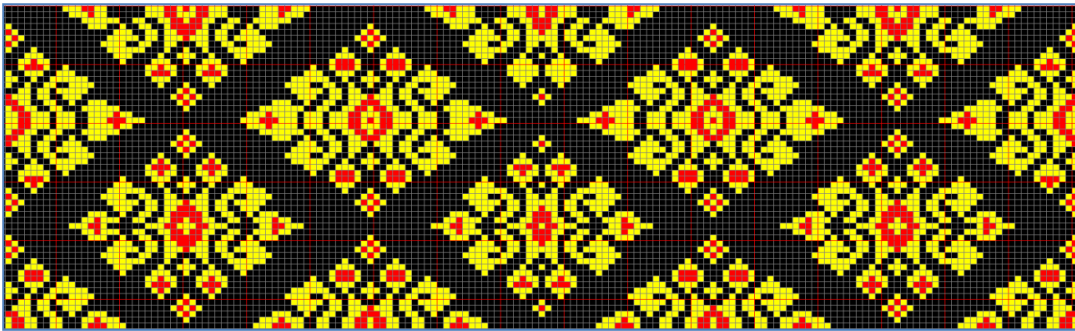
ภาพที่ 5.15 โครงสร้างจากพื้นฐานลายโคม โดยโอบดอกเป็นดวงด้วยสีเหลือง



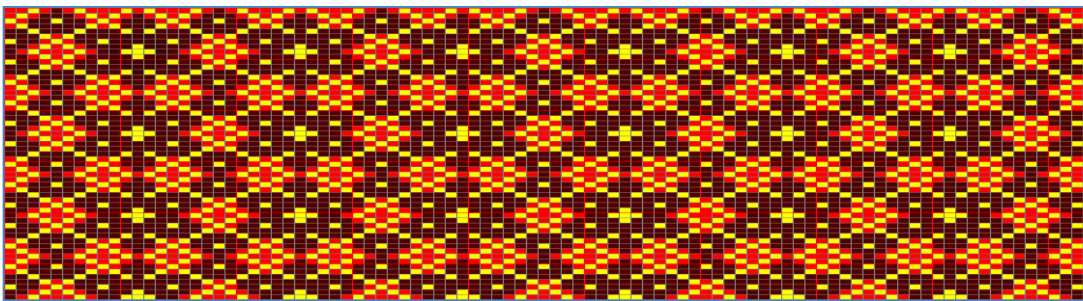
ภาพที่ 5.16 โครงสร้างพื้นฐานลายโคมห้าเหลี่ยมๆ ละเอียด ให้สีสันเป็นเหลืองเข และแดงครึ่ง



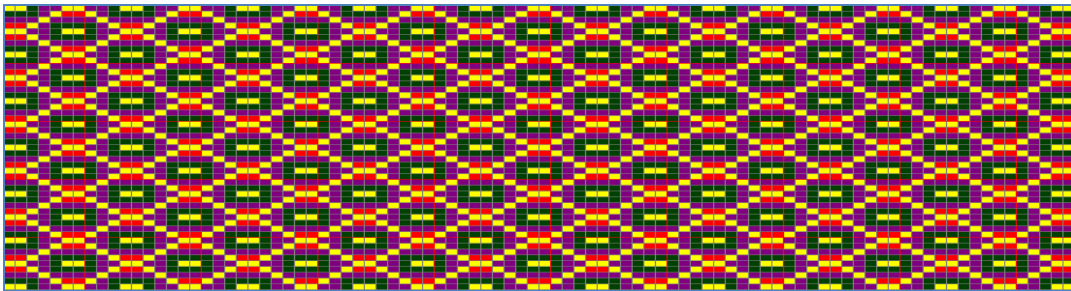
ภาพที่ 5.17 โครงสร้างพื้นฐานการทำลายโกมเป็นสาย (โกมกระแซ) เป็นลายเล็กประกอบเป็นโครงสร้าง
ลายใหญ่



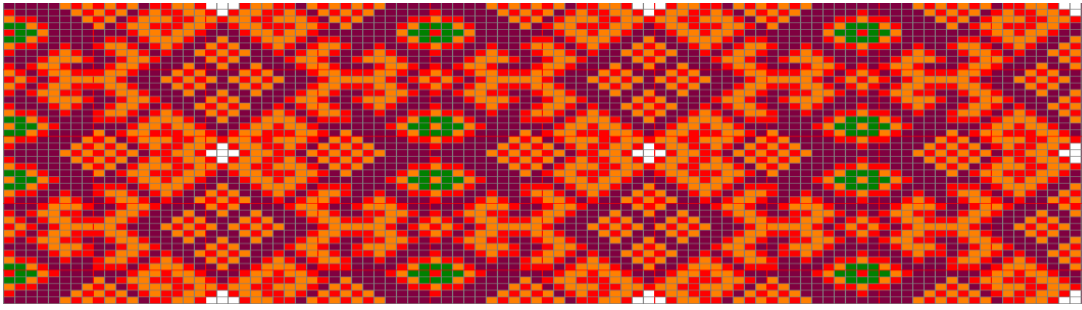
ภาพที่ 5.18 โครงสร้างลายจำหลักปราสาทขอมภายใต้กรอบลายโกม



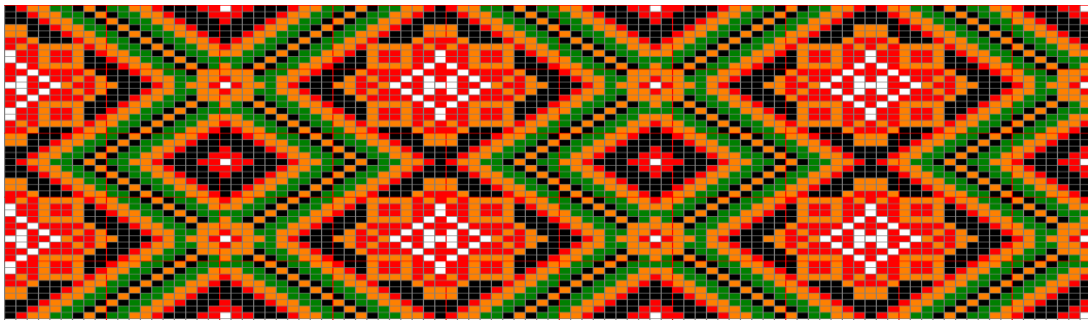
ภาพที่ 5.19 โครงสร้างพื้นฐานลายโกมกระแซ วางลายโคมเป็นจุด ๆ เชื่อมลายด้วยลายจุดเล็กๆ



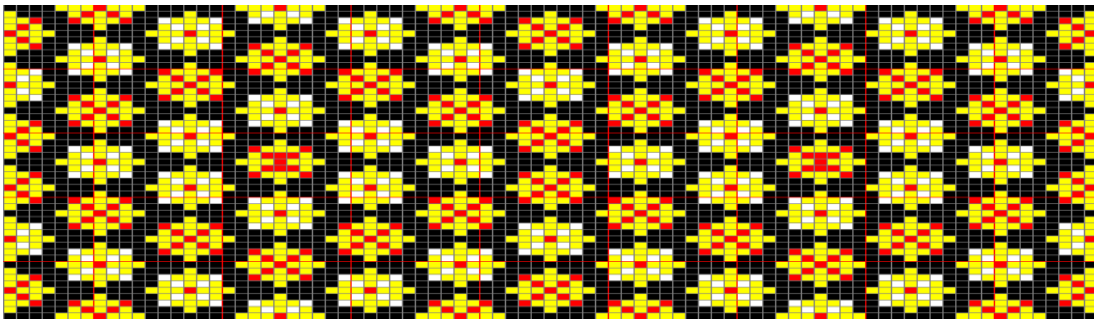
ภาพที่ 5.20 โครงสร้างพื้นฐานลายโกมปราปูน (โคมแก้ว) ใช้สีสันเข้มแบบเขมร



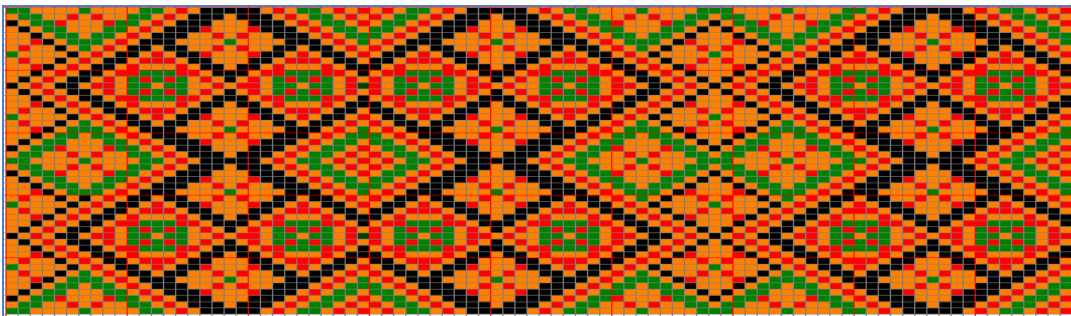
ภาพที่ 5.21 โครงสร้างพื้นฐานลายโกม และตะเกาะ (โคมและขอ) ใช้สีเหลือเข้มให้ผ้าออกสีทองตามความชอบของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร



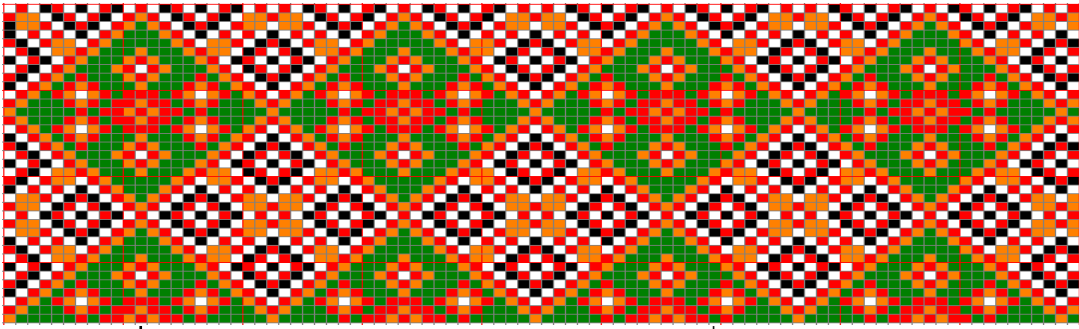
ภาพที่ 5.22 โครงสร้างลายโกม (โคม) โดยใช้โคมหลายขนาดเชื่อมต่อกัน



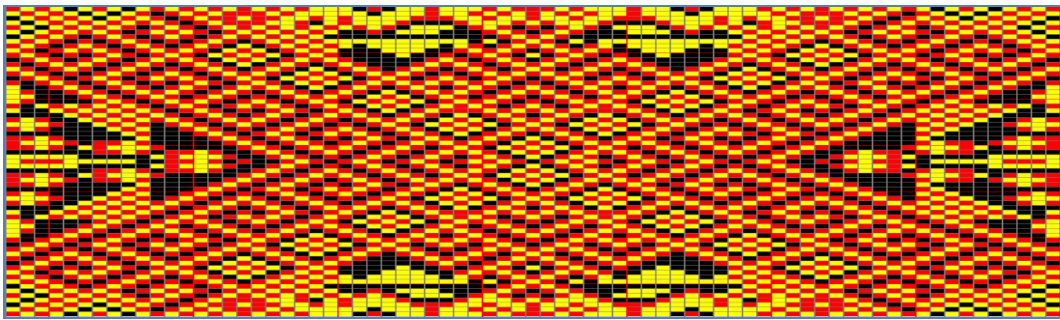
ภาพที่ 5.23 โครงสร้างจากลายโคมห้า วางเป็นสายเป็นชั้น 3 ชั้น



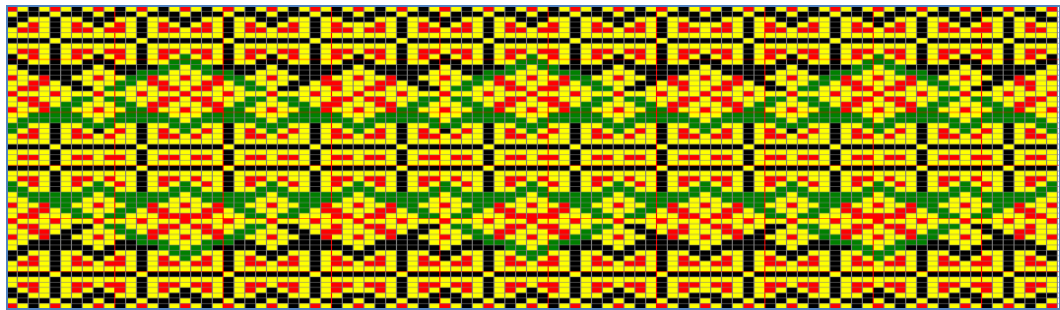
ภาพที่ 5.24 โครงสร้างจากลายโคม กำหนดให้โคมเล็กรวมกันเป็นโคใหญ่เชื่อมกัน



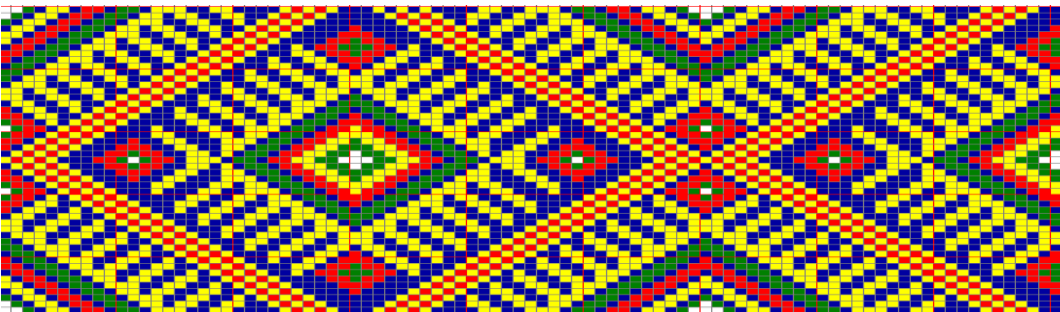
ภาพที่ 5.25 โครงสร้างจากการทำ โกมกระแซ (โคมสาย) ซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะของช่างทอเขมร
บุรีรัมย์ในการออกแบบลายในผืนผ้าโดยตรง



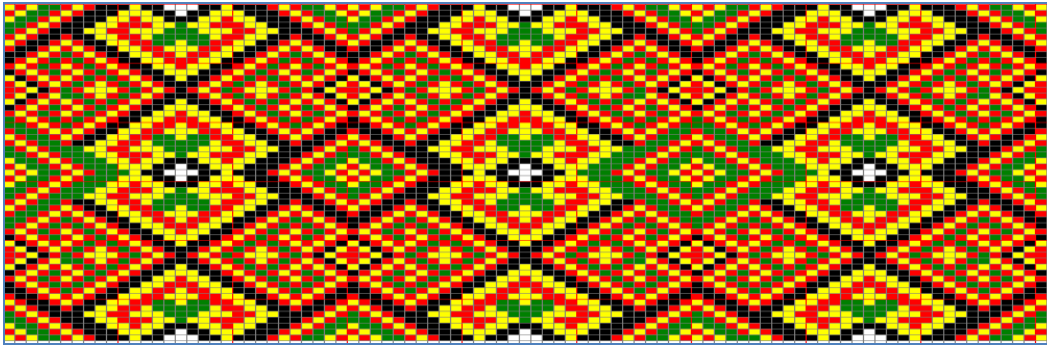
ภาพที่ 5.26 โครงสร้างพื้นฐานลายโคมและลายขอ แสดงอัตลักษณ์ที่ความละเอียดของลาย



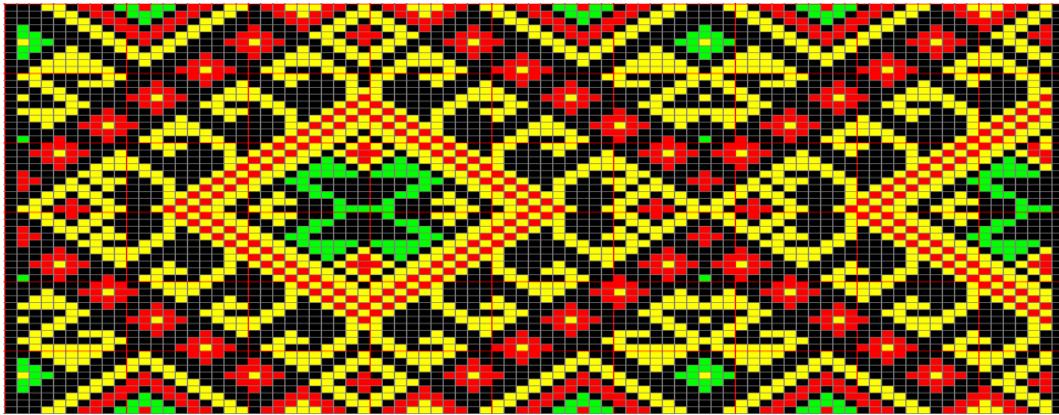
ภาพที่ 5.27 โครงสร้างลายคมห้าเล็ก ๆ เพิ่มเส้นตรงแบ่งช่วงเป็นช่วงทั้งแนวตั้งและแนวนอน



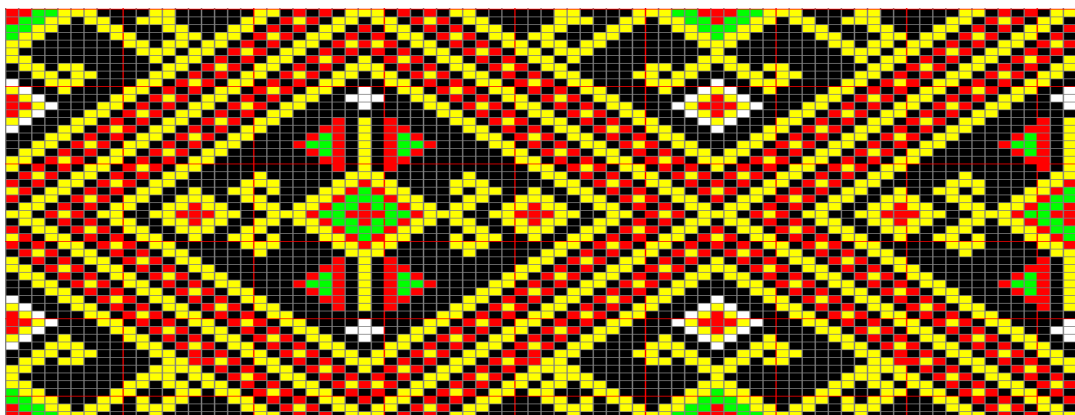
ภาพที่ 5.28 โครงสร้างการทำกระแซ (สาย) เป็นโคมใหญ่บ้างจังหวะด้วยโคมเล็กและเส้นสาย



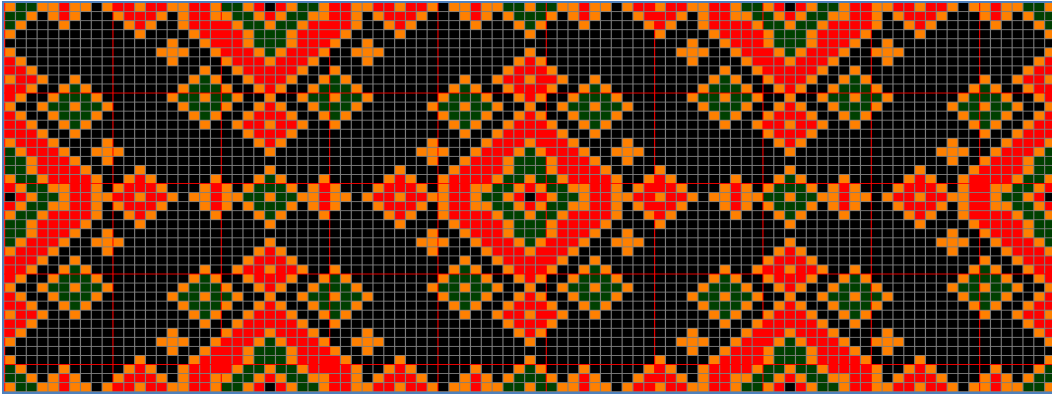
ภาพที่ 5.29 โครงสร้างพื้นฐานลายโคมอละลายขอ ให้สีสันทันแรงๆ เขียว แดง เหลือง เพิ่มกับขอ (เม็ดขาว) ประปรายให้เป็นจุดเด่นและลดความแรงของสี



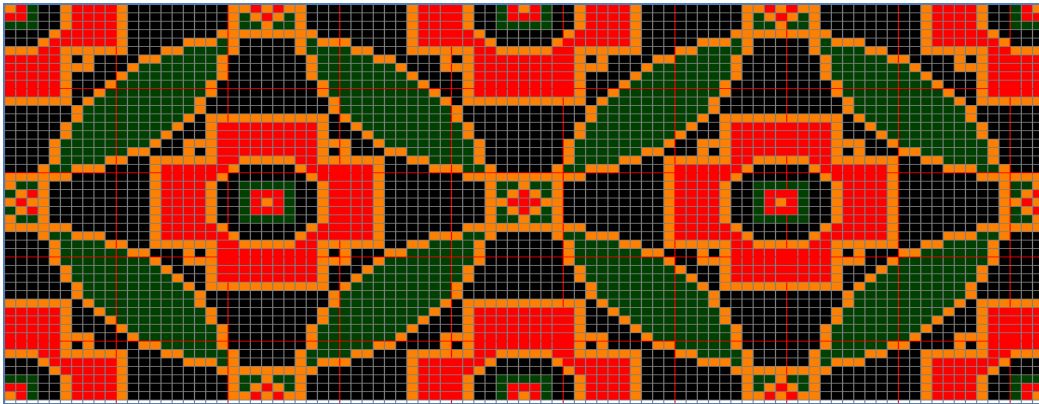
ภาพที่ 5.30 โครงสร้างการใช้โคมเล็กเป็นสาย เป็นเทคนิคหนึ่งที่ช่างทอเขมรชอบใช้เมื่อต้องการเพิ่มขนาด ลายจากนั้นใช้ลายขอแบ่งสัดส่วนและเติมเต็มในช่องว่าง



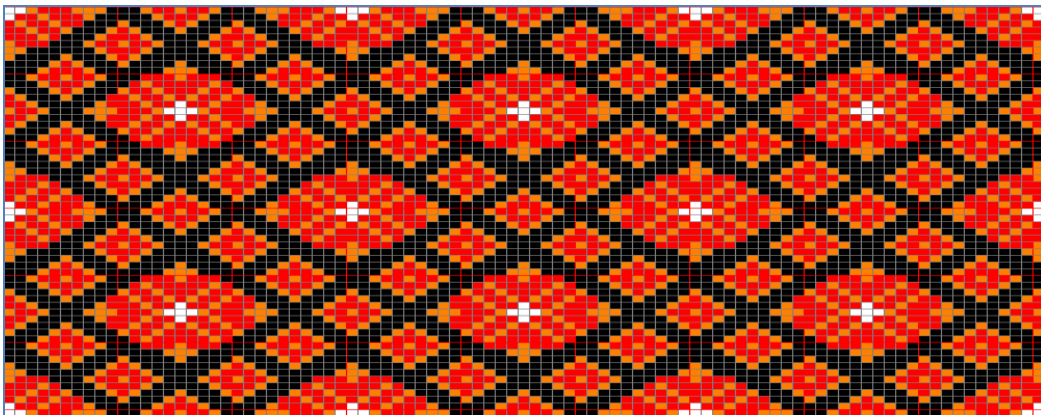
ภาพที่ 5.31 โครงสร้างการ “จองกระแซ” (มัดลายเป็นสาย) แสดงอัตลักษณ์เขมรด้วยฝีมือการมัดกระแซ เป็นจุดเล็กเรียงกัน



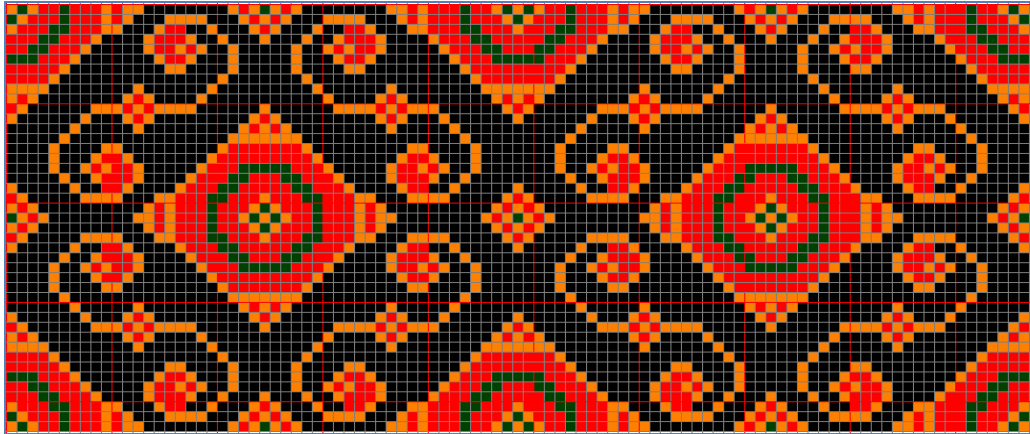
ภาพที่ 5.32 โครงสร้างจากพื้นฐานลายโคม โดยใช้โคมหลายแบบหลายขนาดวางลายเป็นจันทะเล็กใหญ่



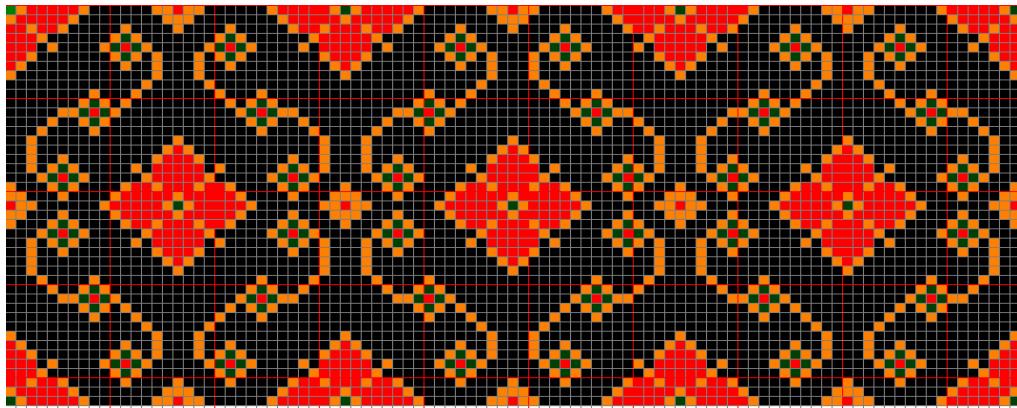
ภาพที่ 5.33 โครงสร้างโดยการใช้เส้นวางให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมและวงกลมเพื่อความแปลกตา



ภาพที่ 5.34 โครงสร้างพื้นฐานลายโคม ให้โคมเล็กล้อมโคมใหญ่



ภาพที่ 5.35 โครงสร้างลายขอล้อมลายโคมให้ลายขอม้วนอ่อนช้อยด้วยเส้นประ



ภาพที่ 5.36 โครงสร้างการทำสายให้เป็นลายขอล้ายต่างหูของชาวเขมร ช่องตรงกลางใส่ดอกไม้
เพิ่มความสวยงามและจัดจังหวะลายให้ลงตัว

2. ลวดลายสำหรับทำตีนชิ้น นักวิจัยได้แยกไว้อีกส่วนเพื่อให้สามารถหยิบใช้กับลายตัวชิ้นลายใดก็ได้ ทำให้ได้ลวดลายใหม่ด้วยการพลิกแพลง ปรับเปลี่ยนได้ตามความชอบของช่างทอ หรือความต้องการของลูกค้า ดังนั้นลายเพียง 50 ลายในชุดมัดหมี่นี้ จะสามารถปรับใช้ได้อีกเป็นร้อยลาย โดยในส่วนตีนชิ้นที่จะใช้ร่วมกับชิ้นหมี่นี้ นักวิจัยได้ออกแบบไว้ทั้งสิ้น 25 ลาย

โดยใช้การออกแบบเป็นลายโคมห้าเล็ก ๆ ให้มีริมแดงขนาดประมาณ 4 เซนติเมตร ส่วนอีกด้านนั้นเป็นริมแดงหรือสีอื่นก็ได้ตามความเหมาะสม แสดงดังภาพที่ 5.37



ภาพที่ 5.37 โครงสร้างเป็นลายคอมทำเล็ก ๆ ให้มีริมแดง



ภาพที่ 5.37 (ต่อ)



ภาพที่ 5.37 (ต่อ)

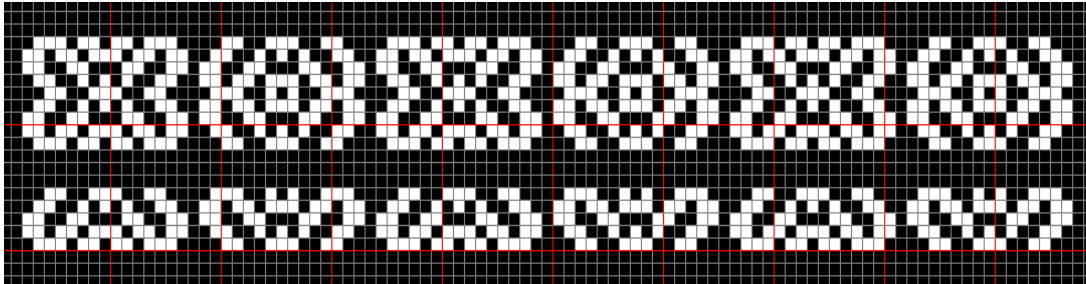
5.2.4 ลวดลายอัตลักษณ์ผ้ายกดอก และสไบผ้ายกดอก

ผ้ายกดอกเป็นผ้าฝ้ายสำคัญอีกอย่างหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ชาติพันธุ์เขมรจะเชี่ยวชาญการทอผ้ายกดอกมาก เรียก สไบฉูด เพื่อใช้ห่ม ใช้ถือไปวัด มีหลายลาย เช่น ลายลูกแก้ว ลายดอกพิกุล ลายก้านแหง ลายเม็ดพริกไทย เป็นต้น

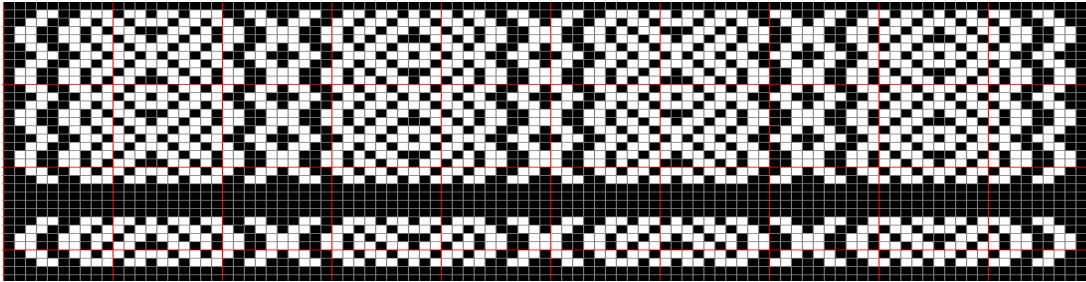
จากข้อมูลส่วนนี้ นักวิจัยจึงมีความเห็นว่าควรต่อยอดการทำลวดลายผ้าประเภทผ้า ยกดอกเป็นผ้าที่เป็นสินค้าพรีเมียมได้ และเมื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปเปรียบเทียบกับผ้าราชสำนักพบว่า ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมรมีลักษณะและรูปแบบการใช้ผ้าเหมือนผ้าราชสำนักอยู่หลายส่วน นักวิจัยจึงออกแบบผ้ายกดอกให้หลากหลายขึ้น ท่อง่ายขึ้น โดยกำหนดให้โครงลายให้มีตะกอลายไม่เกิน 7 ตะกอ เพื่อให้ผลิตได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น แต่ยังคงความงดงามของผ้ายกดอกเหมือนเดิม โดยได้ออกแบบลายในชุดนี้จำนวน 24 ลาย

ด้วยกัน ลวดลายยกดอกสำหรับทำห้องผ้าซึ่งอาจทำเป็นลายเดี่ยวตลอดผืนหรือทำเฉพาะห้องผ้า และเลือกทำริมผ้าเป็นลายอื่นก็ได้ มีทั้งหมด 24 ลาย ดังภาพที่ 5.38

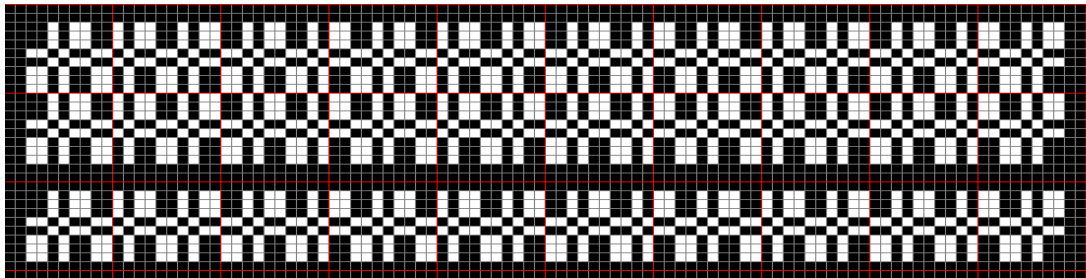
ลายที่ 1



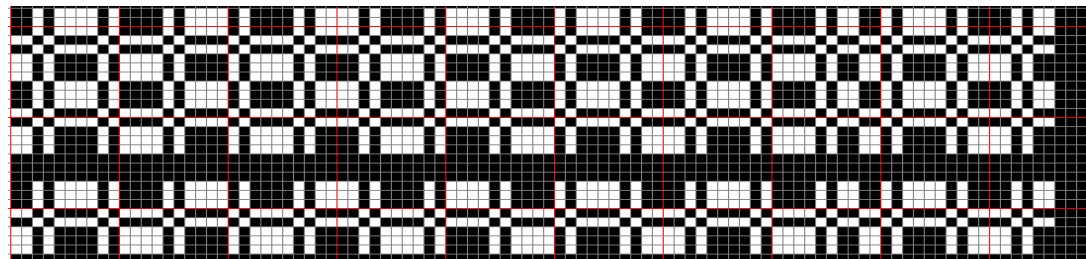
ลายที่ 2



ลายที่ 3

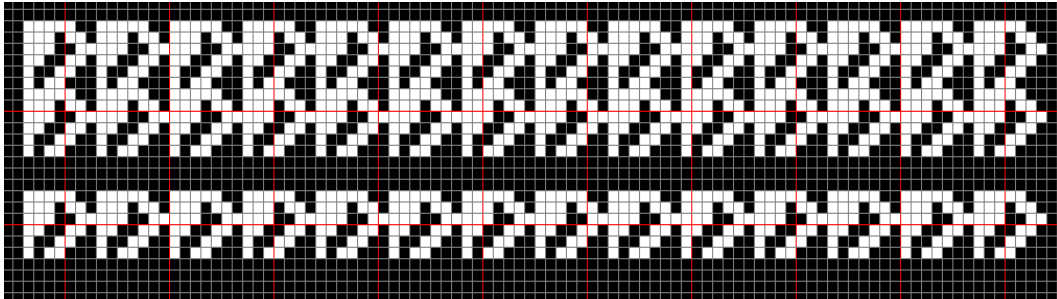


ลายที่ 4

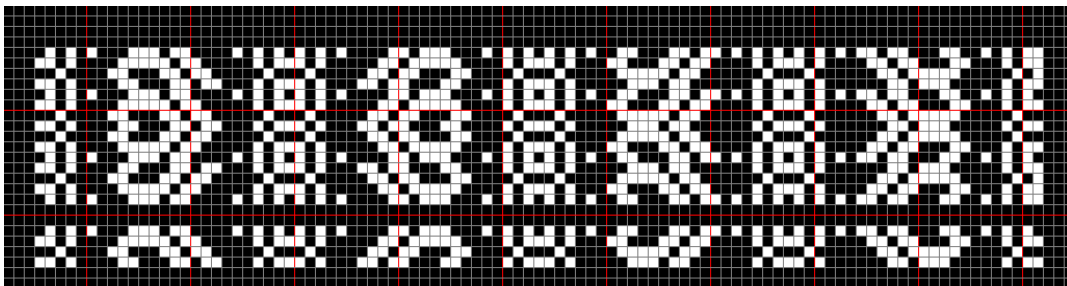


ภาพที่ 5.38 ลวดลายอัตลักษณ์ประเภทฝ้ายยกดอก และสไบฝ้ายยกดอก

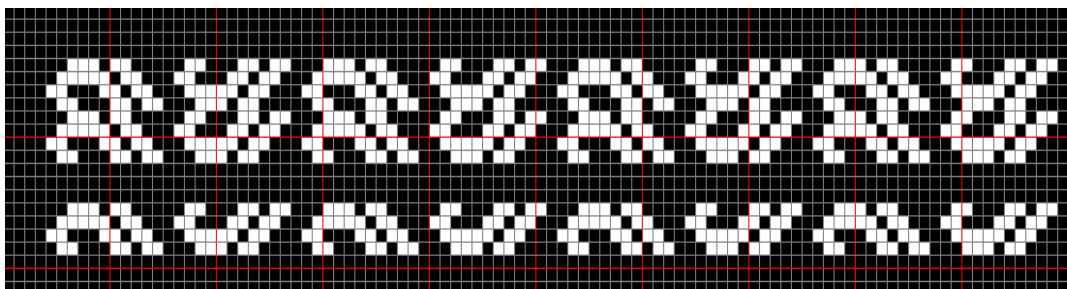
ลายที่ 5



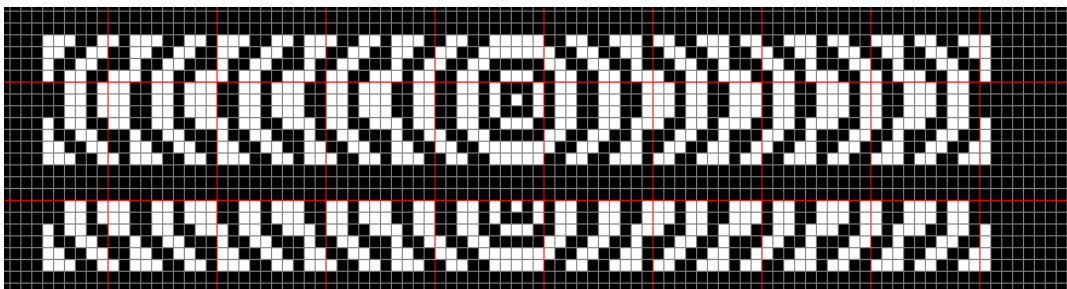
ลายที่ 6



ลายที่ 7

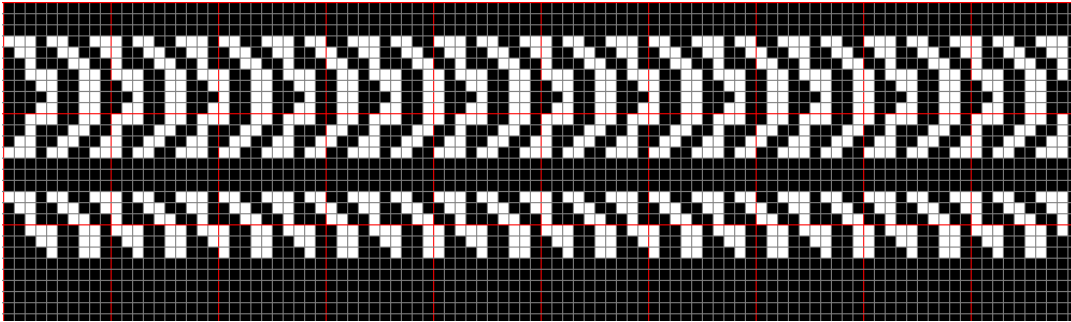


ลายที่ 8

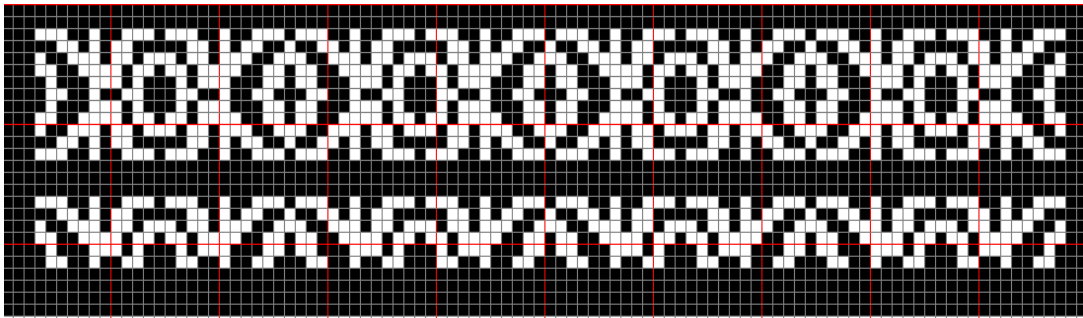


ภาพที่ 5.38 (ต่อ)

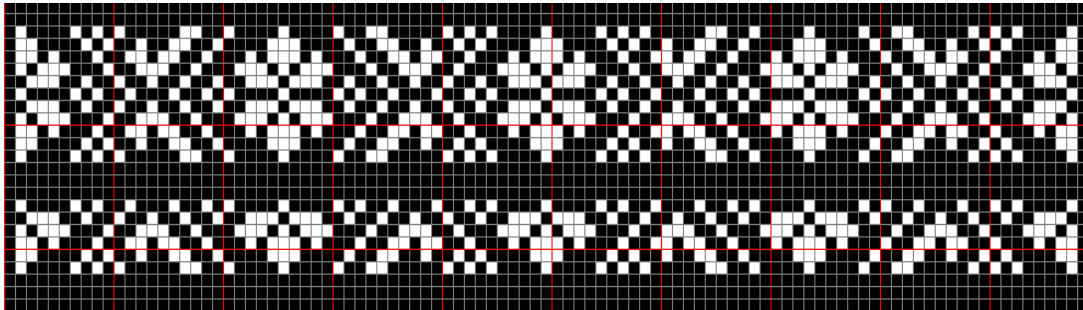
ลายที่ 9



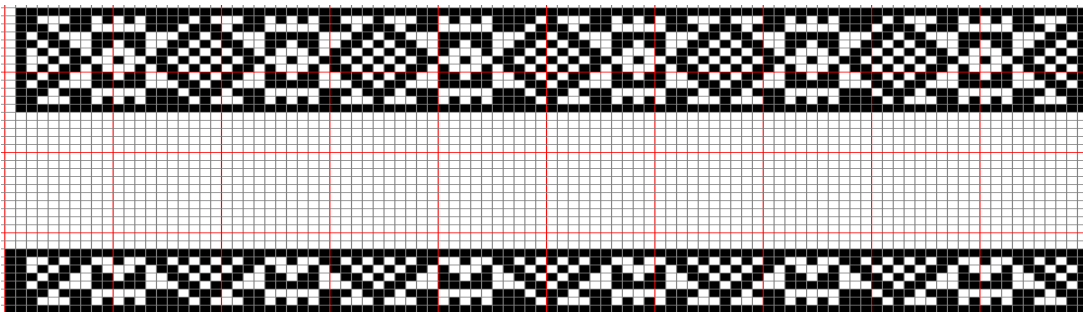
ลายที่ 10



ลายที่ 11

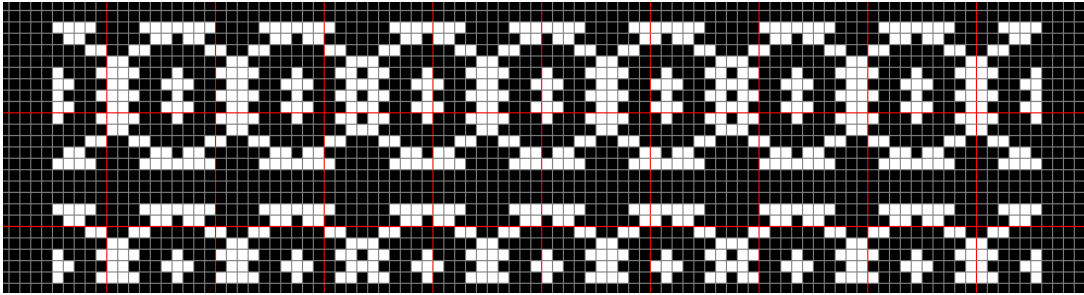


ลายที่ 12

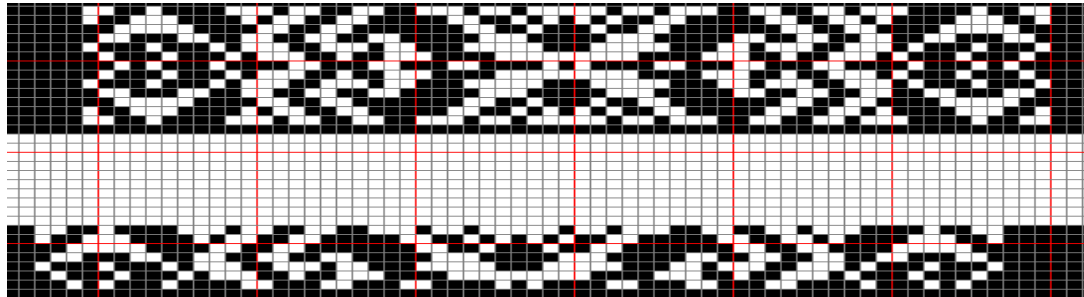


ภาพที่ 5.38 (ต่อ)

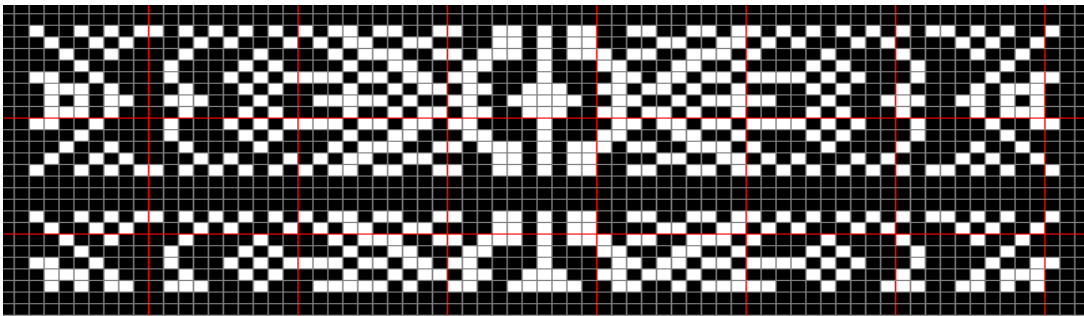
ลายที่ 13



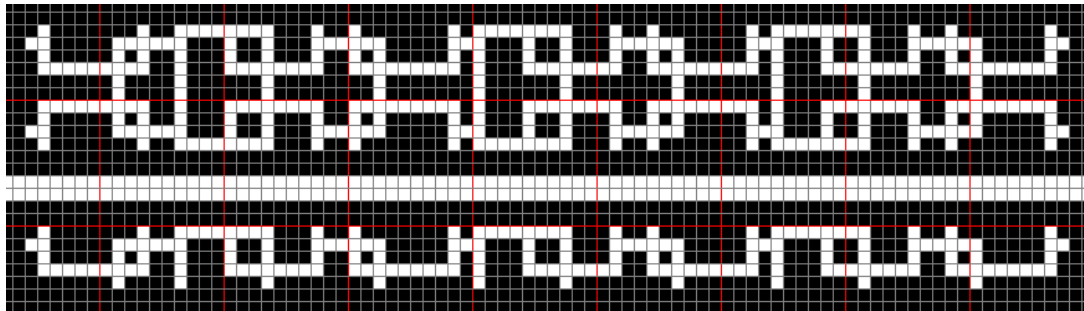
ลายที่ 14



ลายที่ 15

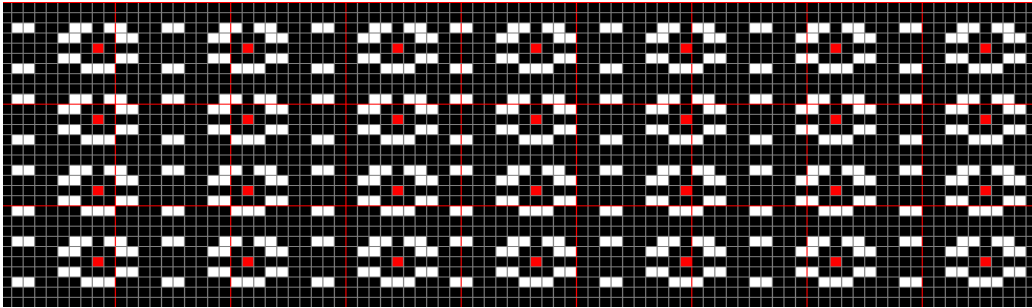


ลายที่ 16

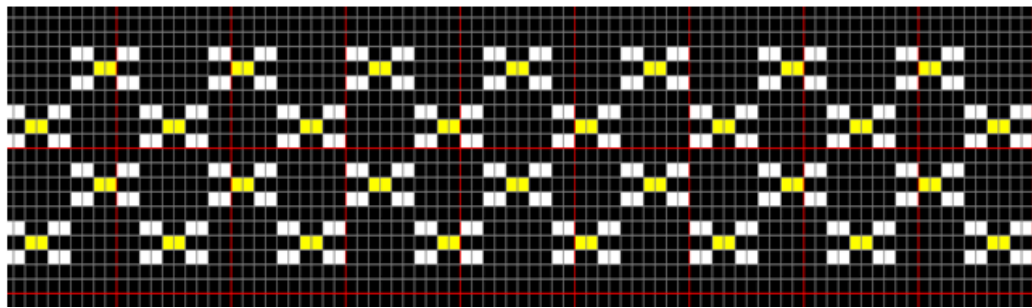


ภาพที่ 5.38 (ต่อ)

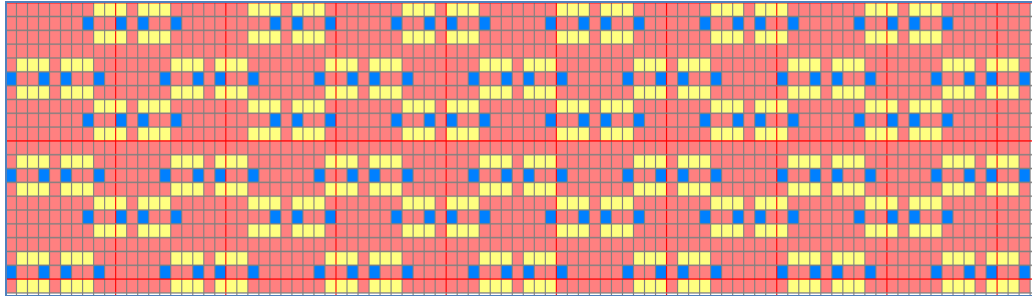
ลายที่ 17



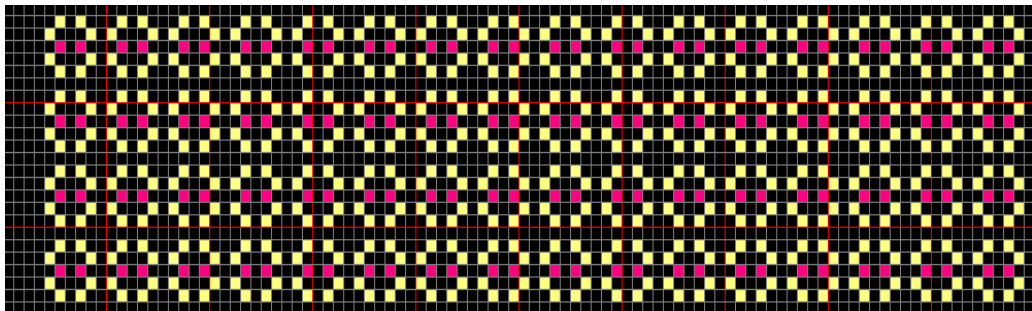
ลายที่ 18



ลายที่ 19

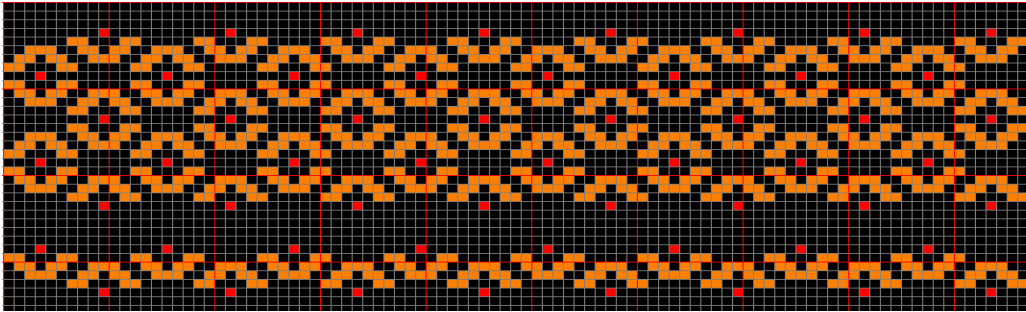


ลายที่ 20

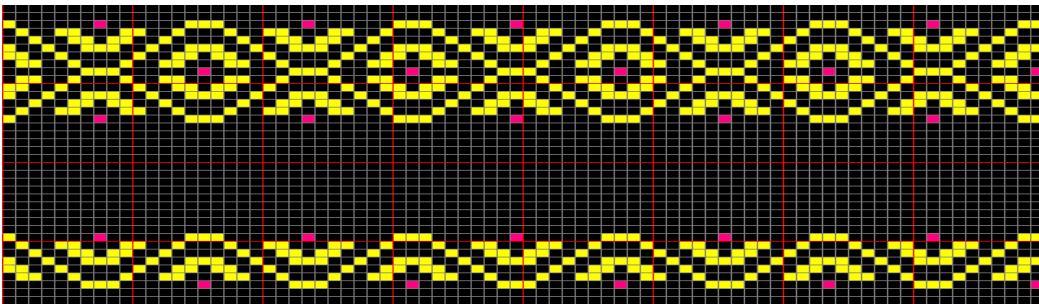


ภาพที่ 5.38 (ต่อ)

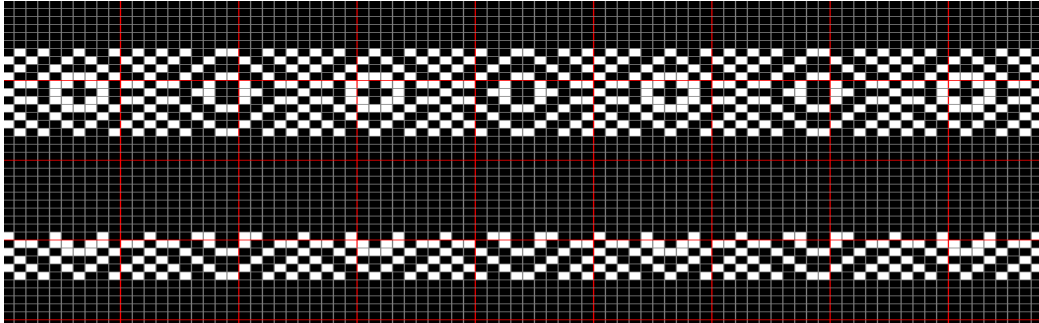
ลายที่ 21



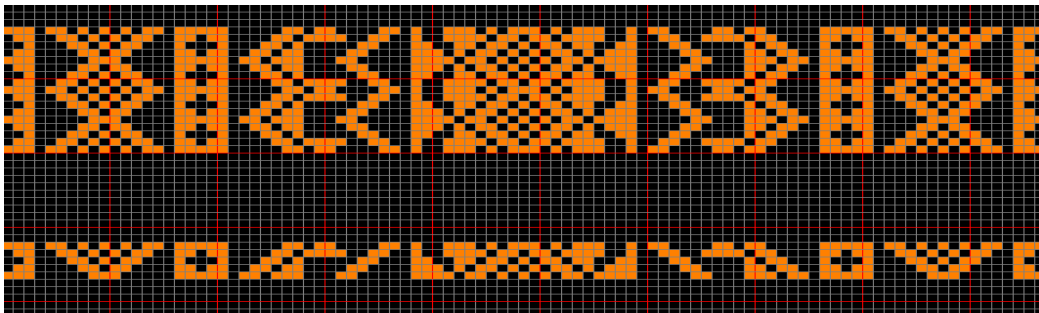
ลายที่ 22



ลายที่ 23



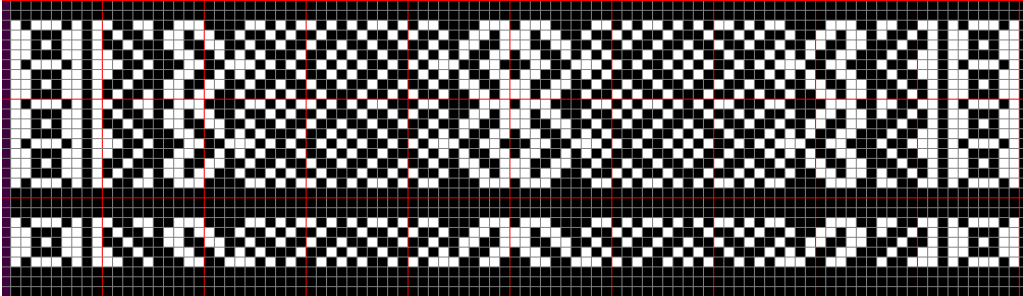
ลายที่ 24



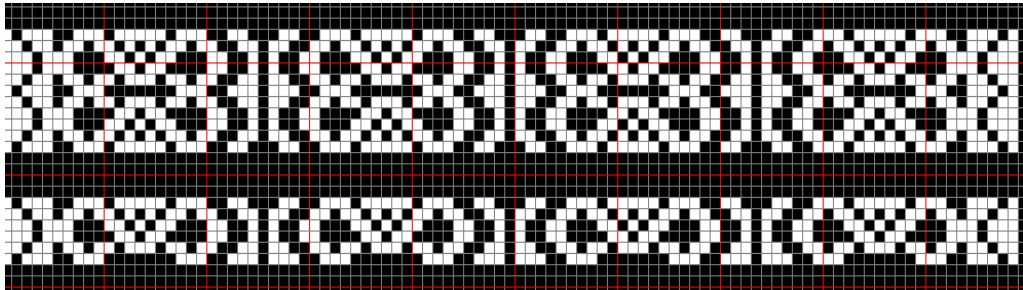
ภาพที่ 5.38 (ต่อ)

และการออกแบบลวดลายสำหรับทำริมห้ายกดอก มีทั้งหมด 24 ลาย ดังภาพที่ 5.39

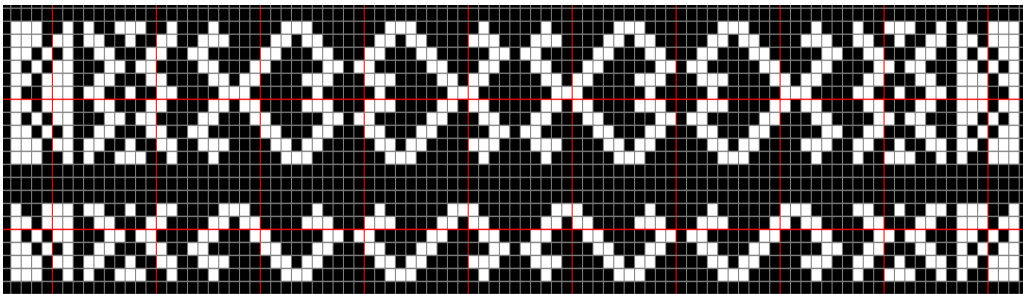
ลายที่ 1.



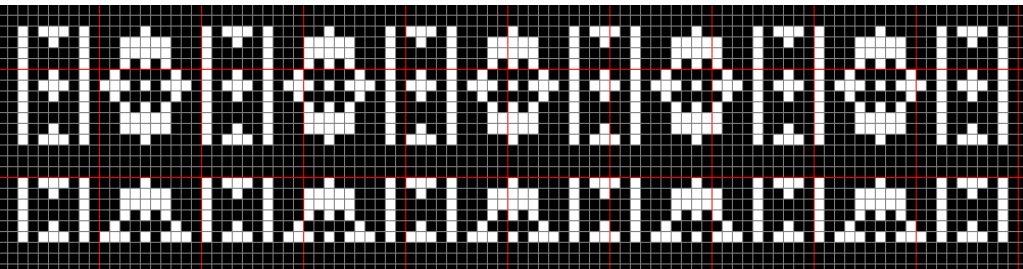
ลายที่ 2



ลายที่ 3

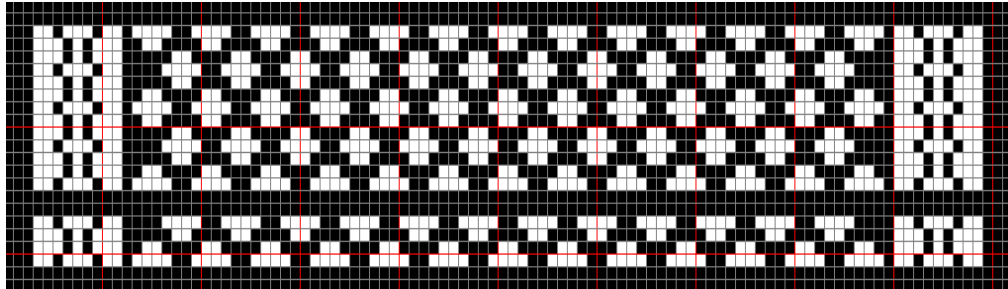


ลายที่ 4

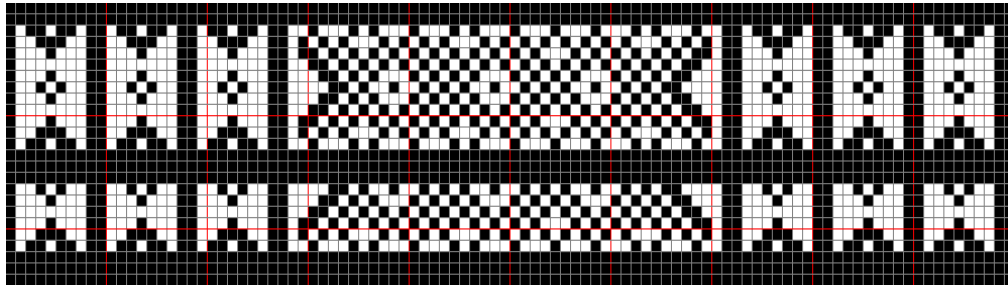


ภาพที่ 5.39 ลวดลายอัตลักษณ์ทำริมห้ายกดอก

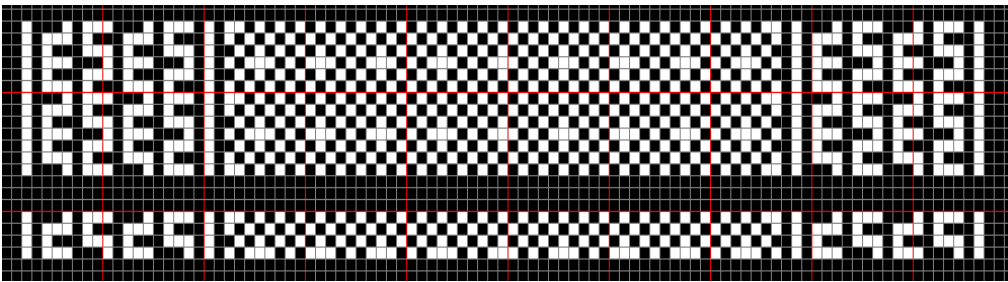
ลายที่ 5



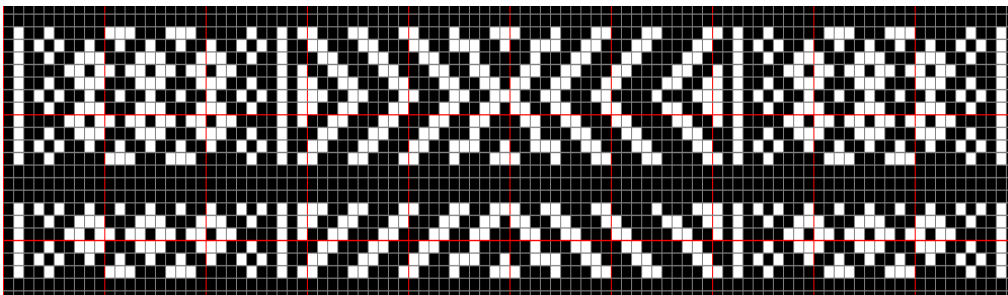
ลายที่ 6



ลายที่ 7

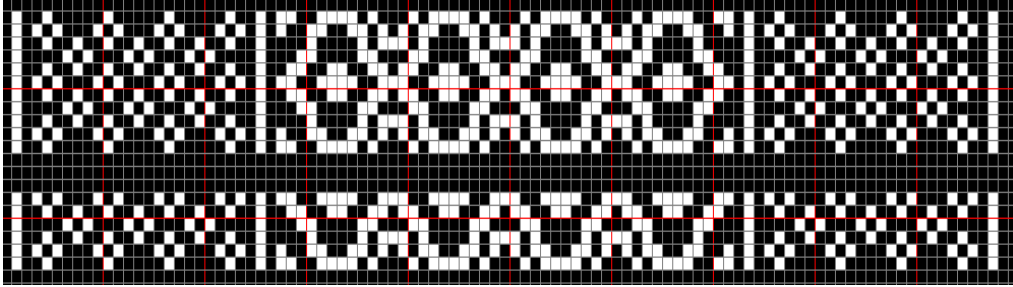


ลายที่ 8

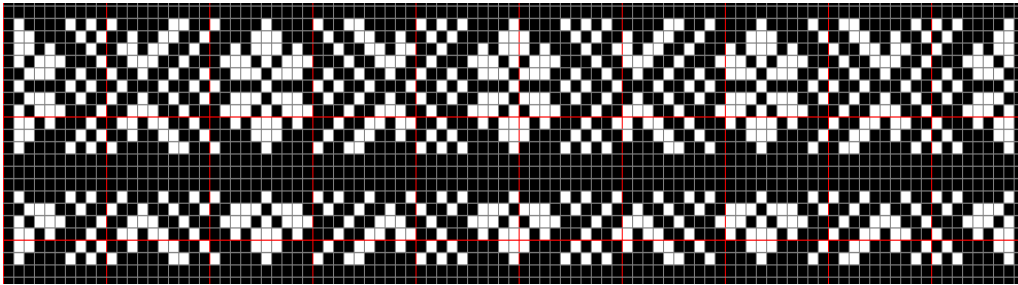


ภาพที่ 5.39 (ต่อ)

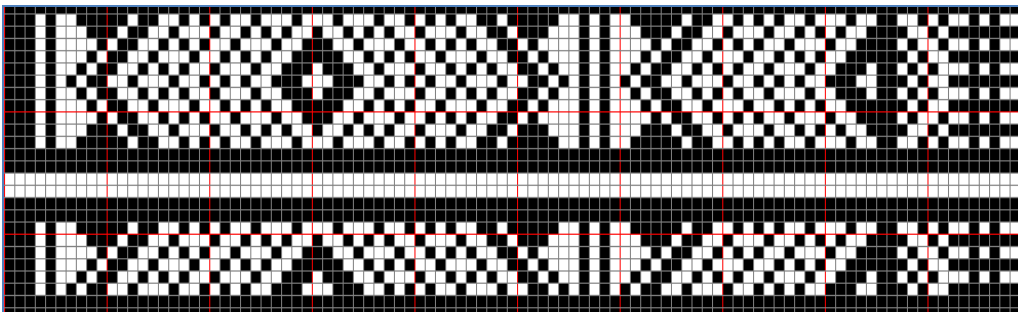
ลายที่ 9



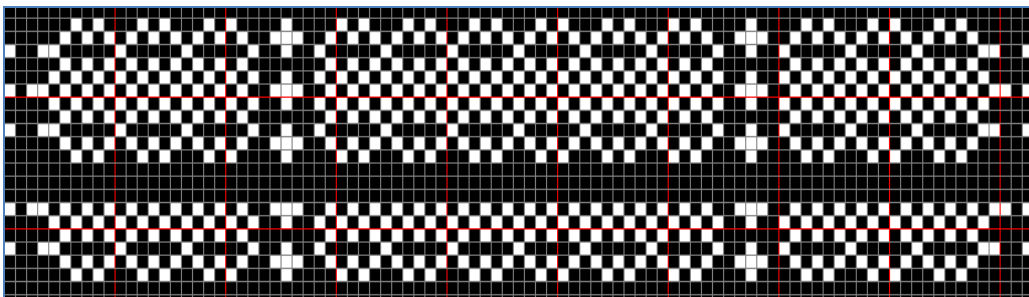
ลายที่ 10



ลายที่ 11

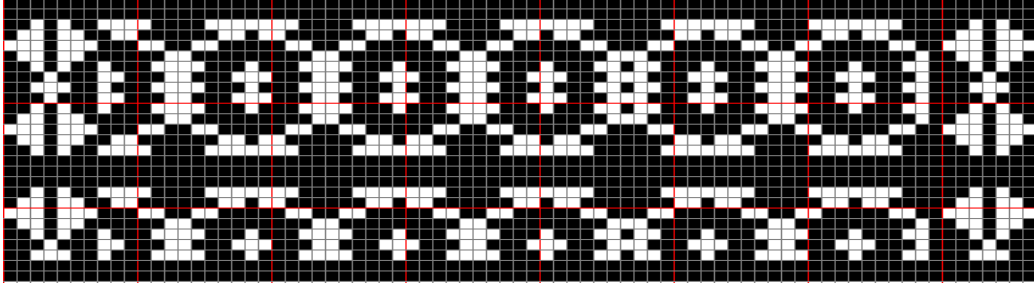


ลายที่ 12

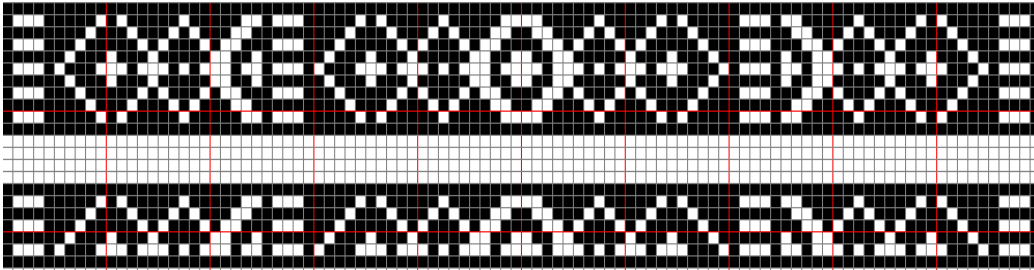


ภาพที่ 5.39 (ต่อ)

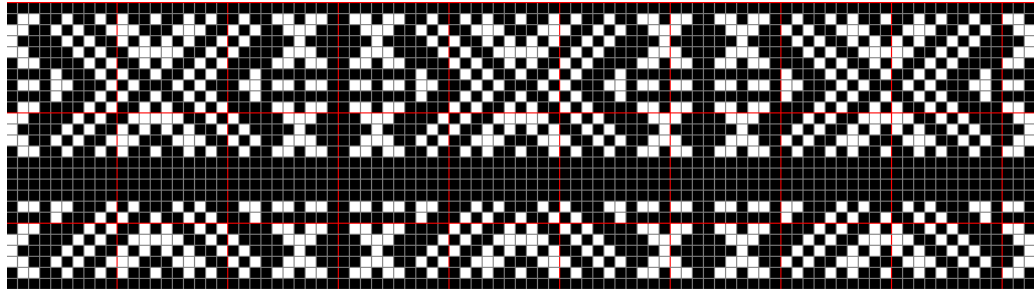
ลายที่ 13



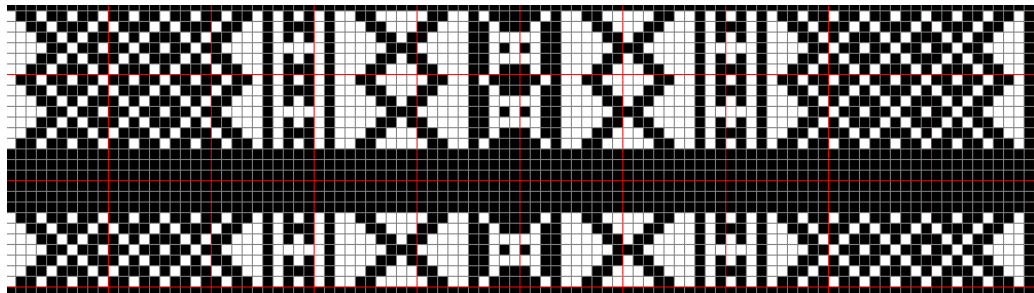
ลายที่ 14



ลายที่ 15

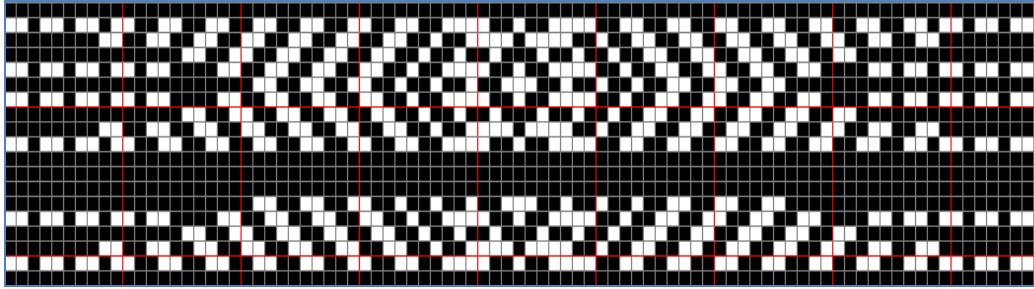


ลายที่ 16

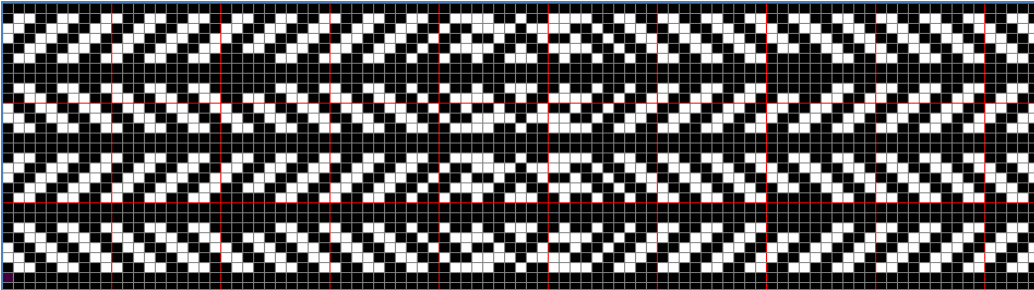


ภาพที่ 5.39 (ต่อ)

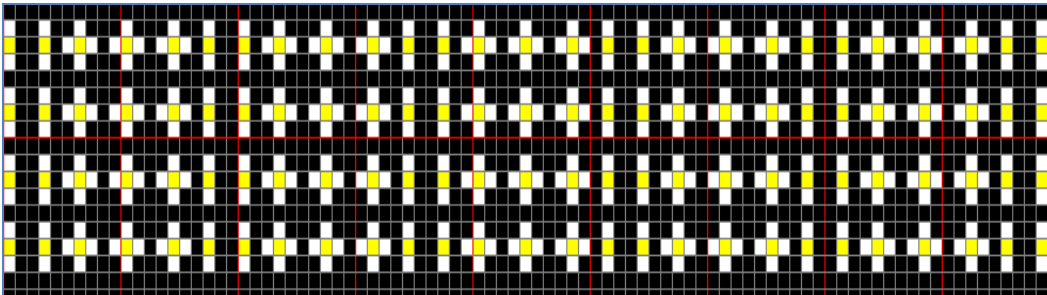
ลายที่ 17



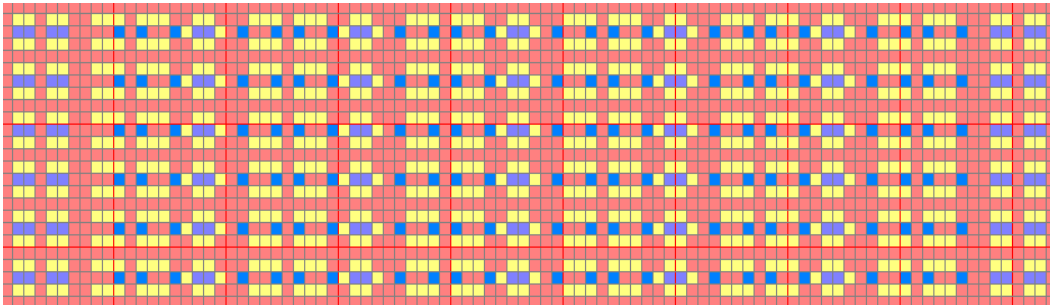
ลายที่ 18



ลายที่ 19

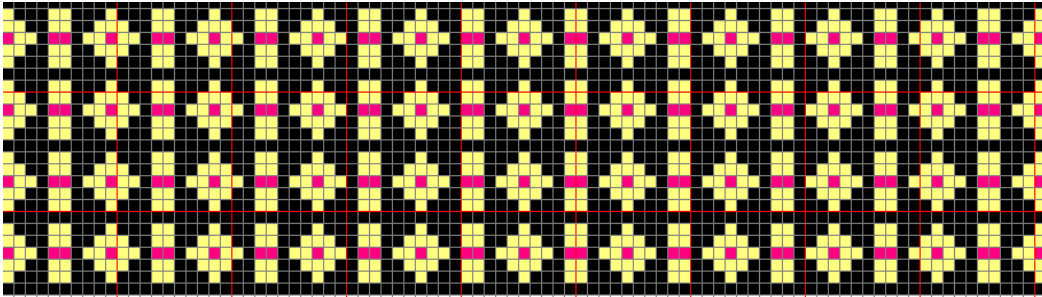


ลายที่ 20

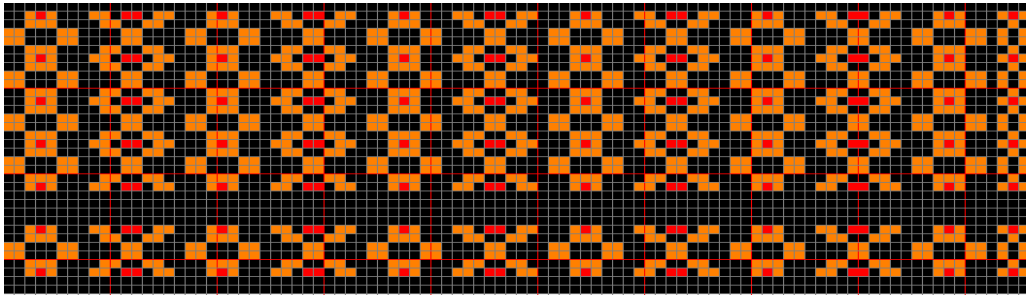


ภาพที่ 5.39 (ต่อ)

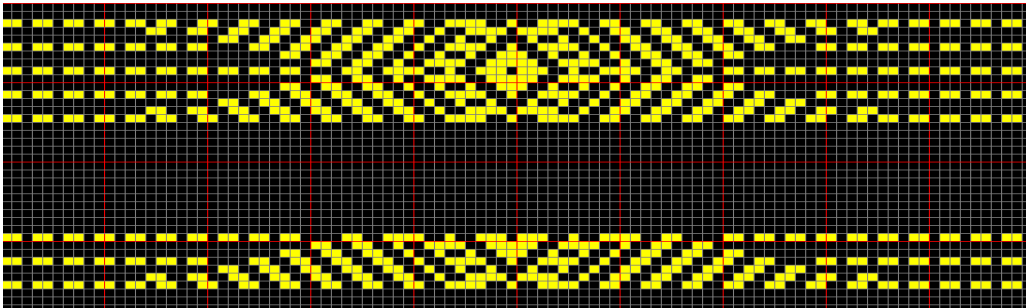
ลายที่ 21



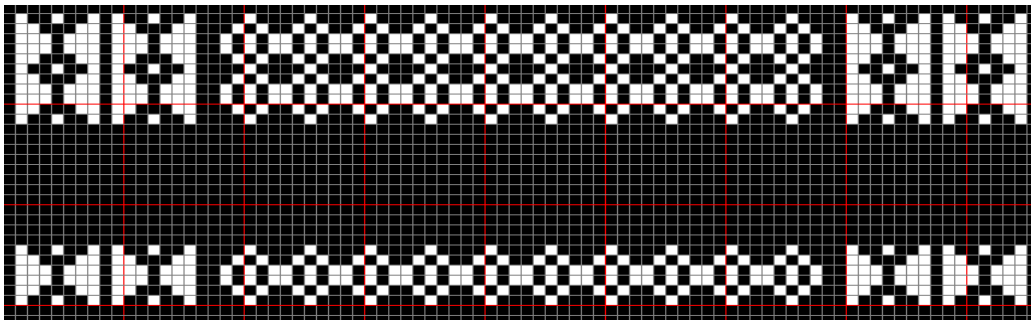
ลายที่ 22



ลายที่ 23

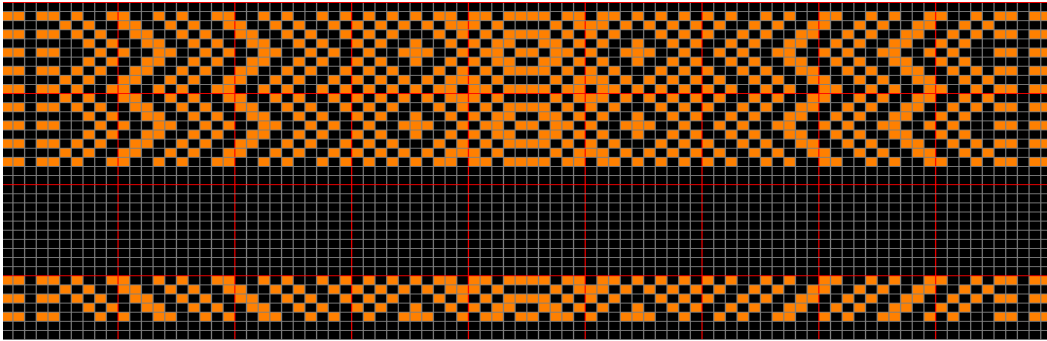


ลายที่ 24



ภาพที่ 5.39 (ต่อ)

ลายที่ 25



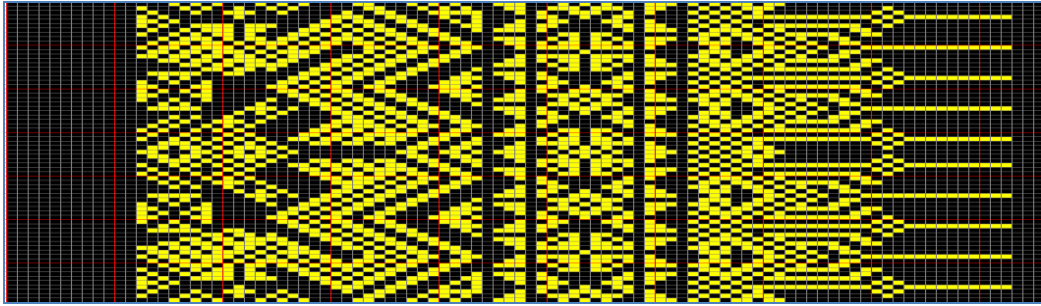
ภาพที่ 5.39 (ต่อ)

5.2.5 ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าขาวม้ายกชิดและสไบยกชิด

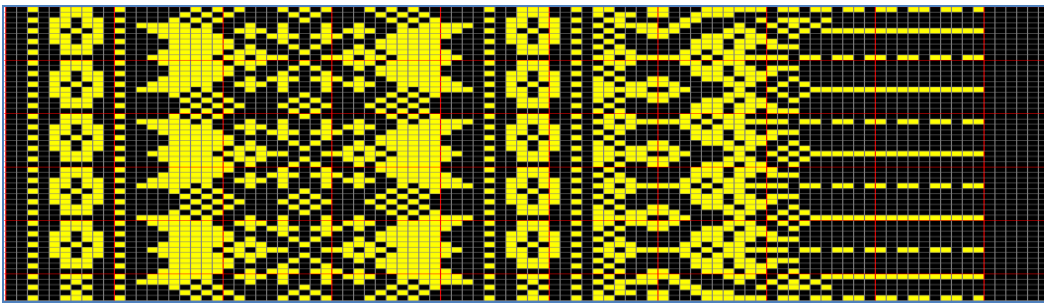
ผ้าขาวม้ายกชิด เป็นผ้าพิเศษอีกชิ้นหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ ผู้วิจัยพบผ้าชนิดนี้เป็นครั้งแรกเมื่อปี 2519 มีลายรูปม้าและคนนั่งบนหลังม้า เป็นผ้าของช่างทอชาวเขมรบ้านสนวน อำเภอห้วยราช นำมาจำหน่ายและขายให้ร้านค้า ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจผ้าผืนนี้มาก ได้รับคำบอกเล่าจากเจ้าของบ้าน (ปัจจุบันคือเจ้าของร้านลายไหม)ว่า ชาวบ้านเขมรแถวห้วยราชจะทอผ้าชนิดนี้ ผู้วิจัยอยู่บ้านเขมร จังหวัดสุรินทร์ไม่พบผ้าประเภทนี้ แม่ถามแม่ แม่บอกว่า “เขมรบุรีรัมย์ทอ ถ้าที่สุรินทร์ บ้านสวยทอ” จากคำบอกเล่าคนเขมรในพื้นที่ต่างกัน ทำให้เชื่อได้ว่าเขมรบุรีรัมย์ทอผ้าขาวม้ายกชิดที่มีลายม้ามานาน ถ้าพิจารณาด้วยความรู้ทางด้านมานุษยวิทยา จะได้คำตอบว่า การออกแบบลวดลายผ้า ช่างทอจะได้แรงบันดาลใจมาจากสิ่งแวดล้อมรอบด้าน คนสมัยก่อนใช้ม้าเป็นพาหนะในการเดินทาง ติดต่อกับสังคมภายนอก เมื่อสามีต้องเดินทางไกลเพื่อทำงานประกอบสัมมาชีพ ภรรยาจึงทอลวดลายผ้าแทนตัวแทนใจให้สามีได้นำติดตัวไปใช้และได้ระลึกถึงกัน เป็นความผูกพันที่งดงามยิ่งนัก

นอกจากลายม้า และลายคนขี่ม้าแล้ว ผ้าขาวม้ายกชิดเขมรบุรีรัมย์ ยังมีลายอื่นๆ อีกหลายลาย เช่น ลายบายศรี ลายเชิงเทียน ลายดอกแก้ว ลายหน้าโบสถ์ เป็นต้น การนำไปใช้ก็อยู่ในระเบียบการออกแบบลายผ้าคือประกอบด้วย ลายเชิงผ้า ลายประกอบ ลายหลัก และจบด้วยลายประกอบ เช่นนี้เสมอ เมื่อพิจารณากระบวนการทอผ้าทอมือพื้นบ้าน ผู้วิจัยพบว่า เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพคนได้เป็นอย่างดี การทำผ้าผืนหนึ่งใช้ความรู้และสมองหลายส่วนด้วยกัน จึงเป็นต้นทุนของการใช้สมองและสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ครั้งนี้ นักวิจัยได้ออกแบบในระเบียบการทอแบบเดิมคือ ส่วนลายเชิง ส่วนลายประกอบ และส่วนลายหลัก แต่สามารถแยกใช้ได้ตามจินตนาการและความชอบของช่างทอทั้งหมดจำนวน 25 ชุดลาย แสดงดังภาพที่ 5.40

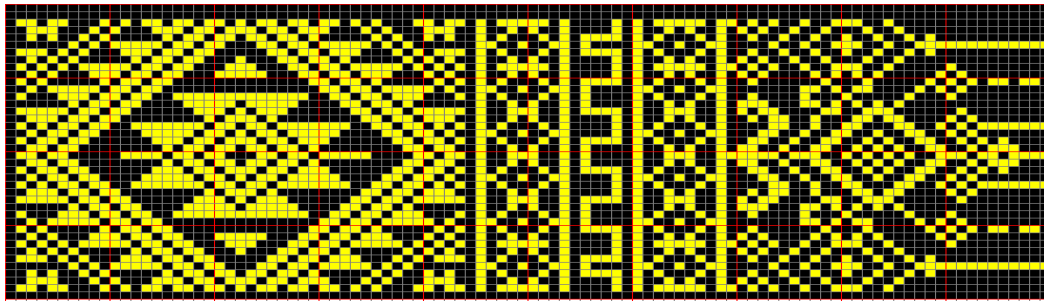
ลายที่ 1



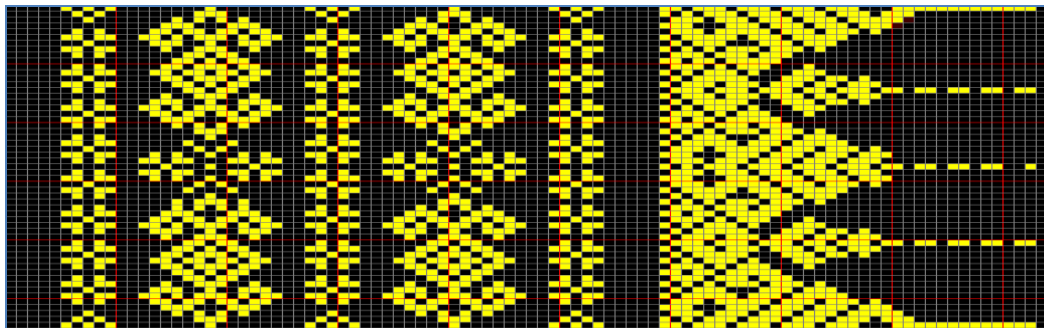
ลายที่ 2



ลายที่ 3

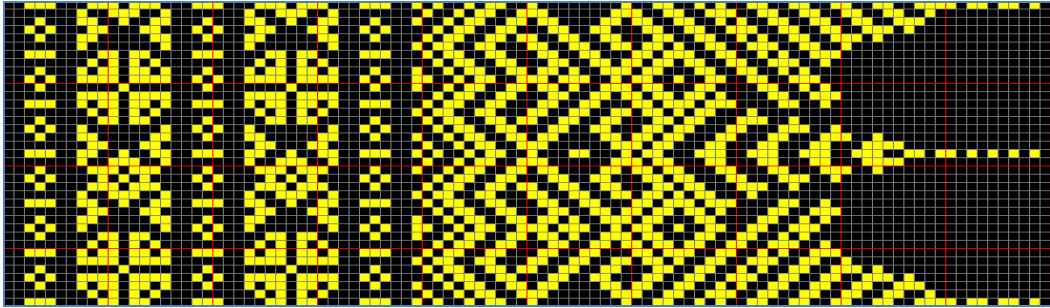


ลายที่ 4

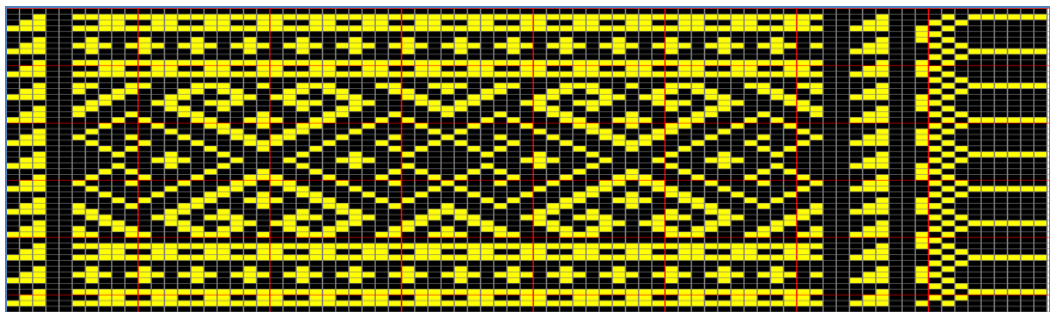


ภาพที่ 5.40 ลวดลายผ้าขาวม้ายกชิดและสไบยกชิด

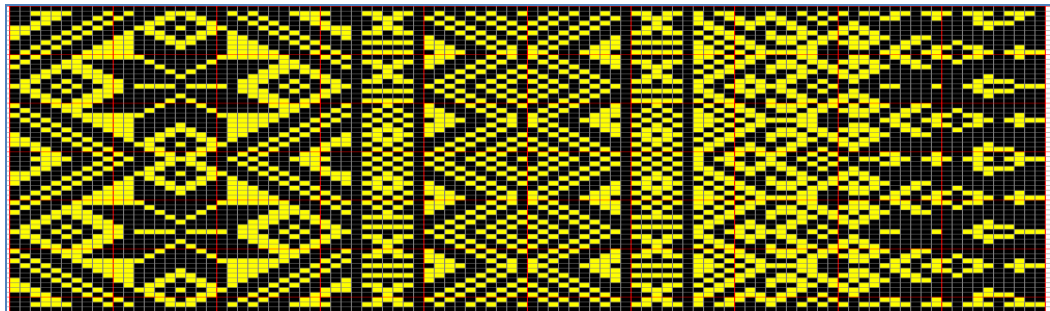
ลายที่ 5



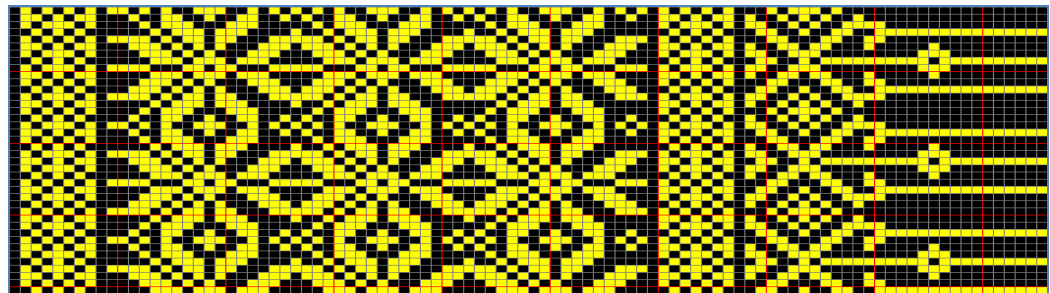
ลายที่ 6



ลายที่ 7

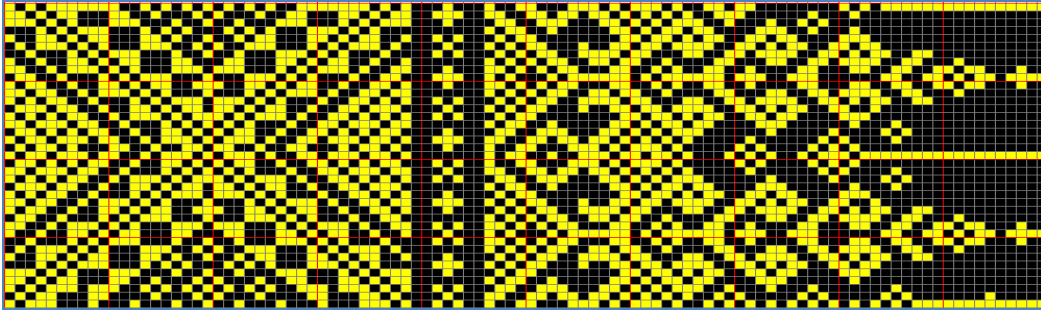


ลายที่ 8

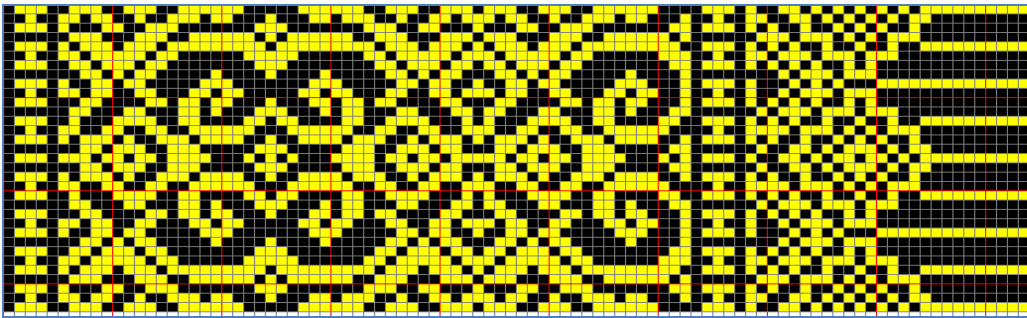


ภาพที่ 5.40 (ต่อ)

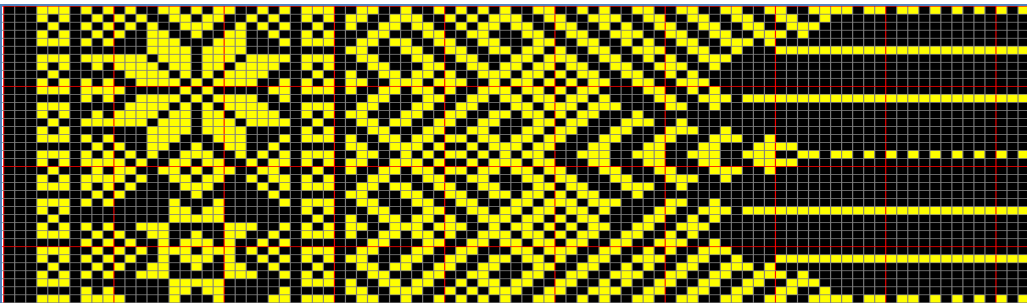
ลายที่ 9



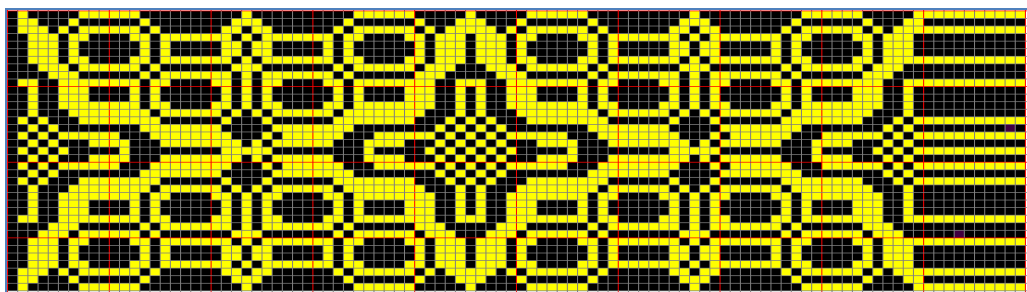
ลายที่ 10



ลายที่ 11

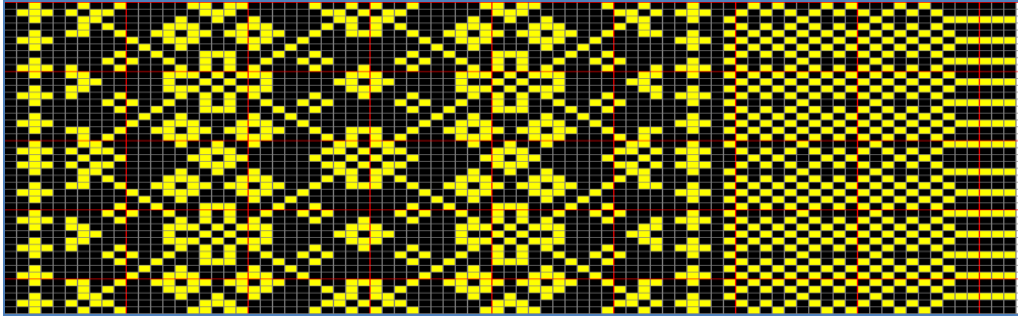


ลายที่ 12

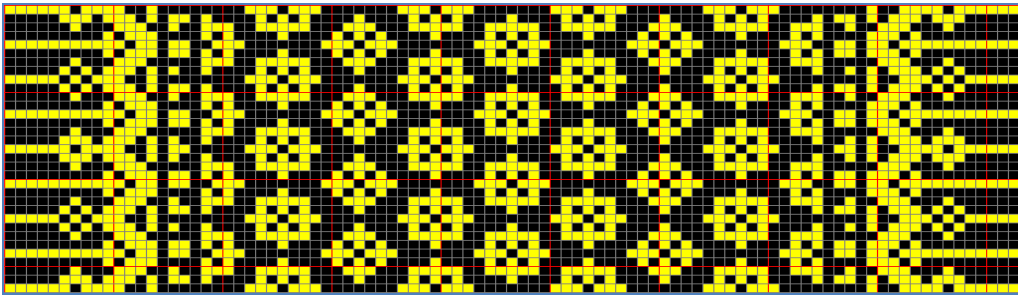


ภาพที่ 5.40 (ต่อ)

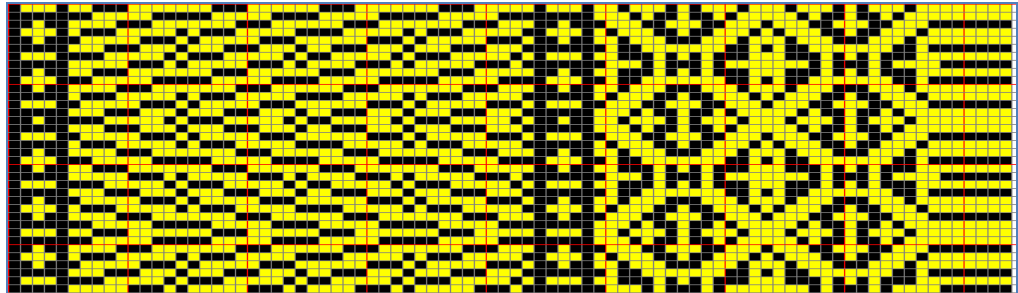
ลายที่ 13



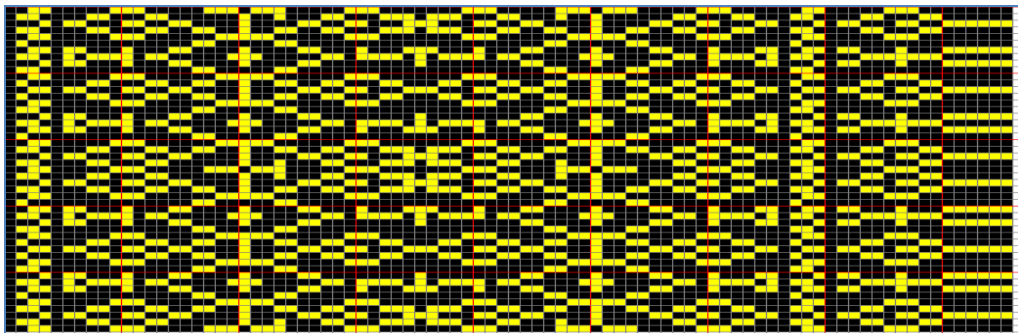
ลายที่ 14



ลายที่ 15

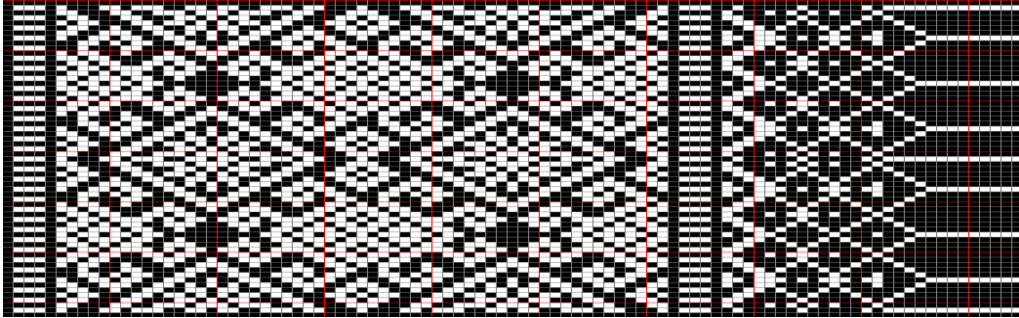


ลายที่ 16

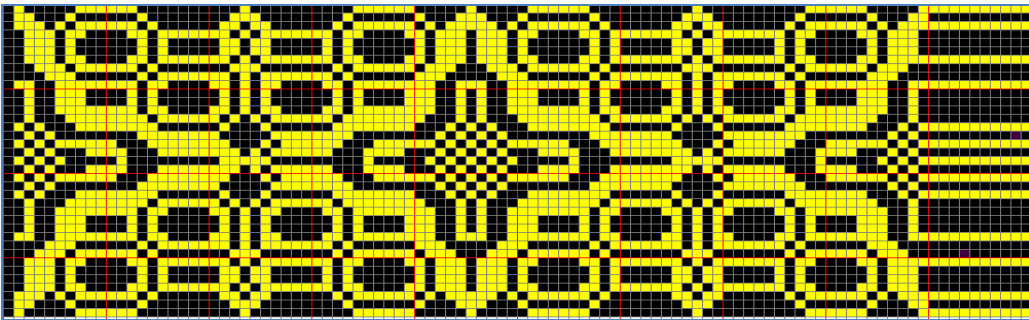


ภาพที่ 5.40 (ต่อ)

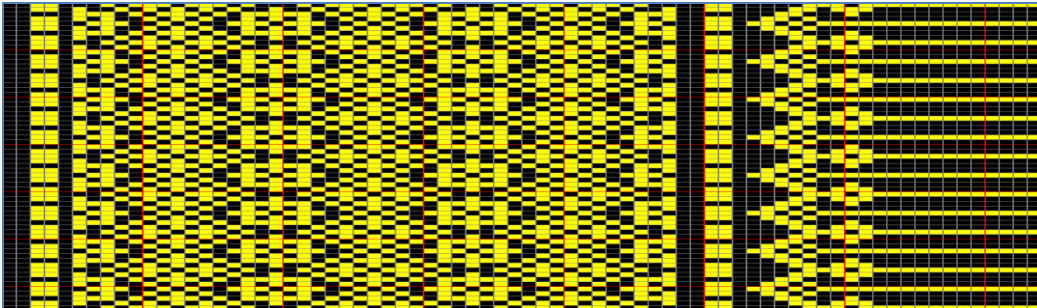
ลายที่ 17



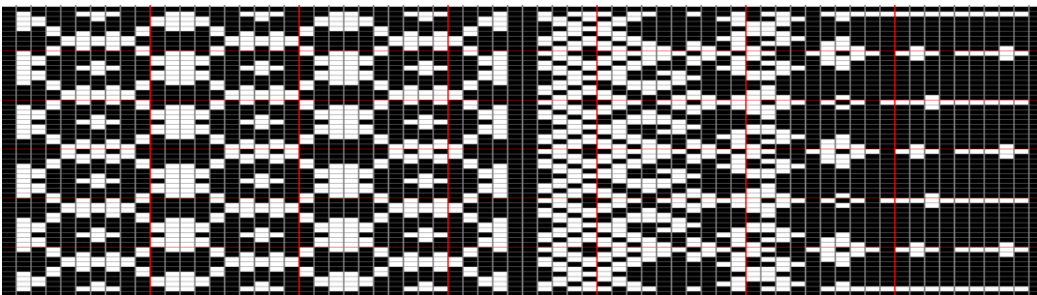
ลายที่ 18



ลายที่ 19

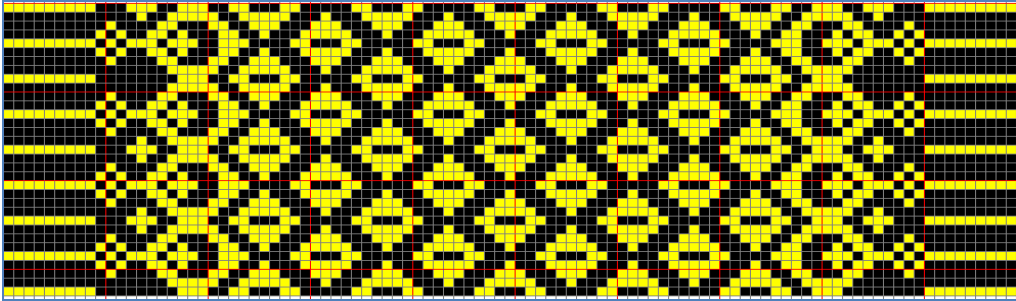


ลายที่ 20

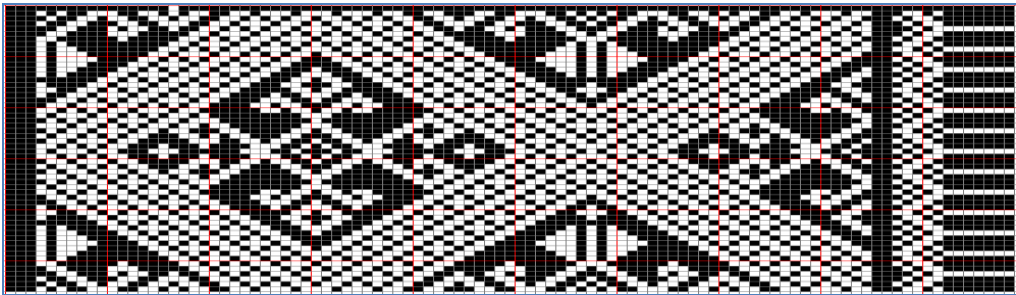


ภาพที่ 5.40 (ต่อ)

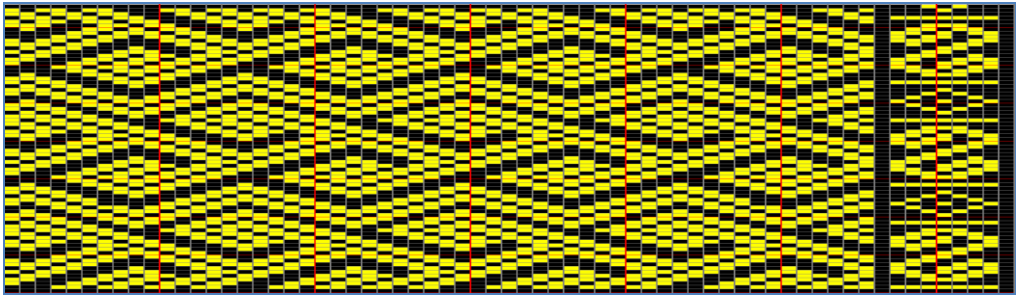
ลายที่ 21



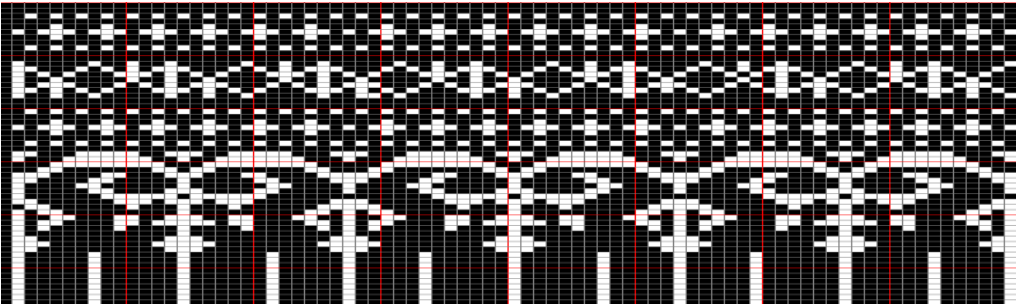
ลายที่ 22



ลายที่ 23

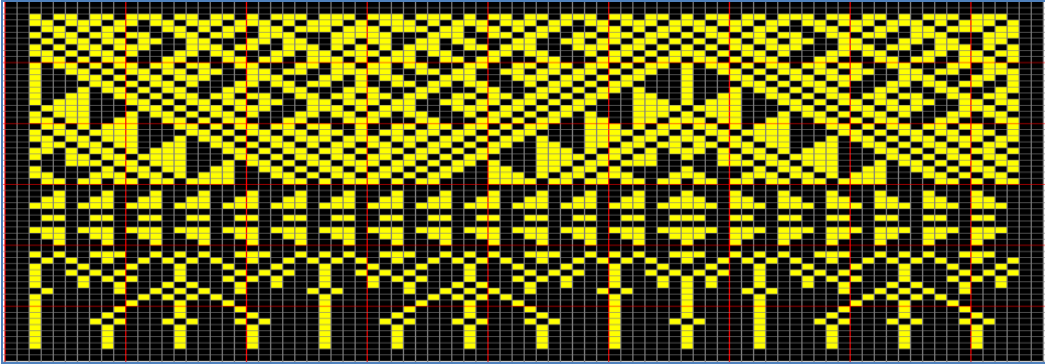


ลายที่ 24



ภาพที่ 5.40 (ต่อ)

ลายที่ 25

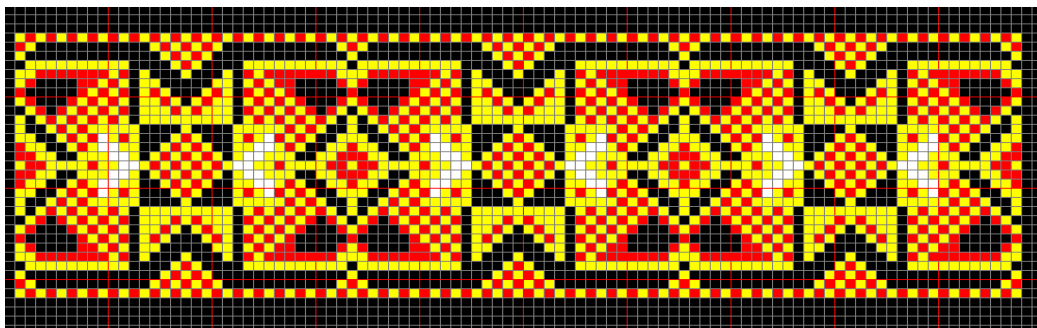


ภาพที่ 5.40 (ต่อ)

5.2.6 ลวดลายอัตลักษณ์ประเภทตีนซิ่น

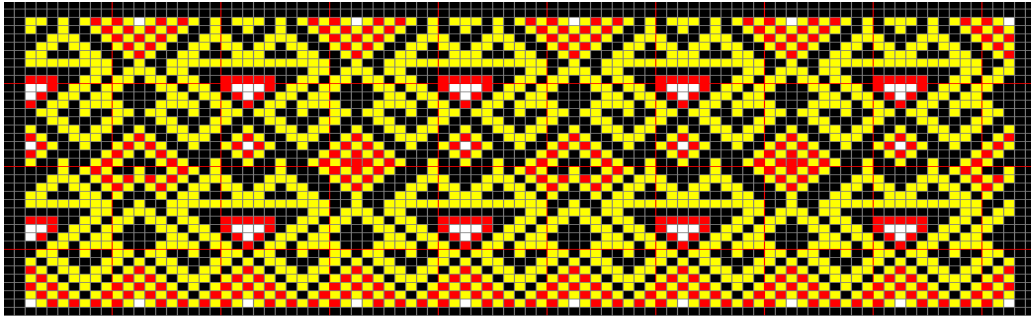
แม้ว่าในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์เขมรจะทำลวดลายตีนซิ่นติดไปพร้อมกับตัวซิ่นก็ตาม แต่รูปแบบการทำผ้าซิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร จะมีตีนซิ่นด้วยเสมอ ผ้าบางผืนลวดลายตีนซิ่น สวยงามละเอียดลออซับซ้อนมากกว่าตัวซิ่นเสียอีก ครั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การทำตีนซิ่นแยกออกจากตัวซิ่น จะสามารถเพิ่มช่องทางการตลาดได้ เนื่องจากลูกค้าบางกลุ่มไม่ได้ต้องการนุ่งผ้าหรือใช้ผ้าทั้งผืน ต้องการเพียงแค่ผ้าลายซิ่นเล็กเพื่อการตกแต่งผลิตภัณฑ์อื่นๆ การซื้อผ้าเป็นผืนอาจต้องใช้เวลาเงินมากเกินไปหรือมีส่วนเหลือทิ้งมากเกินไป ผ้าซิ่นเล็กจึงเป็นทางเลือกใหม่สำหรับการซื้อเป็นของฝาก ของที่ระลึก และเป็นสินค้าพรีเมียมในความหมายของการเป็นของแถม ของสมนาคุณได้ ครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบลายตีนซิ่นแยกต่างหาก โดยวางแผนการผลิตให้ได้ครั้งละ 4 ลาย ใช้เวลาการผลิตเท่ากับการผลิตผ้าซิ่น 1 ผืน แต่โอกาสการขายมีถึง 4 ซิ่น โดยได้ออกแบบไว้ทั้งหมด 25 ลายเช่นเดียวกัน แสดงดังภาพที่ 5.41

ลายที่ 1

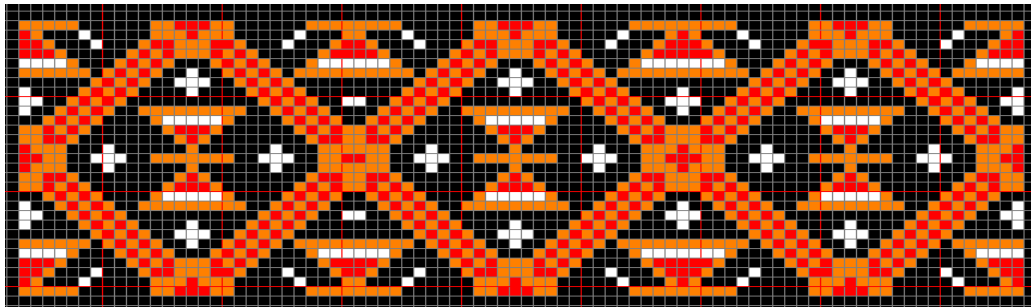


ภาพที่ 5.41 ลวดลายอัตลักษณ์ประเภทตีนซิ่น

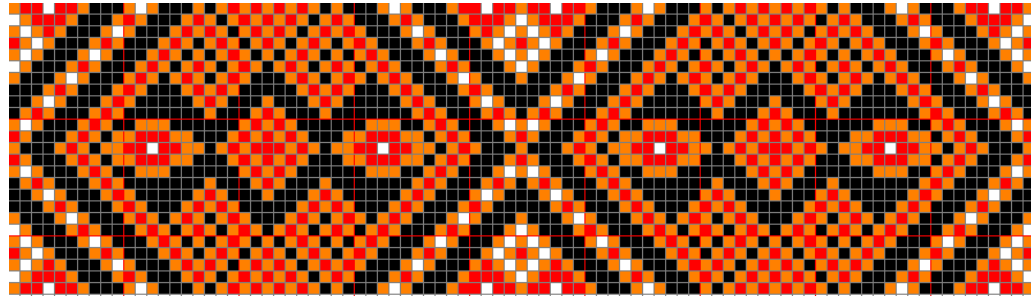
ลายที่ 2



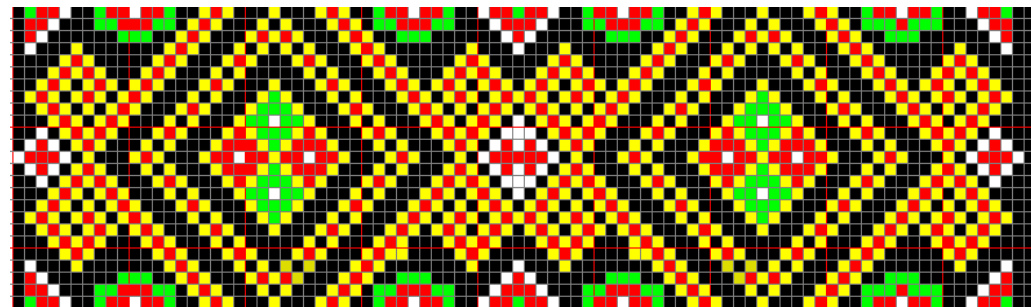
ลายที่ 3



ลายที่ 4

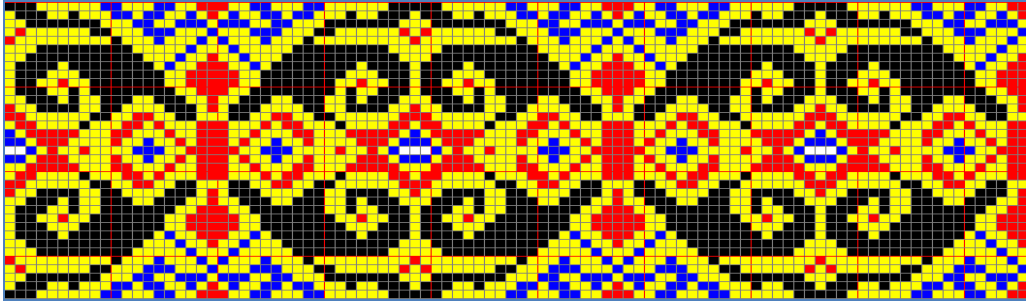


ลายที่ 5

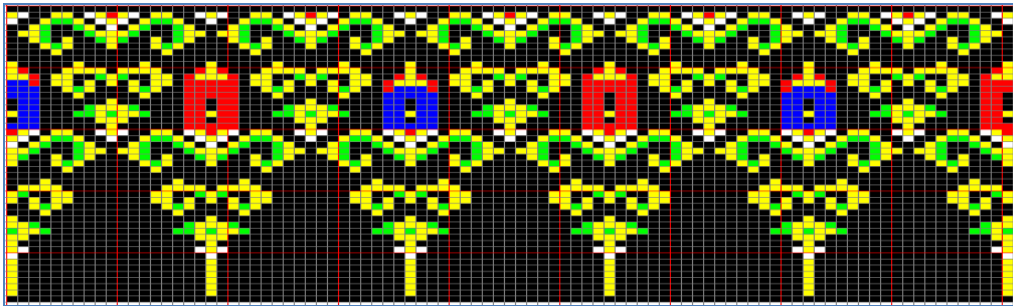


ภาพที่ 5.41 (ต่อ)

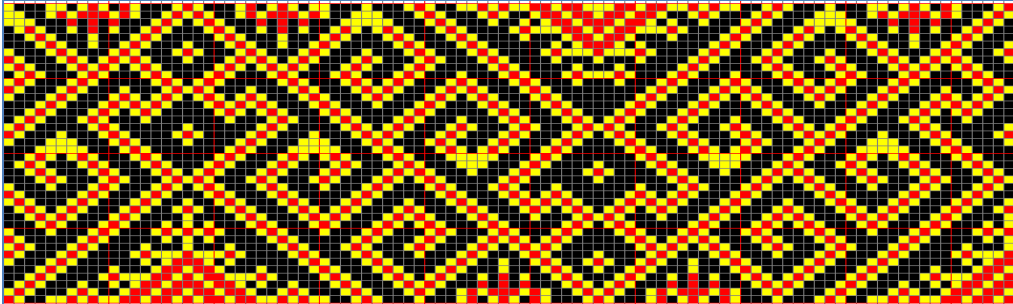
ลายที่ 6



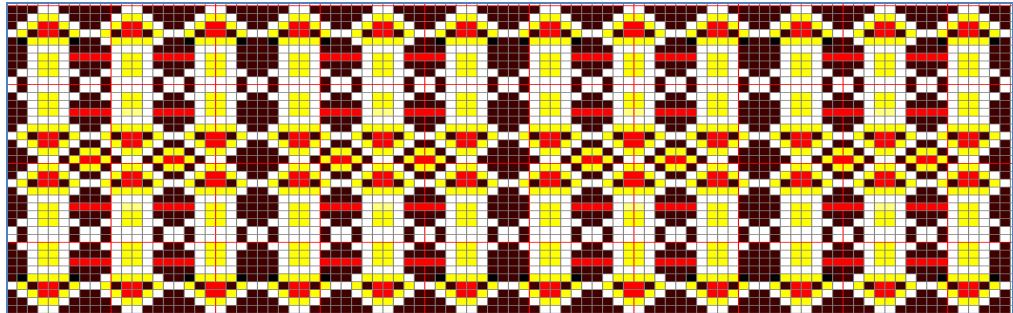
ลายที่ 7



ลายที่ 8

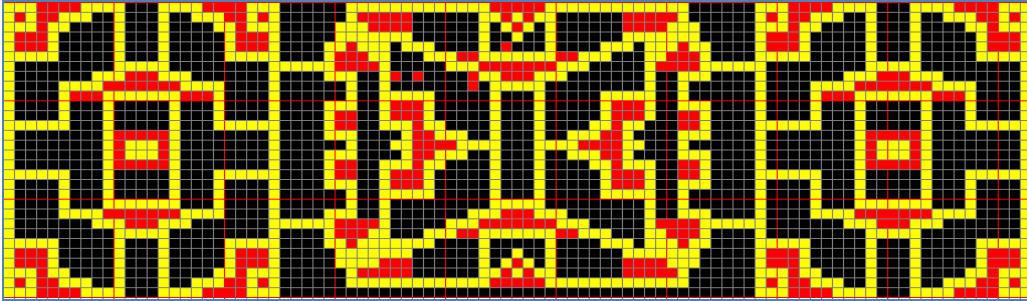


ลายที่ 9

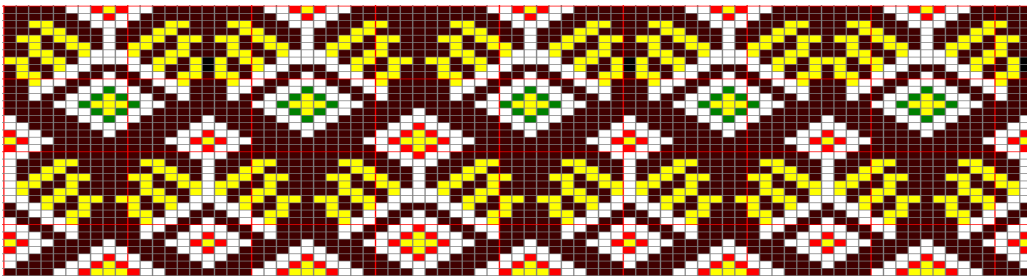


ภาพที่ 5.41 (ต่อ)

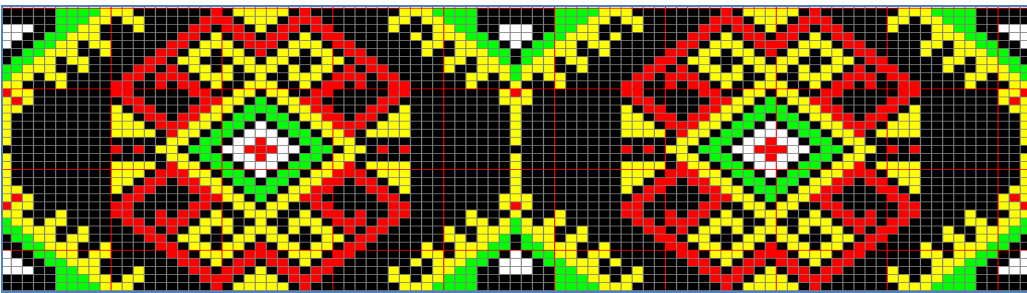
ลายที่ 10



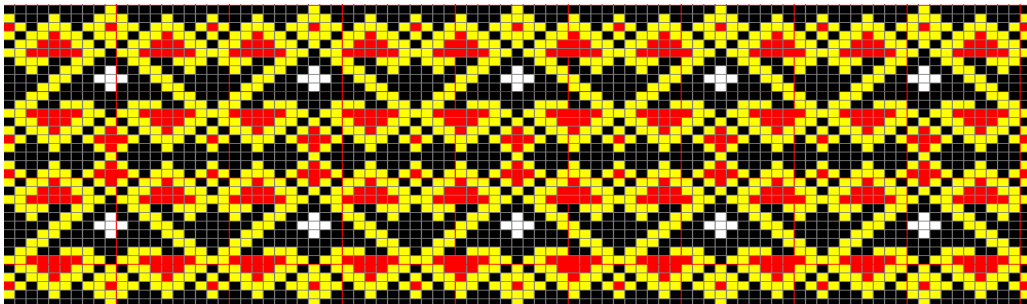
ลายที่ 11



ลายที่ 12

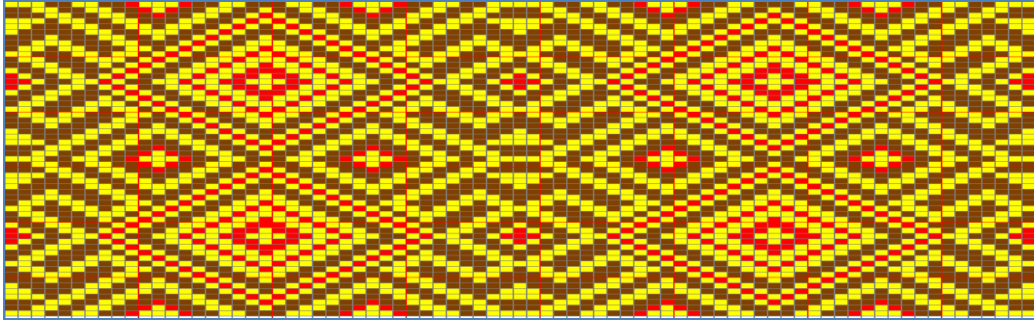


ลายที่ 13

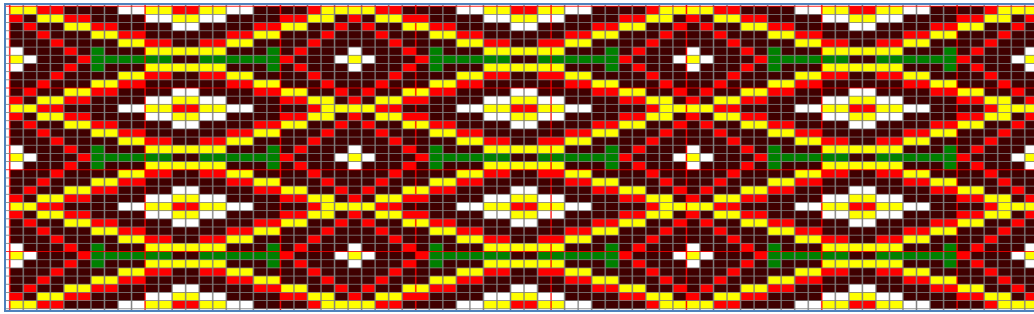


ภาพที่ 5.41 (ต่อ)

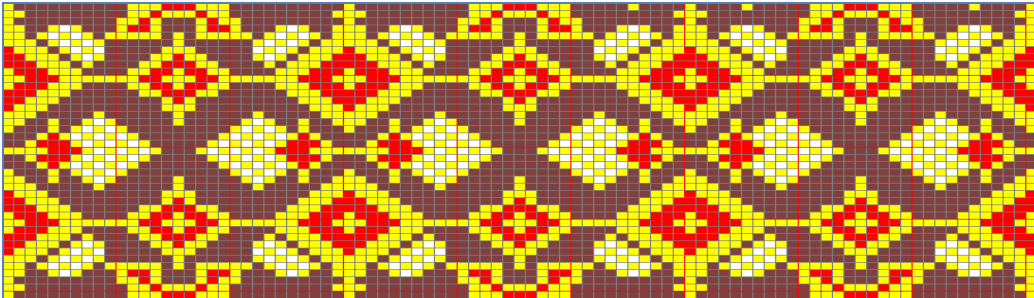
ลายที่ 14



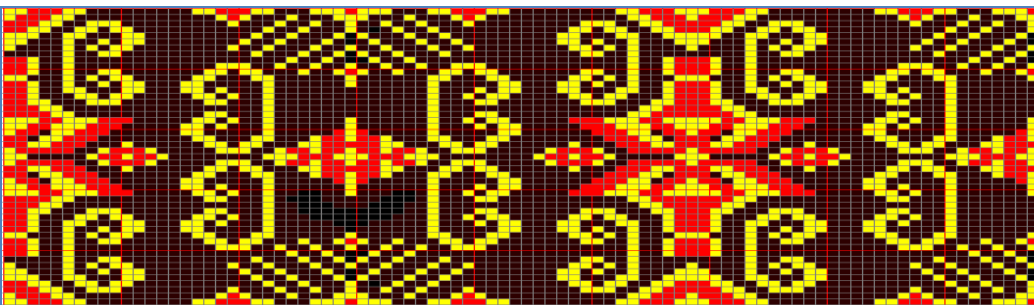
ลายที่ 15



ลายที่ 16

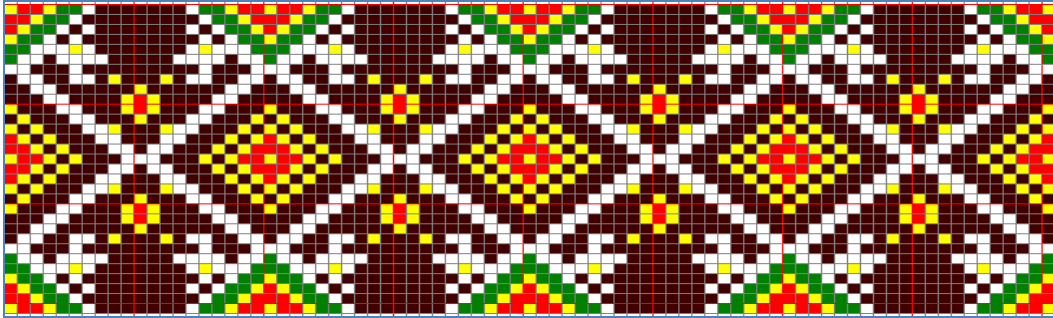


ลายที่ 17

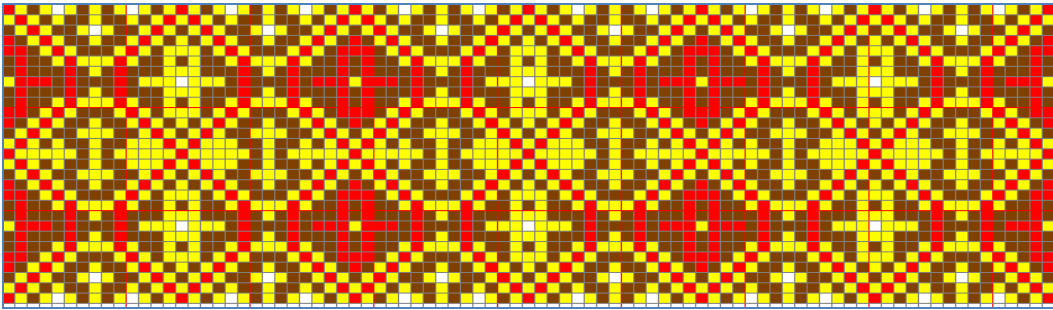


ภาพที่ 5.41 (ต่อ)

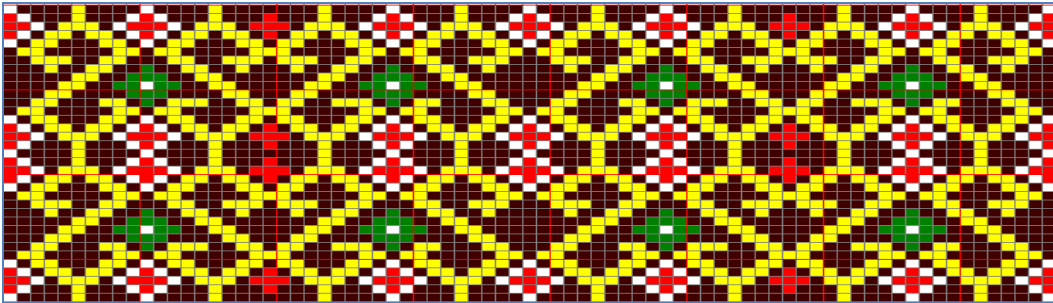
ลายที่ 18



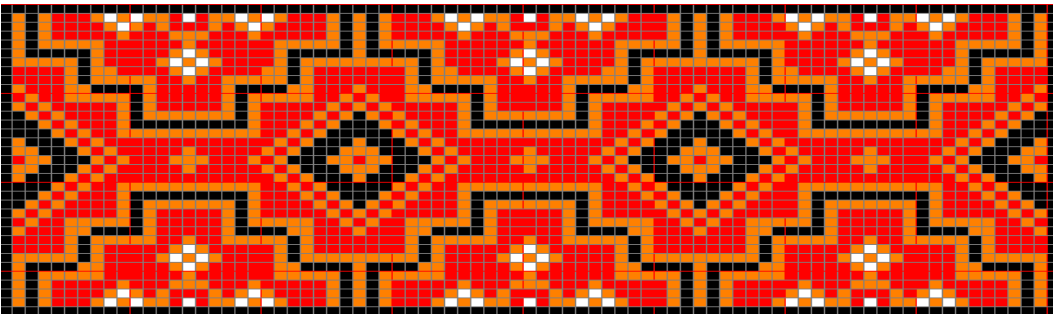
ลายที่ 19



ลายที่ 20

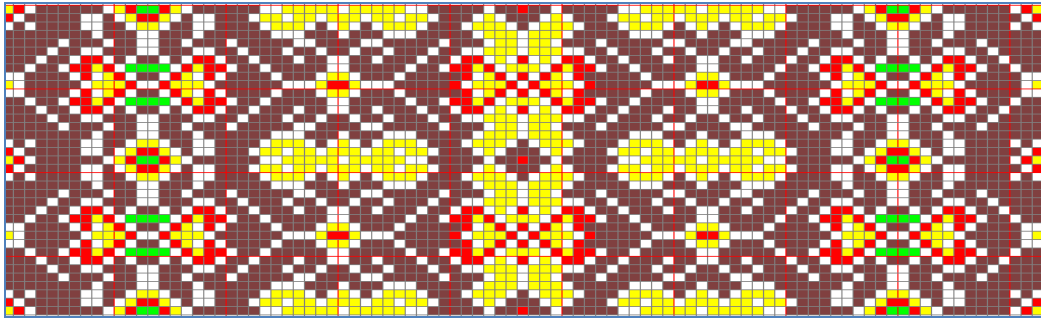


ลายที่ 21

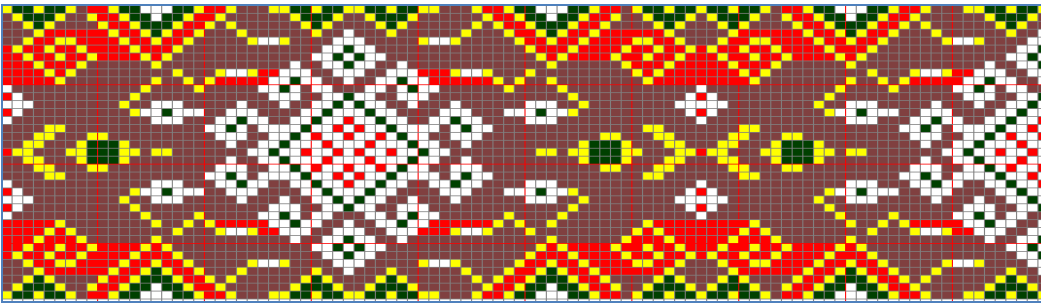


ภาพที่ 5.41 (ต่อ)

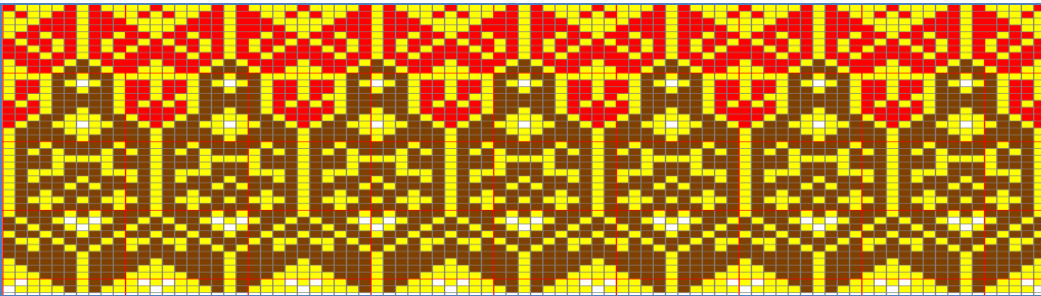
ลายที่ 22



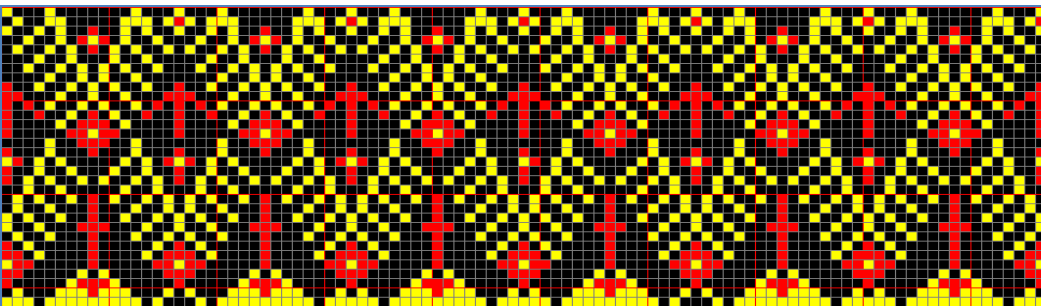
ลายที่ 23



ลายที่ 24



ลายที่ 25

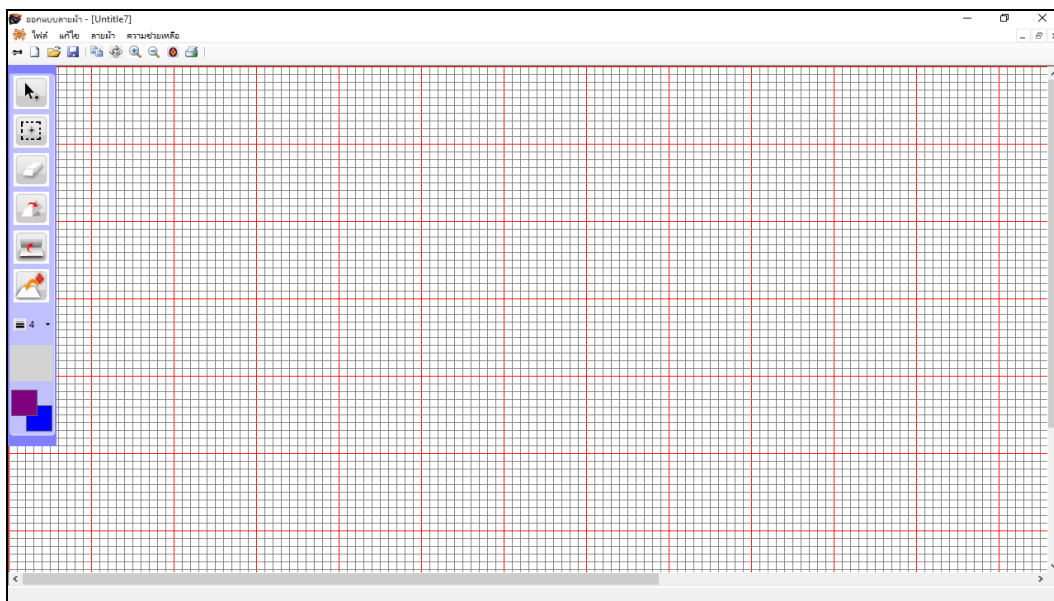


ภาพที่ 5.41 (ต่อ)

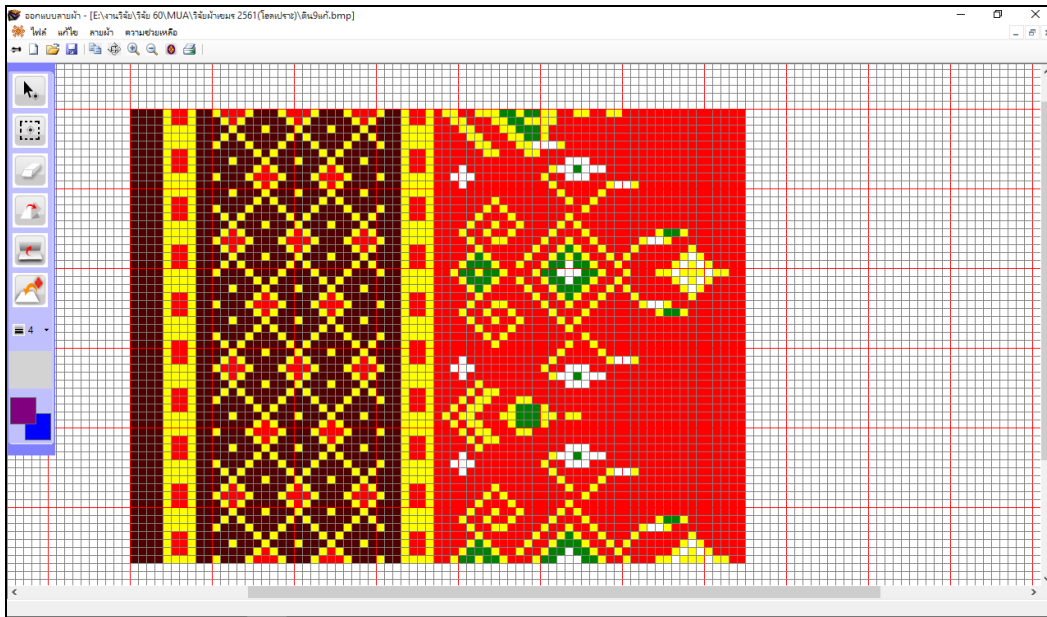
5.3 เทคโนโลยีการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือ

การออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ได้สังเคราะห์ความรู้ในการออกแบบลวดลายผ้าลายผ้าจากมุมมองด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาของชาติพันธุ์ ด้านเศรษฐศาสตร์ เป็นเครื่องมือที่สร้างความเป็นตัวตนที่มีเสน่ห์สู่สายตาคนภายนอกผ่านงานศิลปหัตถกรรมด้านผ้าทอมือ โดยออกแบบลวดลายผ้า 6 ประเภทคือ 1) ผ้าหางกระรอก (กระเนียว และผ้ากระเนียวเสรีย) 2) ผ้าโสร่ง 3) ผ้าซิ่นหมี่ และโฮลเปราะห์ 4) ผ้ายกดอก และผ้าสไบยกดอก 5) ผ้าขาวม้ายกขีดและผ้าสไบยกขีด และ 6) ลวดลายตีนซิ่น รวม 100 ลาย โดยนำเทคโนโลยีการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือ ด้วยโปรแกรมออกแบบลายผ้า (Textile Design Program) ที่เป็นนวัตกรรมที่สำคัญช่วยให้การออกแบบลวดลายมีความสะดวก ง่าย และรวดเร็ว เพราะมีเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน อันได้แก่ ส่วนช่วยในการสร้างภาพ แก๊ซ คัดลอก ลวดลาย การนำรูปภาพที่ต้องการมาประกอบเป็นลายผ้า แล้วนำมาแสดงภาพจำลองของลวดลายที่ออกแบบ ซึ่งจะทำให้ผู้ออกแบบลายสามารถมองเห็นลักษณะของลายผ้าที่จะออกมา ก่อนนำไปทอ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการแก้ปัญหาของการออกแบบลายผ้า และยังมีเครื่องมือในการพิมพ์ลายสำหรับมัดหมี่และลายผ้า ออกทางเครื่องพิมพ์อีกด้วย โดยแบ่งการทำงานออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ส่วนสำหรับสร้างและแก้ไขลายผ้า ซึ่งมีหน้าจอและเครื่องมือช่วยในการวาดและแก้ไขลายผ้า โดยสามารถลบ คัดลอก ย้ายลายที่วาดไว้พร้อมทั้งกำหนดสีของจุดภาพที่ประกอบเป็นลายผ้า และทำการบันทึกลายผ้าที่ออกแบบเพื่อนำไปใช้งาน ดังแสดงในภาพที่ 5.42 และ ภาพที่ 5.43

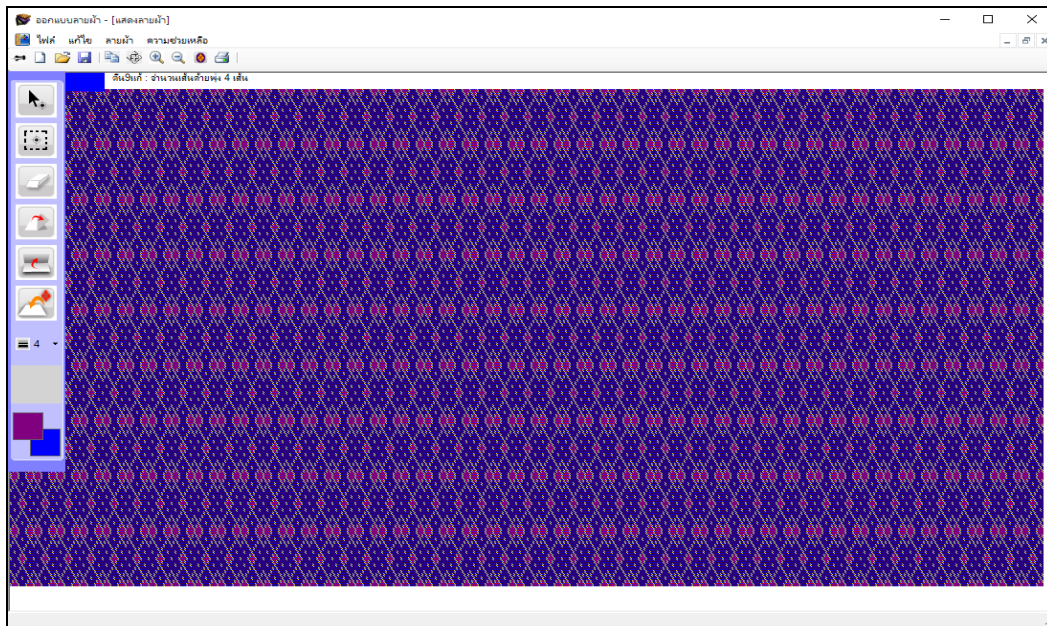


ภาพที่ 5.42 หน้าจอสำหรับออกแบบและแก้ไขลายผ้า



ภาพที่ 5.43 การออกแบบและแก้ไขลายผ้า

ส่วนที่ 2 ส่วนแสดงภาพจำลองของผ้าทั้งผืนจากลายที่สร้างขึ้น โดยกำหนดสีเส้นด้ายยืนและจำนวนเส้นด้ายพุ่งของลายผ้าได้ แสดงลายผ้าที่มีการกำหนดสีเส้นด้ายยืน และจำนวนเส้นด้ายพุ่งในการทอที่ต่างกันไปเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกสีเส้นด้ายยืน และจำนวนของเส้นด้ายพุ่งที่เหมาะสมสำหรับลายผ้านั้น ๆ ดังแสดงในภาพที่ 5.44



ภาพที่ 5.44 การแสดงผลลายผ้าทั้งผืน

โปรแกรมออกแบบลายผ้าที่พัฒนาขึ้นเป็นนวัตกรรมที่สร้างประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่มทอผ้าด้วย ทำให้ง่ายและครอบคลุมการออกแบบผ้าทอมือพื้นบ้านได้ทุกประเภท ทุกเทคนิควิธี แม้อวดลายที่ออกแบบไว้จะจัดหมวดหมู่สำหรับทอผ้าต่างประเภทกัน แต่ด้วยโครงสร้างการขัดกันของผ้าทอ ช่างทอสามารถปรับเปลี่ยนและเลือกใช้ตามความชอบของตนเองได้ เพราะการออกแบบลวดลายผ้าทอจะอยู่บนพื้นฐานการขัดกันของเส้นยืนและเส้นพุ่งเสมอ ซึ่งช่วยในการสร้างและคิดประดิษฐ์ลายผ้าใหม่ ๆ แก่ผู้บริโภค ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อซอฟต์แวร์ที่มีราคาสูง อีกทั้งยังเป็นการนำคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าให้สามารถสืบทอดไปยังกลุ่มคนในรุ่นต่อ ๆ ไป

5.4 อภิปรายผล

กระบวนการวิจัยในช่วงต่อไปคือจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้วิพากษ์และเลือกลายที่แสดงความเป็นเขมรบุรีรัมย์มากที่สุด จำนวน 5-12 ลาย หรือมากกว่านั้นเพื่อนำไปผลิตผ้าต้นแบบสำหรับการประชาสัมพันธ์และการตลาดต่อไปตามแผนปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้ โดยการจัดเวทีการวิพากษ์ได้แบ่งออกเป็น 2 รอบ ประกอบด้วย ช่างทอกลุ่มชาติพันธุ์เขมร นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญพิเศษเรื่องผ้าทอด้านมานุษยวิทยา นักพัฒนาชุมชน เจ้าของร้านค้าผ้าพื้นบ้าน และพ่อค้าผ้าทอมือออนไลน์ จำนวน 19 คน

จากนั้นทำการเลือกลำดับลายผ้าที่เห็นว่าแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์มากที่สุด คือ เลือก 5 ลำดับ จำแนกตามลวดลายที่แบ่งไว้ในประเภทต่อไปนี้ 1) ผ้ายกดอก (สไบชนิด) 2) ผ้ายกขิด (สไบเล็กเจ็ดย) 3) ผ้าชิ้นหมี่ และ 4) ผ้าตีนซิ่น ในส่วนของผ้าโสร่ง และผ้าหางกระรอก (กระเนียว) เลือกไว้เพียง 2 อันดับ ด้วยเหตุผล คือ เส้นยืนของผ้าแต่ละชนิดที่กล่าวมีกระบวนการเตรียม และการออกแบบไม่เหมือนกัน เช่น ผ้าหางกระรอก เป็นผ้าที่ต้องพุ่งเส้นพุ่งด้วยการควบเกลียวเส้นไหมต่างสีกัน ดังนั้นการออกแบบจึงมีข้อจำกัดมาก นักวิจัยจึงเลือกที่จะออกแบบลวดลายที่เส้นยืน โดยยึดระเบียบการพุ่งเส้นพุ่งให้อยู่ในกรอบเดิม คือ กรอบการทอผ้ากระเนียว และกรอบการทอผ้ากระเนียวสร้อย ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาติพันธุ์

นักวิจัยขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการทอและการออกแบบผ้าทอมือเขมรอีกประเด็นหนึ่งก็คือ ผ้าทอมือเขมรนั้นมีเป็นจำนวนมาก หลายชื่อ มากเทคนิค และมากสีสัน และจะตั้งชื่อผ้าตามจินตนาการ เทคนิคการทอ ระเบียบการทอ และการให้สีเส้นพุ่งเส้นยืนอย่างเคร่งครัด มองเผินๆ เหมือนจะเป็นผ้าชนิดเดียวกัน แต่เรียกชื่อต่างกัน แต่แท้จริงแล้วเป็นผ้าคนละผืนและลวดลายต่างกัน โดยที่ผ้าบางผืน ให้สีสันแตกต่างกัน กำหนดจำนวนเส้นยืนเส้นพุ่งแตกต่างกัน ก็เรียกชื่อต่างกัน ยกตัวอย่างกรณี กลุ่มผ้าที่ทอด้วยเทคนิคการแทรกเส้นไหมที่มัดด้วยเส้นยืนและเส้นพุ่งที่เรียกว่า การ “จงกราช” มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น อัมปรม ผกาสปือ ผกาตรอบ เป็นต้น ดังนั้นการออกแบบผ้าทอมือชาติพันธุ์เขมรครั้งนี้จึงออกแบบลวดลายที่เส้นยืนและเส้นพุ่งด้วยเช่นกัน

บทที่ 6

ผลการทำผ้าต้นแบบ

การทำผ้าต้นแบบ โดยการใช้ลวดลายที่ได้รับการเลือกจากผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอจากหลากหลายมุมมอง เช่น นักวิชาการด้านมานุษยวิทยาและประวัติศาสตร์ นักวิชาการด้านผ้าผ้าทอพื้นบ้าน นักวิชาการด้านการออกแบบลายทอและแฟชั่น ช่างทอชาติพันธุ์เขมร 3 ช่วงวัย เจ้าของร้านค้าผ้าทอมือที่ขายผ้าทอมือมากกว่า 3 ชั่วโมงคน พ่อค้าขายผ้าทอออนไลน์ เป็นต้น ทั้งหมดทำให้มั่นใจได้ว่าลวดลายผ้าทอชาติพันธุ์เขมรในงานวิจัยครั้งนี้ ผ่านกระบวนการไตร่ตรองมาอย่างดี ลวดลายที่จะนำไปทำผ้าต้นแบบมีทั้งหมด 6 ประเภท 12 ลาย คือ ผ้าโล่ง ผ้าหางกระรอก (กระเนียว) ผ้าซิ่นหมี ผ้ายกดอก (สไบฉูด) ผ้ายกชิด (สไบเล็กเจ็ดยาย) และผ้าโฮลเปราะห์ โดยทอขึ้นตัวอย่างน้อย 4 เมตร เพื่อให้ครอบคลุมการใช้ในการนุ่งห่มประเภทการนุ่งซิ่น นุ่งโจง การตัดชุด และการแสดงแบบเพื่อการประชาสัมพันธ์เป็นเบื้องต้น

ในบทนี้แสดงผลเป็นลวดลายและวิธีการทำผ้าต้นแบบ และเรื่องราวของผ้าทอที่ผลิตขึ้นแต่ละชิ้น โดยเรื่องราว (Story) ขอนำเสนอหลังจากทำผ้าต้นแบบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ได้เรื่องราวที่เป็นเฉพาะของผ้าแต่ละผืน เพื่อให้ผ้าแต่ละผืนมีความเป็นหนึ่งเดียวในฐานะการเป็นสินค้าพรีเมียม (Premium) เรื่องราวของสินค้าจึงต้องพิเศษกว่าสินค้าชิ้นใดๆ แต่ละชิ้นเรื่องราวจึงต้องประณีต จึงจำเป็นต้องบันทึกเรื่องราวของผ้าตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการผลิต

6.1 ผ้าโล่ง

ปัจจุบันการนุ่งโล่งมีความเป็นสากลมากขึ้น ชาวตะวันตกค้นพบว่า การนุ่งโล่งให้ความเป็นอิสระแก่ผู้สวมใส่มากกว่าการนุ่งกางเกง ผ้าโล่งผืนเดียวสามารถใช้ได้หลากหลาย พกพาง่ายไม่เปลืองเนื้อที่ ส่วนชาวตะวันออกค้นพบได้มาตั้งแต่บรรพบุรุษนับหลายพันปี ถ้าจะอนุมานกับการนุ่งห่มสงบจีวรของพระซึ่งใช้ผ้าเพียง 3 ชิ้น คือ สงบ (ผ้านุ่ง หรือโล่ง) อังสะ (ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพาดไหล่) และจีวร (ผ้าห่ม ผ้าห่อหุ้มตัว) ความรู้ในส่วนนี้ แสดงให้เห็นความสำคัญ และคุณภาพของภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ที่ออกแบบผ้าและการใช้ผ้าได้อย่างเยี่ยมยุทธ์ กล่าวคือ ออกแบบให้ได้ประโยชน์ ประหยัด ประยุกต์การใช้งานได้อย่างเสรี

ลวดลายผ้าโล่ง กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเรียกผ้าลายตารางสำหรับนุ่งว่า โล่ง ลวดลายโล่งสำหรับผู้ชายจะเป็นลายตารางใหญ่ ๆ ใช้สีเขียวและสีแดงเป็นหลัก เรียก โล่ง ส่วนลวดลายโล่งสำหรับผู้หญิง จะเป็นตารางเล็กๆ เรียก โล่งสร้อย แปลว่า ผ้าโล่งสำหรับผู้หญิง พุงด้วยเส้นควบ หรือเส้นเดี่ยว ธรรมดาาก็ได้เช่นกัน แต่ส่วนใหญ่จะพุงด้วยเส้นไหมควบ 2-3 สี ครั้งนี้นักวิจัยออกแบบผ้าโล่งให้ใช้ได้สำหรับผู้ชายที่อยากนุ่งซิ่น แต่ไม่ยอมเหมือนผู้หญิง ดังนั้นจึงออกแบบลายมัดที่ขอบผ้าทั้งสองด้าน เพื่อประโยชน์ในการ

ใช้สอย 2 อย่างคือ 1) นุ่งเป็นผ้านุ่งลอยชาย จะเป็นการแต่งชายผ้านุ่งให้ดูแปลกตา สวยงาม เปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้นำไปนุ่ง 2) นุ่งเป็นผ้าโจง

ผลการเลือกลายผ้าโสร่งครั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญเลือก 2 ผืนด้วยกัน คือ สีแดงเขียวแบบเดิม ๆ เขมร ๆ ในมุมมอง (Look) จริงใจ สนุกสนาน ตามลักษณะนิสัยของคนชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ และสีกรมท่า ในมุมมอง (Look) เท่ สุขุม นุ่มลึก สำหรับการเปิดตลาดใหม่สำหรับผู้ชายข้ามเพศ หรือผู้ชายหลากหลายรสนิยม ได้เลือกใช้เพราะคนกลุ่มนี้มักแสวงหาความแตกต่างที่เป็นหนึ่งเดียว ได้ผ้าต้นแบบดังนี้

6.1.1 ผ้าโสร่งมัดหมี่

มีเจ็ย สีแดง เขียว (Pattern) มี 2 ส่วน คือ ส่วนผืนผ้าโสร่ง และส่วนชายผ้าโสร่ง(เจ็ย) ดังภาพที่ 6.1 และ 6.2



ภาพที่ 6.1 แพทเทิร์น ส่วนผืนผ้าโสร่ง



ภาพที่ 6.2 แพทเทิร์น ส่วนเจ็ยโสร่ง

โดยวางแผนการผลิตผ้าต้นแบบดังนี้

1. เส้นยืน ใช้ฟันหวี 1,760 ฟัน หน้ากว้าง 102 เซนติเมตร ใช้เส้นไหมขนาด 20-22 ดีเนียร์ ควบ 4 ย้อมสีแดงเลือดหมู และสีเขียวขี้ม้า กำหนดให้ช่องลายสีแดง และสีเขียวช่องใหญ่มีความกว้างเท่ากับ 121 ช่องฟันหวี และให้ช่องสีแดงอยู่ที่ขอบริมผ้าทั้งสองด้าน เมื่อนุ่งห่มใช้ผ้าในแนวตั้งชายผ้านุ่งจะเป็นสีแดงตามความนิยมของชาวบุรีรัมย์ ช่องตารางแบ่งย่อย (Sub) แต่ละชุดเดินลายเหมือนกันคือ สีกรมท่า 2 ช่องฟัน สีขาว 2 ช่องฟัน สีเหลือง 8 ช่องฟัน สีขาว 2 ช่องฟัน และสีกรมท่า 2 ช่องฟัน

2. เส้นพุ่ง กำหนดให้เป็นลายมัดหมี่ จำนวน 4 หัว 4 ลาย สำหรับตัวผืนผ้า 2 ลาย และ เจ็ดย 2 ลาย ตามแบบใช้เส้นไหม ควบ 6 ไชส์ LL ขนาดใหญ่กว่าเส้นยืนเล็กน้อยเพื่อให้มองเห็นลวดลายได้ ชัดเจนขึ้น การทอกำหนดระเบียบการทอในส่วนเจ็ดย และตัวผ้าดังนี้

เจ็ดย ซ้าย 20 เซนติเมตร	ตัวผืนผ้า 160 เซนติเมตร	เจ็ดย ขวา 20 เซนติเมตร
----------------------------	-------------------------	---------------------------

ผลการผลิตผ้าตัวอย่างมีดังนี้

เนื่องจากการทำผ้าโสร่งลวดลายครั้งนี้ เป็นเทคนิคใหม่ช่างทอผ้าทำเป็นผืนแรกยังไม่ชำนาญ ความเป๊ะในลวดลายอาจยังไม่เต็มร้อยแต่สามารถพัฒนาได้ในอนาคต การทอผ้าไม่ยุ่งยากแต่ประการใด ทอเช่นเดียวกันกับการทอผ้ามัดหมี่ จึงไม่พบปัญหาในส่วนของการทอของช่างทอ แต่พบปัญหาในส่วนของการมัดหมี่ ช่างมัดหมี่ยังไม่สามารถมัดหมี่ให้ลงภายในช่องที่กำหนดได้ เนื่องจาก ช่างมัดหมี่ไม่เคยทำลวดลายลักษณะนี้ จึงไม่เข้าใจว่าต้องทำอะไร แต่มั่นใจว่าเมื่อต้องทำอีกครั้ง ต้องได้ลวดลายที่ตรงตามแพทเทิร์นที่กำหนดไว้ ตามภาพที่ 6.3

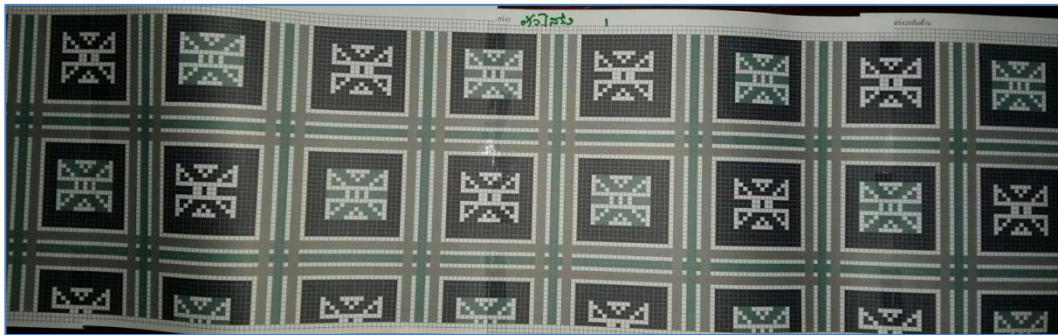


ภาพที่ 6.3 ตัวอย่างผ้าโสร่งไหมมัดหมี่ลายสาวแก้มเรื่อ

นอกจากนี้ยังพบว่าเนื้อผ้าละเอียด เรียบ เนียน ตามรูปลักษณะอัตลักษณ์ผ้าเขมรบุรีรัมย์ โดยที่ผ้า 1 ผืน ขนาด 100 x 200 เซนติเมตร สามารถขุ้ม หรือม้วนเก็บได้ในกำมือเดียว ตามคุณลักษณะที่ดีของผ้าไหมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์

6.1.2 ผ้าโสร่งมัดหมี่ มีเจ็ย สีกรมท่า

แพทเทิร์นมี 2 ส่วน คือ ส่วนผืนผ้าโสร่ง และส่วนชายผ้าโสร่ง (เจ็ย) เช่นเดียวกันกับ โสร่งมัดหมี่ผืนสีแดง แตกต่างกันที่การวางตารางลายในโครงสร้างผ้าและการออกแบบลายมัดหมี่ในตารางลายผ้า ดังภาพที่ 6.4 และ 6.5



ภาพที่ 6.4 แพทเทิร์นผ้าโสร่งมัดหมี่ มีเจ็ย ส่วนผืนผ้า



ภาพที่ 6.5 แพทเทิร์นผ้าโสร่งมัดหมี่ มีเจ็ย ส่วนเจ็ยผ้า

โดยวางแผนการผลิตผ้าต้นแบบดังนี้

1. เส้นยืน ใช้ฟันหวี 1,760 ฟัน หน้ากว้าง 102 เซนติเมตร ใช้เส้นไหมขนาด 20-22 ดีเนียร์ ควบ 4 ย้อมสีแดงเลือดหมู และสีเขียวขี้ม้า กำหนดให้ช่องลายสีกรมท่าช่องใหญ่ มีความกว้างเท่ากับ 100 ช่องฟันหวี และให้ช่องลายซับโสร่งอยู่ที่ขอบริมผ้าทั้งสองด้าน เมื่อนุ่งหมี่ใช้ผ้าในแนวตั้ง ชายผ้าด้านจะเป็นริ้วเล็ก ๆ ช่องตารางแบ่งย่อย (Sub) แต่ละชุดเดินลายเหมือนกัน คือ ขาว 2 ช่องฟัน เทา 4 ช่องฟัน ขาว 2 ช่องฟัน เขียวไขก่า 4 ช่องฟัน ขาว 2 ช่องฟัน เทา 4 ช่องฟัน และขาวช่องฟัน

2. เส้นพุ่ง กำหนดให้เป็นลายมัดหมี่ จำนวน 4 หัว 4 ลาย สำหรับตัวผืนผ้า 2 ลาย และเจ็ย 2 ลาย ตามแบบใช้เส้นไหม คwab 6 ไชส์ LL ขนาดใหญ่กว่าเส้นยืนเล็กน้อยเพื่อให้มองเห็นลวดลายได้ชัดเจนขึ้น การทอกำหนดระเบียบการทอในส่วนเจ็ย และตัวผ้าเช่นเดียวกับผ้าโสร่งมัดหมี่

ผลของการผลิตผ้าตัวอย่างมีดังนี้

เนื่องจากการผลิตผ้าลวดลายนี้ เป็นความรู้ใหม่ โดยใช้เทคนิคผสมระหว่างการทำผ้าลายตารางในโครงสร้างผ้าและการมัดหมี่เส้นพุ่ง เช่นเดียวกับกับผ้าโสร่งมัดหมี่มีเจ็ยผืนสีแดง ปัญหาที่พบจึงคล้ายๆ กันแต่เป็นผ้าที่ผู้บริโภคสนใจโดยสังเกตได้จาก เมื่อนำไปตัดชุดใส่ไปในที่สาธารณะ มีคนสนใจเข้ามาจับขอดูลายอย่างใกล้ชิด รวมทั้งสอบถามถึงกระบวนการผลิตผ้า โดยให้เหตุผลว่า เป็นผ้าที่มีลวดลาย น่าสนใจ สีสดใสสวยงาม จึงเชื่อได้ว่า ผ้าโสร่งมัดหมี่ชิ้นนี้จะเป็นสินค้าที่ขายได้อีกชิ้นหนึ่ง ดังแสดงภาพที่ 6.6 และ 6.7



ภาพที่ 6.6 ตัวอย่างผ้าโสร่งมัดหมี่ลาย บนดินก็มีข้าวเขียว ภาพที่ 6.7 การนำผ้าโสร่งไปตัดชุด สตรี

แรงบันดาลใจในการออกแบบผ้าโสร่งทั้ง 2 ผืนนี้ได้จาก 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ความชื่นชมความประทับใจในอาชีพเกษตรกรชาวเขมรบุรีรัมย์ที่อยู่กับการทำนาปลูกข้าวเลี้ยงตนเองและครอบครัว ส่วนที่ 2 มาจากเพลงที่ชาวบุรีรัมย์ร้องกันติดปากทุกคน ฟังกันทุกวันกับประโยคที่ว่า “บุรีรัมย์ เดียวนี้เลิกตำน้ำกิน ท้องฟ้าก็มีนกบิน บนดินก็มีข้าวเขียว สาวๆแก้มเรื่อ ไม่เชื่อก็ลองมาเที่ยว อีสานเป็นสีเขียว ขอเชิญมาเที่ยวบุรีรัมย์” ลวดลายมัดหมี่ในช่องตาราง แสดงถึงความเบิกบานและความอุดมสมบูรณ์ในท้องทุ่งนาบุรีรัมย์ ลายตารางสีเหลี่ยมของโสร่งสมมุติให้เป็นขอบเขตท้องทุ่งอันอุดมสมบูรณ์ เรียกชื่อลายทั้งสองชิ้นว่า โสร่งลายสาว ๆ แก้มเรื่อ และ โสร่งลายบนดินก็มีข้าวเขียว

6.2 ผ้าหางกระรอก

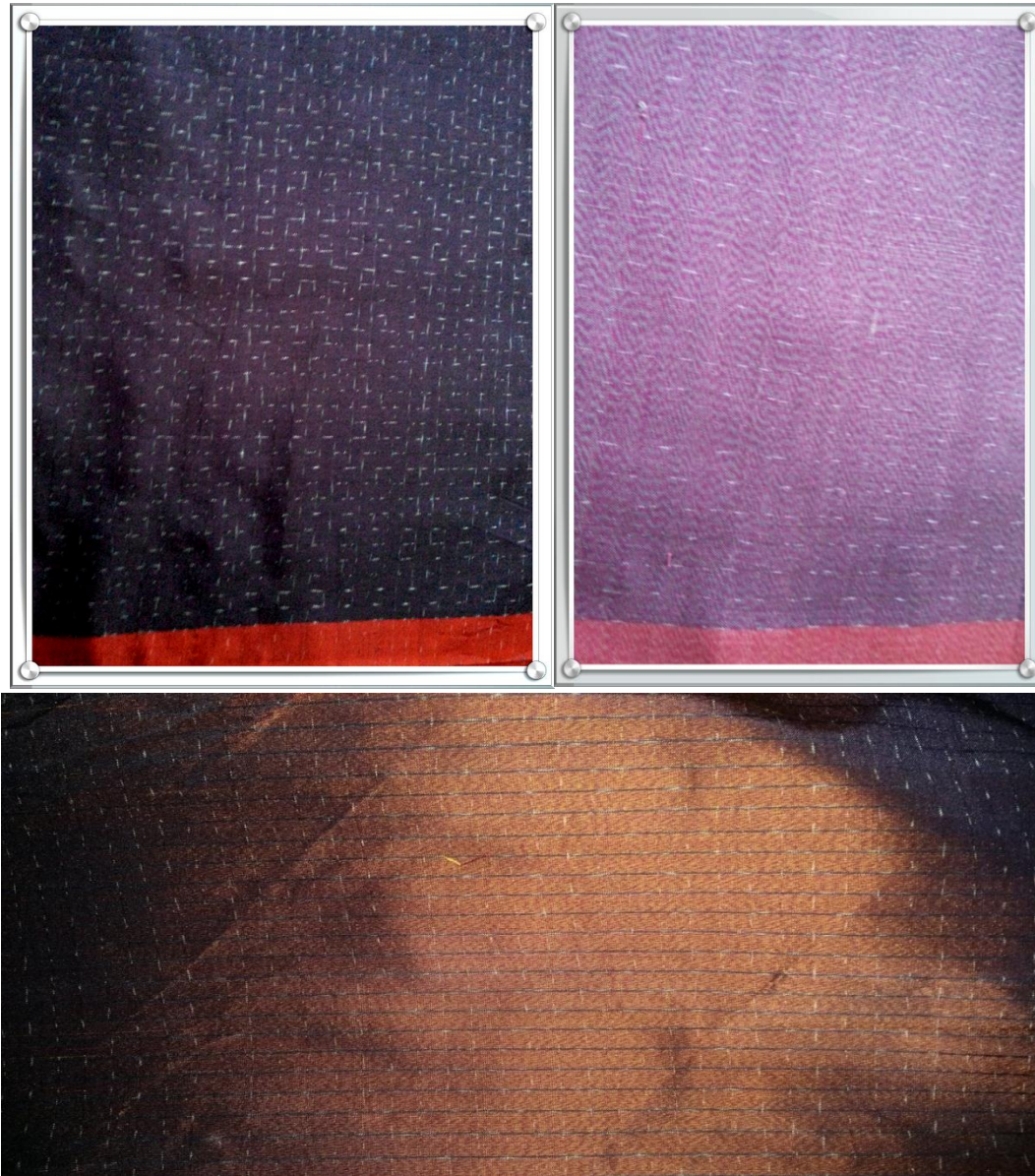
ผ้าหางกระรอกเป็นผ้าที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชนสวนนอกเป็นอย่างมาก เสียงส่วนมากยกให้ผ้าหางกระรอกของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์เป็นผ้าหางกระรอกที่งามที่สุดในจังหวัด โดยเฉพาะชุมชนบ้านสวนนอก อำเภอห้วยราช ซึ่งเป็นชุมชนหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และเนื่องจากผ้าหางกระรอกเป็นผ้าที่อยู่ในกลุ่มผ้าพื้นที่ทำลวดลายด้วยการพุ่งเส้นพุ่งพิเศษที่เกิดจากการควบเกลียวเส้นไหม 2 เส้น 2 สี ให้เป็นเกลียวเหลือบสีกัลลายกับเส้นขนของหางกระรอกที่มีสองสีในเส้นเดียว ผู้วิจัยจึงออกแบบลายผ้าหางกระรอกครั้งนี้ 2 ลายคือ 1) ผ้าหางกระรอก ลายกระรอกสาว และ 2) ผ้าหางกระรอก ลายอัมพรภิรมย์ โดยยึดหลักการของการพุ่งด้วยเส้นพุ่งพิเศษควบเกลียว 2 สี 2 เส้น เป็นหลัก

ในครั้งนี้ได้เลือกเทคนิคการมัดย้อมเส้นยืนสำหรับผ้าหางกระรอก ลายอัมพรภิรมย์ และเทคนิคการพุ่งเส้นพุ่งสลับกระสวย เทคนิคเดียวกับผ้ากระเนียวสร้อย ผ้าลายโบราณของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ ซึ่งเหลือเพียง 1 ผืน จึงเห็นว่าควรทำผ้าผืนนี้ขึ้นมาอีกครั้งเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาไปในคราวเดียวกัน โดยตั้งชื่อลายว่า “หางกระรอกสาว” ซึ่งเป็นคำแปลของผ้ากระเนียวสร้อย ใช้เส้นไหมยืน 20-20 ดีเนียร์ ควบ 4 และใช้เส้นพุ่งควบ 4 ไชส์ L กำหนดกระบวนการผลิตโดยไม่ได้กำหนดเป็นแพทเทิร์นแต่กำหนดเป็นคำอธิบายกระบวนการผลิตดังต่อไปนี้

6.2.1 ผ้าหางกระรอก ลายอัมพรภิรมย์

กำหนดให้เส้นยืนเป็นสีน้ำเงินอมม่วงตามคุณยายอุทัยวรรณ เชื่อเจริญ ให้ข้อมูลว่า สีตุ้มปริง (สีลูกหว้า) เป็นสีเส้นยืนที่กลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์โบราณนิยมใช้ สอดคล้องกับการค้นพบสีเส้นยืนในผืนผ้าโบราณเก่าเก็บของชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ในทุกพื้นที่เก็บข้อมูล และสอดคล้องกับข้อมูลจากการค้นเอกสารเกี่ยวกับการใช้ผ้าหางกระรอกในราชสำนักและท้องถิ่นอื่นๆ ที่เรียกผ้าหางกระรอกว่า “ผ้าม่วง” เช่น ผ้าม่วงที่ใช้สำหรับนุ่งเข้าเฝ้าที่ใช้กันตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้น ผ้าม่วงที่ใช้เรียกผ้าที่นุ่งโจงท้าวไป เป็นต้น

แรงบันดาลใจในการออกแบบได้จาก 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ความเป็นหนึ่งของผ้าหางกระรอก ส่วนที่ 2 ความงามความสงบของท้องฟ้ายามค่ำคืนบนท้องทุ่งเงียบสงบที่มีแสงดาวระยิบระยับ จึงนำคุณค่าและความงามทั้งสองส่วนมาแสดงบนผ้าหางกระรอก ลายอัมพรภิรมย์นี้ โดยให้ความหมายถึงคุณค่า และความงามอันน่าอภิรมย์ของตัวตนชาวเขมรบุรีรัมย์ และท้องถิ่นบุรีรัมย์ ครั้งนี้ ได้ทำผ้าตัวอย่าง 3 สี คือ สีกรมท่า สีชมพูม่วง และสีแดงน้ำหมาก ดังภาพที่ 6.8



ภาพที่ 6.8 ผ้าทางกระรอก ลายอัมพรภิรมย์

เมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้า
ตัวอย่างก็มีคุณค่าความงามที่ปรากฏได้ดังภาพที่ 6.9



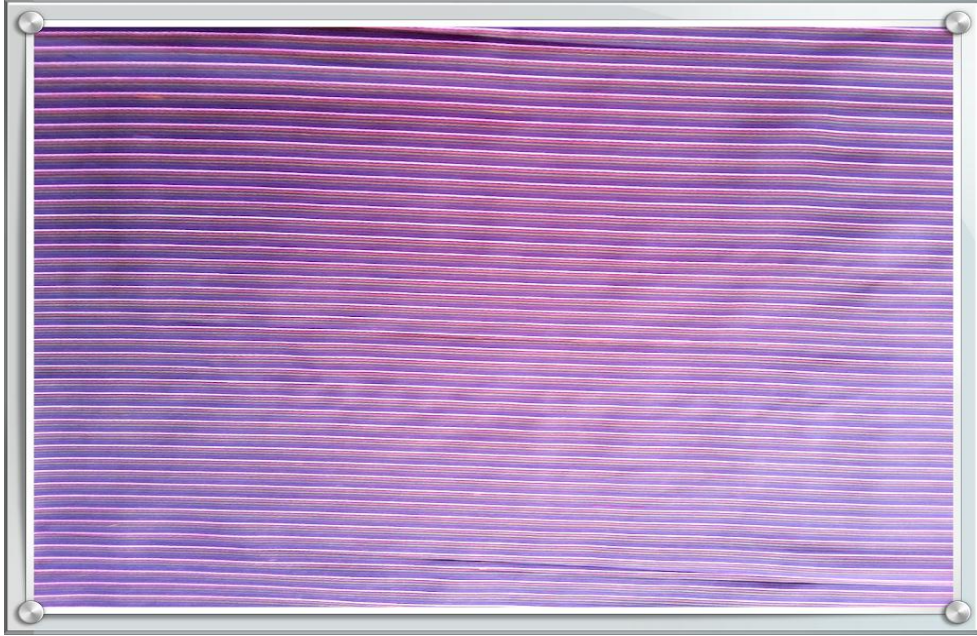
ภาพที่ 6.9 การนุ่งผ้าหางกระรอกลายอัมพรภิรมย์ ในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทย

6.2.2 ผ้าหางกระรอกลายเบญจลักษณ์รี

กำหนดเส้นยืนเป็นสี่พื้นสี่เดียว เลือกใช้สีน้ำเงินอมม่วง (สีตุ้มปริง) สีเส้นยืนที่ชาวเขมรบุรีรัมย์แต่โบราณชื่นชอบ พุงด้วยเส้นพุงพิเศษตีเกลียวควบ 2 เส้น 2 สี ทั้งหมด 5 คู่สี คือ เหลือง+แดง เหลือง+เขียว น้ำเงิน+แดง เขียว+แดง และชมพู+ขาว สำหรับเส้นควบสีชมพู+ขาว นี้ โบราณถือเป็น อดัลักษณะเฉพาะของผ้ากระเนียวสร้อย จึงยังคงเส้นพุงสีชมพู+ขาว และมีเส้นควบครบ 5 สีไว้ในการทำผ้า ชาวบ้านเขมรบ้านตะเคียน ตำบลบัวทอง อำเภอเมืองให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า การทำเส้นควบให้ครบ 5 สีนั้น โบราณเปรียบกับการถือศีลห้าของสตรี สอดคล้องกับครรลอง และจารีตของสังคมโบราณ ซึ่งมักจะเชื่อมโยงพฤติกรรม และการปฏิบัติเข้าหาธรรม และการปฏิบัติธรรมเสมอ

แรงบันดาลใจในการอนุรักษ์และออกแบบผ้ากระเนียวสร้อย (หางกระรอกสำหรับสตรี) ครั้งนี้ จึงอยู่ที่ความประทับใจในความละเอียดของลวดลาย ความชัดเจนในบทบาทหญิงชาย การกำหนดข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดและยืดหยุ่น ความยากในการกำหนดสมาธิในการทอ และเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติตนอยู่ในศีลในธรรมของสตรีชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์โบราณ ถือเป็นผืนผ้าที่เล่าตัวตนของชาวเขมร

บุรีรัมย์ได้อย่างดีอีกชิ้นหนึ่ง สม่ค่ากับการเป็นสินค้าพรีเมียม (Preuim) อีกชิ้นหนึ่ง นักวิจัยจึงตั้งชื่อผ้าทอกระรอกกระเนียวสร้อยชิ้นนี้ว่า “เบญจลักษณ์รี” เมื่อผลิตเป็นผืนผ้า มีลักษณะดังนี้



ภาพที่ 6.10 ผ้าทอกระรอก ลายเบญจลักษณ์รี



ภาพที่ 6.11 ภาพขยายระเบียบการทอผ้าทอกระรอก ลายเบญจลักษณ์รี

ระเบียบการใช้ผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ โดยชาวเขมรบุรีรัมย์นั้น เป็นความสำคัญอย่างหนึ่งในการแสดงบทบาทหญิงชายอย่างชัดเจน การให้เกียรติและการให้ความเคารพซึ่งกันและกันจะแสดงออกในหลายเรื่อง และมีอยู่ในวิถีปฏิบัติ ไม่เว้นแม้แต่การใช้ผ้าและเครื่องนุ่งห่ม โดยมีระเบียบการเรียกชื่อผ้าที่สอดคล้องกับระเบียบวิถีในการใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัวและสังคม ในสังคมครอบครัวเขมรบุรีรัมย์ดั้งเดิมนั้นจะยกย่องเพศชายให้เป็นผู้นำของครอบครัว และแบ่งแยกบทบาทหญิงชายอย่างชัดเจน เช่น ผ้าโฮล (ผ้ามัดหมี่) ก็จะกำหนดตลอดสำหรับผู้หญิงอย่างชัดเจน สำหรับผู้ชาย เรียก ผ้าโฮล สำหรับผู้ชายเรียก โฮลประาะห์ ผ้าทั้งสองชิ้นทำด้วยเทคนิคมัดหมี่ทั้งคู่ แตกต่างกันเพียงการวางรูปแบบลวดลายผ้าที่แตกต่าง เรื่องราวของผ้าทางกระรอก ลายเบญจลักษณ์รี จึงอยู่ที่ความเข้มข้นของการแบ่งบทบาทระหว่างชายหญิง การเคารพและให้เกียรติต่อหัวหน้าครอบครัวเป็นสำคัญ

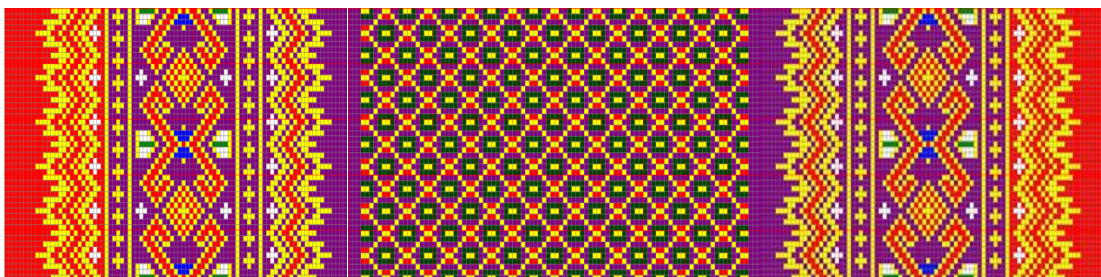
เมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง ก็มีความงามที่ปรากฏดังภาพที่ 6.12



ภาพที่ 6.12 การนุ่งผ้าทางกระรอกลายเบญจลักษณ์รี

6.3 ผ้าซิ่นหมี่

ซิ่นหมี่เป็นผ้าที่ใช้มากอีกประเภทหนึ่ง บางครั้งเรียกรวม ๆ ว่า “ซำป๋วดโฮล” เขมรต่ำ (สาธารณรัฐกัมพูชา) เรียกผ้าลายทุกชนิดว่า “ซำป๋วดโฮล” เขมรสูงบุรีรัมย์ดั้งเดิมรุ่นคุณย่าคุณยาย เรียกผ้าลายมัดหมี่ “ซำป๋วดโฮล” บ้าง “ซิ่นหมี่” บ้าง ถ้าสื่อสารกับคนภายนอกจะเรียก “ซิ่นหมี่” ตามผู้อื่นเพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสาร ชาติพันธุ์เขมรชมชอบลวดลายมัดหมี่ตาเล็กๆ ละเอียดๆ สีขรึม ๆ ครั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้เลือกไว้จำนวน 7 ลาย จากจำนวน 25 ลาย มีลายตัวซิ่นหมี่ 3 ลาย และลายตีนซิ่นหมี่ 4 ลาย โดยถ้าทำเป็นซิ่นหมี่จะได้ผ้าลายหมี่ผสม 1 ชุด แต่เมื่อทำเป็นตีนซิ่นหมี่เพื่อนำไปต่อตีนซิ่นหางกระรอก โสร่ง และกระเนียวสร้อย ได้ 4 ชุด และจากการทำผ้ามัดหมี่ สามารถใช้เส้นยืนสีเดียวกันได้ จึงเลือกลายที่ทำผ้าต้นแบบทั้งหมด 4 ชุด ดังภาพที่ 6.13



ภาพที่ 6.13 แพทเทิร์นลายมัดหมี่ ลายปะการองสะนัน

แรงบันดาลใจในการออกแบบลายผ้ามัดหมี่ ลายปะการองสะนัน ได้จากสามส่วนคือ ส่วนที่ 1 คือระเบียบการขึ้นลายมัดหมี่ของชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์สำหรับคนหัดทำลวดลาย หรือการมัดลวดลายหลักของการทำลายมัดหมี่ที่จะต้องขึ้นโครงลายหลักเป็นเส้นเป็นสาย เรียกว่า เทอกระแซ แปลว่า การทำเส้นเป็นสาย จากนั้นจึงจะลงลายประกอบอื่น สีอื่นตามไปตามจำนวนสี และจำนวนครั้งในการมัดโอบลายและสีก่อนจะมัดและย้อมลายใหม่ต่อไป นักวิจัยต้องการเก็บความสำคัญในการทำเส้นสายที่สอดคล้องกับการออกแบบลาย สี และการย้อม ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจ จึงนำมาเป็นแรงบันดาลใจและเรื่องราวของผ้ามัดหมี่ลายปะการองสะนัน แรงบันดาลใจในส่วนที่ 2 คือ คตินิยมในการเรียกชื่อลายผ้า กับความงามของผู้หญิงชาติพันธุ์เขมรมักตั้งชื่อลายผ้าเป็นชื่อดอกไม้ ไม่เว้นแม้แต่ดอกพิกุลผัดสวนครัว เพราะผ้าชิ้นนี้เกี่ยวข้องกับสตรีเป็นส่วนใหญ่ เพราะสตรีคือ ความงาม ความหอมของดอกไม้ หรือเพราะดอกไม้ก็เหมือนสตรีที่มีความงามและคุณค่าที่แตกต่าง เช่น ลายดอกพิกุล ลายดอกแก้ว ลายดอกมะเฟือง ลายดอกพริก ลายดอกมะเขือ เป็นต้น จึงตั้งชื่อลายมัดหมี่นี้ว่า ลายปะการองสะนัน เพื่อสะท้อนให้เห็นระเบียบวิธีสอนลูกหลานและคุณค่าและความงามของสตรีชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เล้าความต่อกัน เรื่องราวเหล่านี้มีความเฉพาะ น่าสนใจ และมีคุณค่า เมื่อผลิตมาเป็นผืนผ้า ดังภาพที่ 6.14

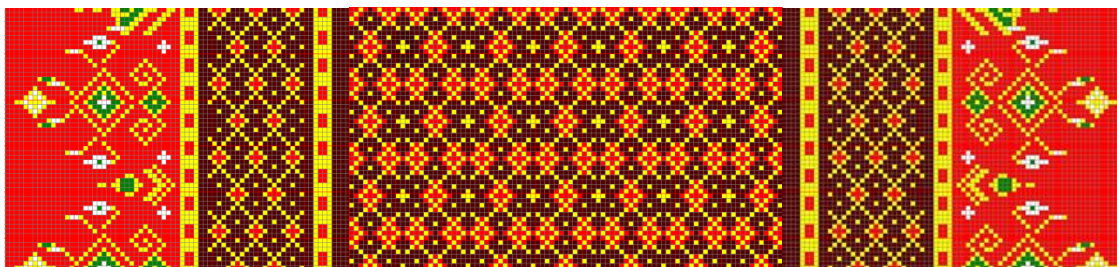


ภาพที่ 6.14 ผืนผ้ามัดหมี่ลายปะการองसनัน

เมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง ก็มีคุณค่าและความงามที่ปรากฏมาได้ดังต่อไปนี้

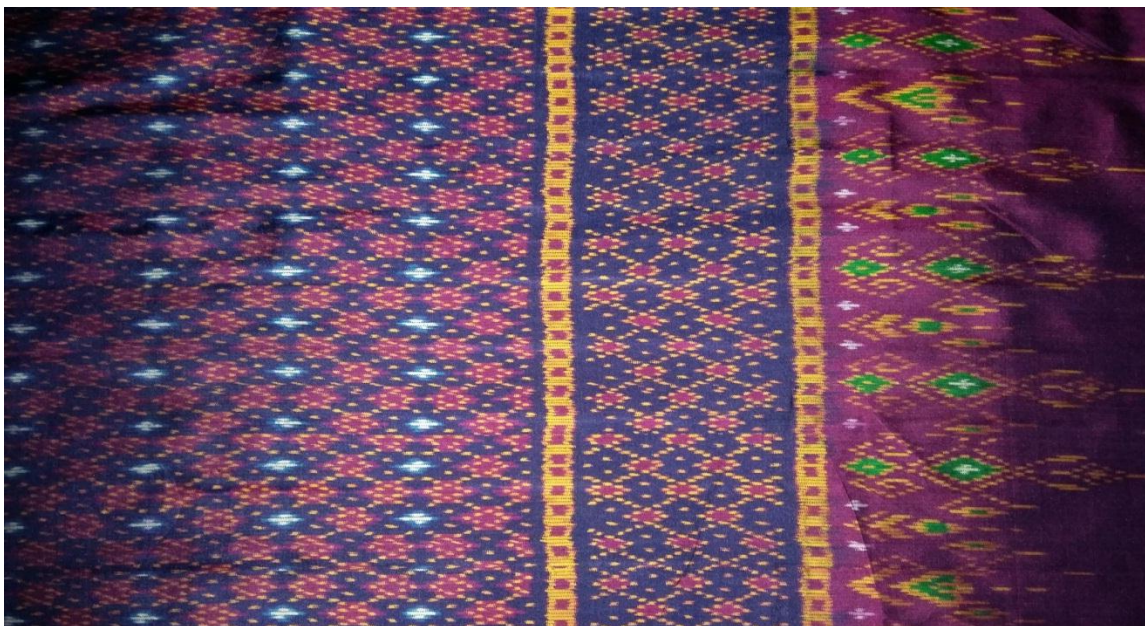


ภาพที่ 6.15 การนุ่งผ้ามัดหมี่ลาย ปะการองसनัน ในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทย



ภาพที่ 6.16 แพทเทิร์น ผ้ามัดหมี่ลายปะกาเกยอม

แรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่ ลายปะกาเกยอม ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากความงามของดอกพะยอมกลางทุ่งนา ที่มีลักษณะเป็นพวงแน่น ละเอียด สีกระจ่างใจ และกลิ่นหอมชื่นใจ จึงออกแบบผ้าให้มีลักษณะเป็นลวดลายแน่น เป็นพุ่ม มีสีกระจ่างเป็นจุดๆ ให้สีพื้นเป็นสีที่บ่งชัดเหมือนกัน ลำต้นของดอกพะยอมที่มีสีมืด ดำ คล้ำ หนัก ในลวดลายหมี่ละเอียด เล็ก และกระจ่าง ส่วนของดินขึ้นมีลักษณะเป็นพวงระย้าเช่นเดียวกันกับพวงดอกพะยอม ดังภาพที่ 6.17



ภาพที่ 6.17 ผ้ามัดหมี่ลาย ปะกาเกยอม

เมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง ก็มีคุณค่าและความงามที่ปรากฏได้ดังภาพที่ 6.18



ภาพที่ 6.18 การทดลองนุ่งผ้ามัดหมี่ลาย ปะกาเกยอมในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทย
ลายที่ 3 ได้รับคะแนนการเลือกเป็นอันดับ 3



ภาพที่ 6.19 แพรทเทิร์นลายซิ่นหมี่ พวงเพชรพริ้งพราย

แรงบันดาลใจในการออกแบบผ้ามัดหมี่ ลาย พวงเพชรพริ้งพราว มีมาจาก 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนที่ 1 คำนิยมในการตั้งชื่อลูกของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ ที่มักตั้งชื่อชายเป็นคำโดดๆ ว่า “เพชร” และตั้งชื่อลูกสาวว่า “พวงเพชร” โดยเห็นว่า “เพชร” อัญมณีที่มีค่า แข็ง สวยงาม เมื่อนำมาจัดเรียงร้อยกัน จะยิ่งเพิ่มคุณค่าและความสวยงามยิ่งขึ้นไปอีก ส่วนที่ 2 คือเครื่องประดับของนางอัปสร นางฟ้าภาพจำหลักที่อยู่ในปราสาทในวัฒนธรรมขอม คุณค่าและความงามดังกล่าว มีความเป็นอัตลักษณ์ของเขมรบุรีรัมย์อย่างชัดเจน นักวิจัยจึงนำลายผ้าโบราณประเภทลาย “โคม” มาเปรียบให้เป็นเพชรน้อยใหญ่ ประกอบกันในรูปลักษณะของเครื่องประดับของนางอัปสร เรียกชื่อลายนี้ว่า “พวงเพชรพริ้งพราว” ให้ความหมายถึงคนเขมรบุรีรัมย์ที่มีคุณค่าและความงามดั่งเช่นอัญมณีที่ประดับบนเรือนร่างของนางอัปสร เมื่อนำมาทำเป็นผืนผ้า จึงมีคุณค่าและความงามปรากฏให้เห็นดังนี้



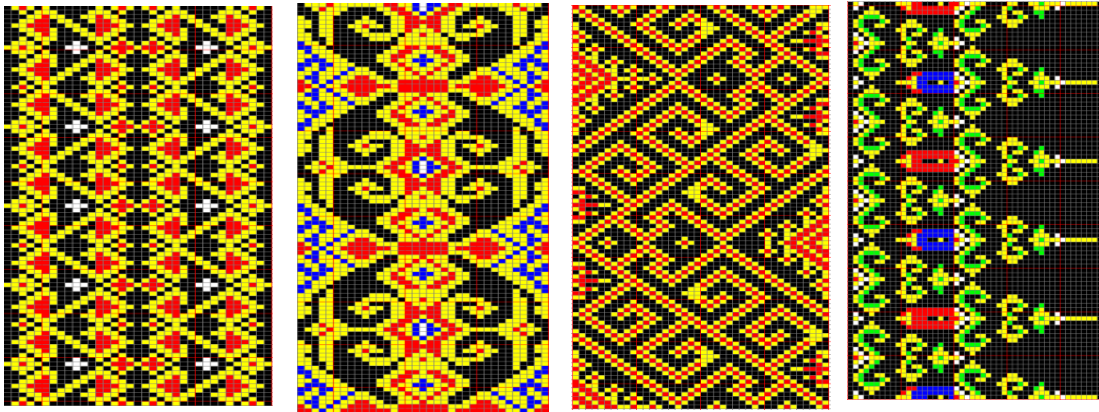
ภาพที่ 6.20 ผ้ามัดหมี่ ลาย พวงเพชรพริ้งพราว

เมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง ก็มีคุณค่าและความงามที่ปรากฏได้ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 6.21 การนุ่งผ้ามัดหมี่ ลายพวงเพชรพริ้งพราวในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทยบ้าน

ลาย ที่ 4 ได้รับคะแนนการเลือกจากลายตีนซิ่น (ประโบล) ลำดับที่ 1-4 โดยจัดเรียงลายไว้ให้มัดลายได้ในหน้าผ้าเดียว



ภาพที่ 6.22 แพทเทิร์นลาย ตีนซิ่น ลำดับที่ 1-4

เมื่อเรียงลายแล้วจะได้แพทเทิร์น ที่พร้อมนำไปมัดในลักษณะนี้



ภาพที่ 6.23 การรวมแพทเทิร์นลายให้ได้ 37 ลำเท่ากัน

แรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายผ้ามัดหมี่ ประโบล มาจากความประทับใจในตีนซิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กวยบุรีรัมย์ที่อยู่ร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและเขมรบุรีรัมย์อย่างแนบแน่น จนเป็นเนื้อเดียวกัน ผ้ามัดหมี่ตีนแดง ผ้าประจำจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นสิ่งที่ยืนยันความเหนียวแน่นกลมเกลียวของกลุ่มชาติพันธุ์ ลาว กวย และเขมร โดยแพทเทิร์นผ้าตีนแดงจะมีโครงสร้างลายมัดหมี่ที่ท้องผ้าในรูปลักษณะของผ้าลาวมีการให้สีเส้นในรูปลักษณะของผ้าเขมร และมีหัวแดงตีนแดงเหมือนผ้าส่วย เป็นความลงตัวที่ต่างยอมรับซึ่งความงามที่เป็นเอกลักษณ์ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงต่อยอดการออกแบบในรูปแบบของการย้อนความออกแบบให้ประโบลของกลุ่มชาติพันธุ์กวยบุรีรัมย์ อยู่ในรูปลักษณะและกลิ่นอายของผ้าเขมรบุรีรัมย์ ให้ชื่อลวดลายว่า รักร้อยรวมใจ ให้ความหมายถึงความรักที่ร้อยใจทุกชาติพันธุ์ไทยบุรีรัมย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อทำเป็นผืนผ้าแล้วมีความงามงามปรากฏได้ดังภาพ 6.24



ภาพที่ 6.24 ผ้ามัดหมี่ ลายรักร้อยรวมใจ

เมื่อนำไปนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง มีคุณค่าและความงาม ดังภาพที่ 6.25

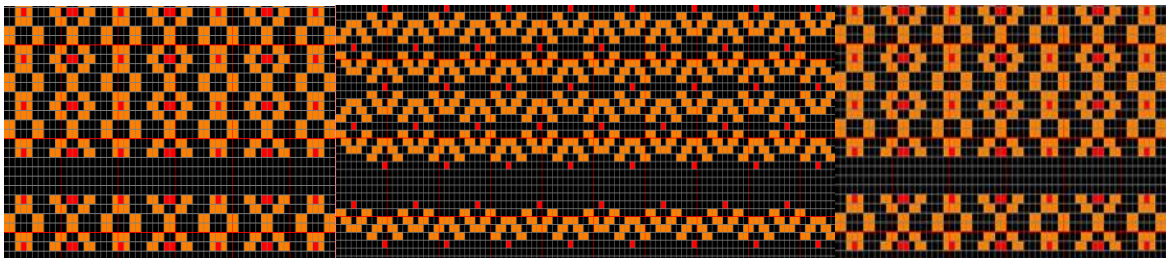


ภาพที่ 6.25 การทดลองนุ่งผ้ามัดหมี่ ลาย รักร้อยรวมใจในรูปลักษณ์ของการแต่งกายแบบไทย

6.4 ผ้ายกดอก

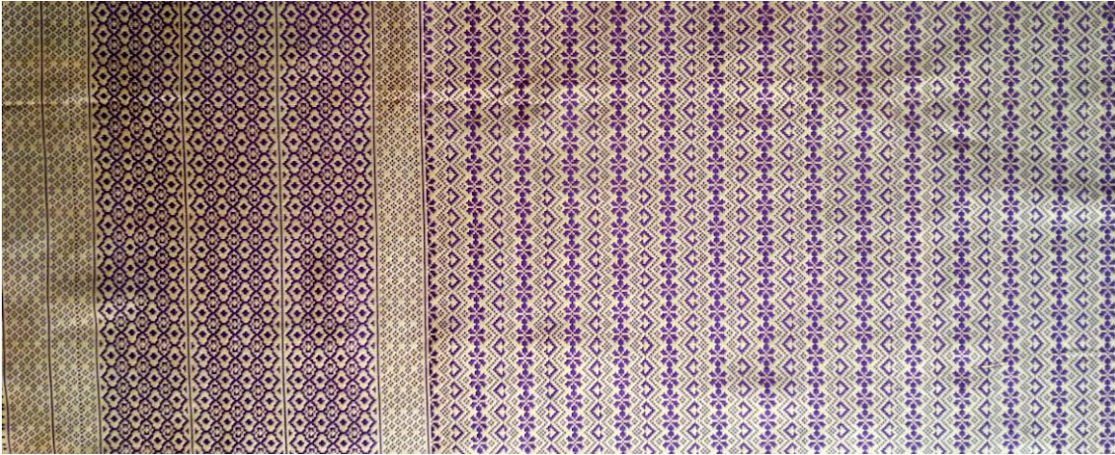
ผ้ายกดอก เป็นหมี่ตัว ชาวบ้านเรียก “สไป” เป็นผ้าที่นิยมใช้อีกชิ้นหนึ่ง ดั้งเดิมมักทอเป็นผ้ายกดอกมากกว่าผ้าลาย ทอเป็นผ้าพื้นสีขาว เมื่อต้องการให้เป็นสีอื่น จึงนำไปย้อมทั้งผืนที่นิยมมากคือ การย้อมมะเกลือให้เป็นสีดำ สังเกตว่า ผ้าหมี่ตัวหรือผ้าสไปนั้นมักใช้ติดตัวประจำ และไม่มีใครได้ซักใช้พันรอบตัว เช็ดเหงื่อ เช็ดน้ำหมาก ดังนั้นการย้อมด้วยมะเกลือให้เป็นสีดำจึงช่วยไม่ให้ผ้าไม่ดูดุ่นและรอยเปื้อนได้ง่าย นอกจากการเพิ่มน้ำหนักผ้า เพิ่มความเหนียว และเพิ่มกลิ่นเฉพาะของมะเกลือ ครั้งนี้ ได้ออกแบบการทำผ้ายกดอกให้ลวดลายไม่ซับซ้อน ใช้ตะกอลายไม่เกิน 7 ตะกอลาย ออกแบบให้ขอบลายทั้งสองด้านเพื่อกำหนดขอบเขตผ้าและเพิ่มความน่าสนใจให้กับผ้ามากกว่าการทอลายเดี่ยวทั้งผืน โดยผู้เชี่ยวชาญได้เลือก ไว้ 5 ลาย จากจำนวน 25 ลาย แต่ผู้วิจัยนำลวดลายที่ได้อันดับ 1 และอันดับ 2 มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ตามแบบดังนี้

ลายที่ 1 ลายลำดับที่ 21 เก็บลายเพียง 4 ตะกอลาย สอดไส้ดอกกลางด้วยเส้นไหมต่างสี หรือเส้นใยโลหะ เพิ่มความหนาของลายด้วยการสอดเส้นได้ตะกอลาย 2 – 8 เส้น ลายนี้สำหรับทำผ้าหน้า 102 เซนติเมตร ฟีนหวี 1980 ช่อง โดยใช้เส้นไหมสำหรับเส้นยืน ควบ 4 20/22 ดีเนียร์ ละเส้นพุ่ง ควบ 6 เส้น ใหญ่ขนาด LL สำหรับทำเป็นนุ่ง ผ้าโจง ผ้าเอนกประสงค์ทั่วไป



ภาพที่ 6.26 ภาพแพทเทิร์นลายผ้ายกดอก ลำดับที่ 1

แรงบันดาลใจในการออกแบบลายผ้ายกดอก มาจากหลายส่วนด้วยกันคือ ส่วนที่ 1 ได้มาจากผ้ายกดอกของชาวเขมรที่เกาะดัจ กรุงพนมเปญ สาธารณรัฐกัมพูชา ที่ผู้วิจัยได้เคยไปเก็บข้อมูลและเยี่ยมชมมามากกว่า 5 ครั้งในระหว่าง 10 ปีที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงอยากอนุรักษ์กระบวนการผลิตผ้ายกดอกที่กำลังจางหายไปจากสาธารณรัฐกัมพูชาในฐานะที่บุรีรัมย์ก็มีเขมรสูง คะแมร์ลือ อยู่ในทุกพื้นที่ของจังหวัด และในฐานะที่มีวัฒนธรรมอาเซียนร่วมกัน หากกระบวนการผลิตผ้ายกดอกของกะดัจจางหายไปก็ขอให้กระบวนการนั้นปรากฏอยู่ในงานวิจัยเล่มนี้ ส่วนที่ 2 ได้จากระเบียบการใช้ผ้าของชาวเขมรบุรีรัมย์ท้องถิ่นไทยที่มักกำหนดให้ผ้ายกดอกเป็นผ้าผืนพิเศษ ใช้ในโอกาสพิเศษ ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของผ้ายกดอก จากข้อกำหนดแบบบ้านๆ สู่ข้อกำหนดที่เป็นสังคมการใช้ผ้าไทยส่วนใหญ่ที่กำหนดให้ผ้ายกดอกเป็นผ้าผืนพิเศษ ให้ชื่อลายผ้านี้ว่า ดอกกันเกรา หรือดอกมันปู ตามการตั้งชื่อลวดลายผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ เมื่อทำเป็นผืนผ้า ดังภาพที่ 6.27



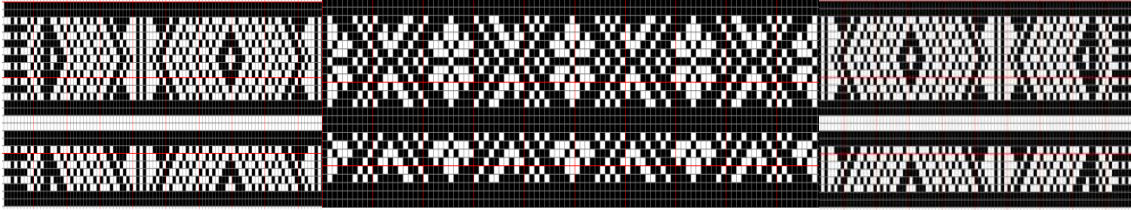
ภาพที่ 6.27 ผืนผ้ายกดอกลาย ดอกกันเกรา

เมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง ก็เห็นคุณค่าและความงามที่ปรากฏได้ดังภาพที่ 6.28



ภาพที่ 6.28 การนุ่งผ้ายกดอก ลายดอกกันเกรา ในรูปลักษณะการนุ่งอย่างไทย

ลายที่ 2 ลายลำดับที่ 11 เก็บตะกอลายจำนวน 6 ตะกอล ผู้วิจัยเลือกทำผ้า ฟันหวี 1000 ช่องหน้า
ผ้า 65 เซนติเมตร โดยใช้เส้นไหมสำหรับเส้นยืน ควบ 4 20/22 ดีเนียร์ ละเส้นพุ่ง คwab 6 เส้นใหญ่ขนาด
LL ชื่อลาย ดอกแก้วกาหลง



ภาพที่ 6.29 ภาพแพทเทิร์นลายผ้ายกดอก ลำดับที่ 2

เมื่อเป็นผืนผ้าจะมีรูปลักษณะดังต่อไปนี้



ภาพที่ 6.30 ผ้าผืนสไบผ้ายกดอกลาย ดอกแก้วกาหลง

และเมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง
เห็นคุณค่าและความงามที่ปรากฏได้ดังภาพที่ 6.31

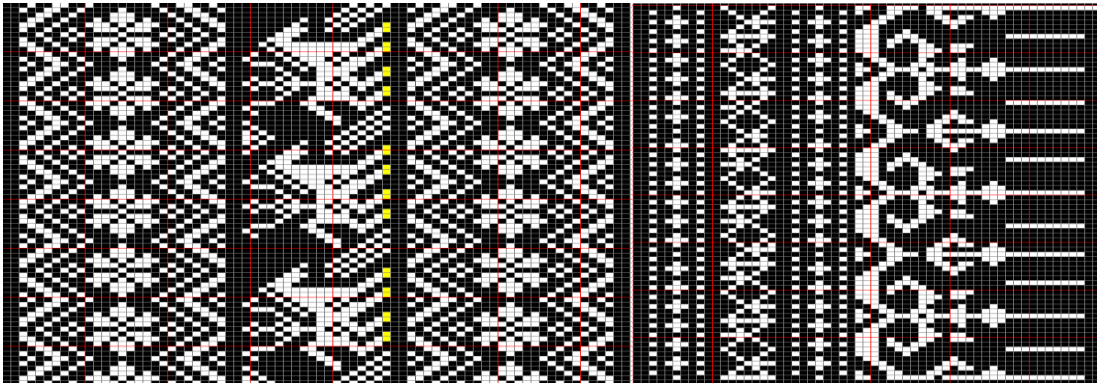


ภาพที่ 6.31 การห่มสไบ ลายดอกแก้วกาหลง ในรูปลักษณะของการนุ่งห่มแบบไทย

6.5 ผ้าขาม้ายกขิด

เป็นผ้าที่ผู้รักผ้าไทยนิยมสะสมอีกชิ้นหนึ่ง ราคาขายมีตั้งแต่ 850 – 4500 บาท ขึ้นอยู่กับลวดลาย เนื้อผ้า และเรื่องราวของผ้าผืนนั้น ผู้วิจัยสอบถามพ่อค้าออนไลน์ นายกฤษกร แก้วโบราณ ได้ใจความว่า ผ้าขาม้ายกขิดเป็นผ้าที่ขายดีที่สุดของเขา ผู้ซื้อส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายที่รักการแต่งกายและการอนุรักษ์ผ้าไทยที่ยอมซื้อผ้าราคาสูงจากความแปลกใหม่ของสีสัน เรื่องราว และความมั่นใจว่าพ่อค้าทำเองกับมือ หรือควบคุมการทอเองกับมือ ผู้วิจัยจึงตั้งใจจะทำผ้าชุดนี้ให้มีลายที่ค่อนข้างหยาบใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่เป็นผ้าขาม้า และในลักษณะของการเป็นผ้าสไบ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ลูกค้าที่หลากหลายขึ้นได้แก่

ลายที่ 1 ลายลำดับที่ 1 สำหรับทอผ้าขาม้ายกขิด ขนาดพันหวี 1200 ช่องพันหวี หน้าผ้ากว้าง 75 เซนติเมตร ให้ผู้ชายตัวสูงนุ่งได้พอดี ใช้ไหมเส้นยืนควบ 4 20/22 ดีเนียร์ เกรด A พุงด้วยเส้นไหมควบ 6 ไชล์ LL เดินเส้นยืนเป็นลายทาง สีเขียว แดง พุงเส้นพุงด้วยเส้นควบลายโกนจะดอ เรียก สไบโกนจะดอ (ลายเกล็ดปลาชะโด) แบ่งช่องลายด้วยสีขาว สีเหลือง และสีน้ำเงิน ครบ 5 สีตามแบบดั้งเดิม



ภาพที่ 6.32 ภาพแพทเทิร์นลาย

เมื่อนำมาทอเป็นผืนผ้า จะได้รูปลักษณ์ผ้าดังต่อไปนี้



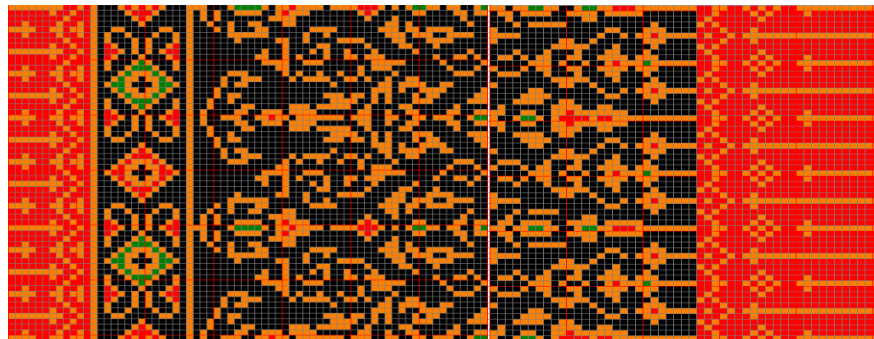
ภาพที่ 6.33 ผ้าขาม้ายกขิดลายดอกแก้ว และลายม้า ทั้งแบบครึ่งลาย และแบบเต็มลาย

เมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง ก็เห็นคุณค่าและความงามที่ปรากฏได้ดังภาพที่ 6.34



ภาพที่ 6.34 การทอ ผูก และพัน ผ้าขาวม้ายกชิด ในรูปแบบการแต่งกาย บุรุษและสตรี

ลายที่ 2 สำหรับทอสไบยกชิด เปิดโอกาสให้ผู้ทอใช้ผ้าหมักตัวงามๆ ไว้อวดกัน นักวิจัยเลือก ขนาด ฟันหวี 880 ช่องฟันหวี หน้าผ้ากว้าง 65 เซนติเมตร ให้ผู้ทอใช้ถักใช้หมักคลุมไหล่ได้พอดี โดยใช้ไหมเส้น ยืนควบ 4 20/22 ดีเนียร์ เกรด A พุ่งด้วยเส้นไหม ควบ 6 ไซส์ LL ให้สีเส้นยืนสีทอง และพุ่งด้วยเส้นพุ่งสี พาสเทล หลากหลายสี เพื่อให้ผู้ทอดูอ่อนหวาน น่ารัก ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ให้ผสม ผสานลาย ใหม่ ให้มีความหรูหราขึ้น ผู้วิจัยจึงปรับเปลี่ยนลายใหม่ โดยใช้ลายกรวยเชิงดอกคุณ



ภาพที่ 6.35 แพทเทรินลายสไบยกชิด

เมื่อนำไปทอเป็นผืนผ้าจะมีรูปลักษณะดังต่อไปนี้



ภาพที่ 6.36 ตัวอย่างผ้าสไบยกขิดลายกรวยเชิงดอกคุณ

และเมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง เห็นคุณค่าและความงามที่ปรากฏได้ดังภาพที่ 6.37



ภาพที่ 6.37 การห่มสไบยกขิดลาย กรวยเชิงดอกคุณ ในรูปลักษณะการแต่งกายแบบไทย

6.6 ผ้าโฮลเปราะห์

กลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์จำนวนหนึ่งทอผ้าโฮลเปราะห์ (ผ้าปุมเขมร) สำหรับใช้ในงาบวพระของลูกชาย ผ้าแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนท้องผ้า และส่วน เจ็ย (ชายผ้า) มีความยาวประมาณ 4 หลา เท่ากับ 2 เท่าของซินหมี ใช้นุ่งโจง หรือนุ่งหน้านางลอยชาย ส่วนใหญ่ใช้ร่วมกับผ้าขาวม้ายกขีด ครึ่งนี้ออกแบบลวดลายส่วนท้องผ้าให้ผู้เชี่ยวชาญได้เลือก 4 ลาย แต่ส่วนของเจ็ยออกแบบไว้เพียงลายเดียว เนื่องจากได้กับลายท้องผ้าได้ทุกลาย ผู้เชี่ยวชาญได้เลือกลายผ้าโฮลเปราะห์ ลายดังภาพที่ 6.38 – 6.42



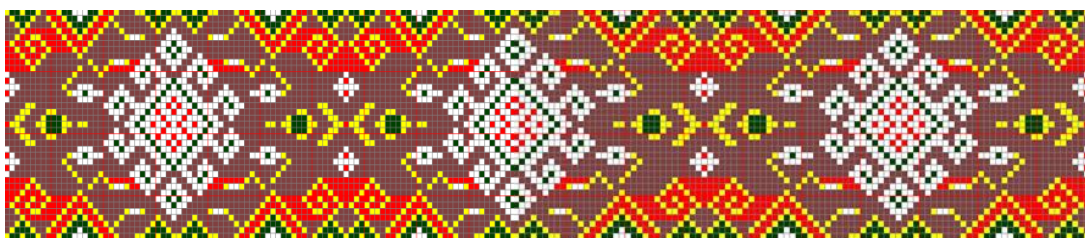
ภาพที่ 6.38 แพทเทรินท้องผ้าโฮลเปราะห์ ลายที่ 1



ภาพที่ 6.39 แพทเทรินท้องผ้าโฮลเปราะห์ ลายที่ 2



ภาพที่ 6.40 แพทเทรินท้องผ้าโฮลเปราะห์ ลายที่ 3



ภาพที่ 6.41 แพทเทรินท้องผ้าโฮลเปราะห์ ลายที่ 4



ภาพที่ 6.42 แพทเทรินเจือยสำหรับผ้าโฮลเปราะห์

แรงบันดาลใจในการทำผ้าโฮลเปราะห์ มาจากวิถีการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยบุรีรัมย์ ได้แก่ ไทยแดง เขมร กูย และลาว กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวอยู่ร่วมกันอย่างแนบแน่น ลายผ้า ของใครงามก็ชื่นชม หยิบยืมไปใส่ในผืนผ้าของตัวเอง ไม่มีใครหวง ประสบการณ์ของนักวิจัยที่พูดคุยกับชาวบ้านกลุ่มทอผ้า หลากหลายชาติพันธุ์ไทยบุรีรัมย์ทำให้สัมผัสได้ แม่ใหญ่สุด ช่างทอผ้าบ้านดอนกลาง อำเภอนาโพธิ์ เป็น ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ภูมิใจในผ้ามัดหมี่หัวแดงตีนแดง แต่ทำผ้ามัดหมี่ได้ทุกประเภท ชมชอบใส่สีเขียว แบบเขมรลงในลายหมี่ของเธอโดยไม่รู้ตัว แม่แอ็ด ช่างทอผ้าบ้านกระโดน อำเภอกะสัง เป็นช่างทอกลุ่ม ชาติพันธุ์เขมร นุ่งผ้าเนื้อเนียนปลิวแบบเขมร แต่ชื่นชมความสามารถในการมัดหมี่ของชาติพันธุ์ลาวแถบ พุทไธสงและนาโพธิ์ ด้วยความจริงใจ และมักบอกกับผู้วิจัยตลอดเวลาว่า ถ้าเรื่องมัดหมี่ ต้องยกให้ พุทไธสง และนาโพธิ์ สถานการณ์ดังกล่าวเป็นแรงบันดาลใจอันสำคัญที่ทำให้ผ้าผืนพิเศษสุดให้สามารถรวบรวมจุดเด่น และความงามของผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสี่เผ่าพันธุ์ให้ออกมาเป็นผ้าทอของไทยบุรีรัมย์

วัตถุดิบในการทำผ้าต้นแบบใช้เส้นใยไหมยืนควบ 4 20/22 ดีเนียร์ ของบริษัทจุลไหมไทย สีกรมท่า เข้ม (Navy Blue) เส้นพุ่งใช้ไหมควบ 6 ไซต์ LL นักวิจัยเลือกใช้ไหมเส้นเล็ก เนื่องจากลวดลายที่ออกแบบมีความละเอียดมาก ถ้าใช้ไหมเส้นใหญ่จะไม่สามารถมัดลายได้ละเอียดตามความต้องการ นอกจากนี้ยังได้เพิ่ม เทคนิคการจกดาวที่เชิงผ้าทั้งสองด้าน เพื่อเพิ่มความหรูหรา เพื่อให้ผ้าชิ้นนี้เป็นผ้าชิ้นเอกของงานวิจัยนี้

ดังนั้นการทำตัวอย่างผ้าโฮลเปราะห์ในครั้งนี้ เลือกที่จะใส่เทคนิคการจกดาวสองชั้นไว้ที่เชิงผ้า เนื่องจาก การจกดาวที่ชายผ้านั้น ถือเป็นอัตลักษณ์ร่วมของผ้าตีนแดงบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นผ้าที่จังหวัดสนับสนุน ให้คนในจังหวัดบุรีรัมย์ได้ใช้ร่วมกัน ต้องการให้ผ้าเขมรบุรีรัมย์มีส่วนในการคงอัตลักษณ์ร่วมไว้ เพื่อให้ผู้คน หลายภาคส่วนยอมรับความเป็นเขมรบุรีรัมย์อย่างชื่นชม ผ้าชิ้นนี้ ถือเป็นผ้าที่เป็นตัวเอกของงานวิจัยครั้งนี้ เพราะนอกเหนือจากการเลือกกลุ่มที่ทำผ้าชนิดนี้ที่บ้านหนองเพชรเพียงหมู่บ้านเดียวแล้ว การจกดาวก็มีช่าง

ทอทำได้เพียงไม่กี่คน เพราะใช้เวลานานต้องใช้ทักษะในการทอหลายอย่าง ดังนั้นในครั้งนี้นำเลือกสีเส้น โครงสร้างลาย และเนื้อผ้าที่นุ่มพลิ้วแบบชาติพันธุ์เขมรไว้ในผืนเดียวกัน ให้ความหมายถึง ไทยบุรีรัมย์ที่อยู่ ร่วมกันอย่างมีคุณค่า คุณประโยชน์ งดงาม และสันติสุข ดอกดาวเรืองให้ความหมายถึงความเจริญรุ่งเรือง ผ่องใส ก้าวหน้า มีความหวัง จึงเลือกลายท้องฟ้าทำได้เพียง 2 ลาย และทอเสร็จการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ตัวอย่างผ้าเพียงลายเดียว คือลายดอกจามจู้รี แพทเทิร์นลายที่ 3 ดังภาพที่ 6.43



ภาพที่ 6.43 ผืนผ้าโฮลเปราะห์จกชิตดาว ลายดอกดาวเรือง

เมื่อนำไปทดลองนุ่งห่มในระเบียบการนุ่งแบบไทยพื้นบ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์ผ้าตัวอย่าง เห็นคุณค่าและความงามที่ปรากฏได้ดังภาพที่ 6.44



ภาพที่ 6.44 การนุ่งผ้าโฮลเปราะหักจิดดาว ลายดอกดาวเรือง ในรูปลักษณะการนุ่งหมแบบไทย

ในการทำผ้าต้นแบบทั้งหมด เลือกช่างทำกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์กระจายออกไปจำนวน 12 กี่ 4 หมู่บ้าน เนื่องจากการทอผ้าเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่ง เรียกรงานศิลปะหัตถกรรม จึงแสดงออกมาตามอัตลักษณ์ของตนเอง มาจากจิตวิญญาณและความชอบของตนเอง ผ้าจึงมีบุคลิกที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะทำลวดลายเดียวกันก็ตาม เช่นเดียวกันกับผ้ามัดหมี่หอมมือของชาวบ้าน จะมีบุคลิกที่แตกต่างจากผ้าพิมพ์ลายมัดหมี่จากโรงงาน แม้ว่าผ้าพิมพ์ลายมัดหมี่จากโรงงานจะให้รูปลักษณะที่คมชัด สีสันทึบสวยงาม และเนื้อผ้าที่เรียบสม่ำเสมอ หรืออาจเปรียบเทียบความงามของหญิงสาวแท้กับความงามของหญิงสาวดัดแปลง แม้หญิงสาวดัดแปลงจะสวยงามสมบูรณ์เพียงใดนี่คือความสำคัญ และความแตกต่างของอัตลักษณ์ จึงเป็นความงามจากตัวตนที่แตกต่าง เป็นความงามที่เสน่ห์เฉพาะ เป็นความงามที่เป็นหนึ่งซึ่งลอกเลียนแบบไม่ได้

6.5 ผลการประชาสัมพันธ์ผ้าต้นแบบ

การประชาสัมพันธ์ผ้าต้นแบบจัดขึ้นในวันที่ 10 สิงหาคม 2561 เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ และแสดงความสำนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระบรมราชินีนาถพระนางเจ้าสิริกิติ์ ที่มีต่อปวงชนชาวไทยโดยเฉพาะชาวชนบท การแต่งกายนางแบบในครั้งนี้ จึงเลือกการแต่งกายร่วมสมัยระหว่างไทยบ้าน และชุดไทยพระราชานิยม ที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระราชทานแก่ชาวไทยทุกคนให้ได้ใช้กันอย่างแพร่หลายมา

ตั้งแต่ปี 2507 ผ้าที่ใช้นุ่งห่มให้กับนางแบบและนายแบบเป็นผ้าจากงานวิจัยทั้งหมด ยกเว้นเสื้อสูทของนายแบบ แต่อย่างไรก็ตามผ้าทั้งหมดเป็นผ้าไหมไทย ทอด้วยช่างทอผ้าจังหวัดบุรีรัมย์ทั้งหมด ผลการประชาสัมพันธ์ครั้งแรกที่ศูนย์การค้าโรบินสัน จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นศูนย์การค้าที่ทันสมัยที่สุดในจังหวัด ณ ช่วงเวลานี้ เบื้องต้นพบว่า การตอบรับดีมาก เพราะหลังจากเสร็จสิ้นการเดินแบบ ก็ได้รับเชิญจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พุทโธสง ให้ไปแสดงแบบชุดนี้อีกครั้งที่หมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านหัวสะพาน อำเภอพุทไธสง เพื่อกระตุ้นส่งเสริมการผลิตเส้นไหมและผ้าไหมไทยสู่ตลาดโลก ในเดือนกันยายน 2561 ซึ่งเห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นการเริ่มต้นที่ดี ดังภาพที่ 6.45-6.59



ภาพที่ 6.45 การแสดงแบบ และผู้ร่วมงานเทิดพระเกียรติ



ภาพที่ 6.46 การนุ่งโจง ผ้าสไบพันอก สำหรับนุ่งห่มอยู่ทำงานบ้านของชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์

ภาพที่ 6.47 การนุ่งผ้ายก นุ่งป้าย ห่มสไบจากผ้าขาม้ายกชายขีด สำหรับโอกาสพิเศษ



ภาพที่ 6.48 การนุ่งผ้ายกแบบป้าย ห่มผ้าสไบยกชายชิด สำหรับโอกาสพิเศษ



ภาพที่ 6.49 การนุ่งผ้ามัดหมี่แบบหน้านางตั้งชายพก ห่มสไบยกชายชิด สำหรับโอกาสพิเศษ



ภาพที่ 6.50 การนุ่งผ้ามัดหมี่แบบหน้านางตั้งชายพก ห่มสไบจูดย้อมมะเกลือชาติพันธุ์เขมร



ภาพที่ 6.51 การนุ่งผ้าปุมเขมรจกดาว แบบหน้านางตั้งชาย ห่มสไบยกชายชิด สำหรับโอกาส



ภาพที่ 6.52 ผ้าลายเบญจลักษณ์ นริแบบหน้านางตั้งชายพก ห่มสไบผ้าขาวม้ายกชิด



ภาพที่ 6.53 นุ่งผ้าลายอัมพรภิรมย์ พันอกด้วยสไบจูด ห่มผ้าสไบยกชิด



ภาพที่ 6.54 นุ่งผ้ามัดหมี่ลายปะการองสะนัน แบบหน้านางตั้งชายพก ห่มสไบยกชิด



ภาพที่ 6.55 การนุ่งผ้าโจงบุรุษ
ลายอัมพรภิมย์ กับเสื้อสูทคอ
กลมป้าย สำหรับโอกาสพิเศษ



ภาพที่ 6.56 การนุ่งผ้าโสร่งยก
ดอกสีธรรมชาติ มัดเอวด้วยผ้า
ย้อมมะเกลือสีดำ เครื่องกาย
อยู่บ้าน



ภาพที่ 6.57 การนุ่งผ้าโจงด้วย
ผ้าลายอัมพรภิมย์ มัดเอวด้วย
ผ้าขาวม้ายกชิดออกทำงานใน
ห้องทุ่งชายชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์



ภาพที่ 6.58 ชุดแต่งกายหญิงชายแบบไทย
ร่วมสมัยด้วยผ้าอัตลักษณ์เขมรบุรีรัมย์

ภาพที่ 6.59 นางแบบและ ผู้บริหารศูนย์การค้า
โรบินสันบุรีรัมย์

การประชาสัมพันธ์ผ้าต้นแบบโดยการแสดงแบบ จำนวน 12 ชุด โดยจัดชุดแต่งกายด้วยการนุ่ง ห่ม ผูก และพัน ตามแบบโบราณที่ใช้ผ้าเป็นเครื่องนุ่ง และเครื่องห่ม ซึ่งเป็นการประหยัดการออกแบบและ กำหนดขนาดของผ้าก็สอดคล้องกับการใช้งานอย่างอนอกประสงค์ ซึ่งควรได้บันทึกไว้ให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจ และเห็นความสำคัญในการใช้ผ้าที่คุ้มค่าที่สุด สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตด้วยการใช้นวัตกรรมหรือ เทคโนโลยีที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่

บทที่ 7

ผลการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

การวิจัยเรื่อง การสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีผลการวิเคราะห์ออกแบบและพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการจำหน่ายผ้าไหมที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีรายละเอียดดังนี้

7.1 ผลการวิเคราะห์และออกแบบระบบ

ผลการวิเคราะห์และออกแบบระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการจำหน่ายผ้าไหมที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร สามารถนำเสนอได้ใน 3 ส่วน คือ กระบวนการทำงานโดยรวมของระบบ ผลการออกแบบฐานข้อมูล และสถาปัตยกรรมของระบบ รายละเอียดดังนี้

7.1.1 กระบวนการทำงานโดยรวมของระบบ

จากผลการศึกษาแนวทางการความต้องการการจำหน่ายผ้าไหมอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรผ่านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เมื่อนำมาวิเคราะห์และออกแบบระบบ สามารถนำเสนอกระบวนการทำงานด้วยแผนภาพกระแสข้อมูล (Data Flow Diagram) โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบ และกระบวนการทำงานของระบบดังนี้

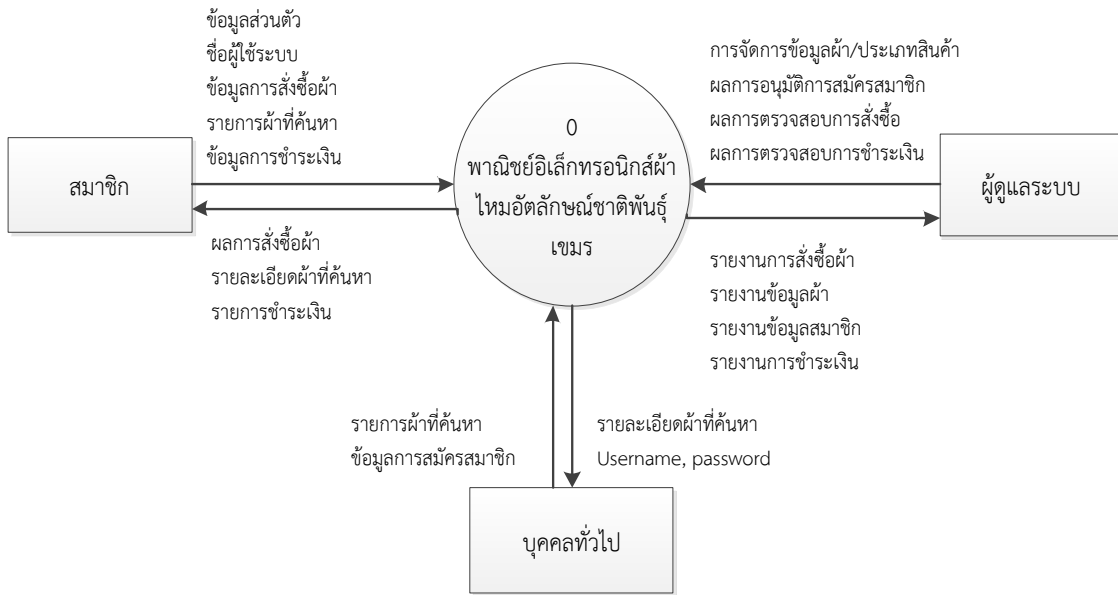
1) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบ มีดังนี้

- สมาชิก (Customer) คือ ลูกค้าที่สมัครเป็นสมาชิกเพื่อเข้ามาซื้อสินค้า
- บุคคลทั่วไปที่เข้ามาเยี่ยมชมสินค้า
- ผู้ดูแลระบบ (Admin) คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแล และบริหารจัดการข้อมูลต่าง ๆ

ภายในระบบ

2) กระบวนการทำงานหลักของระบบ จากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้ที่มีต่อการทำงานของระบบ นำมาจัดทำแบบจำลองลอจิกัล (Logical Model) ของระบบงานเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทำงาน (Process) ต่าง ๆ กับข้อมูล (Data) การไหลของกระแสข้อมูลที่เข้าสู่กระบวนการทำงาน (Data In) และข้อมูลที่ออกจากกระบวนการทำงาน (Data Out) ของแต่ละกระบวนการทำงาน โดยใช้เครื่องมือในการสร้างแบบจำลอง (Model) รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แผนภาพกระแสข้อมูลระดับสูงสุด (Context Diagram) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มสิ่งที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อระบบ (Boundaries) กับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์การจำหน่ายผ้าไหมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เขมร ดังภาพที่ 7.1



ภาพที่ 7.1 แผนภาพระดับสูงสุดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์การจำหน่ายผ้าไหมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เขมร

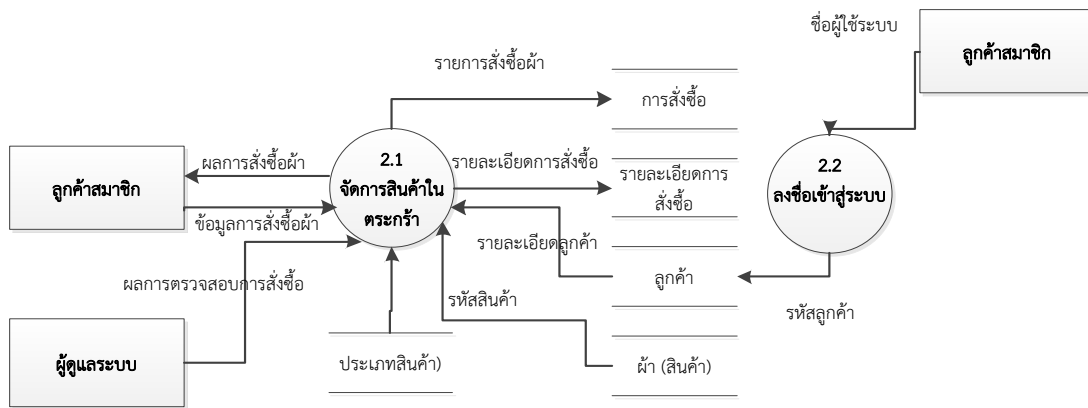
จากภาพที่ 7.1 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลระบบ สมาชิก และบุคคลทั่วไป ต่อพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ผ้าไหมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เขมร โดยผู้ดูแลระบบจะเป็นผู้จัดการงานที่สำคัญสำหรับการใช้งาน เช่น การจัดการข้อมูลผ้า/ประเภทผ้า ผลการอนุมัติการสมัครสมาชิก ผลการตรวจสอบการสั่งซื้อ และผลการตรวจสอบการชำระเงิน เป็นต้น รวมถึงการเรียกดูรายงานต่าง ๆ ของระบบ เช่น รายงานการสั่งซื้อผ้าไหม รายงานข้อมูลผ้า รายงานข้อมูลสมาชิก และรายงานการชำระเงิน เป็นต้น ส่วนสมาชิกสามารถทำการสั่งซื้อสินค้าผ่านระบบ พิมพ์รายการสั่งซื้อผ้า รายการชำระเงินได้ รวมถึงการแก้ไขข้อมูลส่วนตัว และสอบถาม ค้นหาข้อมูลผ้า เรียกดูข้อมูลต่าง ๆ ภายในระบบ ส่วนบุคคลทั่วไปสามารถสมัครสมาชิก และเรียกดูข้อมูลผ้าแบบต่าง ๆ ที่ต้องการค้นหาได้

ขั้นตอนที่ 2 แผนภาพระดับล่าง (Diagram 0) เป็นแผนภาพที่ใ้รายละเอียดเพิ่มเติมจากแผนภาพระดับสูงสุดทำให้เห็นภาพรวมของระบบ ซึ่งประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ

กระบวนการที่ 1 จัดการข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการสำหรับจัดการข้อมูลภายในระบบประกอบด้วย ข้อมูลผ้า ประเภทสินค้า ข้อมูลสิทธิการใช้งาน ข้อมูลการสั่งซื้อ ข้อมูลการชำระเงิน ผลการอนุมัติการสมัครสมาชิก และข้อมูลพื้นฐานของเว็บไซต์ และเรียกดูรายงานต่าง ๆ

กระบวนการที่ 2 สั่งซื้อสินค้า เป็นกระบวนการสำหรับจัดการข้อมูลการสั่งซื้อสินค้าของสมาชิก และสำหรับผู้ดูแลระบบจัดการการสั่งซื้อ รวมถึงข้อมูลการจัดส่งสินค้าให้กับสมาชิก

กระบวนการที่ 3 ชำระเงิน โดยระบบสั่งซื้อจะส่งข้อมูลการสั่งซื้อให้กับระบบชำระเงินโดยสมาชิกจะส่งข้อมูลการชำระเงินให้กับระบบ และผู้ดูแลระบบทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลการชำระเงิน จากนั้นระบบส่งรายงานการชำระเงินแก่สมาชิก เพื่อการจัดส่งสินค้าต่อไป

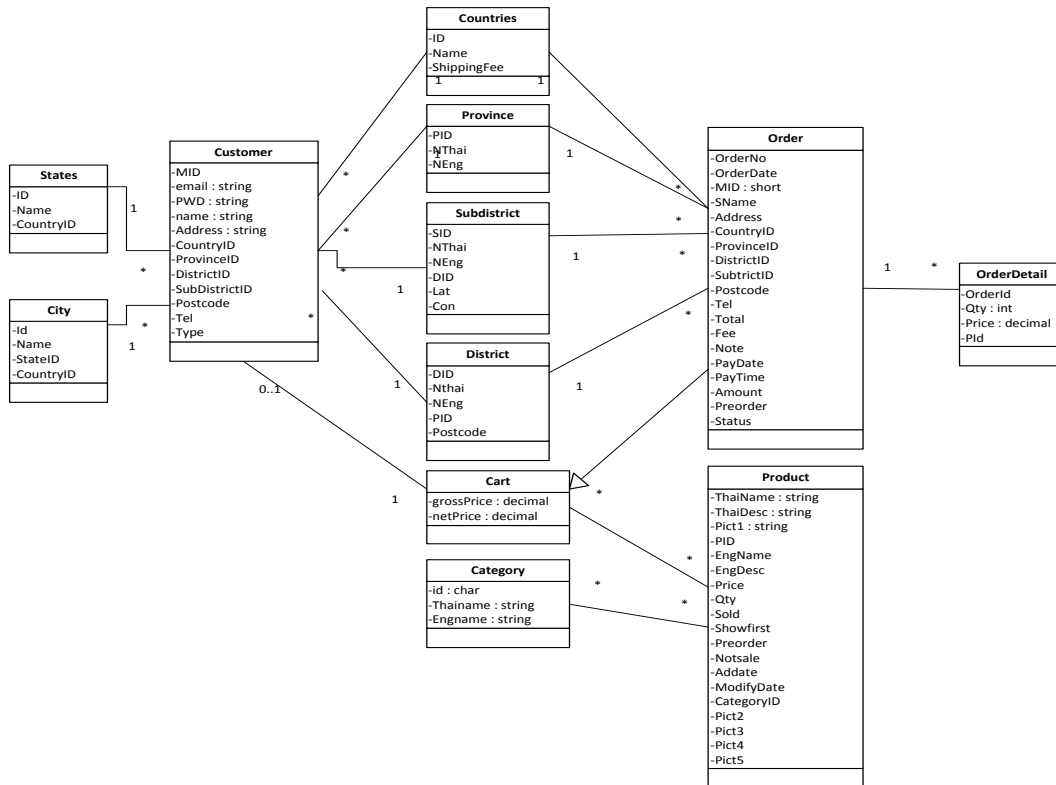


ภาพที่ 7.3 แผนภาพกระแสข้อมูลระดับ 1 (Diagram Level-1) ของ Process 2.0- สั่งซื้อผ้า

จากผลการวิเคราะห์และออกแบบการทำงานของระบบ นำสู่การออกแบบฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาระบบต่อไป

7.1.2 ผลการออกแบบฐานข้อมูล

เมื่อวิเคราะห์และออกแบบการทำงานของระบบในการออกแบบฐานข้อมูลจะทำการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาสร้างแบบข้อมูล (Data Modeling) ประกอบด้วยเอนทิตี 12 เอนทิตี และความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างเอนทิตี ดังแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเอนทิตี (Entity-Relationship Diagram) ในภาพที่ 7.4



ภาพที่ 7.4 แผนภาพเอนทิตีรีเลชันชิพของระบบ

จากแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเอนทิตี นำมาแปลงให้อยู่ในรูปรีเลชันโดยใช้โครงสร้างแบบจำลองฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database Model) และจากนั้นนำสู่กระบวนการนอร์มัลไลซ์เซชันเพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ทำให้ได้ตารางที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาระบบ แสดงรายละเอียดของแต่ละตารางด้วยชื่อฟิลด์ ชนิดและขนาดของข้อมูล คำอธิบาย รวมถึงสถานะคีย์ที่ระบุถึงคีย์หลัก (Primary Key: PK) และคีย์นอก (Foreign Key: FK) ดังตารางที่ 7.1 - 7.11

ตารางที่ 7.1 รายละเอียดข้อมูลลูกค้า (Customer)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	MID	MediumInt(8 Unsigned Auto number)	รหัสสมาชิก	PK
2	EEmail	Varchar(30)	อีเมลแอดเดรส	
3	PWD	Varchar(15)	รหัสผ่าน	
4	Name	Varchar(40)	ชื่อ-สกุล	
5	Address	Varchar(100)	ที่อยู่	
6	CountryID	SmallInt(5)	รหัสประเทศ	FK
7	ProvinceID	SmallInt(5) NULL	รหัสจังหวัด/รัฐ	FK
8	DistrictID	MediumInt(8) NULL	รหัสอำเภอ/เมือง	FK
9	SubdistrictID	Char(6) NULL	รหัสตำบล	FK
10	Postcode	Varchar(10) NULL	รหัสไปรษณีย์	FK
11	Tel	Varchar(13) NULL	เบอร์โทร	
12	Type	Char(1) 1=Admin, 2=สมาชิกหมู่บ้าน, 3=ลูกค้า	ประเภทผู้ใช้	FK

ตารางที่ 7.2 รายละเอียดข้อมูลสินค้า (Product)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	Code	MediumInt(8 Unsigned Auto number)	รหัสสินค้า	PK
2	ThaiName	Varchar(30)	ชื่อสินค้า	
3	EngName	Varchar(30)	ชื่อสินค้า	
4	ThaiDescribe	Varchar(150) NULL	รายละเอียดสินค้า	
5	EngDescribe	Varchar(150) NULL	รายละเอียดสินค้า	
6	Price	Decimal(10,0)	ราคา	
7	Qty	MediumInt(8 Unsigned)	จำนวน	
8	Sold	MediumInt(8 Unsigned)	จำนวนที่ขายได้	

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
9	ShowFirst	Char(1) 1=แสดง, NULL=ไม่แสดง	แสดงในหน้าแรก	
10	Preorder	Char(1) 1=รับ, NULL=ไม่รับ	รับจองสินค้า	
11	NotSale	Char(1) 1=งดขาย, NULL=ขายปกติ	งดขาย	
12	AddDate	Date	วันที่ลงสินค้า	
13	ModifyDate	Date	วันที่ปรับปรุงข้อมูล	
14	CategoryID	TinyInt(3)	รหัสประเภท	FK
15	Image1	Char(1) 1=มีรูป, NULL=ไม่มีรูป	รูปสินค้า	
16	Image2	Char(1) 1=มีรูป, NULL=ไม่มีรูป	รูปสินค้า	
17	Image3	Char(1) 1=มีรูป, NULL=ไม่มีรูป	รูปสินค้า	
18	Image4	Char(1) 1=มีรูป, NULL=ไม่มีรูป	รูปสินค้า	
19	Image5	Char(1) 1=มีรูป, NULL=ไม่มีรูป	รูปสินค้า	

ตารางที่ 7.3 รายละเอียดข้อมูลประเภทสินค้า (Category)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	ID	TinyInt(3 Unsigned Auto number)	รหัสประเภท	PK
2	ThaiName	Varchar(20)	ชื่อประเภท	
3	EngName	Varchar(20)	ชื่อประเภท	

ตารางที่ 7.4 รายละเอียดข้อมูลการสั่งซื้อ (Orders)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	OrderNo	MediumInt(8 Unsigned Auto number)	เลขที่สั่งซื้อ	PK
2	OrderDate	Date	วันที่สั่งซื้อ	
3	MID	MediumInt(8 Unsigned)	รหัสสมาชิก	FK
4	Name	Varchar(40)	ชื่อผู้รับสินค้า	
5	Address	Varchar(100)	ที่อยู่สำหรับส่งสินค้า	
6	CountryID	SmallInt(5)	รหัสประเทศ	FK
7	ProvinceID	SmallInt(5) NULL	รหัสจังหวัด/รัฐ	FK
8	DistrictID	MediumInt(8) NULL	รหัสอำเภอ/เมือง	FK
9	SubdistrictID	Char(6) NULL	รหัสตำบล	FK
10	Postcode	Varchar(10) NULL	รหัสไปรษณีย์	
11	Tel	Varchar(13) NULL	เบอร์โทรผู้รับสินค้า	

ตารางที่ 7.4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
12	Total	MediumInt(8)	ยอดรวมค่าสินค้า	
13	Fee	SmallInt(5) NULL	ค่าส่งสินค้า	
14	Notes	Varchar(300) NULL	หมายเหตุจากผู้สั่งซื้อ	
15	PayDate	Date NULL	วันที่ชำระเงิน	
16	PayTime	Varchar(5) NULL	เวลาที่ชำระเงิน	
17	Amount	MediumInt(8)	ยอดเงินที่ชำระ	
18	Preorder	Char(1)1=สั่งจอง, NULL=ซื้อสินค้าปกติ	สั่งจองสินค้า	
19	Status	Char(1) 1=สั่งซื้อ, 2=รับทราบการสั่งซื้อ, 3=ชำระเงินแล้ว, 4=รับทราบชำระเงิน, 5=ส่งสินค้าแล้ว	สถานะการสั่งซื้อ	

ตารางที่ 7.5 รายละเอียดข้อมูลรายการที่สั่งซื้อ (OrderDetail)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	OrderNo	MediumInt(8 Unsigned)	เลขที่สั่งซื้อ	PK
2	Code	MediumInt(8 Unsigned)	รหัสสินค้า	FK
3	Qty	MediumInt(8 Unsigned)	จำนวน	
4	Price	Decimal(10,0)	ราคา	

ตารางที่ 7.6 รายละเอียดข้อมูลตำบล (Subdistrict)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	SID	Char(6)	รหัสตำบล	PK
2	Thai	Varchar(28)	ชื่อตำบล	
3	English	Varchar(26)	ชื่อตำบล	
4	DID	Char(4)	รหัสอำเภอ	FK
5	Lat	Decimal(10,8) Null	ละติจูด	
6	Lon	Decimal(11,8) Null	ลองจิจูด	

ตารางที่ 7.7 รายละเอียดข้อมูลอำเภอ (District)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	DID	Char(4)	รหัสอำเภอ	PK
2	Thai	Varchar(20)	ชื่ออำเภอ	
3	English	Varchar(26) Null	ชื่ออำเภอ	
4	PID	Char(2)	รหัสจังหวัด	FK
5	PostCode	Char(5)	รหัสไปรษณีย์	

ตารางที่ 7.8 รายละเอียดข้อมูลจังหวัด (Province)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	PID	Char(2)	รหัสจังหวัด	PK
2	Thai	Varchar(15)	ชื่อจังหวัด	
3	English	Varchar(24) Null	ชื่อจังหวัด	

ตารางที่ 7.9 รายละเอียดข้อมูลประเทศ (Country)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	ID	SmallInt(5)	รหัสประเทศ	PK
2	Name	Varchar(40)	ชื่อประเทศ	
3	ShippingFee	SmallInt(5)	ค่าส่งสินค้า	

ตารางที่ 7.10 รายละเอียดข้อมูลรัฐ (States)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	ID	SmallInt(5)	รหัสรัฐ	PK
2	Name	Varchar(45)	ชื่อรัฐ	
3	CountryID	SmallInt(5)	รหัสประเทศ	FK

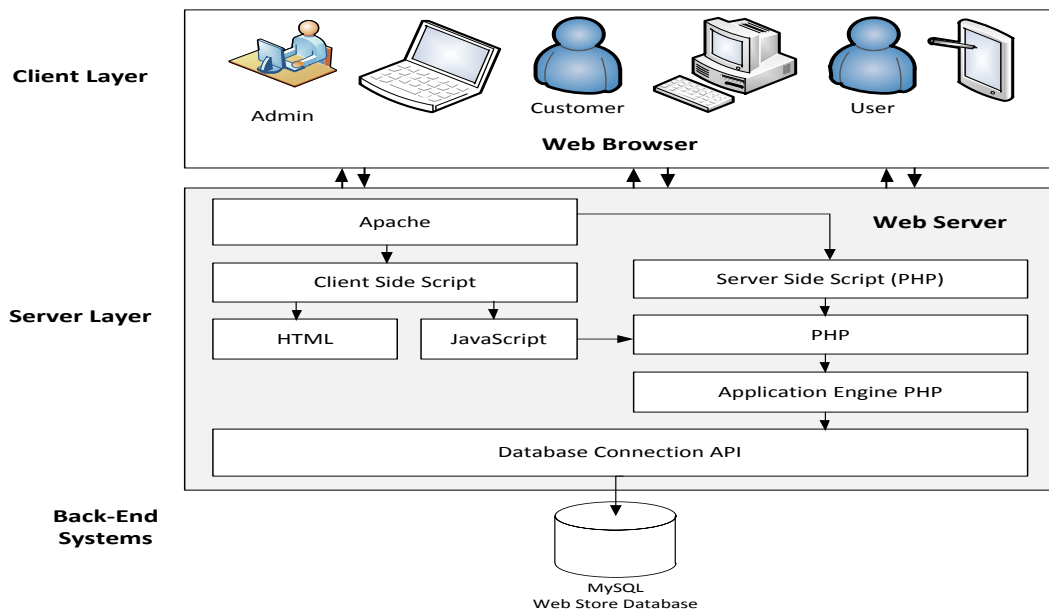
ตารางที่ 7.11 รายละเอียดข้อมูลเมือง (Cities)

ลำดับ	ชื่อฟิลด์	ชนิดและขนาดข้อมูล	คำอธิบาย	คีย์
1	ID	MediumInt(8 Unsigned Auto number)	รหัสเมือง	PK
2	Name	Varchar(45)	ชื่อเมือง	
3	StateID	SmallInt(5)	รหัสรัฐ	FK
4	CountryID	SmallInt(5)	รหัสประเทศ	FK

การเชื่อมโยงข้อมูลโดยมีคีย์หลัก (Primary Key :PK) และคีย์นอก (Foreign Key :FK) สำหรับแบบจำลองฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ที่เลือกใช้ ซึ่งจะทำให้ได้ฐานข้อมูลของระบบที่สามารถสืบค้นเพิ่ม ลบ และปรับปรุงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.1.3 สถาปัตยกรรมของระบบ

จากการออกแบบสถาปัตยกรรมแบบไคลเอ็นต์เซิร์ฟเวอร์ (Client-Server Architecture) เพื่อใช้งานผ่านเว็บเบราว์เซอร์ (Web Browser) ด้วยระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล (MySQL) โดยใช้ภาษาสคริปต์เป็นพีเอชพี (PHP Hypertext Preprocessor) สำหรับทำงานบนเว็บเซิร์ฟเวอร์ (Web Server) ดังภาพที่ 7.5



ภาพที่ 7.5 สถาปัตยกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

จากภาพที่ 7.5 เว็บเซิร์ฟเวอร์จะมีการทำงานในรูปแบบสคริปต์ด้านเซิร์ฟเวอร์ (Server-Side Script) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่สคริปต์ทำงานบนฝั่งเซิร์ฟเวอร์ โดยเมื่อมีการร้องขอเว็บเพจ (Web Page) จากเครื่องลูกข่าย (Client Layer) ผ่านเว็บเบราว์เซอร์ไปยังเว็บเซิร์ฟเวอร์ ภาษาพีเอชพีจะถูกประมวลผลบนเว็บเซิร์ฟเวอร์ แล้วส่งผลลัพธ์ที่ได้กลับมายังเครื่องลูกข่ายที่ร้องขอเพื่อประมวลผลและแสดงผลลัพธ์ โดยใช้ภาษาเอชทีเอ็มแอล (Hypertext Markup Language: HTML) และภาษาจาวาสคริปต์ (JavaScript)

7.2 ผลการพัฒนาระบบ

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์การจำหน่ายผ้าไหมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เขมรมีการนำเสนอข้อมูลในระบบเป็นลักษณะของเมนูการเรียกค้นข้อมูลทางจอภาพและโทรศัพท์มือถือ เพื่อให้ผู้ใช้ได้เลือก

สอบถามข้อมูล โดยมีหน้าหลักที่แสดงการทำงานคือ ส่วนสินค้า ส่วนแสดงข้อมูลอัตลักษณ์ผ้าทอ และติดต่อเรา มีรายละเอียดดังภาพที่ 7.6



ภาพที่ 7.6 โสมเพจของระบบ

7.2.1 ส่วนแสดงข้อมูลอัตลักษณ์ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร

การสร้างลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีเรื่องราวที่เป็นความรู้และน่าสนใจสำหรับลูกค้าที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชมค้นหาข้อมูล (Browse) โดยนำเสนอข้อมูลผ้าจำนวน 10 ประเภท คือ ผ้าขาวม้า / ผ้าสไบยกชิต ผ้ามัดหมี่ ผ้าโสร่ง ผ้าโฮลเปราะ ผ้ายกดอก ผ้าทางกระรอก ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติผ้า การออกแบบและความประณีตในการทอ ดังแสดงในภาพที่ 7.7



ภาพที่ 7.7 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าขาวม้ายกชิต

ผ้าไหมไทยลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมร บัญชีของจับ+
หน้าแรก สินค้า ข้อมูลผ้า ติดต่อเรา

ประเภทผ้า	<p>คุณสมบัติของผ้า</p> <p>กลยุทธ์ในการผลิตผ้าขาวม้ายักชิด ถูกวางไว้เพื่อให้ได้ผลหลายทาง คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เป็นผ้าที่เหมาะกับการใช้งาน โดยกำหนดให้ขนาดที่ 75 x 250 เซนติเมตร หรือใกล้เคียงนี้โดยวัดเป็นฟอง กว้าง 2 ฟอง ยาว 4-5 ฟอง ผ้าขนาดเท่านี้เมื่อนุ่งจะมีความยาวเสมอกัน เมื่อนุ่งโจงกระเบน มีความยาวสั้นขึ้นที่ต้นขา ทำให้ทำงานในเรือกสวนไร่มาได้สะดวก เมื่อไฟท้วงจะพับได้สองรอบพอดีกับการซิบหิ้วและเบ่งแดดดีพอควร เมื่อห่มสະພາຍບ້າ ชายผ้าจะตกไปที่หน้าอกหน้าและด้านหลังเมื่อกำลังมองพื้นกราบพระพอดีกับการนำชายผ้ามาพับตัวเมื่อร้อนหรือมีแสงรบกวน พอดีที่จะห่มชายเขาขึ้นน้ำมาก เมื่อนำไปผูกผลให้ลูกนอนก็มีความกว้างที่หัวตัวเด็กพอดี มีความยาวระหว่างเสาเรือนหนึ่งไปอีกเสาเรือนหนึ่ง 2) แสดงถึงฝีมือการทอผ้าของลูกสาวแต่ละเรือน ผ้าใบทางพ่อ หรือพี่ชาย เป็นช่องทางบอกล่าคุณสมบัติของลูกสาวอย่างแยบยล การเล่าเรื่องราวดี ๆ ของตนเองจึงมักบอกเล่าผ่านผลงานและการกระทำ ซึ่งผ้าขาวม้ายักชิดเป็นอีกเครื่องนุ่งเพื่อแสดงถึงสิ่งดี ๆ ที่มี 3) การบอกเล่าความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองผ่านการใช้งานในชีวิตประจำวัน และวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ซึ่งเป็นส่วนที่มีความเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ทั้งแต่การใช้ผ้าและเครื่องนุ่งห่มจะเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก และความหมายของผ้าในเชิงสัญลักษณ์ตามอัตลักษณ์ของตนเองยังคงอยู่ที่แสดงออกทางลวดลายผ้า และสีสัน
------------------	--



ภาพที่ 7.8 องค์ความรู้คุณสมบัตินี้ผ้าขาวม้ายักชิด

องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัตินี้ผ้า การออกแบบและความประณีตในการทอของผ้ามัดหมี่
ดังแสดงในภาพที่ 7.9

ผ้าไหมไทยลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมร บัญชีของจับ+
หน้าแรก สินค้า ข้อมูลผ้า ติดต่อเรา

ประเภทผ้า	<p style="text-align: center;">ผ้ามัดหมี่</p> <p>ผ้ามัดหมี่เขมรโบราณนับให้มีความสำคัญกับดินซึ่งไม่น้อยไปกว่าลวดลายบนผืนผ้า เช่นเดียวกับผ้ามัดหมี่ของกลุ่มลาวครั้งที่ต้องดัดขึ้นขึ้น ด้วยผ้าจกสีแดงที่สวยงานวิจิตร ยังมีลวดลายที่ใหญ่ ชัดชัด ละเอียด ให้สีสันที่สดใส ยิ่งสวยงาม หล่อหลอม และปราศจากเข็มนาตามกับ โดยงานนี้ได้เลือกสาย "ใยแมงมุม" เป็นสายหลัก ขึ้นโครงลายด้วยสีเหลืองทอง มัดหมี่ซ้อเล็ก ๆ เรียงรายกันเป็นเส้นสาย ดั่งชื่อลายนีว่า "พวงพะยอม" หรือ "ปะทากะยอม" โดยจินตนาการตามรูปลักษณ์ของลวดลายที่ละเอียด แต่งานกระจำง ด้วยการมัดตา ลายโกนกะแอก สีขาวเป็นจุด ๆ</p> 
------------------	---

ภาพที่ 7.9 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้ามัดหมี่

องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัตินี้ผ้า การออกแบบและความประณีตในการทอของผ้าไสร่ง
ดังแสดงในภาพที่ 7.10



ภาพที่ 7.10 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าไหมสร้อย

องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติผ้า การออกแบบและความประณีตในการทอของผ้า โยลเปราะห์ ดังแสดงในภาพที่ 7.11



ภาพที่ 4.11 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าไหมยปราห์

องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติผ้า การออกแบบและความประณีตในการทอของผ้า ยกดอกลายดอกแก้วกาหลง ดังแสดงในภาพที่ 7.12



ภาพที่ 7.12 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้ายกดอกลายดอกแก้วกาหลง

องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติผ้า การออกแบบและความประณีตในการทอของผ้าทางกระรอกลายอัมพรภิรมย์ – สีม่วง ดังแสดงในภาพที่ 7.13



ภาพที่ 7.13 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าทางกระรอกลายอัมพรภิรมย์ – สีม่วง

องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติผ้า การออกแบบและความประณีตในการทอของผ้าทางกระรอกลายอัมพรภิรมย์ – สีนํ้าตาล ดังแสดงในภาพที่ 7.14



ภาพที่ 7.14 องค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าหางกระรอกลายอัมพรภิรมย์ - สีน้ำตาล

โดยสมาชิกและบุคคลทั่วไปสามารถเข้ามาสืบค้นองค์ความรู้ต่าง ๆ พร้อมแสดงรายละเอียดของผ้าประกอบ และหากต้องการสั่งซื้อสินค้าต้องทำการสมัครสมาชิก และลงชื่อเข้าสู่ระบบเพื่อเลือกสินค้าผ้าไหมที่ต้องการ

7.2.2 ส่วนสินค้าตะกร้าซื้อผลิตภัณฑ์

ลูกค้าที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชมระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จำหน่ายผ้าไหมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เขมรสามารถดูรายละเอียดต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์เพื่อประกอบการตัดสินใจในการสั่งซื้อสินค้าผ้าไหม ดังแสดงในภาพที่ 7.15



ภาพที่ 7.15 หน้ารายการสินค้า

เมื่อลูกค้าคลิกที่รายการสินค้าเพื่อดูรายละเอียดจะปรากฏหน้าจอที่แสดงรายละเอียดสินค้า รวมถึงการแสดงผลภาพที่แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ ดังภาพที่ 7.16




ภาพที่ 7.16 หน้ารายละเอียดสินค้า

ลูกค้าทำการสั่งซื้อสินค้าได้เลยโดยการคลิก **ซื้อสินค้า** และสามารถกลับไปดูรายละเอียดสินค้าได้ตามต้องการ เมื่อสิ้นสุดการซื้อสินค้า ต้องคลิก **ยืนยันการสั่งซื้อ** เพื่อเป็นยืนยันการสั่งซื้อสินค้านี้ดังกล่าว จากนั้นระบบจะแสดงหน้าข้อมูลการสั่งซื้อที่แสดงถึงสินค้าที่มีอยู่ในตะกร้า โดยลูกค้าสามารถเพิ่ม ลบ รายการสินค้าที่สั่งซื้อได้ แสดงดังภาพที่ 7.17



ภาพที่ 7.17 หน้าข้อมูลการสั่งซื้อ

เมื่อยืนยันการสั่งซื้อเรียบร้อยแล้ว ระบบจะคำนวณค่าจัดส่ง และแจ้งที่อยู่ในการจัดส่งสินค้า จากนั้นลูกค้าสามารถตรวจสอบสถานะการณ้สั่งซื้อสินค้าของตนได้โดยคลิกที่ชื่อผู้ใช้ รวมทั้งการแจ้งการโอนเงินค่าสินค้า และการออกจากระบบการสั่งซื้อสินค้า ดังภาพที่ 7.18

รายการ	ราคา	จำนวน	จำนวนเงิน
 ผ้าโสร่ง	3,000	1	3,000
			ยอดรวมค่าสินค้า 3,000
			ค่าจัดส่งสินค้า 100
			ยอดรวมทั้งสิ้น 3,100

ที่อยู่สำหรับส่งสินค้า:

ชื่อ-สกุล: ชูกิตต์ ยาทองไชย

ที่อยู่: 99/115 บ้านสวนกลางเมือง 2 ต.บุรีรัมย์-ประโคนชัย

ประเทศ: Thailand

จังหวัด: บุรีรัมย์

อำเภอ: เมืองบุรีรัมย์

ตำบล: อีสาน

รหัสไปรษณีย์: 31000

เบอร์โทรศัพท์: 0819766290

หมายเหตุ:

ภาพที่ 7.18 หน้าแจ้งที่อยู่และสถานะการสั่งซื้อ

และแสดงรายการสั่งซื้อที่รอการแจ้งรายการ ที่มีรายละเอียดของวันที่ทำการสั่งซื้อ จำนวนเงิน และการแจ้งรายการชำระเงินทั้งส่วนของสินค้า ซึ่งจะได้รับการติดต่อเพื่อยืนยันการจัดส่งสินค้ายังลูกค้าต่อไป ดังภาพที่ 7.19

รายการ	ราคา	จำนวน	จำนวนเงิน
 ผ้าโสร่ง	3,000	1	3,000
			ยอดรวมค่าสินค้า 3,000
			ค่าจัดส่งสินค้า 100
			ยอดรวมทั้งสิ้น 3,100

ที่อยู่สำหรับส่งสินค้า:

ชูกิตต์ ยาทองไชย
99/115 บ้านสวนกลางเมือง 2
ต.บุรีรัมย์-ประโคนชัย
อ. อีสาน
จ. บุรีรัมย์
31000
โทร. 0819766290

รายละเอียดการชำระเงิน:

วันที่โอนเงิน: mm/dd/yyyy

เวลาที่โอนเงิน:

จำนวนเงิน:

ไฟล์หลักฐานการโอนเงิน: Choose File No file chosen

บันทึก

วิธีการสั่งซื้อสินค้า:

1. เลือกซื้อสินค้า
2. เข้าสู่ระบบ หรือ ลงทะเบียนก่อน (กรณีที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิก) โดยคลิกที่รูป  ที่อยู่มุมบนขวาของหน้าเว็บ
3. ตรวจสอบที่อยู่สำหรับส่งสินค้า และแก้ไขหากไม่ถูกต้อง
4. คลิกปุ่มสั่งซื้อสินค้า หรือยืนยันการสั่งซื้อ

ภาพที่ 7.19 หน้าแจ้งรายการชำระเงิน

จากกระบวนการดังกล่าวจะถือว่าสิ้นสุดการสั่งซื้อสินค้า นอกจากนี้ลูกค้ายังสามารถสั่งการผลิตสินค้าได้ โดยรายการสินค้านั้นจะปรากฏรายการสั่งผลิตที่จะมีการติดต่อระหว่างลูกค้ากับหมู่บ้านต่อไป

7.2.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ใช้ที่มีต่อระบบ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้ รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะจากการใช้งานเพื่อนำมาปรับปรุงระบบให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้งานระบบโดยกรรมการหมู่บ้าน/สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน จำนวน 25 คน ที่เข้ารับการอบรมการใช้งานและทดลองใช้ระบบ ผลการศึกษาระบบ พบว่า

จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 25 คน เป็นชาย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 24 หญิง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 76 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งการศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจในการใช้งานระบบ ได้ผลดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 7.12 สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานระบบ

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	ระดับ
ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์			
1. เนื้อหาที่มีความชัดเจน ถูกต้อง	4.16	0.69	มาก
2. การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาสะดวกต่อการค้นหา	4.24	0.66	มากที่สุด
3. ความถูกต้องในการเชื่อมโยงเว็บไซต์	4.12	0.73	มาก
4. ความเหมาะสมของช่องทางการติดต่อสอบถามและให้ข้อเสนอแนะ	4.08	0.57	มาก
รวม	4.15	0.66	มาก
ด้านการออกแบบเว็บไซต์			
1. การจัดรูปแบบเว็บไซต์ง่ายต่อการใช้งาน	4.12	0.67	มาก
2. หน้าหลักเว็บไซต์มีความสวยงาม ดึงดูดความสนใจ	4.16	0.69	มาก
3. สีที่ใช้ในการออกแบบมีความเหมาะสม	4.08	0.49	มาก
4. ขนาด และรูปแบบตัวอักษรมีความเหมาะสม	4.12	0.67	มาก
5. เนื้อหา และภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้	4.32	0.63	มากที่สุด
6. ความเร็วในการแสดงผลแต่ละหน้า	4.00	0.65	มาก
รวม	4.13	0.63	มาก
ด้านกระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์			
1. ความถูกต้อง ครบถ้วนในการกำหนดรายละเอียดผลิตภัณฑ์	4.24	0.60	มากที่สุด

ตารางที่ 7.12 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{x}	S.D	ระดับ
2. การจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ สะดวกต่อการค้นหา	4.20	0.76	มาก
3. ความถูกต้องของรายการสั่งซื้อ	4.16	0.85	มาก
4. การสมัครสมาชิกมีความสะดวกและปลอดภัย	4.20	0.76	มาก
5. ขั้นตอนการสั่งซื้อมีความชัดเจน	4.16	0.69	มาก
6. ขั้นตอนการชำระเงินมีความชัดเจน	4.16	0.69	มาก
7. การตรวจสอบสถานะการจัดส่งผลิตภัณฑ์มีความสะดวก	4.20	0.71	มาก
8. ระบบสามารถอำนวยความสะดวกในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์	4.28	0.68	มากที่สุด
รวม	4.20	0.72	มาก
รวมทุกด้าน	4.16	0.67	มาก

จากผลการศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานระบบ พบว่า ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ใช้มีความเห็นมากที่สุด คือ การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาสะดวกต่อการค้นหา ($\bar{x} = 4.24$) ส่วนข้อที่มีความเห็นในระดับต่ำสุด คือ ความเหมาะสมของช่องทางการติดต่อสอบถามและให้ข้อเสนอแนะ ($\bar{x} = 4.08$) ด้วยผู้วิจัยคุ้นชินต่อการใช้งานเพสบู๊ค หรือไลน์ จึงให้ความเห็นต่อช่องทางติดต่อสอบถามของระบบในเกณฑ์ต่ำสุด

ด้านการออกแบบเว็บไซต์ พบว่า โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ใช้มีความเห็นมากที่สุด คือ ภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้ ($\bar{x} = 4.32$) นอกนั้นก็มีความเห็นในระดับมากคือ หน้าหลักเว็บไซต์มีความสวยงาม ดึงดูดความสนใจ ($\bar{x} = 4.16$) การจัดรูปแบบเว็บไซต์ง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{x} = 4.12$) เช่นเดียวกับขนาด และรูปแบบตัวอักษรมีความเหมาะสม ส่วนสีที่ใช้ในการออกแบบมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.08$) และความเร็วในการแสดงผลแต่ละหน้า ผู้ใช้มีระดับความเห็นต่ำสุด ($\bar{x} = 4.00$)

ด้านกระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ใช้มีความเห็นมากที่สุด คือ ระบบสามารถอำนวยความสะดวกในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ ($\bar{x} = 4.28$) และความถูกต้อง ครบถ้วนในการกำหนดรายละเอียดผลิตภัณฑ์ ($\bar{x} = 4.24$) ส่วนการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ สะดวกต่อการค้นหา ขั้นตอนการชำระเงินมีความชัดเจน การตรวจสอบสถานะการจัดส่งผลิตภัณฑ์มีความสะดวก มีความเห็นในระดับมาก ($\bar{x} = 4.28$) เช่นกันส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นต่ำสุด คือ ขั้นตอนการสั่งซื้อ และชำระเงินมีความชัดเจน รวมถึงความถูกต้องของรายการสั่งซื้อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$)

โดยภาพรวมของความพึงพอใจในการใช้งานระบบ ผู้ใช้มีระดับความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) และผู้ใช้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้งานระบบ คือ 1) ภาพสวยงาม 2) ยังไม่เข้าใจช่องทางการติดต่อสื่อสาร 3) ควรมีรายละเอียดสินค้ามากขึ้น 4) การแสดงผลหน้าต่างของหมวดหมู่สินค้ายังคงไม่โดดเด่น 5) ภาพในโทรศัพท์ไม่ชัดเจน

7.3 การอภิปรายผล

7.3.1 ในการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการจำหน่ายผ้าไหมที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีการพัฒนาระบบโดยใช้แบบจำลองฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ ด้วยระบบบริหารฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล ที่สามารถใช้งานผ่านเว็บเบราว์เซอร์ บนสถาปัตยกรรมไคลเอนต์เซิร์ฟเวอร์ โดยมีการทำงาน 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ส่วนแสดงข้อมูลอัตลักษณ์ผ้าทอกลุ่มชาติพันธุ์เขมร และส่วน 2 ส่วนสินค้าตะกร้าซื้อผลิตภัณฑ์ ที่มีฟังก์ชันการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้ใช้ และเป็นไปตามองค์ประกอบของการทำงานและการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ 5 ขั้นตอนของจีราภรณ์ สุทธิมสกา (2557) จากฟังก์ชันการทำงานดังกล่าวเมื่อทำการศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานระบบใน 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์ ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้านกระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จากกรรมการหมู่บ้าน/สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน จำนวน 25 คน ที่เข้ารับการอบรมการใช้งานและทดลองใช้ระบบ มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) ซึ่งทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดคือ ด้านกระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{x} = 4.20$) รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์ ($\bar{x} = 4.15$) และด้านการออกแบบเว็บไซต์ ($\bar{x} = 4.13$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญญพัฒน์ อนันตธนวิทย์ (2558) ที่ได้ศึกษาและพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง โดยการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ประเภทจักสาน ศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ที่โดดเด่นสามารถผลิตและขายได้ในเชิงพาณิชย์ สร้างความเข้มแข็งทางการตลาด รวมทั้งสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับบริติชพาร์ตี้ (2554) และสุพัฒธนา สุขรัตน์ (2555)

7.3.2 การพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการจำหน่ายผ้าไหมที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่เป็นสินค้าพรีเมียม นอกจากจะเป็นการส่งเสริมการขายผ้าไหมอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้อย่างสะดวก และแพร่หลายแล้ว ยังเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วโลกได้รู้จัก และเห็นถึงความงดงามของผ้าไหม รับรู้ถึงเรื่องราวความเป็นมา ความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ที่ไม่เหมือนที่ใดซึ่งจะช่วยให้สร้างรายได้แก่ชุมชนมากขึ้นอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน รวมถึงการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้พัฒนาตนเองด้วยความสร้างสรรค์จากต้นทุนเดิมที่มีอยู่ให้เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสังคมไทยต่อไปในอนาคต

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยการสร้างลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าระดับพรีเมียมของหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านสนวนนอก อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษา วิเคราะห์ ออกแบบ และสร้างอัตลักษณ์ของลวดลายบนผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อจัดทำผ้าต้นแบบตัวอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก เพื่อยกระดับเป็นสินค้าระดับพรีเมียม และ 3) เพื่อวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการซื้อขายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย คือ กำหนดปัญหาและความต้องการสินค้าพรีเมียมค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนสู่อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบผลิตภัณฑ์ ประเมินผลและประชาสัมพันธ์ผ้าต้นแบบ จากนั้นทำการออกแบบและพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และทำการศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานระบบของผู้ใช้ โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 44 คน จาก 1) ช่างทอกลุ่มชาติพันธุ์เขมร 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ 3) นักพัฒนาชุมชน 4) เจ้าของร้านค้าผ้าพื้นบ้าน และ 5) กรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกกลุ่มทอผ้า เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ โปรแกรมออกแบบลวดลายผ้า และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังนี้

8.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

8.1.1 การสร้างลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอมือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ได้เลือกพื้นที่เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ผ้าเขมรจาก 10 พื้นที่ ใน 7 อำเภอ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรอาศัยอยู่ ได้แก่ บ้านสนวนนอก บ้านหนองเพชร บ้านกระดิง บ้านตะเคียน บ้านสวายเจริญ บ้านกระโดน บ้านไม้แดง บ้านหนองเต็ง บ้านตาฮ้อ และบ้านห้วยสำราญ ด้วยเหตุผล 4 ประการคือ 1) ต้องการอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์เพื่อการส่งเสริมความรู้ 2) ต้องการเครือข่ายการทำงานผ้าทอในกรณีที่ชุมชนบ้านสนวนนอกต้องรับภาระในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ล้นมือจนไม่สามารถทอผ้าได้ทันความต้องการของลูกค้า 3) ต้องการโอกาสในการนำเสนอหรือเปิดพื้นที่งานผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ให้เป็นที่สนใจแก่หน่วยงานอื่นเพื่อการสนับสนุนอาชีพทอผ้าและอาชีพที่เกี่ยวข้องในชุมชนอื่น และ 4) ต้องการให้กำลังใจคนทอผ้าในกลุ่มชาติพันธุ์เขมร เนื่องจากมีเหลือจำนวนไม่มาก จากนั้นใช้กระบวนการวิจัยเชิงชาติพันธุ์พรรณนาใช้การสังเกต สนทนา สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ต่างเวลา ต่างพื้นที่ ต่างบุคคล 3

รอบ เป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ พบว่า ภูมิปัญญาผ้าทอมือของผู้คนในชุมชนเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์เป็นภูมิปัญญาที่คงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ-เขมรบุรีรัมย์ไว้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยองค์ความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในชุมชนของตนเองอย่างมีบูรณาการและสามารถสร้างคนให้เป็นคนที่พร้อมจะมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่าได้อย่างน่าสนใจ โดยการทอผ้านั้นจะแสดงมิติหลากหลายที่เป็นความรู้ในเชิงบูรณาการเพื่อการดำรงชีวิตของผู้คนซึ่งอยู่บนพื้นฐานความต้องการปัจจัยสี่ และเชื่อมโยงกับปัจจัยอื่นได้อย่างสวยงาม ซึ่งมีวิถีคิดในกระบวนการทอผ้าเป็นกระบวนการทางความคิดแบบพุทธและแบบวิทยาศาสตร์ผสมผสานกันอย่างลงตัว กล่าวคือ ผลผลิตที่เกิดกระบวนการทอผ้าล้วนมีเหตุปัจจัยเป็นตัวกำหนด โดยสามารถกำหนดขอบข่ายของการสร้างลวดลายใน 3 ส่วน คือ 1) สีส้น (Color) ตัดกันแต่ให้อยู่ในสไตล์ขลิบเรียบหรู 2) รูปทรง (Form) ละเอียดในโครงสร้างใหญ่ และ 3) เนื้อผ้าและผิวสัมผัส (Texture) เรียบเนียน มันวาว ทำให้ได้ผ้าทั้งหมด 5 ประเภทคือ 1) ผ้าหางกระรอก (ผ้าพื้น) 2) ผ้าโสร่ง (ผ้าตาราง) 3) ซิ่นหมี โสล(ผ้าลาย) 4) ผ้าสไบเลือกเจียย (ผ้าขาม้ายกขิดที่ชาย) และ 5) สไบฉูด (ผ้ายกดอก)

8.1.2 ในการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอชาติพันธุ์เขมร ใช้มุมมองในการออกแบบผ่านมุมมองด้านมานุษยวิทยา ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมวิทยา โดยออกแบบลวดลายผ้า 6 ประเภท คือ ผ้าโสร่ง ผ้าหางกระรอก (กระเนียว) ผ้าซิ่นหมี ผ้ายกดอก (สไบฉูด) ผ้ายกขิด (สไบเล็กเจียย) ผ้าโสร่งเปราะห์ และลวดลายตีนซิ่น ด้วยโปรแกรมออกแบบลายผ้า (Textile Design Program) ได้ลวดลายผ้าจำนวน 100 ลาย จากนั้นจัดเวทีการวิพากษ์ 2 รอบ ประกอบด้วย ช่างทอกลุ่มชาติพันธุ์เขมร นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญพิเศษเรื่องผ้าทอด้านมานุษยวิทยา นักพัฒนาชุมชน เจ้าของร้านค้าผ้าพื้นบ้าน และพ่อค้าผ้าทอมือออนไลน์ จำนวน 19 คน ได้ทำการวิพากษ์และเลือกลายที่แสดงความเป็นเขมรบุรีรัมย์มากที่สุด ทำให้ได้ลายจำนวน 12 ลาย ในการทำผ้าต้นแบบทั้งหมด เลือกช่างทำกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์กระจายออกไปจำนวน 12 กี่ 4 หมู่บ้าน เนื่องจากการทอผ้าเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่ง เรียกรงานศิลปะหัตถกรรม จึงแสดงออกมาตามอัตลักษณ์ของตนเอง มาจากจิตวิญญาณและความชอบของตนเอง ผ้าจึงมีบุคลิกที่แตกต่างกัน

โดยผ้าต้นแบบจะมีเรื่องราวที่เป็นเฉพาะของผ้าแต่ละผืน เพื่อให้ผ้ามีความเป็นหนึ่งเดียว ในฐานะการเป็นสินค้าพรีเมียม เช่น โสร่งลายสาว ๆ แก้มเรื่อ และ โสร่งลายบนดินก็มีข้าวเขียว ที่มีแรงบันดาลใจในการออกแบบผ้าโสร่งทั้ง 2 ผืนนี้จากความชื่นชม ความประทับใจในอาชีพเกษตรกรชาวเขมรบุรีรัมย์ที่อยู่กับการทำนาปลูกข้าวเลี้ยงตนเองและครอบครัว ผ้าหางกระรอกลายอัมพรภิรมย์ มีแรงบันดาลใจในการออกแบบจากความเป็นหนึ่งของผ้าหางกระรอก และความงาม สงบของท้องฟ้ายามค่ำ ค่ำบนท้องทุ่งเงียบสงบที่มีแสงดาวระยิบระยับ ผ้าโสร่งเปราะห์จกขิดดาว ลายดอกดาวเรือง มีแรงบันดาลใจมาจากวิถีการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยบุรีรัมย์ ได้แก่ ไทยแดง เขมร กูย และลาว กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวอยู่ร่วมกันอย่างแนบแน่น โดยผ้าผืนพิเศษสุดนี้สามารถรวบรวมจุดเด่นและความงามของผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสี่เผ่าพันธุ์ให้ออกมาเป็นผ้าทอของไทยบุรีรัมย์ เป็นต้น

จากนั้นจัดการประชาสัมพันธ์ผ้าต้นแบบ ที่ศูนย์การค้าโรบินสัน จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ และแสดงความสำนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงที่มีต่อปวงชนชาวไทยโดยเฉพาะชาวชนบท ด้วยการแสดงแบบ จำนวน 12 ชุด โดยจัดชุดแต่งกายด้วยการนุ่ง ห่ม ผูก และพัน ตามแบบโบราณที่ใช้ผ้าเป็นเครื่องนุ่ง และเครื่องห่ม ซึ่งเป็นการประหยัดการออกแบบและกำหนดขนาดของผ้าก็สอดคล้องกับการใช้งานอย่างอเนกประสงค์ จากผ้าต้นแบบที่ทำการประชาสัมพันธ์สู่การทำตลาดต่อไป

8.1.3 จากการรวบรวมความต้องการแนวทางการจัดจำหน่ายนำไปสู่การพัฒนาาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์การจัดจำหน่ายผ้าอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่มีการทำงานในรูปแบบแอปพลิเคชันบนสถาปัตยกรรมไคลเอนต์เซิร์ฟเวอร์ โดยใช้แบบจำลองฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ ด้วยระบบบริหารฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล มีการทำงาน 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ส่วนแสดงข้อมูลอัตลักษณ์ผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร และส่วน 2 ส่วนสินค้าตะกร้าซื้อผลิตภัณฑ์ ที่มีฟังก์ชันการทำงานในการดูแลระบบ คือ การเพิ่ม แก้วผลิตภัณฑ์ ประเภทผลิตภัณฑ์ และการจัดการการสั่งซื้อ ในการศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานระบบใน 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์ ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้านกระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยกรรมการหมู่บ้าน/สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน จำนวน 25 คน ที่เข้ารับการอบรมและทดลองใช้งานระบบ มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) ซึ่งทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดคือ ด้านกระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{x} = 4.20$) รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์ ($\bar{x} = 4.15$) และด้านการออกแบบเว็บไซต์ ($\bar{x} = 4.13$) ซึ่งระบบดังกล่าวจะช่วยในการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้กลุ่มชาติพันธุ์เขมร

8.2 ข้อเสนอแนะ

ในการจัดทำโครงการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้คือ

1) การสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดสื่อสัญลักษณ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบุรีรัมย์ เป็นความสำคัญประการหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านลวดลายผ้า และวัฒนธรรมการใช้ผ้าที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความงามของผ้าทอมือบุรีรัมย์ที่สามารถรับรู้ผู้คนตั้งแต่สมัยโบราณจวบจนปัจจุบัน ซึ่งมีชาวบุรีรัมย์ ชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความภาคภูมิใจที่จะใช้ผ้าทอมือที่ผลิตโดยชาวบุรีรัมย์เพื่อเป็นของขวัญ เครื่องนุ่งห่ม ของขวัญ ของฝากแก่ญาติมิตรและบุคคลสำคัญ ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ควรร่วมกันส่งเสริมอย่างต่อเนื่องในการผลิตผ้าทอที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนจะช่วยเพิ่มรายได้ให้เกิดแก่ชุมชนยิ่งขึ้น

2) ความเป็นอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความโดดเด่น ความเป็นหนึ่งเดียว และมีราคาที่สูงขึ้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการค้นหาความเป็นอัตลักษณ์ในท้องถิ่นนั้น เพื่อนำเสนอกับผลิตภัณฑ์เพื่อให้เป็นสินค้าระดับพรีเมียม ที่มาพร้อมคำอธิบาย หรือ

เรื่องราว (Story) ที่แสดงถึงตัวตนของผ้า กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นคำตอบว่า ทำไมจึงต้องเสียเงินมากเพื่อแลกกับสินค้าพรีเมียมชิ้นนั้น

3) การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นด้วยการขายออนไลน์ที่จะประสบความสำเร็จขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความพร้อมของบุคลากร ระบบการชำระเงิน การขนส่งสินค้า โดยอินเทอร์เน็ตเป็นเพียงช่องทางเพื่อให้ลูกค้าได้เข้าถึงสินค้าได้มากขึ้นในการเลือกชมสินค้า เป็นช่องทางในการตกลงราคา หรือเป็นช่องทางการทำธุรกรรมทางการเงิน นอกเหนือไปจากประเด็นดังกล่าว ปัจจัยที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ การสนับสนุนจากภาครัฐที่ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศและถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับชุมชนเพื่อให้ประเทศสามารถก้าวไปสู่การเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

4) การทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับสินค้าระดับพรีเมียมของชุมชน ประเด็นด้านคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ รวมถึงบรรจุภัณฑ์ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกประการที่จะสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจให้กับลูกค้าที่เลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยกลุ่มชุมชนต้องให้ความสำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อให้คงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐาน และเพื่อให้ลูกค้าได้กลับมาซื้อสินค้าอีกครั้ง

บรรณานุกรม

- จารุณี ภัทรวงษ์ธนา. (2558). การขยายช่องทางการตลาดออนไลน์สินค้าหัตถกรรมชุมชนตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่โดยใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยฟาอีสเทิร์น.
- จิราภรณ์ สุธัมมสภา. (2555). **พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และการจัดการธุรกิจนำเข้า-ส่งออก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- . (2557). **พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์**. บทเรียนออนไลน์ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. [ออนไลน์] ได้จาก:
<http://stouonline.stou.ac.th/courseware/courses/management/content/modules/market%20module8.pdf>
- เจริญศักดิ์ รัตนวราห และวัชรพล เกษตรระชนม์. (2554). **ชี้ทางรวยด้วย E-commerce ใครก็ทำได้**. กรุงเทพฯ: เน็ตดีไซน์ พับลิชชิ่ง.
- ภาวูธ พงษ์วิทย์ภานุ และสุนัน โรจน์อนุสรณ์. (2551). **e-marketing เจาะเทคนิคการตลาดออนไลน์**. กรุงเทพฯ: พงษ์วรินทร์การพิมพ์.
- ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. (2552). **การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์**. กรุงเทพฯ : เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- ปรีชา บุญรอด. (2541). **มาตรวัดการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (ตอนที่ 2)** [ออนไลน์]. สืบค้นจาก :
http://www.journal.au.edu/abac_newsletter/1998/june98/scale.html.
- บุญญาพัฒน์ อนันตธนวิทย์. (2558). **การศึกษาและพัฒนาเว็บไซต์เพื่อส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา จังหวัดอ่างทอง**. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตร-มหาบัณฑิตสาขาวิชาวัฒนธรรมการออกแบบ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมธวดี พยัฒประโคน. (2559). **ผ้าไหมทอมือพื้นบ้าน ในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์**. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ด. (ศิลปวัฒนธรรมวิจัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รติวัฒน์ ปารีศรี. (2554). **ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.พิษณุโลก**. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม** ปีที่ 7 ฉบับที่ 14 กรกฎาคม-ธันวาคม 2554.
- วัชระ สระสีบุกุล. (2558). **รูปแบบการค้นหา**. [ออนไลน์]. ได้จาก:
<http://training.ku.ac.th/2015/document59/new-sustainable-seo-2015.pdf>
- ศรีไพร คักดีรุ่งพงศากุล และ เจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย. (2549). **ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย. (2558). **ความรู้เบื้องต้น E-Commerce**. [ออนไลน์]. ได้จาก:
<http://www.ecommerce.ot.th/?p=1>.

- สมจิตต์ รัตนอุดมโชค. (2550). **การสร้างตารางแจกแจงความถี่**. [ออนไลน์]. ได้จาก:
<http://elearning.snru.ac.th/els/somjit/sub.html>
- สุวสา ชัยสุรัตน์. (2543). **หลักการตลาด**. กรุงเทพฯ: ภูมิบัณฑิตการพิมพ์.
- สุพัฒนา สุขรัตน์. (2555). **แนวทางการดำเนินธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อความได้เปรียบทางธุรกิจ**. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง.
- สุทธิ พงศสกุลชัย และณรงค์ ลำดำ. (2551). **เว็บเทคโนโลยี (Web Technology)**. กรุงเทพฯ : สำนักเคทีพี. องค์การการค้าโลก. (2541). **พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเวทีการค้าเสรี**. องค์การสหประชาชาติ.
- อุไรวรรณ รักผกาวงศ์. (2557). **การพัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนส่งเสริมการตลาดด้านการขายผ้าทอมือ จังหวัดพิษณุโลกผ่านอินเทอร์เน็ต**. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2556). **พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (มุมมองด้านการบริหาร) E-commerce (A Managerial Perspective)**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- แอนนา พายุพัด ฐิติแก้ว ศรีสดี และธัชกร วงษ์คำชัย. (2558). **การพัฒนาต้นแบบเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกิจ OTOP 3-5 ดาว**. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพฯ.
- Yang, D.J., Chou, D.H. & Liu, J. (2012). A study of key success factors when applying e-commerce to the travel industry. **International Journal of business and Social Science**, 3(8). pp 114-119.
- กุเลน เกิดทรัพย์. (2560). 17 สิงหาคม. ช่างทอผ้าบ้านโคกใหญ่ ตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์. ภูมิปัญญาผ้าทอมือ. สัมภาษณ์,
- สุเทพ เสาร์ทอง. (2560). 18 สิงหาคม. ช่างทอผ้าบ้านหนองเพชร ตำบลบัวทอง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ภูมิปัญญาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการย้อมสีธรรมชาติ. สัมภาษณ์.
- สุเพียบ เปกรรัมย์. (2560). 1 กรกฎาคม. ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านตะเคียน ตำบลบัวทอง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ภูมิปัญญาผ้าทอมือ. สัมภาษณ์.
- อำไพ ก่อแก้ว. (2560). 17 กรกฎาคม. ช่างทอผ้าบ้านกระโดน ตำบลชุมแสง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วัฒนธรรมภูมิปัญญาการทอผ้าทอมือ. สัมภาษณ์.
- เอื้อง เสาร์ทอง. (2560). 18 สิงหาคม. ช่างทอผ้าบ้านหนองเพชร ตำบลบัวทอง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ภูมิปัญญาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหม. สัมภาษณ์.
- แอ๊ด อนาถรัมย์. (2560). 17 กรกฎาคม. ประธานกลุ่มทอผ้าวัดบ้านกระโดนไม้แดง. บ้านไม้แดง ตำบลชุมแสง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. กระบวนการฟอกย้อมเส้นไหม ด้วยสีสังเคราะห์และการเตรียมการทอผ้าด้วยกี่กระตุก. สัมภาษณ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบศึกษาความพึงพอใจการใช้งานของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

แบบสอบถามชุดนี้มี 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้งานของระบบ และข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และกรอกข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง

2. สถานภาพ กรรมการหมู่บ้าน / กรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้งานของระบบ และข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามความคิดเห็นชุดนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ใช้ได้ทำการประเมินความเหมาะสมในการใช้งานได้ของระบบ

2. ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องในแบบสอบถามที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยตัวเลขของระดับความคิดเห็นต่อการประเมินแต่ละด้านมีความหมายดังนี้

มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ให้คะแนน 5 คะแนน

มีความคิดเห็นในระดับมาก ให้คะแนน 4 คะแนน

มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ให้คะแนน 3 คะแนน

มีความคิดเห็นในระดับน้อย ให้คะแนน 2 คะแนน

มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด ให้คะแนน 1 คะแนน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์					
1. เนื้อหามีความชัดเจน ถูกต้อง					
2. การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาสะดวกต่อการค้นหา					
3. ความถูกต้องในการเชื่อมโยงเว็บไซต์					
4. ความเหมาะสมของช่องทางการติดต่อสอบถามและให้ข้อเสนอแนะ					
ด้านการออกแบบเว็บไซต์					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. การจัดรูปแบบเว็บไซต์ง่ายต่อการใช้งาน					
2. หน้าหลักเว็บไซต์มีความสวยงาม ดึงดูดความสนใจ					
3. สีที่ใช้ในการออกแบบมีความเหมาะสม					
4. ขนาด และรูปแบบตัวอักษรมีความเหมาะสม					
5. เนื้อหา และภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้					
6. ความเร็วในการแสดงผลแต่ละหน้า					
ด้านกระบวนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์					
1. ความถูกต้อง ครบถ้วนในการกำหนดรายละเอียดผลิตภัณฑ์					
2. การจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ สะดวกต่อการค้นหา					
3. ความถูกต้องของรายการสั่งซื้อ					
4. การสมัครสมาชิกมีความสะดวกและปลอดภัย					
5. ขั้นตอนการสั่งซื้อมีความชัดเจน					
6. ขั้นตอนการชำระเงินมีความชัดเจน					
7. การตรวจสอบสถานะการจัดส่งผลิตภัณฑ์มีความสะดวก					
8. ระบบสามารถอำนวยความสะดวกในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์					

ข้อเสนอแนะ

โปรดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรม







ประวัตินักวิจัย

นายชูศักดิ์ ยาทองไชย เกิดเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 ที่อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2536 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา จากวิทยาลัยครุมหาสารคาม สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ในปี พ.ศ. 2546 หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในปีพ.ศ. 2560 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาการสารสนเทศดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เลขที่ 439 ถนนจรัง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทรศัพท์ 0 446 11221 ต่อ 6621, 6622 โทรศัพท์มือถือ 0 8197 66290 E-mail y_chusak@yahoo.com

ผู้ร่วมวิจัย 1

นางจารุณี ชัยโชติอนันต์ เกิดเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2497 ที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2519 หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ในปี พ.ศ. 2546 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และสำเร็จการศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในปี พ.ศ.2556

ความภาคภูมิใจ คือ การเป็นอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งทอ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 2526-2557 และสาขาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ พ.ศ. 2519-2537 และอาจารย์ผู้สอนสาขายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พ.ศ.2557 - ปัจจุบัน

มีผลงานและนวัตกรรมด้านสิ่งทอหลากหลายผลงาน ได้แก่ การออกแบบลายผ้ามัดหมี่อัตลักษณ์ตัวตนของท่านโสภณ ชาร์มย์ อดีต รมต.คมนาคม, อัตลักษณ์ชุมชนโคกเมือง อ. ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์, อัตลักษณ์ชุมชน อำเภอกระสัง จ.บุรีรัมย์, อัตลักษณ์ชุมชนหนองตาไ้ อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์, อัตลักษณ์ชุมชนหัวสะพาน อ.พุทไธสง จ.บุรีรัมย์, อัตลักษณ์ชุมชน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และอัตลักษณ์ชุมชน อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ตลอดจนการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมด้านสิ่งทอ เช่น เครื่องกรอกระสวยเส้นพุ่ง เครื่องมัดหมี่เส้นยืน เครื่องตีเกลียวเส้นไหม และสูตรการย้อมสีเส้นไหม และเจ้าของผลงานหนังสือสืบสานตำนานไหมบุรีรัมย์.

ผู้ร่วมวิจัย 2

นางวิไลรัตน์ ยาทองไชย เกิดเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2514 ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2536 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา จากวิทยาลัยครูมหาสารคาม ในปี พ.ศ. 2544 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และปี พ.ศ. 2554 ได้รับทุนการศึกษาระดับปริญญาเอก ภายในประเทศ ประเภททุนพัฒนาบุคลากรตามความต้องการของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรวิทยาการสารสนเทศดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2559

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์) ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เลขที่ 439 ถนนจรเข้ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทรศัพท์ 0 446 11221 ต่อ 6621, 6622 โทรศัพท์มือถือ 0 8984 59052 E-mail wilairat.bru@gmail.com

ผู้ร่วมวิจัย 3

นางสาวพวงเพชร ราชประโคน เกิดเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2511 ที่อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ. 2533 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถิติประยุกต์ จากวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ. 2540 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถิติประยุกต์ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ ประจำสาขาวิชาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เลขที่ 439 ถนนจรเข้ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทรศัพท์ 0 446 11221 ต่อ 6611, 6612 โทรศัพท์มือถือ 0 8139 35445 E-mail: phuangphet1967@gmail.com

ผู้ร่วมวิจัย 4

นายอริยพล กลองชัย เกิดเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2527 ที่บ้านดอนตุม ตำบลยาง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษา ระดับปริญญาโทหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากาณิชยกรรม

ปัจจุบันเป็นเจ้าของหน้าที่ สำนักงานศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ และเจ้าของกิจการค้าผ้าไหม ดอนตุม by star freedom